528) Cats, Jacob, "Spiegel Van Den Nieuwen Tydt,...", Amsterdam c.a. 1650, Abraham Van Der Putte, illustrated with engraved frontispiece and 78 emblematic plates, nicely rebound in full mottled calf; inside, title browned, and slight dust soiling in places, on the whole good condition, 10cm by 16cm.

First published in 1632, this is perhaps the best known of Cat's emblem books. Many quotations from it have become household sayings. It is the first of his popular works, written in everyday language. .....@£145

FAMA
SPIEGEL VANDE OUDE EN NIEUWE TYT
VERITAS
TEMPUS
RATIO
PRUDENTIA
MEMORIA

VERKLARINGE,
OP DE
TYTEL-PLAET

Tot verſtant van de Tytel-printe dient gele dat PRUDENTIA, dat is Wysheyt, geſe ten tuſſchen RATIO en MEMORIA, dat is Re den en Geheugeniſſe, een goede Spreucke be dacht hebbende, geeft deſelve over aen har Vriendinne de Reden, om die in wat naerde achtinge te nemen; Reden, de Spreucke goe vindende, langtſe aen de Geheugeniſſe hare Ge ſpeule, ende die wederom aen den Tyt, dewelk den omme-loop der jaren gebruyckende tot ee Spiegel, voor ſyn Dochter de Waerheyt: end bevindende de Spreucken aen haer wel te gelyc ken, laet toe dat de Fame deſelve mach voere al waer dat menſchen woonen, en daer uyt wer ten leſten een Spiegel van den Ouden en Nieuwe Tydt, weſende de rechte Spiegel der Waerhey Spiegelt u daer in Leſer, en *Vaert Wel.*

Nut, of Niet.

SPIEGEL
VAN DEN
OUDEN
EN
NIEUWEN TYDT,

Beſtaande

Uyt Spreekwoorden, ontleent van de voorige en jegenwoordige Eeuwe, verluſtiget door meenigte van Sinnebeelden, met Gedichten en Prenten daar op paſſende.

Vermeerdert met groote meenigte van Spreekwoorden / door geheel het Werk / met bijvoeginge van nieuwe Platen en Gedichten : alles in de Nederlandſche Tale ten gerieve van de Liefhebbers der zelver /

Door J. CATS.

Den leſten Druk, van nieuws overſien en gecorrigeert, en van veel Drukfauten verbetert.

Elk Spiegele hem ſelven.

t' AMSTERDAM,

By ABRAHAM VAN DER PUTTE, Papier en Boekverkoper op 't Water in de Lootsman.

VERKLARINGE
OP DE
TYTELPLAAT.

TOt verſtand van de Tytelprinte dient gelet dat PRUDENTIA, dat is Wysheid, gezeten tuſſchen RATIO en MEMORIA, dat is Reden en Geheugeniſſe; een goede Spreuke bedacht hebbende, geeft dezelve over aan hare vriendinne de Reden, om die in wat naarder achtinge te nemen; Reden, de Spreuke goet vindende, langtze aan Geheugeniſſe haar Geſpeule, ende die wederom aan den Tyd; dewelke den ommeloop der Jaren gebruikende tot een ſpiegel, voor zyn Dochter de Waarheid, ende bevindende de Spreuken aan haar wel te gelyken, laat toe dat de Fame dezelve mach voeren al waar Menſchen woonen, en daar uit werd ten leſten een Spiegel van den Ouden ende Nieuwen Tyd, wezende de rechte Spiegel der Waarheid. Spiegelt u daar in Lezer, en Vaart wel.

Nut of niet.

Inhoudt en Ordre van 't jegenwoordige Werck.

Het *Eerste Deel begrypt de* Opvoedinge van Kinderen, *door Spreeck-woorden, Sin-spreucken, Gedichten ende Platen aengewesen:* Jongelingen en haer bedryf, Reys-lesse, *ende de Spreeck-woorden daer toe dienende, soo te Water als te Lande, van gelycke de* Jacht, Peerden, Honden, *en diergelycke: en volgens 't beleydt van* Eerlycke Vryagie, bedrogene onteerde Vrysters, Overspeelsters, lichte Vrouwen, veroude Maeghden, en de geene die haer kans verkeken hebben: *en ten lesten,* Liefdes Kort-sprake, *'t welck is een kort begryp van allerley Minne-plichten. Het tweede Deel houdt in, de*

Grond-regels voor Gehoude Lieden van Huysſelycke ſaken, Winſte, Verlies, Sparen, Verteeren, Gaſten nooden, grooten of kleynen Staet houden, *met veel gedenckweerdige Spreucken van verſcheyde Natien, op die en diergelycke gelegentheden. Het derde Deel behelſt,* ſaken van State, Ampten, Officien, Plichten van Princen, ende Perſoonen van hoge State, losheyt van menſchelyke ſaken. Chriſtelycke Bedenkingen, Sinſpreucken, den Ouderdom, Swackheden en Sieckte raeckende, *meenighte van Bemerckingen, roerende de onderhoudinge van Geſondheyt, en ten leſten* Bedenckelycke Spreucken.

Ae

Aen den LESER.

Meint yemant desen Boek te lang of groot te wesen,
Die mag, indien hy wil, alleen maer weinig lesen;
Een reden, sonder meer, een Regel wel gevat,
Een Spreucke, waerde Vriendt, is hier een groote schat:
Soo gy daerom dit Werck misschien eens quam te koopen,
Wilt oock het minste woort niet haestig overloopen:
Herkaut, eer dat gy swelgt, slokt niet, gelyk een vraet;
Maer denckt meer, als gy leest, en leest meer, als 'er staet.

SENECA.

In eodem prato bos herbam quærit, canis leporem, ciconia lacertam.

Aen den LESER.

't Is met dit Boeck alsoo gestelt
Als met een ruym en open velt:
De Koeye pluckter voedsaem Gras,
De Byen Honich ende Was:
De Kick-vorsch vinter jeudigh Lis;
Den Oyevaer een Hagedis:
De Seugh die wroeter Wortels uyt,
De Mensch die leester heylsaem Kruyt;
De Spin die suyghter haer Fenyn:
Het Aes is na de Monden zyn.

Ewyle, gunstige Leser, dat de nuttigheyd ende vermakelyckheyd te samen gevoeght van ouds de gantsche Werelt door zyn geacht geweest als twee saucen, om alle dingen smakelyck te maken, ende dat ick eenigen tyt herwaerts voor hebbe gehad, om (naer myn kranck vermogen) de liefhebbers onser tale van tyt tot tyt yet sulcks toe te schicken, dat aen deselve tot beyde gelyckelyck aenleydinge mocht geven; soo en hebbe ick tot dien eynde ditmael niet beters konnen voortbrengen als het werck dat u heden werd vertoont: bestaende in een nieuwe versamelinge van oude spreeck-woorden en by-spreucken, uyt veelderhande talen en tyden met opmerckinge gekosen, en den loop van 's menschen leven bescheydentlyk toegepast. Waer van om den naeukeurigen Leser, (tot beter gebruyck van alles) wat naerder te onderrechten, soo vinde ick goet soo wel over de nuttigheyt als vermakelyckheyt van de by-spreucken en spreeck-woorden in 't gemeen, ende op de gestalte van dit werck in 't bysonder, by maniere van voorreden wat te seggen. Aengaende voor eerst de nuttigheyt ende de vermakelyckheyt van de spreeck-woorden in 't gemeen, soo wil ick den gunstigen Leser kortelyck vyf bysondere nuttigheden, ende even soo veel vermakelykheden van deselve, als met den vinger aenwysen. Belangende de nuttigheden, dient aengemerkt, (*a*) 1. Dat by-spreucken ende spreeck-woorden (wesende als overgebleven voncken van de Hooghdravende wysheyt der Voor-vaderen van d'eerste wereld) syn gewisse Leer-mee-

(a) De eerste spreeck-woorden zyn ontleent ende genomen uyt de Spreucken der Wyse, ofte uyt den aerd van gedierten, ofte uyt de eygenschappen van eenige nation, ofte uyt eenige gedenckwaerdige geschiedenissen, ofte andere soodanige bysondere saken: gelyck sulcks betuygen Erasmus, Thomaso Buoni, en andere vermaerde Schryvers.

meesters van den loop des levens, aenwysende uyt oude ondervindinge, hoe in nieuwe gevallen yeder sich heeft te dragen. (*b*) 2. Datse, mits de spitse haerder scherpheyt, krachtelyck doordringen in de gemoederen der menschen, latende in de selve als sekere weer-haken, dienstigh zynde tot opweckinge van dieper bedenckinge, als wel voor eerst daer in scheen te schuylen. 3. Datse geheel dienstigh zyn om oude, ende selfs ook uytheemsche Schryvers grondelyck te verstaen, die anderfins op veel plaetsen duyster ende onsmakelyck bevonden werden. 4. Datse de rechte eygenschappen en de ingeboren aerd van de natien ende volcken (uyt dewelcke deselve haren oorspronck trecken) sonderlinge wel uytdrucken, ende aen den Leser levendigh vertoonen. 5. Datse niet alleen tot verwackeringe des verstands, maer sonderling tot een rechte gesetheyt des levens, in een kort begryp van woorden, een goeden wegh banen. Belangende de vermakelyckheyt van de (*c*) by-spreucken ende spreeck-woorden, d'ervarentheyt spreekt selfs. 1. Datse een reden vercieren als gezaeyde peerlen, ende in der waerheyt bevonden worden te wesen even die gulde appelen in silvere schalen, daer de wyse man van gewaeght, Prov. 25: 11. 2. Datse gantsch bevalligh zyn om hare kortheyts wille, ende mitsdien recht bequaem om onthouden te worden, hebbende ondertusschen in sich den gantschen keest van de wyste boecken, zynde mitsdien bequaem om gebruykt te worden

(*b*) *Wat is het (seyt Salomon) dat geschied is? even het selve dat geschieden sal. Wat is het dat men gedaen heeft? even het selve dat men doen sal. Daer en geschiet niet nieuws onder de sonne. Eccles.* 1: 9.

(*c*) *Spreeck-woorden (seyt een Hoogduits Schryver) zyn als de kern van een reden, daer iet wat meer veeltyds verstaen als geseyt wort, behelsende menighmael in twee of drie genoeghsaem een geheele predicatie.*

den tot ſin-ſpreucken ende op-ſchriften in velt-teyckens, glaſen, gebouwen, ende diergelycke gelegentheden meer. (*d*) 3. Datſe de bytende waerheyt (die in haer eygen geſtalte by het meerendeel der menſchen veeltyds niet ten beſten en wort opgenomen) met een verbloemde om-reden tot in het binnenſte der gemoederen behendelyck indringen. (*e*) 4. Datſe geheel buyghſaem en rekkelyck zynde tot veelderley ſaken, oock verſcheyden van aerd weſende, met groot vernoegen van hoorders ende leſers, gevoegelyck konnen werden verdraeyt, en tot andere gelegentheden van ſaken merckelycken konnen werden uytgebreyd. (*f*) 5. Datſe door een onaengename duyſterheyt ſonderlingh bevalligh zyn, en wat anders in den ſchyn, wat anders na de waerheyt in ſich hebben: Waer van de Leſer naderhand het rechte wit en oogmerck komende te treffen, plaght in ſyn gemoet een ſonderling vernoegen te ontfangen; niet ongelyck den genen die onder de dichte bladeren eenen ſchoonen tros druyven, na lang ſoeken, eindelyk komt te ontdecken. (*g*) De bevindinge leert ons dat veel dingen beter

(*d*) *Weynige ſpreeck-woorden door een ſcherpſinnige kortheyt gaen dickmael te boven, en zyn bequamer tot leeringe als geheele en groote boecken: ende gelyck de Sonne met een klein ſtraeltjen dickmael een duyſter hol verlicht (ſchoon het ſelve verre is gelegen) ſoo konnen oock de ſpreeck-woorden uyt het verſtand de duyſterniſſe van onwetenheyd verdryven, en de ware deught daer in veſten. Typot.*

(*e*) *De woorden der Wyſe zyn ſpieſen en nagelen. Salom. Eccleſ.* 12: 11.

(*f*) *Spreeck-woorden krygen een ſoodanige uytlegginge als een verſtandige Leſer goet vind; want gelyck de Schilder wil, ſoo moet St. Joris den Draeck ſteken.*

(*g*) *Een ſpreeck-woord is een ſcherpſinnige reden, die een ſake die open en klaer ſchynt met een duyſter en verbloemde manier van ſpreken plagh te bewimpelen. Typot de Sym. Eraſm. Thomaſ. Buon.*

aert hebben als ſe niet ten vollen geſien, maer eeniger-
aten bewimpelt en overſchaduwet ons voorkomen.
Welck Poppæa de Keyſerinne wel verſtaende (gelyck
n deſelve getuygt wert) was gewoon haer niet te laten
n, als ſoo wat bedeckt, ende als in een ſchaduwe, om
t geſichte der omſtanders niet te verſadigen. De by-
reucken dan ende ſpreeckwoorden bevonden ſynde te
eſen van ſoodanigen nuttigheyt ende vermaeck, als te
ooren is geſeyt, ſoo en is 'et niet te verwonderen dat
: beſte, wyſte, oudſte, ende aenſienlickſte van alle
olcken en tyden met deſelve oyt hebben veel op gehad.
Ien vindt dat niet alleenlick de voortreffelickſte onder
: Heydenſche Philoſophen, als *Ariſtoteles*, *Cleanthes*,
hryſippus, *Ariſtides*, *Zenodorus*, *Didymus*, *Theo-
braſtus*, *Millo*, *Diogenianus*, en oock andere meer,
eſelve verſamelt ende veel gebruyckt hebben; maer ook
at de voornaemſte onder de gene die den waren God
aerlick hebben gekent, ſoo Koningen, Propheten, als
poſtelen, ja de eenige Sone Gods, even de Heere Chri-
tus ſelfs, (*h*) hier van werck hebben gemaeckt, ende
iet verontweerdigt deſelve in haer ſchriften ende redenen,
a gelegentheyt te vermengen; behalven dat de machtigh-
te Koning van Iſraël, ende met een de wyſte man die oyt
vas daer van met opſet heeft geſchreven: gelyck mede
oet *Jeſus Syrach*, ende van gelycken *Benzira*, wiens
Grootvader (ſoo gelooft wert) is geweeſt de Propheet *Je-
emias*; ende dit alles op ſeer goede gronden, en om byſon-
ere redenen: want is 'et van gewichte te houden dat een
vys man ſeyt, veel meer dat veel wyſe ſeggen, nog meer dat
le wyſte van veel landen ſeggen, nog meer dat de wyſte van
de

(*h*) *Hier toe dienen verſcheyde ſpreucken in den Ouden
n Nieuwen Teſtamente gebruyckt: als, Waer het lichaem
s, vergaderen de arenden: De Hondt keert weder tot
yn uytſpouwſel: Men moet met geen ezel en os te ſamen
loegen: ende diergelycke. Siet Martin. Delrio, & alios.*

de gantsche wereld seggen, ende dan noch boven al, d
alle de Wyste van tydt tot tydt, ende met tusschen-lo
van veel tyden en eeuwen eenstemmelick hebben gesey
ende gestadelick noch blyvende seggen: Spreeckwoo
den (seyt 'er een) syn dochters van de langduurige o
dervinding, syn als beproeft goudt, ja als enkele God
sprake. (*i*) Spreeckwoorden hebben behouden, en (t
dese onse eeuwe toe) overgebracht het gene dat noc
metale pylaren, noch gehouwe sarcken, noch har
marmersteenen, van den knagenden tandt des alverte
renden tydts hebben konnen bewaren. (*k*) Spreeck
woorden doen ons sien in de vorige ende tegenwoordig
wereldt, ja dickwils meer als de oude selfs oyt daer i
hebben gesien: want gelyck een Dwerg, verheven syn
de op de schouderen van een Reus, verder siet als d
Reus selfs, insgelycks onse eeuwe (hoewel minder i
hooge wetenschappen als de oude) beholpen (boven d
wysheyt der Voor-vaderen) met eygen ondervindinge
siet en seyt dickwils meer als de oudheyt selfs te voore
heeft gedaen. Al het welcke by my overwogen end
ingesien wesende; soo hebbe ick geoordeelt dienstigh t
wesen in onsen tydt ende tale aen de inwoonders dese
lands mede yet wat van dingen deser stoffe in handen te
geven: ende daerom en hebbe ick niet in 't gemeen by
een geraept alderhande spreeckwoorden sonder onder-
scheydt; maer alleen de geene, die boven de eygenschap
van een soete verbloeminge, yet dienende tot verbeterin-
ge in haer syn hebbende. Boecken (myns oordeels) be-
hooren te wesen gelyck een van de oude wilde dat de
maeltyden souden syn, achtende die de beste niet, in
dewelcke men een tydt langh gantsch uytgelaten vrolick
was geweest, ende daer men veel gegeten en gedron-
ken hadde, waer van men dan noch des anderen daegs
in

(*i*) *Gemeen gerucht is selden gelogen. Gemeene roep heeft veel wat waars.*

(*k*) *Siet Syrach* 8: 10.

mage of hooft-pyne komt te gevoelen; maer wel de danige, daer van men den besten smaeck eerst des gs daer aen gewaer werdt, door het herkauwen van de :de tafel-reden aldaer voorgevallen. Ik wensch dat al gene de gemeente om te lesen in handen werdt gege-ı soodanig ware, dat de leser niet een eenig ongesou- vermaeck daer door werde aengebracht; maer son-linge dat een yeder naer het lesen sich in eenigen deele ckens verbetert mochte vinden, ende alsoo een goede smake (hem ten besten) daer van mochte behouden: le om dier oorsake wille hebbe ick my in desen gedient ı leersame spreucken, beyde uyt oude ende nieuwe ta-, uyt dewelcke (na myn gevoelen) konnen werden af-omen treffelicke grond-regels van verscheyden stoffe, in den loop des levens alderhande menschen konnen ıstigh syn. Insgelicks hebbe ick goet gevonden (tot :rder licht ende nuttigheyt van den Leser) in de ordre dit werck te volgen den gewoonelicken loop van des ıschen leven, ten eynde een yeder, naer syn gelegent-t, spoedelick eu sonder lange soecken syn gerief daer soude mogen vinden. Ick hebbe van gelycke de ft-stucken van deselve gesocht te verlustigen door de derlandsche dicht-konste: ende alsoo de Poësie te regte den ouden wert geseyt een sprekende schilderye, ende schilderye aen d'andere zyde een zwygende Poësie: hebbe ick het voorschreeve werck mede doen ver-en door de schilder-konst, waer in onder andere daer mede is acht genomen (om door de veranderinge den :r des te meer vermaeckelickheyts aen te doen) dat tydts de kleedinge ende het wesen selfs van de figuren gestelt na de taele van het spreeckwoordt, daer op beelt staet, synde op een Spaens, Italiaens, Frans ot-nder spreeckwoordt gepast een Spaensche, Italiaen-, ofte Fransche kleedinge en wesen, soo veel de kon-ıeeft willen geven; invoegen dat hier de wysheyt van e ende nieuwe volcken niet alleen gelesen, maer oock eeni-

eeniger maten gesien kan werden. Waer by dan n
komt dat onder elck hooft-stuck syn gevoeght eer
over-een-stemmende spreeckwoorden van andere v
ken op die stoffe passende (in desen Druck in 't I
derlands vertaelt) op dat eendracht en gelyckheyt
oordeel van verscheyde Natien, in een en het se
leerstuck t'samen komende te beter by den Leser
vat, en van meerder gewichte geacht mochte werd
Siet dan hier, goetgunstige Leser; in 't korte n
oogmerck in dit tegenwoordige werck, het wel
soodanigh is, dat een yeder tot syn eygen gebru
het selve van tyt tot tyt kan vermeerderen met de
spreucken en spreeckwoorden die hy hier en daer
mogen hooren of lesen; tot hoedanige vermeerder
dies te meerder stoffe is, vermits ick, nu een ger
men tyt met verscheyden saken (boven myn gewo
lyck beroep) besich synde geweest, hier toe niet
hebbe konnen brengen soodanige vlyt en tyt als
noodigh soude syn geweest. Doch hier noch werd
de bygebracht soodanige vermeerderinge, als vore
geseyt, soo vertrouwe ick vastelick dat uyt dit we
soude mogen ontstaen een lieffelicke honigraet, te
men gebracht ende gewracht uyt de beste bloem
van oude ende nieuwe Schryvers; smaeckelick v
alle monden die niet geheel onsmaeckelick en syn;
voegen dat het selve sal konnen dienen de onwete
tot onderwysinge, de wyse tot onderhoudt, de kin
ren tot leeren, de jongelingen tot breydels, den ou
dom tot vermaeck; ende alle menschen in 't gem
tot een SPIEGEL der Waerheit. Duyt ons voor
men ten besten; geniet onse arbeyt, weerde Lar
genooten, en weest gegroet van

Uwen gantsch dienst-plichtigen

JACOB CAT

Hier is wat plomps, hier is wat ſcherps,
Hier is wat laſs, hier is wat ſerps,
Hier is wat kroms, hier is wat recht,
Hier is wat goets, hier is wat ſlechts,
Hier is wat van de middelmaet,
Weet dat het ſoo met Boecken gaet.

Al wat gy { *ſiet* / *hoort* / *weet* / *vermoogt* } *En* { *oordelt* / *gelooft* / *ſeght* / *doet* } *niet.*

I.

Rami correcti rectificanter, trabs minime.

Jonck rys is te buygen/ maar geen oude bomen.

De man op de ladder ſtaande, ſpreekt.

Nadien ik ſtoffe ſoeck om my een huys te bouwen/
Soo wil ick deſen boom ter aarden neder houwen;
Het is een keeſtigh hout / maar by al wat te krom/
Dies poogh ick deſen balck te buygen anders om.
Maer ſchoon ik dien ombangh met hondert taeye wiſſen/
oo moet ik even-wel mijn wit en hope miſſen:
Hy is te wonder hart/ en al te ſtyfer ſteegh/
Dus blijft hy in den ſtant/ gelijck hy eertijds pleegh.
och/ d'wijl ick beſigh ſta/ ſoo hoor ick van beneden/
en onverwachte ſtem/ een onbekende reden:
Een (ick en weet niet wie) let op het geen ick doe/
En roept met luyder ſtem my deſe leſſe toe:
n waerom dit beſlagh omtrent verouwde baſten?
oort / macker/ dit gewas heeft al te ſteege quaſten/
Daer is geen rechten aen/ dus/ liebe/ zydy wijs/
Verlaet den ouden tronck/ en buyght het jeugdigh rijs.

Maer duyt dit niet alleen op rauwe boom-gewassen /
Het kan oock boven al op uwe kinders passen.
,, Hoort vaders van het huys / de jeughd / de teere jeught /
,, Dient van den eersten af gebogen tot de deught.

' T Jegenwoordig Spreek-woort is genomen uyt de Arabische sprekken / onlangs te samen vergadert ende overgeset door den Ga geleerden D. Erpenius, gewesen Professor in de hooge schole van Le den : het selve spreek-woort vermaant alle ouders ende vooghden / d niet als de jonge jaren zijn bequaem tot onderwijsinge / ende dat da omme deselve tot dien eynde dienen waergenomen. Hier op heeft g sien Jesus Syrach Capit. 30. vers 12 Buyget (sept hy) u kint d hals, terwyl het noch jonck is, op dat het niet hardtneckig en word

Terwijl het rijsje zwak is / moet men 't buygen.
't Moet vroeg krommen dat een goede reep worden sal.
't Is quaet oude honden aen banden te leggen.
Men mach sijn oude schoenen verwerpen / maer niet sijn oude zeden.
Gewoonte maekt eelt.
Wat heeft geleert de jonger man Dat hangt hem al sijn leven an.
De hen is / als haer wen is.
Quae wennis / Quae schennis.

Laet ons dan besluyten, ende seggen:

Terwijl het rijs is jonck en zwack /
En heeft niet eenen harden tack /
Terwijl het spruytje buygen kan /
Soo moet een geestigh hoogert man
Het boomken leyden metter handt /
Het boomken houden in den bandt;
Ten eynde datter sonder vocht /
Ter voller hooghte komen mocht.
Leyt vroed' en leert u weerde kint /
Soo haest sijn eerste jeught begint /
Want kromt het dan / en recht gy 't niet /
Soo is 't een eeuwigh huys verdriet.

Syrach 7. 24. *ende* 6. 18.

Lieve kint, laet u wysheyd leeren van der jeuget aen, soo wort gy een wys man.
Hebt gy kinderen, soo leertse en buyght haren hals van der jeught aen.

Pom-

II.

Pomme pourrie gaste sa compagnie.

Een rotten appel in de mande/
Maeckt oock het gave fruyt te schande.

Het appel-wyf spreeckt.

Schoon kint/ die menighmael hier neerstigh komt geloopen/
 Om aerdigh boom gewas van my te mogen koopen/
 Ick moet nu danckbaer zijn/ en brengen aen den dagh/
 Dat u en uws gelijck ten goede dienen magh.
Ick ben een oude vrou/ en hebbe lange jaren/
Met fruyten om-gegaan/ met fruyten om-gevaren/
 En onder dit beslagh soo heb ick yet gesien/
 Dat aen de teere jeught ten goeden kan gedien.
Daer mach geen rotte peer in onse manden wesen/
En watter niet en deught dat dienter uyt gelesen/
 Want isser yet gebluyst/ of andersins besmet/
 't Is seker dat het quaet sich veerdigh overset.
Is 't niet een seltsaem dingh! veel hondert gave peeren/
En konnen nooyt het rot uyt eenen appel weeren:
 Maer isser slechts een vrucht in eenigh deel geschent/
 Die trekt tot haer bederf al watter is omtrent.

Een druyf / die vunsigh is / die kan een tros bederven/
Een schaep dat ruerigh is / dat doet een kudde sterven:
Een brant-ape in den schoof besmet het gantsche zaet
Soo vruchtbaer/ weerde maeght / soo vruchtbaer is het quaet.
Wel / gy die zijt geneyght / om niet als goed te leeren/
Wilt boos en dertel volk van u geselschap keeren:
Want hoe dat schoon gewas is van een sachter aert /
Hoe dattet lichter smet / en nauwer dient bewaert.

Guicciardin, in syn boeck het welk hy syn uren van vermaeck genoemt heeft, seyt, datter is een sonderlinge en vaste konste, om yemants innerlycken aert en eygen wesen sekerlyck te konnen kennen, en dat (soo hy aldaar verklaert) indien men neerstelyk let met wat geselschap gy veeltyds omgaet.

Want twee van eenen aert/
Die zijn terstont gepaert.

Dewyle de natuere altyd naer haers gelyk is hellende, en daerom seit het Spaens spreekwoort seer wel op dese gelegentheyt in desen sin:

Seght ons met wie dat gy verkeert/
Soo heb ick uwen aert geleert.

Quaet geselschap te schuwen, is daerom een van de noodigste saken in de op-voedinge der jonkheydt: en hoe schadelyk het selve is, kan onder andere daer uyt worden afgenomen, dat David een man na Gods herte, en Salomon de wyste van alle Vorsten, beyde dese materie de eerste plaetse in hare schriften hebben gegeven;

David in synen eersten Psalm, Salomon in 't eerste capit. syner spreucken; en hier mede koomen de spreek-woorden van alle natien genoeghsaem over een, als in 't groot werk daer uyt dit getogen is, gesien kan worden.

Handelt gy peck/
Gy krijght een vleck.

Die met den goeden omme gaet/
En acht ick noyt mijn leven quaet;
En die met quade veel verkeert/
En heb ick noyt voor goet ge-eert.

Een schurft schaep maeckter veel.

Die by de kreupelen woont leert hincken.

Vuyle gronden bederven de kabels.

Men acht een man na sijn gesellen.

Daar men mee verkeert/
Wort men mee ge-eert.

Siet meer diergelijke spreuken/
Prov. 13: 20. Syrach 7: 2.

Ovis

Ovis ovens sequitur.

Dwaelter een schaep uyt de baen;
Hondert salder qualyck gaen.

Waer oyt een schaep springht uyten bocht/
En geeft sich in de ruyme locht/
Daer worter stracks al meer getelt/
Die pogen naer het open velt:
Soo dat men haest den gantschen hoop
Siet hier en ginder op den loop.
Besiet hoe vruchtbaer is het quaet/
Het vint terstont een mede-maet.
Wie doet 'er oyt een malle greep/
Die niet en heeft sijn na-gesleep?
En waer is doch een grilligh man/
Die niet sijn aenhangh maken kan?
Wel/ kinders/ wie gy wesen meught/
Dit raekt voor al u swacke jeught:
Dus hoed u voor een quaed' gespeul/
Want eenen dwaes die maeckter veul.

Dit spreeck-woord heeft D. Drusius uyt het Hebreeusch genomen, en wort by hem gepast op de gene die yet sien doen, en sonder oordeel het selve navolgen: gelyk de schapen (slechte ende eenvoudige dieren wesende) gemeenlyck doen, het welcke mede niemant soo seer als de kinderen eygen is, des ook in onse tale diergelycke spreeck-woorden te vinden zyn, als hier en elders te sien is.

Als 'er een schaep over de post is / soo volgender vele.

Waer eenen hond aen gepist heeft/
Daer volght 'er meer.

De Spangiaert seyt;

Todos somos locos,
Los unos de los otros.

De Nederlander magh seggen,

Wy leeren gekt zijn van malkan-d'ren/
Een sot die maeckt wel licht een and'ren.

III.

Waer dat de slangh 't hooft in kan dringen/
Daer salse 't gantsche lyf in wringen.

De Vader spreekt.

Komt hier/ mijn weerde kint/ ick moet u heden leeren:
Hoe gy u domme jeught sult mogen over heeren;
Koom hier/ sta nevens my/ en let op dit geval/
Dat ick u tot bericht/ voor oogen stellen sal.
Siet/ waer de gladde slangh den kop weet in te dringen/
Daer weetse stracks het lyf ten vollen in te wringen/
Let wel/ let op het stuck/ het hooft dat maeckt de baen/
En waer dat ingangh krijght daer is geen houwen aen.
In alle slim bejagh / in alle quade saken/
Daer moet een teere ziel den aenvangh leeren staken;
Weert/ lieve/ weert het wiet/ en doot het boose krupt/
Eer dattet verder ga / en eer het wijder spruyt.
De boom/ die ons bedeckt/ en nu begint te bloeyen/
Was maer een enckel rys/ doen hy begon te groeyen:
En noch soo wast hy voort/ en soo hy langer staet/
Soo sult gy vruchten sien/ en in de vrucht het zaet.

Op

Op dan / die zijt geneyght om in de tucht te leven:
Wacht u dan aen het quaet den eersten voet te geven;
„ Hy valt / eylaes! hy valt / tot in den vuylen lust /
„ Die van den eersten af haer vonken niet en blust.

Laet men den duyvel in de Kerck komen, hy sal haest op den autaer sitten.
Allenxse sportjens raekt men op de ladder.
Allenxse lapjens leert de hont leer eten.
Van den boot raeckt men in 't schip.
Van een voncke brant het huys.
Die over de katte raeckt, raeckt oock over haren steert wel.
Daer men de vinger in kryght, daer kryght men de hant in.

Kraut de seugh in haren neck,
't Beest gaet leggen in den dreck.

MEt kinders / die men heeft geteelt /
En dient niet alle tydt gespeelt /
Want schoon men die ten hooghsten mint /
En boven maten heeft gesint /
Noch kan het efter niet bestaen /
Hen ongetucht te laten gaen /
Want ouders van te sachten mont /
Zijn door de jonckheid ongesont.
Men houd dat meest de kinders zijn /
Gelijck een mack en willigh swijn /
Dat / soo men 't troetelt in den neck /
Gaet liggen midden in den dreck.
„ Dus soo gy tracht na deughdt en eer /
„ En streelt u kinders niet te seer.
Dit heeft men dickmael ondervonden /
Van sachte meesters vuyle wonden.

Elck spiegele hem selven.

De oude man spreeckt.

Gy die het aerdig glas / dat by de jonge vrouwen
Een spiegel wort genaemt / zijt besigh aen te schouwen;
Let wel op u gestel / u hayr en gantsch u staet /
Let wel hoe u het oogh / en al het wesen staet /
Doch geeft u niet alleen om uwen doek te schikken /
Of om gekroont te zijn met hondert mooye stricken /
Maer let op u gemoedt / ook onder dit beslagh:
En leert dat uwe jeught ten goeden dienen magh.
Soo u de spiegel seyt dat uwe wangen blosen /
En fris en jeughdigh zijn / gelijck de versse rosen /
U tanden als ivoor / u lippen t'eenemael
Gelijck het Indisch lack / of als het root korael:

Soo gaet van stonden aen bereyden uwe sinnen/
Om mede schoonen glantz in uwen geest te winnen:
Geeft u geheele kracht gantsch over aen de deugt/
Op dat gy binnen selfs in schoonheyt blinken meught.
Spreeckt dus tot u gemoet: Sal 't niet een schande wesen
Soo maer dit buyte-vel in ons en wort gepresen?
Sal 't niet een herten-leet aen al de vrienden zijn/
Indien wy maer alleen en hangen aen de schijn?
Neen/ neen/ mijn weerde ziel/ wy moeten verder poogen/
Wy moeten hooger sien als op de lust der oogen:
Wy moeten schoone zijn en dat aen alle kant/
Ja tot de gronden selfs/ gelijck een diamant.
Zijn in het tegendeel u leden soo geschapen/
Dat van u door het oogh/ geen lust en is te rapen:
Soo spreeckt met u gemoet/ en maeckt een vast verbond/
Op dat gy door den geest u schade boeten kond/
Gaet oeffend u verstand in alle goede zeden/
Gaet oeffend uwen mont in alle wijse reden/
Gaet ciert het innigh schoon/ dat is het beste deel/
Dat is door uwe jeught een edel hals-juweel.
Men vinter menighmael die sonder schoone wangen/
Die sonder witte verw der menschen herten vangen:
„ De deughť/ de reyne deught/ is wonder lieftal/
„ De deught/ de ware deught is verre boven al.

Kent u selven.

Aen de

Spreuck-lievende

L E E S E R S.

MY is (weerde Landts-lieden) door het verhandelen van dit tegenwoordigh werk te binnen gekomen, dat men ſpreucken en ſpreeck-woorden wel in beter geſtalte, en tot meerder vrucht van den Leeſer te voorſchyn ſoude konnen doen komen, als wel voor deſen is geſchied, indien men ſlechts wat meer tyds en opmerckinge daer omtrent geſint ware te beſteeden; want in plaetſe dat eenige (die voor deſen met dingen van dusdanige ſtoffe beſich zyn geweeſt) hare ſpreucken ende ſpreeck-woorden op 't papier hebben gebracht even gelyck deſelve hun voor quamen, dat is, ſonder eenigh onderſcheyt, ordre ofte t'ſamen-voeginge daer in te gebruycken; Soo heb ick geoordeelt dat men uyt verſcheyde ſpreucken en ſpreeck woorden te ſamen gevoeght, wel een geduerige ende vervolgende reden op verſcheyde gelegentheden paſſende, ſoude konnen uyt-brengen: niet anders dan gelyck de tapyt-werckers uyt veelderley coleuren van Sajet of Zyde, eerſt een beeld, en uyt de t'ſamenvoegingh van verſcheide beelden een geheel ſtuk tapyts gewoon zyn te maken.

n. Dit hebbe ick by maniere van preuve eens
et gevonden in 't werck te ſtellen, ſonderlinge
Op-voedinge van kinderen, Reys-leſſe, ende
leyd van eerlycke Vryagie, hier naer op haer
aetſen volgende, ten eynde onſe leſers des te
eter het gebruyck van ſoodanige ſpreucken hier
yt ſouden mogen opnemen: indien dit ons proef-
ıck ſoo volkomen niet en is als het miſſchien
oor meerder tyd-beſtedinge wel hadde konnen
eſen; myn exempel (ſoo niet myn werck) ſal
emand anders gelegentheyt mogen geven, om
et ſulcks beter en behendelycker te doen als hier
geſchiedt. Gy ondertuſſchen (gunſtige vrien-
en) ontfanght ende gebruyckt deſen onſen ar-
eyt, ter tyd en wylen toe dat u yemand anders
et beter van deſe ſtoffe ter hand ſal hebben ge-
laen. Meer niet, voor deſen tyd, leeſer, als
lleen dit:

Wilje voordeel?
Leeſt met oordeel.

KINDER OP-VOEDINGE,

AENGEWESEN

Door Sin-spreucken en Spreeck-woorden.

Kinderen wel op te trecken/
Zijn geen saken voor de gecken.

En 't en is by wyse lieden noyt voor kinder-werck geacht geweest: vele konnen kind'ren telen, en ter werelt brengen; weynige deselve wel op-trekken: en 't is nogtans haer eygen werck. En daerom heeft een wys man op dese gelegentheyt wel geseyt:

Indien de jonckheyt niet en deugt/
En geeft de schult niet aen de jeugt:
De vader selfs verdient de straf/
Die haer geen beter les en gaf.

Weegt die (gy die ouders zyt) en geeft aen desen kley een goede gestalte terwyl die weeck is.

Een kint is als een wit papier/
Dus let op dit onnosel dier;
Want so daer yemant quaet in prent/
Soo is dat edel wit geschent.
Gelooft vry dat in teere sinnen/
D'opvoedingh kan den aerd verwinnen.

De daet leert sulks.

Gewent een winde tot den pot;
Een jachthont wort een keuckensot.

Daer en is voor al geen beter grontstuk in dit werck te leggen, als het Arabisch spreeckwoort ons aenwyst:

Godt vreesen is een goet begin/
De gront der wijsheyt schuylt 'er in.

Zynde het selve overeen komende met de Spreucken Salomons, Proverb. 9: 10. Laet daerom dit den eersten steen wesen van ons gebouw.

Leert ouders u kinders/ en hoogh den u vreesen/
Voor al den grooten Schepper vreesen.

Want, so

In Godes wegen/
Is Godes zegen.

De sake spreeckt selfs. Onkruyt wast sonder zaeijen/ Het quaet leert sich selven. En men hoeft noyt luysen in pelssen te setten/ maer al wat deught genaemt wert heeft moeyten in, en moet den mensche als ingestampt worden, en noch is quaet genoegh datter yet van beklyft, en 't is noodigh dit al tydelyk te beginnen, wil men goet werck maken.

Buight zijt gy wijs/
Buyght 't jeugdigh rijs/
Want d'oude stam
Is al te stram.

In tegendeel van dien.

De daet die kan het ons betuigen/
Een oude boom is quaet te buygen.

En even dit selve konnen ons de beesten leeren:

i jong hondeken kan leeren springẽ/
i jong vogelken kan leeren singen.
n jonge papegay leert menschen
praet/
aet als men oud is komt 't lee-
ren te laet.

: middelen waer door de
ıckheyt tot leeren verwekt
ert, zyn twee: Tuchtinge
Vergeldinge, wel aen dan,
ouders.

e wel doet/ loont;
en quaet verschoont;
taet en gesin
estaet hier in.

Zyn weynig woorden, maer
oot van bedencken, en
ordeeligh in 't gebruyck.

Nu verder:

e slimste moeder die men vint/
ie wenst noch al een eerlijck kint/

Om dan desulke, en andere,
t haer voornemen te helpen,
o is te letten dat ongesoute
et-voerigheyt van ouders
er gantsch schadelyck is

die zwijnen wil streelen/ en met
kinders mallen/
ie doetse vey in de modder vallen,

En 't is daerom wel geseyt:

die aen sijn kint of knecht wil lust
en vreugde sien/
ie moet noyt volle gunst aen
d'een of d'ander bien.
die wel bemint/
astijt sijn kint.
et is van ouden tydt bevonden/
an sachte meesters vuyle wonden.

Leert ons niet d'ervarentheit
lagelycks, hoe schadelyck
ler moeders troetel-liefde is,
en de kinderen?

Een aer uyt al te grooten min/
Die perst haer jonck de lenden in.

Ick durf noch meer seggen;

Te grooten liefd' heeft wel gedaen
Dat haat uyt liefden is ontstaen.

Hoe kan dat zyn? denkt mis-schien yemant; verstatet met een woort: Een teer boomtje door gebrek van gesnoeit en ge-entte werden in 't wilde ge-wassen, en brenght geen an-dere als wrange vruchten voort: die aen de planters de kele als doen worgen, en d'oogen loopen.

Ende daerom segge ick,

't Is wel (na mijn begrijp) in ou-
den tijt geseyt/
't Is beter dat het kint/ als dat de
moeder schreyt.

Stelt dan vast, dat

Tucht baert vrucht.

Vele die haer ouders niet en hebben willen horen, zyn na-maels gedwongen geweest naer het kalfsvel te luysteren; ende daer ook dan wederspan-nig vallende brengen hen sel-ven in noch grooter onge-legentheyt.

Die op geen ouders raet en past/
Die stelt sijn gangen na den bast.

Gy daerom, ouders, om dese ende andere ongemacken te schouwen, vergeet noyt de Tucht, maer voor al niet op bysondere gelegentheden, niet voor eerst:

Straft

Straft vry wel hart u weerde kint
Indien gy dat op leugens vint:
En soo gy eenigh dingh vermeught/
Leert waerheyt spreeken aen de jeugt.

Ten tweeden:

Licht kossel zijn/ en licht te pronckken/
Zijn in de jonckheyt quade voncken;
Gy/ die het in u kinders siet/
Soeckt gy haer voordel/ lijtet niet.

Ten derden:

Een kint genepght tot snoepernyen/
En staet een vader niet te lyen;
Want als de lust daer toe gewent/
Soo is een aerdigh kint geschent.

Wel aen dan, gy ouders, en voogden.

Gewent soo veel gy immers kont/
Tot slechten kost een kinder-mont;
Dat is u nut/ en hen gesont;
Want als de spijs is door de keel/
Dan is het doch al even veel.

Ten vierden in 't gemeen.

Straft kintse feylen aen u kint/
Eer gy daer mans gebreken vint.

En om sulcks bequamelyck te doen, soo gedenckt dat de Basiliscus dient vertreden terwijlen sy noch in 't ey is/ de rupsen terwijlen sy noch in de poppen steecken/ ende de gebreken der jonckheyt terwyle die in haer eerste beginselen zyn: anders; waer de slange het hooft in krijgt/ daer krijgtse licht het lijf in: van een kleyn vonkje/ daer men eerst niet op en dacht of en achtte/ brant namaels wel een geheel huys. Ick segge met den Duytsman: en laet den duyvel noyt in de kerck komen/ anders sal hy licht eens op den autaer geraken.

Want:

Jonge kinders moeten spelen/
Of van pyn en sieckte quelen.

In desulcke moet geleden wer[den] dat hare jaren mede brengen, [...] ten aensiene van de gene die vo[or]gegaen zyn, moet gedaen wor[den] na gelegentheyt van haren aert; een paert gaet met een woort/ 't [...] der met rijsje/ het derde moet so[...] tijts een spoor hebben.

Een eerbaer kint is aen te jage[n]
Door eer-sucht/ niet door harde s[la]gen.

En sulcks woud' ick de ouders [...] hoogsten bevolen hebben In all[e] gevalle alsser tucht te oeffenen i[s] soo moet sulcks niet anders [...] met een besadigt ende stil gemoet [ge]daen worden.

Zijt gy goets moets/
Gy doet wat goets.

En daerom, wie gy zyt.

Vermaent u vrient met stillen moe[t]
En straft u kint met koelen bloed[e]
Want doet gy dit met gramme sucht
Soo dient gy selfs te zijn getucht.

De maniere van straffen heeft m[en] de vry haer beschept; sommige slae[n] haer kinders of leerlingen op 't hooft borst/ of aengesicht waerse maer bet raken konnen: 't is buyten den regel

Wie kint of muylen straffen willen/
Die slaetse niet als op de billen.

Daer is rechts de woon-plaetse van bescheyden tucht waer niet soo licht kinders te vreesen is/ als wel in andere leden. Tot besluyt dan van dese

In gramschap niemant opt kastijt/
En loont niet als gy blijde zijt:
Want als de geest niet stil en staet/
Geschietet beyde sonder maet.

Doch hier toe noch een woordt: Lieve kinderen te maken/ ende om eene saecke het eene kint te slaen/ en het ander te kussen/ kan niet als nadeel doen. Een cierlijck kleedt maeckte Joseph hatigh onder sijn broe-

ederen. Een ongelijck onthael en n niet als scheele oogen verwer- n / onder soo een gelycken maeg- ap. 't Is natuerlijker hier in ghtheyt te houden.

De beesten maecken geen onder- ept onder hare jongen / en de vo- len voeden deselve in gelyke ma- , Bedenckt dit, en al vorder; wee rotzen daer dese teere schepen kmael tegen stooten, en in pery- :l staen, om schipbreuke te lyden, yn myns oordeels) Ledigheyt en uaet gesellschap, en zyn daerom yde ten hoogsten te myden. Voor erst dan aengaende de ledigheyt:

Merkt dat geen jonckheyt ledig gaet /
Want niet te doen leert enckel quaet.

De daet spreeckt selfs.

Die in sijn lant geen kooren saeyt /
Is seker dat hy distels maeyt.

En hier van komt het dat

Ledigheyt is hongers moeder /
En van dievery een broeder.

Ons out seggen is niet vreemt, ll luytet wat schrickelyk.

Een ledigh mensch is een duyvels oorkussen.

En daerom isser voor de jeugt en alle menschen best in eerlyke saken gedueriglyck besigh te zyn, om geen rust-plaetse te werden voor soo ongueren nacht-vogel. In tegendeel van desen, is voor alle saken vlyt en neerstigheyt de jonckheyt n te scherpen, want gelyck d'ouden wel seyden. Godt verkoopt alles om arbeydt / dat is de prys die op goede dingen geset is.

Wy sullen dan met Salomon over dit leerstuck de jonckheyt wysen tot de mier, met dese by-spreuke:

Vergadert graen in uwe schueren /
Den Oegst en sal niet eeuwig dueren.

DE tweede klippe die te myden staet, is quaet geselschap, met af-maninge van 't selve waer mede de wyste ende Godtsaligste Koningen, te weten David, en Salomon, beyde hare schriften begonnen, om te toonen hoe groten afkeer sy daer van waren hebbende, Psalm 1; 1. Prov. 1: 1. 't Is niet vreemt:

Want.

By den kreupelen leert men hinken /
By den vuylen leert men stincken.
Jonge lieden / wie gy zijt /
Quaet geselschap dient gemijt.

En wyders,

By wolven en uylen /
Daer leert men huylen.

Van gelyke,

Van het peck /
Blyft een vleck.

D'ervarentheyt spreekt selve,

Die met honden gaet te bedt /
Deelt van hare vloyen met.

't Is daerom na de kunst gesproken.

Seght my met wien dat gy verkeert /
Soo heb ick uwen aert geleert.

Het quaet is gantsch vruchtbaer, een Siecke kan dickwils veel

veel gesonde in siekte brengen, maer veel gesonden en sullen noyt door haer geselschap een eenigen sieken lustig en fris maken.

Een kleyn getal van rotte peeren/
Dat kan een duysent gave deeren.

Maer boven alle saken is het exempel van de ouders van grote kracht ten aensiene van de jonckheyt soo ten goede, als ten quade: en daerom.

Al gy die jonge kinders voet/
Het watje seght/ en watje doet.
Want wat het zy / en hoe het ga/
Den sone doet den vader na/
De dochter gaet haers moeders gangh/
En dat haer gantsche leven lang.

In een Pypers huys (seyt de Spaenjaert) leert een yeder fluyten.

Doch niet het doen alleen, maer oock yeder woort buyten tucht gaende, is hier gantsch schadelyk.

Laet geen kint vuyle reden hoor[en]
Want kleyne potten hebben oo[ren]

Wat aengaet de leeringe sel[ve]
daer toe segh ick alleenlyk.

Dat een yeder dat best leert / e[er]
hy maer een kint is /
Dat hem best sal te passe koom[en]
als hy een man is.

En of al schoon d'eerste b[e]ginselen in het leeren niet te[n] besten voort en willen, [de] moedt is daerom niet verl[o]ren te geven.

Een kint verstandigh voor de j[a]ren/
Dat siet men dikwyls qualyk v[a]ren.

Ons spreeck-woort seyt, Vroeg hengst/ vroeg guyl. En vorder:

Vroegh rijp / vroegh rot/
Vroegh wijs / vroegh sot.

Ick besluyte dan hier, en segge,

Niet dat soo wel gedijt/
Als rijp te rechter tijt.

Es

Es musz ein ieder ein par narren schuhen vertretten, wo nicht mer.

Men moet een paer narren schoenen verslijten eer men recht wijs wort.

De Jongelingh met der narren schoenen spreeckt,

Ey kijckt toch / kijckt toch eens gesellen /
Ey kijckt hoe koom ick hier ter baen /
Hoort toch hoe klincken dese bellen /
Siet hoe my dese schoenen staen.
Gy lacht / na dat ick kan bemercken /
En seght als binnen u gemoet /
„ De gecken kent men aen haer wercken /
Wel / dit is vry een lossen bloet.
Maar / vrient / al siet gy my wat mallen /
En acht dat immers niet te quaet:
Want dit wil nu al beter vallen /
Dan als het leven verder gaet.
Als wy de groene jeught beginnen /
Dan root de jonckheyt over al:
Het voor-recht van de jonge sinnen /
Dat is / voor eerst een weynig mal.

Ja/ laet de Jeught haer soete kueren /
Want dat mispreeȝ noyt deftigh man.
Maer laetse niet te lange dueren/
En/ schept 'er op het korste van.
My dunckt/ ick hebbet eens gelesen/
Of ick en weet niet waer geleert/
„ De kortste sotheyt wort gepresen/
„ 't Is wijsheyt als men haestigh keert.
Heb ick dan schoornen als de sotten/
Of maeck ick eenigh mal gebaer/
En wilt niet al te schamper spotten/
Want dit is noch myn eerste paer:
Had ick dat eenmael afgesleten/
My dunckt/ ick sal dan vaster gaen/
Gewis ick sou dan beter weten/
Als dese loop eens is gedaen.
Dit hoord' ick eens by wijse lieden/
„ Dat niet te koten ware best/
„ Maer als het immer moet geschieden/
„ Soo is 'et beter eerst als lest.

Vroegh ryp, vroegh rot. Vroegh wys, vroegh sot.
Vroegh Valck, vroegh Uyl. Vroegh Hengst, vroegh Gu

---

t'Samen-sprake

Tusschen

PHILEMON EN PUDENS.

Philemon.

WEl Pudens/ wat verandering is dit? ick vind u nu een jongelingh, daer ick u onlanghs niet als een kint en liet; te recht seyt men,

Groene herissen werden root/
Kleyne kinders worden groot.

Pudens.

Is 't wonder?

De Boom daer gy nu vrucht af leest/
Dat is wel eer een rys geweest.

Philemon.

Maar hoe dus gekleet, als of gy tot reysen veerdig stont?

Pudens.

Ick meyne dat het voor r langh genoeg onder den ro van myne moeders schou geseten is, 't is hier goet elders goet.

Niemant is in weerde/
In syn eygen eerde.

Sie ick 't niet alle dage?

Men acht geen verstant/
In syn eygen lant.

En daerom (na my dunc is het best wat te reysen, om soo door vreemde talen, en aenneminge van heusche n

ieren, aenfienlycker t'huys komen; want anders plaght en ons licht te feggen:

ie t'huys fyn Jonckheyt heeft versleten /
n by den brij-pot heeft geseten /
n daer geen letters heeft gegeten /
)at kan de goede slocker weten?

In tegendeel:

ie lange leven / en verre reysen /
ie leeren op haer saken peysen.

Philemon.

Ick fie dat gy u feggen met reeckwoorden en fpreucken eckt vaft te maken: maer als k u met defelve munte foude talen, heb ick niet wel eeni- fpreucken gehoort die vry wat anders klincken?

Hoe, feyt men niet in 't gemeen.

reyst een los hooft buytens lants/
)g blijft hy wel een domme gans.

Nu wederom,

iet fend een ezel na Parijs /
i krijght hem weder even wijs.

En voor reden.

e over zee veel plagh te zwieren /
randert lucht / en geen manieren.

Tot befluyt.

e dattet gaet / of hoe het is /
botten blijven plat-dis.

En of fchoon de manieren n de foodanige fomtyds al randert worden, 't is fel- n in beter.

Roomen gingh noyt man of peert /
Of 't was, des by te minder weert.

En wat de vrouwen aengaet (die al mede fomtyts reyfen willen; fonderlinge onder deckfel van bede-vaerden, om in 't voorby gaen daer van mede wat te feggen) feyt het fpreeckwoort feer wel;

Reyst vrou of maeght in bede-vaert /
Sy krijgt wel licht een lichten aert.

Pudens.

Daer is miffchien al wat aen, Philemon, maer des niet te min, foo houde ick vaft dat vreemde landen, vreemde oogen, en vreemde ftreken die men in 't reyfen dickwils ontmoet, ons al vry wat lee- ren konnen.

Die hier en daer eens wort genepen /
En dickwils by den neus gegrepen;
Al is hy plomp / hy wort geslepen.

De reden daer van is klaer,

Harde steenen slijpen yser /
Harde slooten maken wijser.

Philemon.

Men fegge wat men wil, en men foecke waer men wil, ons Nederlants fpreeckwoort luyt ende fluyt neerftelyck.

Wilje wel zijn / wilje rusten?
Soeckt het niet in vreemde kusten:
Eygen huys en eygen dack /
Dat is vry een groot gemack.
Een yder vogel prijst zijn nest;
Waert gy dan Oost / of waertje West /
Een eygen huys is alderbest.

Pudens.

Hier ſtelle ick een ander tegen, dat mede ſyn beſcheyt heeft.

Al waer men is in goeden ſtant /
Dat is al meed' ons vaderlant.

En wat het ruſten aengaet, daer op ſegge ick;

Geen jonckman magh om ruſten peyſen /
Die buyten is geſint te reyſen /
Maer is men out / of ſieck / of moe /
Dien ſta ick eerſt het ruſten toe.

Philemon.

Gelooftet, Waer dat men komt daer vind men ſijnen weert t'huys.

Want.

Honden hebben tanden /
In alle landen:

Men hout ſoo veel van reyſen als men wil, ick hebbe nochtans eens geleſen een ſeker boeksken van D. Joſeph Hal in 't Engels geſchreven, daer van het opſchrift is: Quo vadis; daer in hy veel goede redenen bybrenght, die ſoo geheel ſeer voor het veel reyſen niet en zyn. Alle beweginge (ſeyt hy) maeckt onruſte, en die by ongenoegen; daer in het tegendeel de geluckige ſtant des Hemels wort afgebeelt by ruſte. Gy dan die ſoo genegen ſchynt te ſyn tot reyſen, ſiet toe dat gy niet eenmael met berouw en komt uit te roepen, ſoo als onlanghs een ſeker Jongelinck (ons niet onbekent) met leedtweſen dede ten tyde hy veel en lange doo de werelt gedwaelt en gemae hadde; In 't reyſen (ſeyde hy heb ick menigen Engelot uyt geſonden, die noyt haren me ſter eenige tydinge weder e brachte, en dit dede ick alſo lange tot dat ick een borge van al de werelt was gewo den, ende een vreemdelinc ſoo in myn Vaderlant, als ae myn eygen ſelven, en quar alſoo meer beladen met gebre ken, als met gelt, meer m waen, als met wysheyt. Da niet te min ſoo bekenne ick dat de gene die met een go voornemen uytgaen, niet t lange uyt en blyven, ende di een goede Reys-leſſe met n men, ſomwylen wel yet goe t'huys konnen brengen.

Pudens.

Ick wenſte wel ſoo een Reys-le te hebben, ick ſoude die voor m als een draet in een doolhof, ende een leytsman op de wegen, geſ digh aen de hant houden; gy da om (is 'er yet ſulks by u) ick bid u ſpaert geen broot voor de vriende

Philemon.

My is onlanghs ſoo een Reys-le ter hant gekomen, ende my dunc ſoo gy die met ernſt woudt in 't we ſtellen, gy ſoud 'er u wel by bevi den; doch op dat gy des te meerd kenniſſe mooght krygen, ſoo ick u deſelve jegenwoordelyck e voor leſen;

Op / hoort toe /
En staet wat stil.

Pudens.
Soo ick doe /
En soo ick wil.

Philemon.

EEn vader had een rauwen quant /
Die wou gaen reysen upt het lant /
Om eens te leeren met 'er daet /
Hoe dat 'et in de werelt gaet:
Hy (die wist hoe de jonckheyt malt /
En waerse dickmael henen valt /
Bysonder als se buyten dwangh /
Mach hebben haren vryen gangh)
Riep synen Soon ter zyden af /
Daer hy hem dese lesse gaf:

Nadien (seyt hy) mijn weerde kint
Dat gy tot reysen zijt gesint /
Soo hoort doch hier op mijnen raet /
Die ick geleert heb upt de daet:

Eerst / waer gy u tot reysen set /
Begint den dagh met u gebedt:
„ Want vader geven aen u heeft /
„ En Godt te bidden in den geest /
Schoon dat 'et beyde tijt verreyst /
't En doet geen hinder als men reyst.

Dan is noch vorder mijn bevel /
Gaet kiest voor u een reys-gesel:
Want reysen sonder mede-maet /
En was noyt wijse lieden raet;
Maer kiest een vrient van uwen aert /
Die hant en harte reyn bewaert /
En niet en helt na vuyl bejagh /
Dat jonge lieden schaden magh:
„ Noyt speelde yemant met het peck
„ Die niet en hield' een vuyle vleck.

Maer gy die u tot reysen stelt /
Begint 't nimmer sonder gelt /
„ Want die wil reysen achter lant /
„ Die hebbe munte by der hant;
„ Dat is een kruyt van groote kracht /
„ Waer op de gantsche werelt acht /
„ En als u dat geselschap faelt /
„ Soo wort gy selden wel onthaelt.

Doch gelt te dragen over al /
Dat baert by wylen ongeval;
Gy / wacht u van dat ongerief /
En dient u van een wissel-brief /
Want dat en is geen lastigh pack /
Maar voor die reysen groot gemack.

Voorts wilt gy reysen met verstant /
Soo hebt een kaerte by der hant /
Van yeder Rijck dat gy betreet:
Op dat gy daer de gronden weet /
En kent byna de gantsche kust /
Ook eer gy daer opt hebt gerust.

En is 'er onder wege dan /
Een wys / geleert / verstandigh man /
En laet niet / of besoeckt den vrient /
Vermits het u ten nutte dient
„ De wijsheyt is een rycke schat /
„ Wie die genaeckt ontfanghter wat.

Wanneer gy van den peerde sit / -
En van het reysen zijt verhit /
En eyst terstont geen bier of wijn;
Want dat en kan maer hinder zijn.
Toont hier en elders uwe lust /
Dat is de gront van uwe rust
„ Niet al / niet al / dat ons behaeght /
„ En dient den mensche na gejaeght.

Stelt u dit voor een vaste wet /
Dat gy op alle dingen let /
Dat gy gestaegh u voordeel doet /
Met al wat yewers u ontmoet.

„ De werelt is een wonder boeck /
„ Het maeckt zijn leser wonder kloeck;
„ Maer wie het sonder oordeel leest /
„ Die blijft gelijck hy is geweest.
Gy doet niet als den meesten hoop:
Maer doet met aendacht uwen loop:
Hoort gy een sneegh / en geestig man:
Daer hoorje dat u leeren kan:
Siet gy een ongesouten Geck /
Leert noch al yet uyt zijn gebreck.
Leert myden dat hy qualijck doet /
En hoe men sotten dyeren moet /
In 't korte / waer gy d'oogen keert /

Siet datse 't een of 't ander leert
Al wat men hoort of wat men siet/
Die leere wil/ die leerter yet.

Wat isset of gy verder rijt?
En in een goet geselschap zijt/
En dan al in een lustigh velt/
Veel cristalijne beken telt/
Of elders in een open wout
Vint schoone sloten op gebout/
Vint Princen huysen neer geruckt/
Vint Torens in het stof gedruckt/
Vint puyn en ick en weet niet wat/
Daer eertijts stont een schoone stad:
Vint weder dreven nieu geplant/
Tot ciersel van het gantsche lant/
Vint hoven na de kunst gemaeckt/
Daer van dat gy de vruchten smaeckt/
Vint rotsen uytter maten hoogh/
Oock verre boven 's menschen oogh,
Vint ander vreemt en nieu gewas/
Daer van men noyt te voren las.
Voorwaer al dat en acht ick niet/
Ten zy dat gy wat verder siet/
Ten zy u dom en grilligh hert
Besetter/ en oock beter wert;
,, 't Is niet gereyst/ 't is maer gedwaelt/
,, Indien men daer geen wijsheyt haelt.

Waer gy oyt gaet of henen treckt/
Houdt staegh u beurs en hart bedeckt:
En melt niet door een lossen praet/
Van waer gy komt of henen gaet:
En min noch wat u herte jaeght/
Want dat heeft menigh man beklaeght/
,, Siet: waer men gaet/ of waer men reyst/
,, Noyt dient geseyt al wat men peyst:
,, Een heusche mont is altijt goet
,, Doch meest voor een die reysen moet.

Nu voorts op dat gy schouwen meught
Veel malle grepen van de jeught/
Soo laet geen dranck u meester zijn/
Het zy dan bier/ of heete wijn/
Want die gebruyckt in overvloet/
En is te geener plaetse goet.
Maer als gy uyt den lande zijt/
Soo dient hy boven al gemijt;

Doch soo gy eens wert overlast/
Of van een heeten damp vervast/
Soo myt noch al een vorder quaet/
En loopt niet mallen over straet/
Maer houd u stil soo langen tyd/
Tot datje weder nuchter zyt.

Begeeft u noyt des avonds laet/
Noch op den wegh/ noch op de straet:
„ Vroegh uit gaen/ en vroegh onder 't dack/
„ Dat is gesont/ en groot gemack.

Des nachts te loopen hier en daer/
Dat is niet anders als gevaer.
Gy/ laet den nacht en haer bejagh/
En doet u saken by den dagh:
„ Want dat men in het duyster doet/
„ Wort op den lichten dagh gevoet.

Kijft niet in 't bed of aen den heert/
En twist oock noyt met uwen weert/
Maer is hy vuls/ of niet te vluys/
Betaelt en soeckt een ander huys.
En twist niet met u reisgesel:
Spreeckt iemand qualyck/ antwoord wel:
„ Schoon spreken is van groote kracht/
„ Het maeckt oock harde koppen sacht.

Bewaert u oogh/ u mond/ u beurs/
En hoedt u voor een vrouwen-keurs/
En myt u voor een mede-maet/
Die op de gladde wegen gaet:
Oock wacht u voor den dobbelsteen/
Want dit zyn kanckers in het been.

Een dinck dat gy niet sparen moet/
Dat is de rant van uwen hoet/
Grijpt die vry dickwils met der hant/
En hier/ en in een ander lant:
Want 't is een saeck die gunst verweckt
En die tot geenen kost en streckt:
„ Ick achte voor de jonckheyt goet
„ Een trage beurs/ een rappen hoet.

„ Geen oogh in yemants anders brief/
„ Geen hantspel met eens anders lief/
„ Geen vingers in eens anders tas/
„ Want dat geen man oyt lief en was.

En kiest niet licht een nieuwen vrient/
Of weet te voren of het dient;
De werelt is te lijdigh boos/
De menschen al te bijster loos.
Dus niemant al te licht betrout/
Want dat heeft menigh man berout.

Wanneer u yemant noot te gast/
Gy/ doet u maegh geen over-last/
Let meer/ op dat gy leeren kondt/
Als lust te geven aen den mont;
En brenght missschien dan yemant voort/
Een goet/ en sneegh/ en geestigh woort/
Ontfanght dat met een vrolijck hert/
Gelijck een schat ontfangen wert.
En als gy tot u woonplaats keert/
Seght dan wat heb ick daer geleert?
Wat brenght of schenckt my desen dagh/
Dat my ten goede dienen magh?
En naer een neerstigh ondersoeck/
Soo schrijft in uwen tafel-boeck/
Al dat u herte wel beviel/
Dat is als voedsel aen de ziel/
Dat is u beter in den mont/
Als al dat op de tafel stont.

Maer kint/ houdt altijdt desen sin/
Gelijck de Bey/ en niet de Spin;
Al wat gy hoort/ en watje siet/
Al wat 'er hier of daer geschiet/
Dat weeght/ dat proeft/ en kipter uyt
Dat wel/ dat soet/ dat geestigh luyt.
Maer komt 'er eenigh vuyl bejagh/
Vaelt dat noyt weder aen den dagh:
Maer wyst 'et spoedigh van der hant/
En laet 'et uyt het vaderlant.

Gy treet nu uyt mijn huys alleen/
En keert noyt weder met u tween/
Brenght ons doch hier geen bastaert kint/
Dat maeckt een vader ongesint.
Brenght ons doch hier geen dertel wijf/
Met u gepaert uyt tijd-verdrijf.
Ja noyt op vryen eens en peyst/
Soo lange gy daer henen reyst.
„ Te trouwen als men leeren moet/
„ Dat dede noyt een jonghman goet/
„ Men quelt hierom zijn gantsche jeught/
„ En dat al om soo korte vreught.

Gy daerom / wat ick bidden magh /
Behoud u voor soo quade slagh/
En om een blyde nacht of twee /
En steeckt u in geen eeuwigh wee.

Maer om hier van te zyn bevryt /
Soo maeckt dat gy voorsichtigh zyt /
En woont of koopt u kosten niet
Alwaer gy vlugge dochters siet;
Ick weet hoe licht de losse jeught /
Word omgevoert door geyle vreught /
En als men dan te samen malt /
Waer is 'er daer men niet en valt?
„ Daer stroo en vyer te samen koomt /
„ Wat onheyl dienter niet geschroomt?
(*)

Nu / soon / gaet voordert uwe reys /
En houd myn les in u gepeys /
En als gy dan eens weder keerd
Gesond / beset / en wel geleerd /
Soo sal men hier / van stonden aen /
Voor u 't gemeste kalf doen slaen.

(*) Even dit selve is gemerckt geweest by Antigon[us] Koninck van Macedonien: want op een tyt, als Ph[i]lippus syn sone by den Fourier-meester te wege had[de] gebracht, dat hem herberge was aengewesen ten huy[se] van een sekere weduwe, drie schoone dochters by ha[er] hebbende, den Koninck den Foureerder voornemend[lyck] geboodt hem scherpelyck dat hy den jongen Princ[e] synen soon, dadelyck uyt soo engen plaetse in een ru[i]mer gelegentheyt soude doen verhuysen, en dat hy van des te doen, geensins in gebreke en soude blyv[en]. De wyse Vorst gingh heusselyck en als ongemerc[kt] voorby het gene hy wel wiste dat syn soon voor ha[d]de, en neemt de veranderinge van herberge op de[n] [ge]en te van 't huys, daer de weduwe met haer drie doc[h]ters in woonde, wetende wat 'er uyt soo een bywo[o]ninge te verwachten stont. Plutarch. in Apoph.

Pudens.

ewisselyck dese Reis-lesse, bestaende in korte vers-
kens, is van lang bedencken, ende daarom soo ter
s niet in te nemen; want (naer ick die begrype (soo
kter meer in als in een ylen haring; ick bidde u laat
keersse aen de uwe ontsteken, ick wil seggen, laetse
uitschryven, soo ben ick geholpen sonder u verlies.

Philemon.

k ben des te vreden Pudens, doch met dit bespreck,
gy sult aannemen, niet alleenlyck op uwe reise de-
vlytelyck in 't werck te stellen; maer oock acht te
en op allerhande voorvallende spreucken ende spreek-
rden, en deselve by memorie opnemen, om ons
van deelachtig te maken, soo wanneer gy weder
vaderlant keeren sult; op dat alsoo het mes dat den
el gesneden heeft (als de kinderen plegen te seggen)
ecchende magh t'huys komen.

Pudens.

antsch ondanckbaer moeste ick wesen, soo ick sulks
u begeerte niet aen en nam te doen: Siet daer myn
, ick verbinde my sulks naer te sullen komen, en
ne met een van u myn afscheit.

Philemon.

Doet gy na u woort, soo wil ick vertrouwen dat gy
n naem met eene letter wel mochte vermeerderen,
e in plaatse van Pudens, Prudens sult mogen heeten
uwe wederkomste. Maer dewyle gy my vermaent
t geen broot voor vrienden te sparen, soo moet ick,
r myn afscheit, u onder andere mede deelachtigh
en, van een vreemt geval dat ick verstont een rey-
len man bejegent te zyn, waer op ick een seker be-
ken t'anderen tyden gehad, en op 't papier gebracht
be, ontfanght dat by geschrifte voor een vaerwel gifte
dese uwe reyse, en voor al op de groote reyse van
in de andere werelt: en op dat gy de meyninge des te
er vatten moogt, soo wil ick 't u eenmaal voorlesen,
galm van de stemme kan al mede wat geven.

Sen:

Sensim; & sine sensu.

TErwijl een rap gesel / met onvermoeide gangen /
  Sich op een verren wegh tot reysen had gesteld;
Soo word hy van den slaep in seker woud bevangen /
  Vermids de swarte nacht ombingh het gantsche veld;
Dies soeckt hy daer ontrent waer hem tot rust te geven /
  Om door een soeten slaep te krijgen nieuwe kracht;
Hy vind / benevens hem / een plaetse wat verheven;
  Hier kies ick (seyd de vriend) myn bed voor desen nacht.
Hy meinde dat hy sagh een heuvel op den velde:
  En siet / een Schildpad sat gedoken in het sant /
Hier op was dat de man sich om te rusten stelde /
  Vermits hy daer omtrent geen beter plaets en vant.
De vriend soo haest hy sat begon terstond te slapen /
  Gelijck men in 't gemeen met moede leden placht /
Het beest rijst onder dies om sijnen kost te rapen /
  En gaet een stagen tredt bywna den gantschen nacht.
Als nu de gulde son quam weder aangetreden /
  En dat met een den slaep den jongelingh verliet /
Soo steld hy sijnen gangh om vorder aen te treden /
  Maer hy en kend het land / en kend de wegen niet.
Hoe: (seyd hy) droom ick dan? of ben ick buyten sinnen?

is op eenen nacht dit gantsche woud verdraeyd?
vreemdigheyd is dit? wat sal ick gaen beginnen?
ier dat ick henen keer my dunckt ick sta bekaeyt:
is de groote rots die aen den wege paelde?
ier is het schoon gebouw dat lagh ter rechter hand?
is 't al te mael? Dus stond hy vast en maelde/
t dat hy op het lest de rechte gronden vant/
dat hy kend het beest daer op hy quam gereden/
al den handel siet door klaerheyd van den dagh;
wist de Jongelingh/ doen wist hy eerst de reden/
aerom hy niet en vind dat hy te voren sagh.
riend/ wat dit beduyd/ het sal u mogen stercken/
man is yeder mensch/ de Schildpad is de tijd;
laep ons dom verstand/ dat niet en kan bemercken
e veerdigh even staegh ons leven henen glijd:
eb ik eens beproeft/ al over langh geleden/
quam doen metter haest te Leyden in de stad/
gingh ick langen tijd door al de straten treden/
waer ick endermael eens goede vrienden had:
t wat ick soecken mogt/ het eynde was verlooren/
yeder was verhuyst/ of in des doods gebied/
docht de gantsche stad en was niet als te vooren/
int binnen Leyden selfs en vond ick Leyden niet.
s! terwijl de mensch gaet hier en ginder woelen/
tslipt hem even staegh/ ontglipt hem menigh jaer;
oorden oudt (och arm) ook sonder ons gevoelen/
veeltijds als men 't is/ dan word men 't eerst gewaer/
wijser gaet gestaegh men siet hem niet bewegen:
boom/ wel eer een rys/ wort ongevoelijck groot:
even met den mensch/ 't is even soo gelegen/
slaep/ een diepe slaep/ die leyt hem na de doot.
Ziel wilt gy verstaen hoe na wy zijn ten ende/
na wy zijn vervoert tot in des doods gevaer/
u eens om en om en telt al u bekende/
die gy niet en vindt die roepen u tot haer.

Sonder weten;
Wort men versleten.

Met dit besluyt ick, en met dit eindige ick myn reden, weerde Pudens, en wensche u goede reise met een geluckige wederkomste, en voor het leste (om tusschen ernst wat jocks te vermengen.)

Waer dat gy reyst in eenigh lant /
Soo hebt gedurigh by der hant /
U mes / u fles / en oock u tes /
Dat is al med' een nutte les.

Pudens.

Hondertvoudige danck vriendelycke Philemon, nu met woorden en hier namaels (soo ick kan) met 'er daet; blyft ondertusschen Gode bevolen.

De goede Pudens, om sich van syn beloften te quyten, heeft op syne reyse waergenomen, niet alleenlyck alle voorvallende goede spreeckwoorden, maer oock onder deselve verscheide aerdige sinspreucken, verbloemde manieren van seggen, soete rymen, klippel-verskens; en diergelyk alt'samen de spreekwoorden seer nabuerigh zynde, en in alle manieren dienstigh en leersaem voor alle gelegentheden van menschen. Hy deelt u des mede vrienden en dat met ordre, en voor eerst dese volgende reis-spreuken.

Reyst vrient al waer gy reisen meugt /
Het beste reys-gelt is de deugt.

Wilje reysen door het lant?
Hebt vijf dingen by der hant:
Hebt voor eerst een ezels oor
Dat is / past op u gehoor /
Hebt het ooge van een valck /
Dat is / let op menigh schalck
Hebt de beenen van een hert /
Datje niet gevangen wert /
Hebt dan noch een verkens m
Dat is geseyt ontsiet geen bu
Hebt voor al een kemels rugh
Voor geluck en ongeluck.

De kunst vint gunst / waer dat
gaet /
Terwyl een dwaes verlegen st

Indien gy zijt geneyght te rey
Soo wilt op desen regel peyser
Gewent u tonge wel te spreken
En seght niet yeder zijn gebre
Schertst niet te vry/want 't is on
Voor al soo gy 't u meerder d

Een soete prater op de baen /
Beneemt de moeyte van het ga

Kleyn paert /
Kleyn daghvaert.

Een willigh paert en moet men
over-ryden.

Staet maer een wyl /
Gy verliest een myl.

T'savonts kent men den arbey
En 's morgens een weert.

Kunt gy niet lyden goet en qu
Soo waght voor u geen hooger
Zytje wys / of zytje sot /
Hebt geen koffer sonder slot.

Tot buyten de poort is een g
dagh reysens.

Waers' uyt de poort /
Soo rochje voort.

peerd / en geld / en goed Latijn /
brengt een Lansert over Rijn.

eyst magh dragen /
huyt en wagen ;
r die 't ontsiet /
eerd 't er niet.

dry te zijn van ongeval /
bryst den bergh / en houd het
al /
jtje van een goed verstant /
eert de zee / en blyft te lant.

t goed te voet gaen op der
ryden /
die haer peerd daer nevens
yden.
ick vermaeck in vant /
zeylen by het lant /
yden op de strant.

nen moede ryden is / dan is
er goed te voet gaen.

u in geen engte klemmen /
veel eer de ruyme baen :
ns 't schip is het goed zwem-
nen ;
en wagen soet te gaen
voort / maer siet om.

n goe wegh om.
is geen krom.

ologne zijn meer vallen als
huysen.

wit en zwart heeft Venetien ge-
cht / dat is katoen en peper.

talien zijn te veel feesten /
el hoofden te veel tempeesten.
/ suycker / en hoeren /
nen goed' koop uyt Cyprus
eren.

n witten Spaniaert / en op
n zwarten Engelsman / staet
letten.

Engelant als een man syn
w over tafel toedrinckt,
wenst hy (alsoo men daer
seyt) dat alles wel gaen moch-
te, maer als de vrouwe aen
haren man brenght, dan houd
men dat alles wel is, en dat de
gasten by den man ingebracht
welkoom zyn, en daer op
neemt een yeder zyn hoedt af.

Cent flamens, cent cousteaux.
Cent francois, sans cousteaux.
Cent escossois, deux cent cousteaux.

Hondert Nederlanders / hondert
messen.
Hondert Francoysen / sonder mes-
sen.
Hondert Schotten / twee hondert
messen.

Siet vrient / dat dien je wel te we-
ten /
Een Duyts kan drincken sonder
eten /
Een Engelsman eet sonder drinc-
ken /
Een Nederlander laet hem schinc-
ken /
Maer eet des efter niet te min ;
Wie doet nu best na uwen sin ?

De Spanjaert schijnt wijs / en hy
is 't niet.
De Fransman schijnt geck / en hy
is 't niet.
d'Italiaen schijnt wijs / en hy is 't.
De Portugijs schijnt geck / en hy
is 't.

Wilt gy een huys / en rustigh wijf ?
Neemt eerst uyt Nederlant het lijf /
Neemt dan noch tot soo weerden
pant /
Het aengesicht uyt Engelant ;
En vorder noch / gelooft je my /
Een tong uyt Brabant dienter by /
En doet 'er toe een Hollants hert /
Dat niet te licht verslingert wert ;
Maer soo je wilt den hooghsten prijs /
Soo haelt de billen van Parijs ;

Voeghs

Voeght die by een, geminde vrient,
Soo hebj' een wijf gelijck het dient.

Een vermoeyt peert siet liever een vuylen stal, als een schoonen wegh.

Die buytens lants niet heeft ten besten,
Verliest wel licht zijn Oost en Westen;
Dus vrienden wort u beursje plat,
Keert weder naer u eygen stadt.

Men leert so langh men leeft.

Ondertusschen Pudens over Zee varende, ende over al soeckende voordeel te doen in 't versamelen van goede spreeckwoorden, heeft ook van de Matroosen eenige scheeps-spreucken gehoort, ende sommige met kennisse daer uyt gekipt, ende deselve t'zynen gebruycke opgeteyckent hebbende, brengtse voor zyn welckom mede na 't Vaderlant.

Leersame Scheeps-spreucken.

Die zijn tijdjen weet te gissen,
En zijn toutjen weet te splitssen,
En zijn glas te roere slaen,
Mag wel voor een boots-man gaen.

Sanden verlanden,
Landen versanden.

Een groot zeyl op een kleyn schip,
Moet te gront', of op een klip.

't Getij gaet zijnen keer,
't En wacht na Prins of Hee[r].

Zeylje met een lagen spriet,
Kleyne wint en deertje niet.

't Slimste dat men vint,
Is stil en in de wint.

Niet veel te seggen,
Maer houden en beleggen.

Eerst in de boot keuse van riem[en].

Veel vlaggen,
Luttel voters.

Vuyle gronden bederven den ka[bel].

Over te zijn is onverstant,
Overe schipper blijft aen lant.

Als 't diep verloopt verset met bakens.

De zee, maeckt vrwee.

Daer komt wel water daer wa[ter] geweest is.

Goe wint,
Goet tij.

Die niet gereet en is verlet geen

Wachtje voor de gijp.

Een vrouwen hayr treckt meer a[ls] een mars zeyl.

Hou vast, en belegh.

't Is goed roepen onder 't zeyl.
De beste stuerluy zijn aen lant.
De derde strenge houdt den kabel.
Roept geen haringh eerse in 't n[et] is.
Man te roer, wachtje voor de la[...]

't Mo[...]

...oeten hooge maſten zijn / die
...y 't ſwerck zeylen ſullen.

...man over boort / een eter te
...un.

...goet zeeman valt wel over
...oort.

...n netten van een engh beſlagh /
...geen ael door de maes en
...lagh.

...oet al ſomtijts een rack in de
...int zijn.

...wint en voor ſtroom is goet
...ylen.

...oge vloeden / lage ebben.

...en kranck toutjen moet men
...chtjes trecken.

...agh vloeijen / 't magh ebben /
...wagen niet hebben.

...viſt op ſijn getij.
...moet viſſen op ſijn water.

...agh vloeijen / het magh ebben /
...oot ſchip wil groot water
...bben.

...eerd' ick leſt van onſe gaſten /
...n ſchip geen twee grote maſten.

...ock en bottelier leſt eens te
...nen keven /
...hoord' ick onder wien de bo-
...r was gebleven.

...het ſchip midde waters.

...handen en voeten /
...ſal 't verſoeten.

...oet viſſer ontglipt wel een ael.

...waters hebben diepe gronden.

...wint en ſtroom is 't goet ſile-
...n.

...ubel water is 't goet viſſen.

't Zy dat wy zeylen / of laveren /
Is Godt met ons / wie kan ons
deeren.

Alſoo op glaſen, poorten, pilaren, ſchoorſteenen, mueren, prieelen, en andere plaetſen hier en daer eenige deftige ſin-ſpreucken, ſegswoorden, aerdige verskens; en diergelycke by wylen te vinden zyn, ofte by yemant als noch geſet ſoude mogen werden, ſoo beſchenckt onſe Jongeling (van ſyn reyſe komende) ſyne lantslieden met deſe navolgende, al nederlants, oordeelende in dusdanige gelegentheid, met weinigh woorden, veel te ſeggen den beſten ſlagh te weſen, by exempel.

Sin-ſpreucken van twee ſillaben.

Kiſt miſt.
Twiſt quiſt.
Lijt nijt.
Pijt bijt.
Mijt nijt.
Maet ſtaet.
Laet quaet.
Doet goet.

Sin-ſpreucken van twee woorden.

Deught verheught.
Morgen ſorgen.
Hoeren vervoeren.
Brouwen berouwen.

Heeren verkeeren.
Kinderen verhinderen.
Giften vergiften.
Kleeren vereeren.
Landen versanden.
Sanden verlanden.

Sin-spreucken van drie woorden.

Raet voor daet.
Eer is teer.
't Oogh om hoogh.
Kunst baert gunst.
Al met wijl.
Vol maeckt vol.
Teer na meer.
Gissen is missen.
Goet maeckt moet.
Kunst doet gunst.

Sin-spreucken van vier woorden.

Heer uyt / eer uyt.
Wat verseert / dat leert.
Die disdoet / die boet.
Veel kals / veel ontvals.
Veel prijse / luttel wijse.

Dusdanige leser, kondy meer versamelen, soo 't u goet dunckt: wy gaen tot den gemenen ende gemengden slag, daer evenwel wat in steeckt.

Wie maer een boeckjen heeft gelesen /
Dat plaght een neus-wijs mensch te wesen.

Het puntjen van een gauwe p[...]
Is 't felste wapen dat ick ken[...]

Soo veel mans zijn in een man
Als hy vreemde talen kan.

Gemeenlijck staet een dwaes [...] schaemt /
Die hooger klimt als hem taemt.

Als apen hooge klimmen wille[n]
Dan siet men eerst haer na[...] billen.

Quam na lijden geen verblyde[n]
Soo waer lijden groot verdriet[;]
Maer na lijden komt verblijd[en]
Acht daerom het lijden niet.

Het is al goet /
Wat dat hy doet /
Die men bemint;
Het is al quaet /
Een die men haet /
Wat hy begint.

Als my een vrient om leenen b[...]
Soo weet ick dan voorseker dit[...]
Leen ick hem niet / soo heb ick[...]ren /
En leen ick 't hem / soo is 't ver[...]ren /
Voor eerst het gelt / en ook [...] vrient.
Nogtans en heb ick 't niet verdi[...]
Soo is dan best den eersten to[...]
Als beyde gelt en vrient verlo[...]

Een peert / een sweert / een liefe [...]
Leent niemant uyt als met be[...]

Indien dat gy genegen zijt /
In rust te leven uwen tijt /
En seght / en schrijft / en oorde[...] niet /
Al watje weet / en watje siet;
Want noyt soo moeyen son[...] schijn /
Daer 't al dient uytgeseyt te zi[jn]

ick swẽegh / is noyt geschreven /
ier het is 'er by gebleven;
ı / ick heb wel yet gesproken /
my suer is opgebroken.

s dan beter stille swygen /
van spreken hinder krygen.

ok steden en rycken /
bben hare lycken.

ispt niet lichte dit en dat /
nin soo gy het niet en vat.

kan een boose tong al twist
en onlust brouwen;
gal heeft in de mondt / en kan
geen honich spouwen.

't Is beter swygen /
Berouw te krygen /
Als / door veel spreken /
Een vyer t'ontsteken.

hondt die byt / en niet en bast /
t oock de sneegste wel verrast.

Al die veel rasen /
En zyn maer dwasen /
Gy zydy wort /
Soo swyght / en doet.

kan het rouwen wel te spreken ?
t leggen doet oock keyen breken.
toesten / en wel stille swygen /
yemant jonck een moeder
krygen.

i spies en maeckt soo diepe
wonden /
achterklap en boose honden.

tonge wel te konnen dwingen /
eter als het konstigh singen.

hen die gramme sinnen krygen /
beter ding als stille swygen.

Denckt vry dat hy niet weynigh
weet /
Die weynigh seyt / en weynigh
eet.

Ick hebbet met 'er daet bevonden /
In stille waters diepe gronden.

Wie zyn secreet aen yemant melt /
Die is in slaverny gestelt.

Een wys man / en een dwaes
met hun tween /
Weten meer als een wysen alleen.

Wilt gy bemindt / en eerlyck leven /
Ick wil u des een regel geven;
Vier dingen dient gy wel te weten /
Geleden onrecht haest vergeten /

Ontfangen weldaet langh geden-
ken /
Geen mensch door achterklap te
krencken.
En hebt gy lust u leet te wreken /
Soo gaet en betert u gebreken:
Want een die betert zynen staet /
Doet leet den genen die hem haet.

Al is u vyant maer een mier /
Noch acht hem als een grousaem
dier.

Daer is u geen soo kleynen man /
Die u geen hinder doen en kan
Leert verdragen sonder klagen /
Wie gy zyt;
Die verdraeght schoon gejaeght /
Wint den stryt.

Weynigh doen / en veel vermogen /
Heeft 'er veel om hoogh getogen.
Veel te doen / met kleyne macht /
Heeft 'er veel om laegh gebracht.

Een rijck man / die de breckheyt quelt /
Is arrem midden in het gelt;
Een schamel man doch wel gemoet /
Is rijck en weeldigh sonder goet:
Waer toe dan moeyt' en ongeval?
Vernoeght u vriendt / gy hebt het al.

Op schoone bloemen /
Is niet te roemen /
Op schoone vrouwen
Is niet te bouwen /
Want beyder eer.
Is wonder teer.

Sonder nat is 't quaet te slijpen /
Sonder handen quaet te grijpen /
Sonder vingers quaet te nijpen /
Sonder lippen quaet te pijpen.

Geen quaet en kan ons overkomen /
Als dat voor quaet wort opgenomen /
Gy duydt dan alle dingh ten besten /
Soo kan geen onrust in u vesten /
Ick heb niet beters opt gelesen /
Als wel te doen en vrolijck wesen.

Op een mensch die niet en spreeckt /
't Is dat sonder kraken breeckt /
En een hont die niet en bast /
Hier op dient te zijn gepast.

Wat men niet en weet te mijden /
Moet men stil en willigh lyden;
Want in pyn en ongeluck /
Onwil baert den meesten druck.

Wanneer de schoot staet om te vieren /
Dan is 'er kleyne kunst te stieren /
Maer als de noodt gaet aen de man.
Dan siet men wie daer stieren kan.

Die 't al wil koopen dat hy siet /
Schoon hy verstaet den handel niet /
En veel verteert op kleyne win[...]
En nimmermeer wil zijn de min[...]
En alle man zijn goet vertrou[...]
En geen behoorlijck boek en ho[...]
En selden rekent / weynigh schr[...]
't Is vreemt soo hy een koop[...] blijft.

Die niet en wint / en niet en be[...]
En efter als een gilde leeft /
En noch zijn schulden wel beta[...]
Seght soo gy kundt / waer hy haelt.

Met wijsheyt versinnen /
Met hope beginnen /
Met gedult verdragen /
Dat 's een voet om wagen.

Een die het slaegh na wens[...] gaet /
En weet ter wereldt goedt [...] quaet.

Dient Godt vier uren alle dag[...]
Drie uren voedt u met behagen[...]
Slaept seven uren / of kundt je[...]
Acht uren let op u gewin:
Twee uren mooghdy u verma[...]
Of besich zijn met lichter saec[...]
Wilt dus u dagen leeren spar[...]
Soo sult gy ziel en tyt bewar[...]

Wilt gy van sonden zijn bevr[...]
Soo stelt u voor tot aller tijt /
Een oogh dat uwen handel siet
En wat 'er over al geschiet /
Een oor dat hoort het minste [...]
Dat oyt uyt uwe lippen gingh[...]
Een boek daer in geschreven st[...]
Den gront van uwes herten [...]
Soo gy dit na den eysch betra[...]
Gy steit de sonde buyten mach[...]

...ckigh is de mensch / die als hy gaet te bedt /
... rekeningh met Godt geduerig effen set.
...ckig is de mensch / die als het licht begint /
...syn verlichten geest een nieuwe werelt vint.

... hooger bergh hoe lager dal /
... grooter boom hoe swaerder val.

Hoe grooter Staet /
Hoe grooter haet.

... meynjet met het schaepjen wel /
... scheerdt de wol / en niet het vel.
Hovenier moet zijn gewijt /
't kruyt tot in de wortel snijt.

... en by boerten is onsoet /
...st als men 't aen sijn meerder doet.

Vriendt houdt seer /
Godt noch meer.

Godt wreeckt /
Daer hy niet en spreeckt.

...st gy den blixem of quaedt weder /
... hout u laeg of geeft u neder.

... sietet hier en overal /
...r hooghmoet komt / daer naeckt de val.

...Vors springt weder na de poel /
...t hy op een gulden stoel.

Het hof sal na geen Ezel vragen /
Dan als 'er sacken zijn te dragen.

Dickwils siet men dat de sotten /
Met de wijse lieden spotten;
Maer wie sich na wysheyt stelt /
Laet de gecken ongequelt.

Hooge bloeden /
Godes roeden.

Wat is van lust of machtigh goet /
Niet beter als een stil gemoet.

Soeckt vreught / staet / rijckdom / oost en west /
U ziele weldoen is u best.

Wat is van rijckdom / lust of eer /
Geen ware vreugt als in den Heer.

Wilt gy zijn rijck in korten tijt /
Maeckt u 't begeerigh herte quijt.

Wat magh men van een ouden mensch begeeren ?
Hoe ouder vogel / hoe nooder uyt de veeren.

Die veel versets en uytstels vint /
En is tot geven niet gesint.

Seght dit aen vrienden en gebueren ;
Die wil besoeten / moet besueren.

Telt den rechter gelt /
Soo is zijn oir ontstelt.

Doet by een kleintjen dikwils wat /
Soo mocht het noch een grote schat.

Spyt gaept wyt /
Nyt die byt.

Wanneer de sleutel is van gout /
Waer is 'er dan een slot dat hout?

Tusschen hant en tant /
Wort veel te schant.

Geen kin en wort 'er goet geseyt /
Die elders woont en elders leyt.

De wolf ruyst van baert /
Maer noyt van aert.

Dit vond' ick / waer ick immer quam /
Een schurrift hooft ontsiet de kam.

Doet wel en wandelt in den dagh /
En laet Nyt seggen watse magh.

Om niet begeert hy wysen raet /
Die op soo malle luymen staet.

Schriften van sotten /
Zyn voor de motten.

Wilt gy van vrieden zyn gedient /
Schryft door een bood' en niet met vrient.

Wie taerten eet den gantse
dag /
Maeckt dat hy niet meer tae
magh.

Geen mensch en late sig ver
ren
Van lacchende schouten / of sch
jende hoeren.

Die 't hooft light steeckt in
gaten /
Die kandet licht zyn ooren la

Geen mensch siet meer zyn ho
zweer groeyen /
Als die met alle ding wil m
jen.

Indien gy vreck en gierigh zyn
Soo weest het dan van uwen

Besiet de lust en haer beleyt /
Niet soo die komt / maer soo
schept.
Niemant wordt 'er oyt begeckt /
Als een die het aen hem treck

Niet en wort soo fyn gesponn
Of 't en komt wel aen de son

Een die het al naer wens
gaet /
En weet ter werelt goet
quaet.

Soo gy een vriendt gerie
kont /
Stelt hem niet uyt / maer
terstont.

oude honden bassen/
n dient 'er op te passen.

oude kat speelt met den bal/
er loert hoe sy wat vangen sal.

neer men 't een of 't ander
mist/
leert men dat men niet en wist

bint/ of wint een warten
vrient/
heeft syn dagh-loon wel ver-
dient.

meer begeert dan hem betaemt/
't dikwyls dat hy had beraemt.

siet men dit niet menighmael/
Gaeutje ontglipt ooch wel een
ael.

behoeft een harde schilt/
her al versetten wilt.

groote blydtschap komt ge-
treur/
ight in het huys/ druck voor
de deur.

pels in sacken/ en hoeren in
schuyten/
plachten veeltyts uyt te muy-
ten.

doet de goede lieden quaet/
't quade sonder straffen laet.

n nutter dingh voor gramme
sinnen/
stil te zyn/ en tydt te win-
nen.

ngh yemant tee/ goet/ eer en
lof/

Hy schrijft het niet als in het stof;
Maer soo hy scha door u behaelt/
Dat wort in harde steen gemaelt.

Onrecht te lyden/ en niet te ple-
gen/
Dat acht ick voor een grooten ze-
gen.

Een harden steen die wet het yser/
En harde slagen maken wyser.

Een die 't al heeft na synen wensch/
Acht dien een ongeluckigh mensch.

Kunst gaet om broot/
Maer baet ter noot.

Alle dingen kan men dragen/
Uytgesondert goede dagen.

Die een man was in der noot/
Blyft wel onder weelden doot.

Geen gout soo root/
Of 't is voor noot.

's Is even goet wat dat men
kan/
Wanneer 't geluck wil met den
man.

Te recht soo acht men 't slimme
katten/
Die vooren lecken/ achter krat-
ten.

Die jocken wil/ moet jocken ver-
staen/
't Is anders beter ongedaen.

't Is goet jocken daer goede gront
is/
Maer maeckt 't dat 't niet te bont
is,

Men prijst de digt-gewolde schapen,
Want by den rupgen is 't goet rapen.

Om wel te snijden in de kaes/
Soo dient een wijse met een dwaes.

Heden Koopman/
Morgen loopman.

Godt beyt langh/
Maer wreeckt strangh.

Een aep wil met een veder gecken/
Maer kan haer eygen eers niet decken.

Wie spreeckt / die saeyt/
Wie hoort / die maeyt.

De zeugh misdoet/
De bigge boet.

Swijgen en dencken/
Kan niemant krencken.

Het leen is voor den oudsten/
Het gelt is voor den stoutsten.

De naeste in den graet/
De oudste op de straet.

Mannen voor vrouwen/
Sullen 't leven behouwen.

Geen moeder maeckt een bastaert kint/
Hoe sy het raept of waerf' het vint.

Van deught tot deught/
Van vreught tot vreught.

Wat ick bliede wat ick wensch/
Wat ick doe/ ick vind' een mensch.

Onse Jongelingh eyndel[y]
te lande komende, v[i]
moeyt van de stuersheyt
zee, begint van peerde[n]
honden, jagen ende vlie[g]
geerne te hooren, en [s]
smakelyck te spreken; [i]
welcken handel hy de v[ol]
gende spreeck-woorden he[e]
geleert; en tot syn eygen
andere vrienden gebru[y]
hier aengeteyckent.

Hy is dwaes/
Die om een haes/
Veel smerten lyt/
En noch een peert/
Veel ponden weert/
Den hals af ryt.

Wie in de somer vist en in de w[in]
ter vinckt/
't Is vreemt indien het vleesch [niet]
in de kuppe stinckt.

Wie 's winters vinckt/ en som[ers]
vist/
Hoe veel hy vanght 't is meer
mist.

Wilt Esaus staet voor u niet
sen/
En zegen voor de jacht verliese[n]

Vliegen en jagen/
Zijn vrouwe plagen.

Het zy een Haas / een Rhee /
Swijn/
Wie datse vanght die maecktse[...]

Zijt gy een Prins jaeght niet
sterck/

gy versuymt u eygen werck.
s voor u huys een vaster balck
ambacht/ als een grave valck.

Alle dagen
Kan men jagen.

Maer de vangh/
Komt verlangh.

vogels/ honden/ lichte vrouwen/
r een genugte duysent rouwen.

/
r baet geen smeecken / bidden of vragen/
t onwillige honden is 't niet te jagen.

nneer de Wollef honger krijgt/
s noodigh dat het Schaepjen swijght:
nt al en bleet'et niet te veel/
grijpt het beesjen by de keel.

Peerden.

en gulden toom omtrent de peerden/
maecktse niet van meerder weerden.

Een peert dat is een edel have/
Is 't reyn van hayr/ van beenen gave.

In alle hayr magh wel een goet peert stecken.

't Is om niet gefluyt/ als 't peert niet pissen en wil.

Honden.

Als gy betoeft woort van een weert/
En dat een hont u qispelsteert/
En dat een hoer u vrientschap doet/
Denckt by dat u dat kosten moet.

Een hont die men een been ontneemt/ en kent geen vrienden.

Bloode honden bassen wel.

Beter een hont te vrient/ als te vyant.

Laet/ dien het lust/ te jachte loopen/
Gy/ hoefie willd-braet/ laet 't koopen.

VRYER.

Amor docet Musicam.

Liefde leert singen// Oock sonder dwingen.

Eerlycke Vryagie.

Gy/ die op dese prente siet/
Maer weet daer van de meeningh niet/
En vraeght wat dese kleyne Guyt/
Wat Venus Jongen hier beduyt/
Ick bidde staet een weynigh stil/
En hoort eens wat'er seggen wil.
Daer is een spreuck van langer hant/
Gekomen uyt het Griecken-lant/
Die seyt/ dat Liefde singen leert:
En plompe sinnen omme-keert:
Dat is geseyt/ dat soete min
Brenght alle soete dingen in
Siet hierom is 't dat Venus kint/
Sich hier als in een schoole vint/
Een schoole daer men geestigh queelt;
En hondert soete deuntjes speelt.
Een schoole daer men plompaerts slijpt/
En daer de groene jonckheyt rijpt.

Maer 't is een meester sonder plack/
Want hy leert kunsten met gemack/
Syn pyl die door de wereldt zweeft/
Die is 't die dese krachten heeft:
Want soo daer is een slechte duyf/
Die naeuw en kent haer doecken-huyf/
Die in haer gaen/ en al haer doen
Is rauw en uyt 'er maten groen/
Indien sy desen meester krijght/
En dat hy in haer boesem zijght/
Gewis daer is geen twijffel aen/
Hy leert haer voor den spiegel staen/
Hy leert hoe sy haer dom gelaet/
Sal stellen op de rechte maet/
Sal stellen anders als ze plagh/
Eer sy by hem ter scholen lagh.
Is elders oock een rauwe gast/
Die op geen heusche seden past/
En niet ter wereldt anders weet/
Als hoe men pap en soppen eet/
En daerom/ t'huys en over straet/
Gelijck een klunten henen gaet/
Genaeckt hy meer eens dese school/
Syn hart ontfonckt gelijck een kool/
Syn hoet staet anders als ze plagh/
Syn kraegh soo titsigh als ze magh/
Syn knevels geestigh opgeset/
Syn gantsche kleedingh wonder net;
Hy leert daer niemant op en gist/
En dat hy noyt te voren wist/
Hy leert ontsluyten synen mont/
Die eerst gelijck vernagelt stont/
Hy leert en al met goet-verstant/
De beste woorden van het lant/
Hy leert voor al oock soete sangh/
En al met vreughde/ sonder dwangh.
Hy krijght een rap/ een buyghsaem lijf/
Al stont 'et eertijts bijster stijf:
In 't kort/ een plompaert wort beleeft/
Soo haest hy maer een vrijster heeft.
Soo leert dan liefde wijf en man/
Dat niemant anders leeren kan.

Het schaep dient voor den dam geschut/
Dat is voor al de jonckheyt nut.

Terwijl ick ginder by mijn wijf/
In 't groene nam mijn tijt-verdrijf/
Soo quamen dese schapen aen/
En dwaelden uyt de rechte baen;
Het scheen/ sy wilden naer het zaet/
Dat hier op desen acker staet/
Dies rees ick op/ om heen te gaen/
En 't vee hier kort te houden staen/
Maer Trijn die sey/ 't en is geen noot/
En hielt my vast op haren schoot/
Sy sprak/ het is noch al te vroegh/
Het is dan immers tijts genoegh/
Het vee te drijven op de vlucht:
Wanneer het naerdert tot de vrucht:
Maer ick/ die weet hoe dat 'et gaet/
En hoorde geensins haren raet:
„ Het schaep dient voor den dam gekeert/
Gelijck de daet my heeft geleert;
Want koomt het beest eens op het lant/
Dat schoon met vruchten is beplant/
Hoewel men dan al luyde krijt/
En ock het dier met stocken smyt/
Noch wil het uyt den velde niet/
Dewijl het daer zijn gadingh siet/
En schoon het al ten lesten gaet/
Noch doet 'et niet als enckel quaet/
Het loopt/ het springht/ het pluckt/ het eet/
Het geeft/ al waer het komt/ een beet;
Dies acht ick 't oude spreeckwoort nut/
„ Het schaep dient voor den dam geschut.

Soo nu misschien een jonge maeght
Hier van de rechte gronden vraeght/
En soeckt te weten/ met bescheyt/
Wat in der daet dit is geseyt/
En wat een boer of ackerman
Een hoofsche vrijster leeren kan?
Die stelle desen regel vast:
Dat Venus kindt/ die slimmen gast/
De stoocker van de geyle min/
Niet licht en dient gelaten in/
Maer dat men van den eersten aen/
Sijn slim bejach moet tegen gaen/

Of anders dat men naderhandt/
Te laet beklaeght den heeten brandt.

Wel aen/ gy zijt dan op of ram/
Schut vry de schapen voor den dam.

---

erſiet u vrienden/ voor den noot/
De rups dient in de pop gedoot.
Stupt de min/ In haer begin.
le vossen moet men vangen/ Groote dieven moet men hangen.
de voncke voor de vlam/ Schut de schapen voor den dam.
raet voor 't quaet/ Eer 't verder gaet.

Prendre ne dois a la chandelle,
Ny or, ny toille, & moins pucelle.

Geen peerle dient by nacht gekocht/
Geen vrijster by de keers gesocht.

Dit wijf dat gy hier voor u siet/
En gelt aen desen koopman biet/
Dit wijf is wonder slecht bedacht/
Want sy koopt perels in der nacht/

Sy koopt in haest by 't keersen-licht/
Daer toe men hoeft een vol gesicht.
Wel/ Juffer/ wat ick bidden magh/
Ey/ sluyt geen koop als met ten dagh/
Maer laet den nacht eerst overgaen/
Of wis gy sult bedrogen staen/
Want koopt gy niet ter rechter tijt/
Soo koopt gy niet als enckel spijt.
Gesellen/ die des avonts vrijt/
En dickwils wonder jachtigh zijt/
En vaert niet in der haesten voort/
En spreeckt niet haest het groote woort/
En geeft door al u troutjen niet/
Tot gy het lief by dage siet:
Houdt seker dat de keersse lieght/
Houdt seker dat de nacht bedrieght/
En dat men met een korten spoet/
Nopt groote dingen wel en doet.
't Is waer dat even in der nacht/
Een saecke dient te zijn bedacht;
Maer al wat dienstigh is gesien/
Dat moet by hellen dag geschien.
„ Geen schoone peerel dient gesocht/
„ Geen fijne webbe dient gekocht:
„ Geen vrijster opt te zijn gemijnt/
„ Dan als de gulde sonne schijnt:
„ Want die in duyster henen loopt/
„ En even dan juweelen koopt/
„ Of 's nachts sich koppelt aen een vrouw/
„ Die queelt by dage van berouw.
„ Dus wildy niet bedrogen zijn/
„ Soo wacht den klaren sonneschijn/
Soo wacht/ u grage vryer/ wacht/
Tot dat het stuck wel is bedacht/
En gy ooch soete vrysters veyt/
Tot alles wel is overleyt.

Wie koopt eer hy het wel besiet,
En is de rechte koopman niet.

Die verkoopt en hoeft maer een oogh, die koopt hoeft 'er hondert.

Wie 's nachts een kat bestont te koopen,
Die lietse wel by dage loopen.

Die ten dansse wil gaen, moet sien wien hy met 'er hant neemt.

Men moet geen katten in sa[cken] koopen.

Voor de nacht,
Dient gewacht.

By nacht zyn alle katten grauw
Koopt onbesien, 't sal u rouw[en]
En meest in handel met de vrou[w]

Schoon voordoen is half verkocht.

Wilder yemant leeren minnen
  Naer den regel/ naer de kunst:
Wilder yemant herten winnen/
  En oock aller herten gunst:
Niemant hoeft 'er groote boecken/
  Oude Schrijvers/ vreemde tael
Uyt te lesen/ op te soecken/
  Hier in leyt'er al te mael.
Gaet maer slechts u eygen selven/
  Met een onvermoeyde vlijt
Ondersoecken/ onder delven/
  En beproeven watje zijt:
Vintje feylen/ leertse duycken/
  Leertse dooden/ viertse niet:
Maer u deughden wilt gebruycken/
  Dat men die/ als lichten/ siet.
Maeckt dat gy in alle saken
  Desen regel onderhoudt/
Dat sal u lief-talligh maken/
  Of gy vrijt/ of zijt getrout.
„ Die sijn kraem weet op te proncken/
  „ Na den eysch/ en na den tijt/
„ Doet den kooper daer op loncken/
  „ En hy wort sijn waeren quyt.

Aensien
Doet vryen.

Wat het ooge niet en siet,
Dat begeert het herte niet.

ugh is leydsman van de min, Brenght alles by, ô frissche jeught,
enght voor eerst de lusten in. Daer gy u lief door maken meught.

Amor, ut pila, vices exigit.

Kaets noch min en heeft geen val/
Sonder over-gaende bal.

De Jongelingh ſpreeckt.

Soo gy wilt dit ſpeeltjen leeren /
Soete vrijſter ſchoone blom/
Doet den vlieger weder keeren/
Drijft het veertjen wederom;
Want als ick van mijner zijden/
Maer alleen en ſoude ſlaen/
Dat en ſou ons niet verblijden/
Want het ſpel is ſtracks gedaen.
Weet dat kaetſen ende minnen
Eyſcht een overgaende bal/
Anders maeckt 't droeve ſinnen/
Anders heeft 't geenen val.
Liefde doet ons liefde toonen /
Liefde geeft de liefde kracht /
Liefde moet de liefde loonen/
Anders iſſe ſonder macht.

Wilt dan wederliefde dragen/
  Lief/ soo wordje ras de bruyt/
Want dan wil ick 't met u wagen;
  Anders kint/ ick schep 'er uyt.

---

ntwoort dieje vraeght, Mint dieje liefde draeght.
ls d'eene hant d'ander wast soo wordense beydereyn.
D'eene min brenght d'ander in.
rientschap van eener zyde en duert niet langh.

Elck meynt syn Uyl een Valck te zyn.

ier drijvers die om strijt haer vrysters dapper presen/
  Besloten onder een/ ick souw haer rechter wesen;
is hiet syn liefste mooy/ en 't is een leelijck vel/
ib noemt de syne net/ en 't is een morssebel:
er prijst haer dien hy mint/ als geestigh in de zeden/
haer en is geen zon in al haer domme leden:
es acht de syne vers en uyt'er maten fris/
n 't meysje heeft een vel gelijck een drooge vis.
at ick had verstaen al wat een yeder seyde/
wat hy tot een gront van syn vermeten leyde:

Soo heb ick dese saeck een weynigh overdacht/
En met een kort beraet dit vonnis uytgebracht:
Voort vrienden met een woort de gront van uwe saken/
Siet 's vryers gunstigh oogh dat kan de schoonheyt maken.
Elck acht syn uyl een valck/ en boven eygen mal/
Soo wil men dat het volck het soo gelooven sal.

Elck kramer pryst syn messen.
Elck pryst syn Grietjen al isse begrommelt.
Elck heeft syn liefjen lief, al isse besnot.
Des vrysters schoonheyt leyt in 's vryers oogh.
Geen leelyck lief, noch schoonen kool-sack.
Elck sotje pryst syn marotje.
Ons oogh dat heeft een valschen schyn,
Elck meynt syn Uyl een Valck te zyn,
'T En is niet schoon, dat schoon en net is,
Maer dat in 't herte diep gezet is.

Eygen wooningh/ eygen dack/
Groot voorwaer is u gemack:
Eygen keucken/ eygen heert/
Groote schatten zydy weert;
Want al zytje niet te groot/
Gy zyt dienstigh voor den noot/
En al zyt gy slecht en arm/
Noch vind' ick u asschen warm;
Of al zyt gy somtyts kout/
Ick ben op u wonder bout/
En dat even doet my deught/
En verweckt my soete vreught.
Dus zyt gy in myn gepeys/
Beter als een groot paleys/
Beter (Princen met verlof)
Beter als een Koninghs hof;
Want dit houd' ick wonder vast/
Groote salen/ grooten last/
En/ gelijck men staegh bevint/
Hooge toorens/ hoogen wint.

Eygen haert is gout waert.
Eygen vuyl verlet niet. Eygen dreck en stinckt niet.
Yeder bed'laer pryst syn nap.
Yeder sot behaegt syn kap.

Feu, toux, amour, & argent,
Ne se cachent Jouguement.

Vyer/ gelt/ hoest/ en heete min/
En houdt men noyt ter degen in.

k woude dese keers wel soo bekendigh dragen /
Dat ons gebueren noyt haer flicker-licht en sagen:
Want mochte dat geschien/ soo gingh ick daer ick wou/
En daer kon niemant zijn die my beloeren sou:
aer wat ick immer doe men siet de klare stralen/
en siet den hellen glans door al de buerte dwalen:
hoe ick het vyer bewaer/ hoe naeu dat ick het sluyt/
het wilder evenwel/ het wilder efter uyt.
ijn buerman is bedaeght/ mijn buerman heeft gebrecken/
voor het meeste deel in oude lieden steecken:
door al quelt hem de kuch; maer desen onverlet/
soo wil de goede man doorsal geen eensaem bedt;
mint een frissche maeght en besigh in het vryen/
o doet hy grooten weer om desen hoest te myen;
Maer d'wyl hy sit en stoft/ en maket al te bont/
soo komt de loose kuch hem bersten uyt den mont;
s lacht het geestigh dier/ en seyt als in het jocken/
t is geen fluytjen vrient/ om vrijsters mee te locken.
Ey lieve blijft gerust/ en houd u bedde vry/
of immer kiest 'er een die kucht gelijck als gy.
n quant die hier en daer voor bode werd gesonden/
od' lestmael op den wegh een volle beurs gevonden/
die gaf hy aen zijn wijf/ en seyde; Lieve Trijn/
siet hier een rijcke buyt / maer 't moet gezwegen zijn/
En hoede nu voortaen niet als ick plagh te wercken:
aer niemant wie het zy en moet 'er immer mercken;
houd' daerom houd gestaegh het gecktjen in de mouw.
Trijn zwoer het met een eedt dat sy het heelen souw.
In leedt als geenen tijt het wijf begon te koopen/
Man en wou niet meer als bode blijven loopen;
de dochter kreegh een huyck / een ziel/ een beste keurs/
is 't niet een wonder dingh: het gelt wil uyt de beurse
er is 't er al beklaegt/ de man die wort gevangen/
e melt daer zijn bedrogh en al de slimme gangen.
daer wort de blijde Trijn een gantsch bedruckte vrouw;
En al om dat het gelt niet stille liggen wouw.
ns doe ick was verlieft al over langh geleden;
ns Rosemont genoot juyst daer ick was gebeden;

Geen mensch had noch gemerckt den gloet van mijnen brant:
Ick meynd' oock doen het vyer te houden in den bant.
Ick souw (gelijck het scheen) my wonder koel gelaten/
Niet op de vrijster sien/ niet met de Joffer praten:
Maer lacy: doen ick quam daer ick de liefste sagh/
Soo wist stracks alle man wat my in 't herte lagh/
Mijn wesen gaf het uyt/ mijn hert begon te springen/
'k En konde met gewelt mijn sinnen niet bedwingen/
Niet houden in den bandt: ey wat een seldsaem dingh/
Mijn oogh was even staegh al waer de vrijster gingh:
Daer was mijn innigh hert/ daer alle mijn gepeynsen:
Ach! een die liefde quelt/ hoe qualijck kan hy veynsen.
Dies segh ick tot besluyt/ vyer/ hoest/ gelt/ heete min/
Hoe naeuw men die bewaert men houdtse nimmer in.

Daer de schat is, is het hert, En de hant is by de smert
En het ooge zwiert altyt, Daer een jeughdig herte vrj
Hoe datje gelt of liefde sluyt, Het wil, het sal, het moet 'er u

Ne Amor, ne signoria vuole compagnie.

Twee musschen aen een koren-aer/
En maken nimmer vreedsaem paer.

Ick ken 'er twee van een geslacht/
Van jongs te samen opgebracht/
Die waren lestmael onder een/
Met hert en ziel in als gemeen:
Ja schier als broeders (soo het scheen)
En dit is naeuw een maent geleen/
Ey siet! haer vrientschap is gedaen/
Haer kennis is te niet gegaen:
Sy komen nooyt in een gelagh
Daer rust of vrede blijven magh;
Want d'een en spreeckt schier niet een woort
Of d'ander is 'er om gestoort:
Soo dat men siet een quade gront
Daer onlanghs vaste liefde stont.

N

Nu komt doch/ vrient/ en opent my/
Wat dat hier van de reden zy.

Antwoorde.

Twee honden t'ſamen aen een been/
Die dragen nimmer over een.
Twee raven t'effens op een tack/
Dat is geduerigh ongemack;
Twee muſſchen aen een koren-aer
En maken nimmer vreedſaem paer:
Twee hanen op een boere-werf/
Die vechten eeuwigh om het erf:
Twee Princen in een Koninckrijck
Die ſtaen geduerigh ongelijck.
Maer boven al ſoo reyſt 'er nijt/
En twiſt/ ja veeltijts harde ſtrijt/
Soo haeſt als oyt een jonge maeght
Aen twee op eenen tijt behaeght:
Hier baet noch vrient/ noch eygen bloet/
Een vryſter is geen deelbaer goet.

De liefd' en hoogen ſtaet,
En wil geen mede-maet.

't Is te veel kaſſen in een kerck.
ee groote maſten op een ſchip en voegen niet.
ee maters in een convent en dienen niet.
ee groote meeſters en konnen haer ryck niet deelen.
Men houdt dat twee verſcheyde ſonnen,
Niet aen den hemel weſen konnen.

Met arbeyt kryght men vyer uyt den steen.

Siet hier / gy koele vryers siet /
Wat doet de vlijt en moeyte niet ?
Als ick eerst desen steen bequam /
En van den stueren ouver nam /
Doen wasse rauw / en ongebout /
En dan noch hart en wonder kout ;
Noyt mensch en dacht / die hem besagh /
Dat eenigh vuer daer binnen lagh ;
En efter als ick eens begon /
En sloegh 'er op al wat ick kon /
Doen zijnder door gestadigh slaen /
Veel helle-voncken uytgegaen /
En die nam ick wel neerstigh waer /
En dus zijn al mijn saken klaer /
Want siet : mijn heert die niet en was
Als vuyl gemul en enckel as /

Die blinckt nu van een helle vlam/
Die uyt mijn vlijt haer voedsel nam.
De vryster/ die gy heden siet/
Die my nu hant en herte biet/
Was noch in 't eerste van de Mey/
Soo hart gelijck een blaeuwe stey/
Soo koel gelijck een killigh ys.
En tegen my geweldigh vijs;
Maer na dat ick met stage vlijt/
Geen moeyt' of pijn en heb gemijt/
Soo is het stuk soo verr' gebracht/
Dat sy nu soetjes op my lacht/
Dat sy my valt tot in den arm/
En hierom zijn wy beyde warm.
Siet vryers/ siet dit komt 'er van/
Wanneer men doen en lijden kan.
Wel gy die treurigh sit en klaeght/
Dat gy bemint een koele maeght/
Dat gy een grilligh meysjen vrijt/
Daerom gy groote smerte lijt/
Magh ick u bidden lieve vrient/
Indien u slechts de vrijster dient/
Soo schept de moet en lijdt de pijn;
Gewis het sal eens beter zijn;
Want siet/ door vlijt en soet gevley/
Soo kreegh ick vyer uyt desen key.

ſtadige jager vanght het wilt.	Moet ſtout verſoecken en ſachtjens handelen.
nhouden doet verkrygen.	De ſtadige voet draeght over wegh.
e in vrouw Venus hof wil wandelen,	

Le feu & l'amour ne diſent jamais,
Va a tes beſognes.

Wie ſit en lolt/ of ſit en vrijt/
Verlet ſijn werck/ vergeet ſijn tijt.

De Lolſter ſpreeckt.

Ick hebbe veel te doen in huyſſelijcke ſaken/
Mijn heert is ongedweylt/ mijn bedde noch te maken/
Mijn keucken ongeſchickt; en des al niet te min/
Te gaen tot mijn beroep en heb ick geenen ſin.
Dan yemant ſal miſſchien hier van de reden vragen/
Wel bryſter tuſſchen ons/ ick ſal het u gewagen:
Het vyertje datje ſiet dat bint my aen den heert/
Dat hout gelijck een pick/ en treckt gelijck een peert.
Dus ſchoon ick ſomtijts meyn in haeſten voort te treden/
Ick huycke wederom, en zyge na beneden:
Soo dat ick menigmael/ dewijl ick niet en doe/
Mijn tijt verloopen ſie en ick en weet niet hoe;
Het is een ſeltſaem dingh/ het luchje van de koolen
Dat kruypt my door het lijf/ en doet mijn ſinnen doolen
Als in een ſoeten droom: ô krachtigh lolle-vyer/
Al moet ick elders zijn/ noch blijf ick efter hier.

dus ben ick gestelt / wanneer mijn losse sinnen
geven aen de jeught en hellen om te minnen:
ant als ick met den geest omtrent de liefde dwael/
o blijf ick daer ick ben / al reys ick menigmael.
daer ick even soo wanneer ick ben geseten/
eenigh rustigh quant my doet zijn liefde weten/
y opent zijn gemoet / my geeft een soeten praet/
En weet niet hoe de tijt soo veerdigh henen gaet.
niet een vreemde saeck; al wort om my gesonden/
ept my ander werck / ick sitte vast gebonden/
liefde met het vyer is hier in eens gestelt/
dwingen met vermaeck en door een soet gewelt.

---

ze liefkens met hun beyden, Hoe nood' is datse scheyden.
er en liefde trecken sterck, En beletten menigh werck.
warm bedt, en een luyen eers, zyn als twee gelieven, sy
konnen qualyck scheyen.

no potest Thetidem simul & Galathean amare.

Twee op eenen tijt te vryen/
Siet men selden wel bedyen.

Hoort / gesellen / hoort een saeck /
Eerstmael dienstigh tot vermaeck /

Dan oock nut voor yeder man /
Diese recht gebruycken kan:
Ick ben van soo lossen sin /
Dat ick twee gespelen min:
Twee besitte mijn gepeys /
Bey gelijck op eene reys /
d'Een is Galatee genaemt /
d'Ander Thetis wijt befaemt /
Thetis woont ontrent de Zee /
Aen der heyden Galatee;
Thetis praet my van een schip /
Van den oever / van een klip.
Van den haringh / van den vis /
Die in de zee te vangen is.
Maer de rappe Galatee
Spreeckt my van het weeligh vee /
Van de beemden / van het lant
Daer men zaeyt of boomen plant /
Van het velt en lustigh wout /
Daer men duysent schapen hout /
Van de dreven / van de laen /
Daer de groene linden staen.
Thetis doet my langh verhael /
Al in ronde vissers tael /
Hoe men haringh-netten breyt /
En dan op de duynen spreyt;
Hoe men bot en scharren vanght /
En dan aen den oever hanght;
Hoe in haest een eenigh man /
Hondert vissen vangen kan.
Galatee en haer verstant /
Is hier tegen aengekant /
Die meynt oock dat versche vis /
Niet als enckel stanck en is /
Die en acht geen souten stroom /
Maer alleen een soeten room /

Hare boter / haren kaes /
Dat is (meyntse) beter aes.
  Spreeck ick gunstigh van het velt /
Dan is Thetis gantsch ontstelt:
Prijs ick eens de rijcke zee /
Dan vergram ick Galatee;
Ben ick op zijn boers gekleet /
Dat is Thetis wonder leet:
Ga ick als een visschers maet /
Dat acht Galatee te quaet:
Draegh ick eens een platte hoet /
Als by ons een Herder doet;
Thetis seyt van stonden aen /
Wat een boer komt hier gegaen?
Neem ick dan een visschers tuygh /
Blaeuwe mutsen huyte ruygh /
Galatee die spotter met /
Als ick die maer op en set.
  Siet dus loop ick jaren langh /
Waer ick jage sonder vangh.
Juyst gelijck het hem geschiet
Die twee hasen teffens siet /
Die twee hasen bey gelijck
Meynt te lichten van den dijck.
  Ach! die soo onseker jaeght /
Selden dat hy niet en klaeght.
  Wel / gy vryers / voor besluyt /
Treckt hier desen regel uyt /
Twee te lieven is verdriet /
Want soo doende vanght men niet.
Houdt dan liever dese leer /
Eene vrijster sonder meer.

Die veel ambachten leert, doet 'er selden een wel.
Twaelf ambachten, dertien ongelucken.

Ela-

Elamor de los asnos entra à coc... y a bocad...

Een Ezel die vrijt/ Die schobt of smijt.

Een Ridder uyt het Britten-lant/
Gingh dwalen aan de Zeeusche strant/
En hadde (soo het scheen) gesien
Hoe dat aldaer de jonge lien
Haer gaen vermaken aen de zee/
Niet verre buyten Zierick-zee/
Hy sagh het als een seldsaem dingh/
Dat vryn wat uyt den regel gingh/
En daerom heeft hy 't ons vertelt/
Gelijck hier onder is gestelt:
Ick quam eens treden op de strant/
Daer ick veel jonge lieden vant/
Ick sagh 'er ses of seven paer/
Den eenen hier/ den genen daer;
Maer boven al soo was er twee/
Die gingen veerdigh na de Zee;
Een yeder had een jonge maeght
Die hy tot in het water draeght;

En of de vrysier vreese kreegh/
Ja schier van angst ter neder seegh/
Noch hem met bleecke lippen badt/
Noch gingh hy dieper in het nadt/
Tot dat het water wert gesien/
Tot aen/ ja boven hare knien:
En noch is 't niet genoegh gedaen
Het moest 'er vry wat holder gaen;
Ten lesten komt de losse quant/
En giet oock water met er hant/
Juyst als Diana voortijds plagh/
Als sy Acteon by haer sagh.
Hy goot het water hier en daer/
Tot in haer schoon gekrinckelt haer/
Soo dat het geen eerst geestigh stont
Geleeck een natten water-hont.
Ten lesten als de joncker sagh/
Dat hy niet hooger op en magh/
Soo keert hy weder naer het droogh/
Want hy sagh tranen in haer oogh;
Maer stracks soo loopt hy van de strant/
En treckt haer na het mulle sant:
Hy legt haer op een hooger duyn/
En rolt dan van de steyle kruyn/
Tot onder in het lage dal/
En daer eens weder even mal;
Hy zout haer in het gulle sant/
En stroyt het stof aen alle kant:
Hy laet niet af/ hoe datse wijckt;
Soo datse naeuw een mensch gelijckt.
Ick sagh daer by een oude vrouw/
Die vraeghd' ick wat dit seggen wouw/
En wat de vrysier had gedaen/
Om dit soo uyt te moeten staen/
Of sy oock yemant had misseyt/
Dat sy in 't water wert geleyt;
Of dat sy van een dollen hont/
Waer in het lijf gebeten vont?
Het wijf verklaerde dat 'er niet/
Van 't een of 't ander was geschiet:
Maer (sprack sy) hoort eens wat het zy/
En sit een weynigh nevens my/
Het is een wijse van het lant/
Dat yemant in zijn eerste brant/
Omtrent den soeten Meye-tijdt/
Met vrysters in de duynen rijdt/
En is er dan een geestigh dier

Hem oorsaeck van zijn eerste vyer/
Soo gaet hy dus met haer te werck/
En al op seker oogemerck:
Sy/ hoort doch waerom dit geschiet/
Het is vermits hy daer uyt siet
Hoe sich de jonge vryster heeft/
Als hy soo seldsaem met haer leeft/
Of sy oock dan een jonghman viert/
Dan of ze luy en leelijk tiert:
En of haer eertijds soet gestel/
Verandert in een norts geswel.
En als het eens is uyt gemalt/
Dan let hy hoe sy hem bevalt:
En of hy vorder dient te gaen/
Dan of zijn vryen heeft gedaen.
Wat dunckt u doch van dese wijs?
Voorwaer zy dient my wat te vijs/
Seyd' ick/ gingh het na mijnen sin/
Ick noemde dit een ezels min:
Want als dit onbelompen beest
Omtrent zijn ongesouten geest/
Sijn eerste minne-stuypen voelt/
Dan isset dattet bijster woelt/
Het vliegt in haest het veulen toe/
Het brijst en bijt/ men weet niet hoe:
Het schuymbekt door onstuymigh bloet;
Het slaet geduerigh met den voet/
Het baert en springt aen alle kant/
Juyst als de bryer aen de strant.
Wel nu/ gy die noch heden vrypt/
Maeckt datje vry wat heusscher zijt:
Laet menschen/ ezels in 't verstandt:
Ontdecken haren minne brandt/
Door raeu/ door plomp en vreemt gelaet/
Dat uyt den peyl van reden gaet.
Gy denckt dat in de soete pijn/
Niet beter is als heus te zijn:
Want Venus kint is moeder-naeckt/
't En dient maer sachjes aen geraeckt.
Dit sprack de Ridder altemael/
En 't luyde wel in zyne tael;
Dan of het hier wel is geseyt/
Dat dient wat naerder overleyt;
Wat my belangt/ ick vinder wat
Dat dienstigh is te zijn gevat.

Plompe ſin; Plompe min.
n hondt yemant troetelt, ſoo maeckt hy hem beſlyckt;
n Ezel yemant liefkooſt, ſoo ſchopt hy hem blaeuwe leden.
zels en heeft men niet als veeſten en voet-ſlagen.

Two dogges ſtrive a bone, and the thirt taket it away.

Als 'er twee vechten om een been/ Daer krijght 't licht een derd' alleen.

die tot u gebruyck yet zijt geſint te leeren /
Wilt doch een vlijtigh oogh op deſe printe keeren,
e doggen (ſoo gy ſiet) die knorren tegen een/
vallen overhoop en vechten om een been:
onder dit geſchal van baſſen / huylen/ krijten/
apper overhant ſich in het lijf te byten/
komter noch een hont/ de ſlimſte van den hoop/
neemt het harſien wech en geeft hem op de loop.
chters (als de gal een weynigh is geſeten/
itſe bey gelijck wel moede zijn gebeten)
n ſoecken na de bout/ maer ſien geweldigh ſlecht/
uits ſy niet en ſien den loon van haer gevecht:

Sy vinden niet een fier voor hun te zijn gelaten /
Als schuym en blocken hayrs / die vliegen achter straten
Dies gaen de rekels heen aen alle kant gewont;
Maer een die loofer was / die heeft den vetten mont.
Dit siet men menighmael en overal geschieden /
By Vorsten / by het volck / en oock by jonge lieden.
Een sake / soete jeught / die ick voor desen sagh /
Wil ick tot u bericht hier brengen aen den dagh.
Twee vryers die gelijck een rijcke vrijster minden /
Zijn besigh om met ernst haer saken aen te binden /
Een yder pooght om strijt te doen al wat hy kan /
Op dat hy krijgen moght de naem van echte man:
Een yder boven dat gaet neerstigh over dencken /
Waer door en hoe hy sal sijn mede-vryer krencken.
Siet daer van stonden aen soo weet men in de stadt /
Wat yder van de jeught wel eer bedreven hadt:
Het komt daer aen den dagh al wat 'er in de scholen /
Al wat 'er buyten 's lants of elders was verholen:
Men wijst in 't openbaer als met een vinger aen /
Wat yder in der jeught door grillen heeft gedaen.
Hier op hy dien het treft / wil stucks sijn eere rechten /
Daer valt men in krakeel / daer gaet het op een vechten /
Daer krijght de jonghste wulp voor eerst een diepe steeck /
Soo dat hy vluchten moet / en uyt den velde weeck.
Dit klonck door al het lant / des riepen al de vrienden /
Dat voor de jonge maeght de vryers niet en dienden.
Sy wort daer op gelast de vechteers af te slaen;
En wat men haer gebiet dat is terstont gedaen.
Maer een die dit vernam en al den handel wiste /
En die oock even selfs op dese waters viste /
Set stracks en met beschept sijn beste fuycken uyt;
En eer het yemant weet de vrijster is de bruyt.
De maeght een echte vrouw. Daer gaen de vechters heenen /
Een ander heeft de bruyt en sy de blaeuwe scheenen;
Siet d'wijl het grilligh volck is tegen een geset /
Een die maer stont en keeck die leyt de vryster met.

Of we lde By den honingh maeckt, Het is een ander diese smae
En schoon den Os van ploegen sucht, Een ander nut de soete v
Die 't geluck heeft leyt de bruyt ter Kercke.
Hy en heeft het nesjen niet die het weet, maer die het rooft.
D'een klopt op de haeg, maer d'ander krygt de vogels.
Menigh man brenght de zale op de Merrie, en een ander ryt 't

Le bon veneur ne prend,
La beste qui se rend.

Een haes daer men geen loop van siet/
En vanght den goeden wey-man niet.

heb ick tot het wildt een wonder groot verlangen/
Noch sal ick geenen haes op zijnen leger vangen/
schieppe meerder lust wanneer hy veerdigh loopt/
it 't heeft doch beter geur al wat men diere koopt.
y dan vluchtigh dier/ waerom hier stil geseten?
nt niet sonder zweet en sonder stof gegeten/
is u beste saus: u spier en smaeckt ons niet/
gy u sonder loop dus aen den jager biet.
niet een seldsaem dingh! ick weet een jonge vryster/
oop/ die geestigh is/ en singht gelijck een lijster/
streelt my wonder sacht/ en spreeckt gedurigh schoon/
ies al niet min ick acht het niet een boon:
weet niet hoe het koomt/ sy kan mijn wilde sinnen/
n mijn grilligh hert met vleyen niet gewinnen:
sie het alle daegh al heb ick ongelijck/
sy my nader komt/ hoe dat ick verder wijck:
woont in tegendeel hier onder onse bueren/
der weeldigh dier vol alderhande kueren/
trots een spijtigh dingh dat my gedurigh quelt/
my gantsch selden spreeckt en veel te leure stelt.
oet ick menighmael omtrent haer deure dwalen/
als de koude sneeuw komt uyt den Hemel dalen/
ies al niet te min/ ick bender wee gepast/
oel dat my het vyer oock in de koude wast.
pers naer ick sie/ wy slachten hier den jager/
yst den snellen haes/ al is het wildt-braet mager:
moeyte met de lust/ soo dat 'er niet en smaeckt/
dat hem draven doet/ en moede leden maeckt/
men heeft besuert/ dat wort met vreught gegeten/
wat moeyte kost/ dat wort met lust beseten.
vrysters wiese zyt/ wilt noyt te veyligh zyn;
vreught en heeft vermaeck als na voorgaende pyn.

Geboden dienst is onweert.
t met arbeyt verkregen is, wort met minne beseten.
at van liefde moeyt' en pyn, De liefde sal geen liefde syn.
Al te soet, En is niet goet.

Nos magis adducto fructus decerpere ramo,
Quam de cælata sumere lance juvat.

En dient ons geen geplucktte peeren.
Want 't is geen fruyt dat wy begeeren.

Het beelt moeste zyn een vryster die een Porceleyne s[...]
met fruyten een vryer aenbiedt, de vryer sig van d[...]
ster tot een fruyt-boom keerende om selfs te pluc[...]

De Vryster die het fruyt den Vryer aenbie[...]
spreeckt aldus:

Hoe meughje doch / beminde vrient /
Met dus veel moeyten zyn gedient?
Met verr' te reycken zyn gepast /
En doen u desen overlast?
Gy reyckt hier na een hooge tack /
Niet sonder pyn en ongemack;
En / siet / u maet klimt in een boom /
Gewassen aen een diepen stroom /
Gewis indien hy nedervid /
Zyn lichaem ware sonder ziel:
Of (schoon hy dedet sonder leet)
Hy scheurde licht zyn beste kleet:
En (kyckt doch) watje plucken kondt /
Een dienste van een graegen mont /
Dat is ten vollen hier bereyt /
En wort u gunstig voor geleyt.
Siet hier een schotel wonder reyn /
Siet hier een aerdigh porceleyn /
Daer liggen fruyten menighfout /
Soo geel gelijck als enckel gout /
Daer leggen rijpe vruchten in /
Gy / kiester een naer uwen sin.
Hoe / is 'et niet het beste goet
Daer om men weynigh moeyte doet?

Ick danck / ick danck u liefste kint /
Maer ick en ben doch niet gesint
Tot al dat gy nu hebt geseyt /
'k En wil niet dat men voor my leyt;
Want schoon al reyckt' ick naer een tack /
Niet sonder eenigh ongemack:

En schoon gy biet my vruchten aen
By yemant anders afgedaen:
Gelooft'et vry beleefde maeght/
Dat is geen ooft dat my behaeght.
Een tack met krachten neer gedruckt/
Een vrucht met eygen hant geplukt/
Een peer die hoogh en vluchtigh hanght/
Die is 't daer men naer verlanght:
Want noyt en zijnder fruyten soet/
Dan als de plucker klimmen moet.

Chi di gatta nasce, sorci piglia.

't Wil al muysen wat van katten komt.

l wat van katten spruit dat is geneigt te muisen:
A Al wat van apen komt dat is gesint te luisen:
De jongen van den uyl of van den vledermuys/
ijn snagts meest op de loop en savonts selde t'huis:
jongen van den vos die willen hoenders vangen/
jongē van den wolf die gaen haer moeders gangē:

Al wat van zeugen komt dat wentelt in het sli
En wat een exter broet dat huppelt op den d
Wat eyst'er yemant meer? siet alderhande jong
Die piepen even soo gelijck de moeders songe
'T Is seker, dat den tijt den ingeboren aa
Oock in den menschen selfs ten lesten openba
Wel hier op dient gelet, voor die een vrouwe so
Want 't is een vaste leer, sy komt uyt wijse boe
't Mag zijn dat ons het bloet in enig deel bedr
Maar selden dat in als' het eerste wesen lie

Aunque vistays le Mona de seda Mona se que

Al draeght den Aep een gouden ringh,
Soo is het doch een leelijck dingh.

A l heeft de Sim een gulden rock,
Soo is 'et doch maer enckel jock
Want schoon sy met een groote pracht,
Wort deftigh in het spel gebragt,

En datse voor de eerste mael
Komt prachtigh treden op de zael/
Komt wonder moedigh aen den dagh/
Sy is een aep gelijckse plagh;
Want eer men noch de rolle sluyt/
Soo kijcken hare grillen uyt.
Want zijde/ gout/ fluweel/ satijn/
En geven niet als enkel schyn.
, De vors die huppelt na de poel/
, Al sat hy op een gouden stoel.

---

ep is een aep, al droeghse een goude huyf.
zyn al geene Kocks die lange messen dragen.
p en maeckt de munnick niet.
Wat hoornen heeft dat wil steken.
al muysen wat van katten komt.
t reutjen hiet wil aen de wandt pissen.
ve duyven krygen blaeuwe jongen.
Natuere is onse naeste gebuer.
re trekt meer als seven peerden.
Katten kind'ren muysen geern.
elken smaeckt gemeenlyck boomigh.
er en kan haer huppelen niet laten.
een Kat in Engelant, sy seyt maeuw alsse weder komt.
Lam lam is des wolfs vesperklock.
y in schand' of eer, Natuer gaet boven leer.
e wind-hond een lange steert heeft, komt van syn
eslachte.
n Kickvors op een stoel, Sy wil weder na den poel.
Het geytjen huppelt in het groen,
En soo sal oock haer jongen doen.
e ouden songen, Soo piepen de jongen.
Soo voor, soo na.
oo de sucht, soo de vrucht.
Quaet voedsel, Quaet broedsel.
Quaet ey, Quaet kiecken.
Soo voor gepepen, soo na gedanst.

Pere e donne senza rumori,
Sone stimate gli meliorie.

Peeren en vrouwen die niet en kraken,
Die plachten alderbest te smaken.

Indiender yemant is begeerigh om te weten/
Wat peer of ander vrucht is nut te zijn gege
Die neme dit gemerck: Het fruit dat niet en kra
Dat hout men in 't gemeen dat alle monden sma
Maer dit is niet alleen een preuve van de peer
Het kan oock dienstig zijn voor die een wijf bege
Men prees in ouden tijt (om wel te zijn gepa
Een maegt niet seer bekent/ en van een stillen a
Het is bedenckens weert/ dat wijt beroemde man
Den openbaren lof van jonge vrouwen banne
Sy stellen voor gewis dat ja een grooten n
Is voor de teere maegt / is vrouwen onbequa
Voor reden wort geseyt / dat veel te zijn gepre
Kan oock een deugtsaem wijf by wijlen hinder we
Wy vinden dees en geen om hier te zijn gesche
Vermits haer goeden naem was al te seer bek
Wel let dan echte vrouw en alle jonge dieren/
Hoe teer u wesen zy/ en hoe het is te vieren/
Denkt hoe gy tragten moet om niet te zyn bek
Nadien u deughden selfs zijn nut te zijn bed

Is u wyf, en u been quaet, Vrient, houdse beyde de straet.
Een wyf dat veel uyt praten gaet, Die treckt gemeen op de praet.
Oud gelt en jonge vrouwen, Wilt die in het duyster hou'
Syn peert, syn sweert, syn wyn en vrouw,
En prees noyt man als met berouw.

De hinne leyt geerne daerse een nest-ey siet.

y was een kale vinck / oock wist hy niet te
winnen /
h gingh hy evenwel de rijckste vrijster minnen;
n waer men eene vont door gelt of goet bekent /
aer was de loose vos van stonden aen omtrent /
r ging hy wonder breet / daer wist hy veel te
praten /
r hy zijn beste goet voor desen had gelaten /
at hy door mal gebaer/door kueren opt bedreef/
n waer zijn vaders erf wel eer te pande bleef:
er d'wijl de losse quant in alle plaetsen vrynde /
t hy een moedig dier dat hem niet seer en mijde /
ie seyd' hem overluyt / een joffer uit den mont /
ie seyde met bescheyt waer op de sake stont:
seyde / lieve Pop / ey wort ten lesten wijser /
s al om niet geklopt / gy smeet hier killigh yser /
ck bidde weest gerust en quelt u vorder niet /
ns hin leyt maer alleen daer sy een nest-ey siet.

De zee-man noemtse rechte dwasen,
Die vissen willen sonder asen.

Die wil winnen, of minnen, moet bysetten.
Het penninckje wil een broertje hebben.
Met ydel handen is quaet havicken locken.
'T Is quaet slypen sonder water.
Geen By maeckt honich sonder blom,
Ick sie waer dat ick ga of kom.

Geen boom en valt den eersten slagh.

Wel vrient hoe staet gy dus bedroeft?
My dunckt dat gy wel troost behoef
My dunckt dat gy soo deerlijck siet/
Al waer u 't hooghste leet geschiet:
My dunckt dat u een stege meyt
Uyt trots moet hebben afgeseyt.
Ja siet dat is het dat u quelt/
Dat is het dat u dus ontstelt.
Maer liebe/ daerom niet getreurt;
't Is meerder man als u gebeurt.
Ick bid/ ontwaeckt uyt desen droom/
En slaet het oogh op desen boom/
Dit was een dick een hooge stam/
Die schier tot aen den hemel quam:
En/ siet/ nu leytse neergestort/
Soo dat 'er op getreden wort.
Gy/ vraeghj' hoe dat een eenigh man/
Soo dicken balck bellen kan:
Wel hoort/ gy sult 'et haest verstaen/
Hoe dat de man dit heeft gedaen.
Hy nam een bijl van enckel stael/
En kapte veel/ en menighmael/
En liet het staegh en dickmael slaen
En kond' de boom niet wederstaen/
Maer viel ten lesten in het gras/
Soo dick en stijf gelijck hy was:
Soo dat men vry wel seggen magh/
Geen boom en valt den eersten slagh.
Neen vryer/ soo gy wilt bedien/
Doet soo gelijck gy hebt gesien;
Want 't is een seggen in 't gemeen/
Een stage drop die holt den steen.

Veel slagen maken den stock-vis murwer.

;irdes of one faether. Wil flocke togeder.

De Vryster spreeckt.

Vat koomt gy lieve vrient / aen my den vryer maken /
Gy mooght van heden af u liefde beter staken /
Gy zyt een raeuwe gast en ick een stille maeght;
En dient niet (soo my dunckt) met u te zyn gewaeght.
k ben van joncks gewent al staegh in huys te wesen /
n met een zedigh hert een heyligh boeck te lesen:
Ick neme mijn vermaeck in priem of naelde-werck:
Ick ben schier noyt op straet / maer dikmael in de kerck;
in het tegendeel hebt ongetoomde lusten /
e woest / die zeltsaem zijn / die noyt en konnen rusten;
Gy wilt geduerig zijn / of daer een trommel raest /
Of daer een hol trompet de legers t'samen blaest.
moeght op beter gront een ruyters dochter minnen /
e kan een veldslagh sien met onvertsaeghde sinnen /
Die zwiert een bloot geweer of drilt een zwacke pijck /
Die hoort het grof geschut en acht het voor musijck:
oodanigh moet ze zijn die u sal konnen lieven /
le u sal na den eysch / in alle dingh gerieven /
Die u het bloote zweert sal reycken met der hant /
En seggen / brenght 'et weer / of blijft gy in het zant.

Maer ick/ die eene ben van dese pimpel-meesen/
Die door den rooch alleen van grove stucken vreesen/
Die noyt gebrecht en sie als tot mijn groot verdriet;
Ick ben u geensins nut/ en gy en dient my niet.
Siet als ick keer het oogh/ op al de snelle dieren/
Die zweven op de stroom/ of om de bossen zwieren.
Al waer ick immer koom/ of waer ick henen kijck/
Ick sie/ dat yeder een hem paert met zijns gelijck.
Noyt sal een teere duyf haer tot den Arent geven:
Noyt sal het schouw-patrijs omtrent den havick leven;
Noyt voeght 'er zwarte raef sich by een witte zwaen;
„ Gelijck/ beminde vrient/ dat moet te samen gaen.

'T Zy arm of ryck,
Elck syns gelyck.

Net by kuys, en mors by vuyl: Valck met Valck, Uyl met Uyl.
Vogelen van eender veren vliegen geern t'samen.
Een yeder gedierte houdt hem by syns gelyck: alsoo ook den mensche sich by syns gelyck voegen.

Ongelycke peerden trecken qualyck.

Hier sta in gantsch verstelt/ onseker wat te make
'k En weet niet uyt het slijck/ niet op het hoo[g]
te raken;
En 't is van heden niet dat my dit onheyl quel[t]
Ick hebbet uyt gestaen op menigh ander vel[t]
Al waer ick maer en koom omtrent beslickte wege[n]
Daer ben ick over al van stonden aen verlegen
En vraegt gy wat geval my brengt in desen noo[t]
Mijn een peert is te kleyn/ en 't ander al te gro[ot]
Dit ongelijck gespan veroorsaeckt dese plagen/
Soo dat ick staende blijf in alle quade slagen:
Maer gy die met gemack wilt rijden op de baen
Spant staegh en over al gelijcke peerden aen
En soo der eenigh mensch is besigh om te trouwen
Die moet oock even daer op dese gronden bouwe[n]
Dus wie gy wesen meught/ 't zy arm ofte rijck
Soet wel geminde vrient/ en paert met uw's gelij[ck]

S

Syrach 25. 29.

neer de vrouwe den man ryk maeckt, soo is daer
enckel twist, verachtinge, en versmaetheyt.

Syrach 13. 3.

sal de aerde pot by den metalen pot maken? want
soo sy aen den anderen stooten, soo breeckt sy.

Deut. 22. 10.

en sult niet gelyck ackeren met eenen os en eenen ezel.
os en ezel en dienen niet aen eenen ploegh.

Syrach 26. 10.

nneer yemant een boos wyf heeft, so is 't even als een on-
gelyk paer ossen, die nevens den anderen trecken sullen.

De pyp moet na den bom zyn.

aer hoe het ga in dese ende diergelycke saken, de volgende sprecck-
den seggen de waerheyt:

mal vleesch koopt men altyt te dieren koop.

goet wyf is een goet stuck huys-raets.

die een sot trouwt om het kot, Verliest het kot en
houdt den sot.

die de dant trouwt om de want, Verliest de want en
houdt de dant.

n wel te trouwen, soete jeught, Trouwt om verstant
en om de deught.

et is gewis een groot verdriet, Daer d'hin kraeyt en
't haentje niet.

De gelyckheyt dan van de persoonen, ende derselver gelegentheyt, wert in 't stuck van houwelyck by alle wijse van den ouden ende euwen tijt eenparelijck geprezen; maer desen evenwel onverimindert, gebeurt 't by wijlen, dat een houwelijck, dat ten aensiene van de ddelen ofte andersins in sich selven ongelijck schynt te wesen: efter oor andere gelegentheyt, als van adel, geleertheyt, schoonheyt, konsten e diergelijcke hoedanigheden, aen d'eene zijde meer als aen de andere esende, tot gelijckmatigheyt wert gebracht; ende alsoo noch tot een goet de eenparigh houwelijck wert uytgemaeckt; gelijck sulks by de Rechts-leerden, en oock by Erasm. Tract. de Institut. Christ. Matrim. fo. 108. ert aengewesen. Hierom schijnt insicht genomen te zijn by seker Enls Ridder, een groot Edelman, maer van kleyne middelen, daer de iscoute van S. Alban Lo: Vetulam in syn Apothegines van gewaegt. y sulc desselfs Edelmans kamer-maeght (met een present van beulingen, hem in ambassade gesonden zijn aen een sekere rijcke vrijster, woonende nder syn gebuerte) hier (so 't u gelieft) in Nederlants gedigt tot deselve vrijer horen spreken, ende den last van hare Jonker op die gelegentheit openen.

D'een

D'een het bloet / d'ander het goet.

Des Edelmans Kamer-maeght spreeckt tot de rycke Vryster.

Begaefde Juffrouw / weerde pant/
Een ciersel van dit gantsche lant/
Die om u schoonheyt/ om de deught/
Die om u geest en frisse jeught/
Zijt aengenaem en wel gesien/
Van al de beste jonge lien;
Besiet my niet met grammen sin
Dat ick tot u quam treden in /
Ick brengh u hier (met u verlof)
Ick brengh u van mijn Jonckers hof
Het kleyn geschenk dat gy hier siet/
Daer meed' hy u zijn gunste biet.
Het is een beulingh drie of vier /
Gemaeckt naar onse kocks manier.

Gemaeckt voor eerst van suyver bloet/
En dan van gort/ en kruyt/ en roet;
Al stoffen van seer goede deughț/
Soo dat gy die wel nutten meught.
Dan eer gy van den beulingh eet/
Soo is 'et dienstigh datje weet
Als dat het vry syn reden heeft/
Dat hy u desen beulingh geeft.
Indien gy tot hem waert gesint/
Gelijck als hy u vyerigh mint/
Soo meyn ick dat u beyde trouw
Zijn gifte wel gelijcken souw:
Want hy is van gantsch edel bloet/
En gy hebt groot en machtig goet/
Indien men dit te samen brenght/
En na de rechte kunste menght/
Wis dit beslagh sal beter zijn/
Als yet dat komt van eenigh zwijn;
Wel neemt dan desen beulingh aen/
Het is om uwe gunst gedaen.
De Jonckvrouw stont een wijl en sagh/
Verbaest van soo een vreemden slagh;
Maer als s' een weynigh had verbeyt/
Heeft tot haar antwoort dit geseyt:
U Joncker is een kluchtigh man/
Die vry het syne prijsen kan:
Oock wort'et van my niet gelaeckt;
Want ick en hebbet noyt gesmaeckt:
Wel seght hem dat ick dit geval/
Eens nader overwegen sal.
Mits gaf se drinck-gelt aen de meyt/
En heeftse goeden dagh geseyt.
Dan wat den Jonck-heer is geschiet/
Gesellen dat en zeg ick niet/
Maer ick beware dit geval
Tot dat het beter passen sal.

Wie een oud huys heeft te greyen/
En een jonck wijf heeft te vleyen/
En een klock moet gade ſlaen/
Seght wanneer heeft die gedaen.

De man die 't uer-werck optreckt ſpreeckt.

Wat mocht ick rechte dwaes/ wat mocht ick gaen beginnen?
Waer doolden laeſt/ och arm! mijn onbedachte ſinnen?
Ick bracht een tuygh in huys/ oock tegen vrienden raet/
Een tuygh/ een wonder tuygh dat nimmer ſtil en ſtaet:
Een tuygh van vreemden aerd/ dat noyt en laet te woelen/
Dat my oock in der nacht ſyn onruſt doet gevoelen!
Een tuygh/ een ſlaende werck/ dat ſonder eynde ſweeft/
En dat noch boven dien een ſtagen wecker heeft;
Een tuygh dat omme-gaet met veelderhande drachten/
Dat hondert raders heeft daer op men heeft te wachten:
Wat dient'er noch geſeyt? het is een ſtage laſt/
Die voor mijn ſtrammen rugh in 't minſte niet en paſt.
Maer ſchoon ick beſigh ſta aen deſe lange koorden/
En ſegge dit en dat/ het zijn verbloemde woorden:
Het ſtuk dat ick beklaegh/ dat is een nieuwe trouw/
Mijn onruſt dien ick heb/ dat is een jonge vrouw.

moet ick eben daer al dzachten onderhouwen/
anden aen den doeck/ en raders in de mouwen/
i wielen om het lijf/ en ick en weet niet wat/
it ick voor desen tijdt noyt recht en heb gevat.
eer had ick een vrouw die was van mijne jaren/
was gelijck als ick genegen om te sparen/
e droeg een slechte douck; maer dit aelweerdigh dier/
at strijckt gelijck een paeuw en is te bijster fier/
wil den nieuwen snof van ketens ende ringen/
peerels om den hals/ van alle moye dingen/
an al dat hoofs gelijckt/ en altyt weder aen/
t schijnt dat myn de beurs moet eeuwigh open staen;
is et niet genoegh/ ick kan geen ruste lijden/
wil geduerigh uyt/ geduerigh spelen rijden/
eduerigh over al. Wel denckt hoe past my dat/
ie eertijts ongemoeyt omtrent den vyere sat?
er noch soo waret yet met dese buyten-lusten/
ien ick in der nacht ten minste mochte rusten:
daer dat en mach niet zijn/ het kint dat wil de mam/
! dwaesheyt dat ick oyt soo jongen vrouwe nam.
vrienden hoort een woort: wie stil begeert te leven/
moet dit mal gewoel de jonckheyt overgeven:
ant/ uyt de daet geleert/ soo roep ick met berouw/
Omtrent een gryfen baert en dient geen jonge vrouw.

---

ude lieden behoorden in dusdanigen gelegentheyt te dencken en te
n/ 't gene eens Isens Sophista zijnen vrient ter antwoorde gaf/
ijden deselve hem vraeghde/ of niet soo een jonge dochter hem schoon
e te wesen. Ick (seyde hy) hebbe opgehouden met die oog-sieck-
quelt te worden. Of gelijck een ander oudt en wijs man op ge-
gelegentheyt antwoorde: Ick ben (seyde hy) van die strenge ende
mhertige Heeren/ door weldaet van den tijdt/ eyndelijck eens vry
rden: hy verstondt verlost te wesen van de malle driften zijner
heyt: of gelijck eens de heylige Job seyde/ Cap. 31: 1. Ick
een verbondt gemaeckt met mijne oogen / dat ick geen acht en
e op de vrouwen.
Is geen out mans doen harde noten te kraken.
n die zijn billen / Gewent tot pillen / Sijn neus tot brillen;
ie magh wel stillen/ Sijn malle grillen.
oude guylen beginnen te loopen / dan is 'er geen houwen aen.
oudte laet het vogelken zijn sangh.
n wijf is jonck en ick ben out/ Mijn wyf is heet/ en ick ben kout.
n wijf is vyer en enkel vlam / En ick ben koel en sonder vlam.
wijf wil dat ick niet en magh / Dus knorren wy den gantschen dag.
out man met een jeughdig wyf/ Is niet als eeuwigh huys-gekyf.
oude luytjens wiese zyt/ Het trouwen had eens zijnen tijt;
Maer 't beter niet getrouwt / Of immers geensins jonck en out.
een jonck wijf heeft/ en een out huys/ heeft werck genoegh.

Een

Een schoone vrouw een mans kort leven.
Soo gy geen wandt hebt naer het schip/
Gy moet te gront'/ of op een klip.

't Is doe om best.
Gelijck by gelijck.

Om een mudde korens dien hy te malen heef
wil hy een gantsche meulen rechten.

Wel vrient waerom dit groot beslagh?
Waerom doch brenghje voor den dag'
Dit nieuw/ dit hart/ dit eycken hout?
Het schynt dat gy een meulen bout/
Een meul' eylaes wat gaet u aen/
Voorwaer het is te veel bestaen;
Want naer dat ick dit stuck bemerck/
Soo gaet gy wonder vreemt te werck;
Want siet gy hebt soo slappen sack
Als of 'er niet te veel in stack/
En 't graen dat u te malen staet/
Dat gingh wel in een kleyne maet;
Dus schoon gy maeckt 'et al tot meel/
Een Queren waer u noch te veel:
Gy daerom soo gy my gelooft/
Bedenckt u vrient/ en rust u hooft;
Of gaet gy voort/ gewis gy dwaelt:
Want als dit koorn is gemaelt/
(Dat weynigh tijts behoeven sal)
Soo naeckt u niet als ongeval;
Want of u meul' sal stille staen/
Of wel sy moet ter huere gaen;
En wat het zy/ 't is beyde quaet/
Dus laet het stuck gelijck het staet;
Want veel beslaghs en weynigh graen/
En kan met reden niet bestaen.

Een oud man met een jonge vrouw/ Wat kan het wesen als bero
Veel geschreeuws en luttel wolle. Veel vlaggen luttel boter.

Beter by den Uyl geseten / als met een Valck gevlogen.

Hoort eens vrysters / hoort gesellen /
(Want het gaet u beyden aen)
Ick moet u een streeck vertellen /
Die ick onlanghs heb verstaen:
Tweederhande jonge lieden /
Quamen met gelijcke vlyt /
Hare min en trouwe bieden /
Aen een vryster onser tyt:
'tEerste scheen een groote Joncker /
Hy droegh pluymen op den hoet;
Daer het was een rechte proncker /
Als 'er heden menigh doet:
'tAnder was een goet geselle /
Niet te prachtigh / of te breet /
Schapen hadt hy op de stelle /
Even gingh hy slecht gekleet.

d'Eerst was vol van soete grillen/
Dan hy guiste wat te veel:
d'Ander niet gesint te spillen/
Hielt de panne by de steel:
't Meysje/ dat de grage gasten/
Meer als met gemeenen praet/
Sagh na haer wel happigh tasten/
Nam het stuk in haer beraet:
Maer hoe sy het overleyde
Van het eerste tot het lest/
Wat haer d'een of d'ander seyde/
Hoofs en mooy dat dacht haer best;
Dat had haer de ziel ontstolen/
Dat verhief sy boven al.
Sy wou met den ruyter dolen/
Hoe het is of worden sal.
d'Ander met sijn koele zeden/
Docht haer tam en al te stil;
Want sy sprack met klare reden/
't Is een Lantser dien ick wil.
Laet een deune quesel leven/
By een kluts/ en tamme bloet;
Ick wil vry wat ruymer sweven/
Ick heb al een hooger moet.
Maer als sy ten langen lesten
Hier op met haer vader sprack/
Sey de man tot haren besten/
Wat hem in den boesem stack:
Kint dit hoeft gy wel te weten/
Ja te schrijven aen een balck/
„ Beter by den Uyl geseten/
„ Als gevlogen met den Valck.

Soo een vryer mochtje kiesen,
Gy soudt jeught en vreught verliesen.
Al te scherp maeckt schaerdigh.
Hoe meerder vis hoe droever water.

By den wal langhs zeylt men sekertst.
Houdt het midde-water.
Beter bloo Jan, als doo Jan.
e wys kan niet beginnen, Al te sot kan niet versinnen.
rom tusschen wys en vroet, Wint men wel het meeste goet.
Goede gesellen syn quade huyshouders.
Maer houdt staet, te veel is quaet.
Beter alleen; als qualyck verselt.
beter van een Ezel gedragen, Als van een Peert in 't zant geslagen.

---

iet onwillige honden is 't quaet Hasen vangen.

De oude Vader spreeckt.

Daer woont een vryster hier omtrent/
Door rijck by alle man bekent/
Een hupse/ rappe/ flucxse meyt/
Die hares vaders koeyen weyt:
Van leden kloeck/ van lijve vol/
Van lippen dick/ van koonen bol;
Door al gesont/ gelijck een vis/
En groen gelijck het groenste lis.
En jeughdigh als de maeghde-palm/
In 't kort een vrijster als een salm.
Maer dat ick prijse boven al/
Is datse vry wat halen sal/
Als Peet-Muy Griet eens wort een lyck/
Want die is uyt 'er maten ryck.
Ick wou dat Klaes/ mijn liefste kint/
Tot haer soo was/ als ick gesint/
En dat hy daer eens vryen wou/
Soo kreegh hy wis een rijcke vrouw;
Want siet de vader van de meyt/
Die heeft het my als toegeseyt;
Maer Klaes is soo een vreemden haen/
Hy wil niet eens uyt vryen gaen/
Als daer hy hoffsche happen vint/
Daer is de Joncker toe gesint.
Maer seght doch eens wat is het hof?
'k En houwer niet een vrijsel of/
Ick pryse meer het edel gelt/
Daer na de gantsche werelt helt/
Dat heeft al vry wat beter aert/
Want dat is daer men wel af vaert.

Maer wat een spyt/ siet onse Klaes
En wil niet bytren aen het aes;
Want hy veracht myn wijsen raet:
Het schijnt dat hy zijn voordeel haet.

Hoe dickmael heb ick hem geleyt/
Tot by/ tot voor/ tot aen de meyt/
Maer hy staet ick en weet niet hoe/
Hy spreecktse niet/ of luttel toe:
Hy geeuwt/ en toont met zijn gelaet/
Dat hy daer gantsch onlustigh staet:
Hy neemtse niet eens by der hant/
Hy schencktse noyt een minne-pant/
Iets aerdighs in de stadt gekocht/
Of uyt een ander rijck gebrocht:
En of het schoon hier jaer-merckt is/
Hy kooptse niet een Kerremis/
Noch riem/ noch ringh/ noch moyen doeck/
Ja selfs niet een soeten koeck:
Hy dicht haer noyt een minne-liet/
Daer in men geest en leven siet;
En of de soete tydt genaeckt/
De koele gast blijft ongeraeckt;
Hy plant haer noyt een groene mey/
Hy sent haer noyt een kievits ey/
Hy brenght haer noyt een jongen haes/
Is dat niet wel een rechte Klaes?

Maer noch laet ick het geven staen/
Hoewel het beter is gedaen;
Hy neemt van haer niet eens een ringh/
Een neus-doeck/ of een ander dingh/
Gelijck de vryers van het landt/
Dit dickmael plegen met verstandt:
Want neemt een geestigh jonghman wat/
Het geeft hem dickmael dit en dat/
Het maeckt dat hy den naesten dagh/
Met eeren weder komen magh:
Want siet de vryer is beleeft/
Als hy 't genomen weder geeft:
Maer dese knecht/ wat ick hem rae/
En vraeght 'er niet ter werelt nae.

Al hanghter schoon een roose-krans/
Hy leytse noyt eens aen den dans;
Hy brenght haer noyt eens in den tuyn/
Hy rydt met haer noyt in den duyn/
Hy gaet met haer noyt in den doel;
Maer blyft geduerigh even koel:

En dat noyt rechte vryers doen/
Hy neemt zijn afscheydt sonder soen/
Ja slaet geen hant schier aen zijn muts;
Is dat niet wel een rechte kluts?
Doorwaer als ick dees grillen merck/
Soo roep ick/ o/ 't is plompaerts werck/
Dat yemandt zijn geluck versiet/
Als sich de kanse schoone biet.
Nu vind' ick eerst dat dit bedrijf/
Gaet na de reden van mijn wijf/
Die seyt: Ey man houd u gerust/
Ons Claes heeft daer geen vryens lust;
Hy broed wat anders in den sin/
Ey wat is doch gedwongen min?
Is niet een vryer over al/
Een vry-heer waer hy vryen sal?
Is vryen niet een vry bejagh/
Daer toe men niemant dwingen magh?
Daer wast geen liefde door geweldt;
Dus laet den jonghman ongequelt/
En laet hem soecken zijn geval/
Daer heen zijn herte leyden sal;
„ Men vint doch noyt de putten goet/
„ Daer in men water dragen moet.
Hoe wel een weyman siet het wilt/
Dat sachtjens voor hem heenen drilt/
Dat om hem loopt/ dat op hem siet/
En sich als aen den Jager biet;
Noch efter tast hy dickmael mis/
Indien zijn wildt onlustigh is;
Want jaeght zijn hondt maer uyt bedwangh/
Soo blijft de Jager sonder vangh.

Liefd' en fangh, en wil geen dwangh.
Met onwillige peerden ift quaet ryden.
n quade putten daer men het water in dragen moet.
de Vryfter fteegh, noch wordfe wel de bruydt;
wil de Vryer niet foo is de Vriendfchap uyt.
Den willigen is goet trecken.
n dwinght geen menfchen tot de trou.
n leydt geen Vryfters by de mou.
Men paert geen Vryfters tegen danck,
De liefd' en wil doch geen bedwanck.

Om de minne van het smaer,
Lickt de kat de kandelaer.

Wat nieuws / wat wonders / lieve vrient /
Dat u voor al geweten dient:
Siet Spitsaert die soo moedigh tradt /
Het troste ventje van de stadt /
Het fierste quantje dat men vint /
Dat is tot onse Crijn gesint /
Tot onse Crijn dat ronde kloen
Daer heeft hy wonder mee te doen /
Tot onse Crijn dat plompe stuck;
Daer in stelt hy zijn gantsch geluck;
Hy vleyt / hy kust / hy streelt de meyt /
Sy is zijn lust (gelijck hy seyt)
Sy is de kroon van zijne jeught /
Sy is zijn troost / zijn gantsche vreught /
Hy kan niet leven sonder haer /
En dat is sonder twijffel waer;
Want Spitsaert is te wonder kael /
Zijn keucken al te byster schrael /
Soo dat hy niet ter werelt heeft /
Als dat hy nu van hope leeft:
Het is met hem alsoo gestelt /
Dat hy nu waeght zijn leste gelt;
Want daer van is hy mooy gekleet /
En wonder prachtigh uyt gereet.
Soo hy nu mist een rijcke bruyt /
Soo is 'et met den joncker uyt.
Nu onse Crijn is wonder rijck /
Men vint 'er weynigh haers gelijck;
Haer vader was die groote boer /
Die staegh op alle merckten voer /
Met eygen boter / eygen kaes /
En daerom hiet hy rijcke Faes.

En nademael hy lestmael sterf/
Soo beurde Crijn alleen het erf/
Vermits sy was een eenigh kint;
En daerom wertse nu bemint/
En daerom wertse nu ter tijt/
Van menigh steedsche quant gevrijt:
Want schoon al isse bijster plomp/
Al isse maer een rouwe klomp/
Noch krijgtse vrijers uyt 'er stadt/
Meer als oyt steedsche vrijster hadt.
Sy is soo rijck ons liebe Crijn/
Dat sy oock schoone schijnt te zijn/
Haer gelt dat heeft soo grooten kracht/
Dat niemant op haer feylen acht.
Het wijt-vermaerde Venus kint/
Is nu niet/ als het plagh/ gesint/
Het let op gelt/ en niet op eer/
't En draeght voortaen geen boge meer/
't En draeght geen toors of gulde schicht/
Maer slechts alleen een gout gewicht/
En dan een stock-beurs boven dat/
En daer mee loopt 'et door de stadt.
En daer mee vlieght 'et door het velt/
Siet wat de vryers heden quelt!
Wat wilt gy vrient/ in dit geval/
Wat wilt gy dat ick seggen sal?
„ Siet om de minne van het smaer
„ Soo lickt de kat de kandelaer.

[...]n haer gelleken, Niet om haer velleken.
[...]t gelt dat stom is, Maeckt recht dat krom *is*.
[...] mis-slagen van de Medicynen worden met aerde,
[...] gebreken van de Rycke worden met gelt bedeckt.

Il ne faut qu'un faux pas pour casser la boteill

Doe ick maer eens een quade pas/
Soo breeck ick licht mijn teere glas..

De maeght die de flessche draeght spreeckt.

My is een teer gelas / d[illegible] niet en is te wagen/
My is een broose fles bevolen om te dragen/
My is ter hant gedaen een kranck en tanger vat/
Daer in besloten licht een snel / een vluchtigh nat/
Een vocht dat dierbaer is / dat niet en is te koopen/
Wanneer het maer een reys aen yemant is ontloopen/
Een nat / een seltsaem nat / dat als een rijp verdwijnt/
Soo haest een laeuwe son maer eens daer op en schijnt.
Hoe moet ick nu voortaen op alle dingen letten/
Hoe seker moet ick gaen/ hoe vast mijn voeten setten:
Want glipt my slechts het been maer eens ter zijden uyt/
Soo ligh ick daer bedot gelijck een vuyle bruyt:
Hoe moet ick nu voortaen voor alle menschen schroomen/
Die hier/ of ginder staen/ die by/ of aen my komen:
Want soo een dertel wicht maer eens hier tegen steeckt/
Daer is geen twijffel aen/ eylaes! mijn flessche breeckt:
Hoe moet ick met beschept mijn gantsche leden stieren/
En noyt een los gesicht in 't wilde laten zwieren?
Want gaept mijn weeligh oogh en hier en weder daer/
Soo is mijn teer gelas geduerigh in gevaer.

noet ick boven dat my neerstigh leeren myden
onrust/ van gewoel/ van over al te ryden:
ant siet / ick lyde noot al waer ick henen vaer/
k drage liebe vrient / ick drage teere waer
moet ick boven al my wachten van te mallen/
t soo ick spelen wil / soo moet de flessche vallen:
i schoon die maer en hort en niet in stucken braeck /
ich ben ick evenwel niet sonder ongemack:
door 'k en weet niet wat soo is de geest verdlogen/
die dit namaels koopt die is 'er aen bedrogen!
looftet wie het raeckt / dit snel en lustigh docht/
strax (men weet niet hoe) verdweenen in de locht.
sal ick tot besluyt / wat sal ick vorder seggen/
eden die ick spreeck is niet te weder-leggen;
dient gantsch vast te gaen/ en noyt te zyn gewaeght/
in een teer gelas haer gantsche schatten draeght.

en dient'er min gewaeght, Als een glas of als een maeght.
sters eer is wonder teer, Daerom waeghtse nimmermeer.
Met eens te mallen, Kan eere vallen.
Slechts met een reysje, Los was het meysje.

Een open pot / of open muyl/
Waer in steeckt licht een hont syn muyl.

De vrouwe van den huyse spreeckt.

Hoe dickmael / onbedachte meyt /
Hoe dickmael heb ick u geseyt/
Dat gy soudt letten alle tyt/
Het zy gy hier of elders zyt/
Dat noyt een ketel open stont/
Of voor de kat of voor den hont;
Ik seyde dat een open pot/
Den kock gedyt tot schand' en spot/
En dat 't altyt qualyck gaet/
Alwaer de ketel open staet:
Het stof dat uyt den vyere stijght/
Het roet dat uyt den schouwe sijght/
Een fleck die van der aerden kruypt/
Een seugh die van de muyren druypt/
Een mugh/ een vliegh/ een vuyle spin/
Die raeckter op of valter in.
En dan/ het slimste dat men vint/
Soo komt 'er licht een hase-wint/

Die vaerster met syn muyl omtrent /
En siet dan is het al geschent.
Maer schoon al deed' ik dit vermaen /
Gy siet den hutspot open staen /
En al myn seggen gelt'er niet /
Tot dat het onheyl is geschiet:
Nu baert geschreeuw / noch groot geluyt /
De beste stucken zynder uyt.
Maer gy / myn dochter / die het siet /
Wat aen dit meysjen is geschiet /
Let des te meer op myn gebodt /
En deckt / ey lieve / deckt den pot:
Want of 'er schoon geen hont en koomt /
Noch dient 'er ander leet geschroomt:
Want als het scheel niet wel en sluyt /
De beste geur die vlieght 'er uyt.
„ Een open pot / een open beurs /
„ Een open deur / een open keurs /
„ Een open mont / een open kist /
„ Daer wort gemeenlyck yet gemist.

Schoone lieden ende gescheurde schortekleen hebben aenstoots.

Een sweert, een peert, en schoone vrouw,
Leent niemant uit als met berouw.

't Slot is qualyck te bewaren daer elck den sleutel van h

Een schoonen roof maeckt licht een dief.

Een open deure roept den dief, Een dertel meisje wil eer

Een wild peert, en een schoone vrouw,
Schier niet een dagh als met berouw.

Dit spreeck-woort kan oock gepast worden op de geene die te van monde zyn.

Een open deur, een open mont, Dat zeylt 'er me in den gront.

Tot besluyt / bidde ick den Leser dit quaet ex yet tot goet te willen gebruycken.

Als weeligh Lysje gister nacht /
Een bastaert kint hadt voortgebracht /
Mits sy in 't kraem ontydigh viel /
Al eerse feest of bruyloft hiel.
Een oud / een wys / en deftigh man /
Die gaf 'er deze reden van.

„ Een wijngaert dichte by de stadt/
„ Een boom met fruyten aen den padt/
„ Een slot dat op de grensen staet/
„ Een wijf dat veel labeyen gaet/
„ Een schoone/ jonge/ vlugge maeght/
„ Gekust/ geleckt/ gestreelt/ gebraeght/
„ Zijn dingen die een handigh man/
„ Met toesien niet bewaren kan.

---

ne peut decrotter sa robbe sans emporter le poil.

Niemant klat syn rockjen af,
Of daer gaet een vlockjen af.

De Fransche Vryster spreeckt.

Och! hoe ben ick nu bekladt
Van te drillen door de stadt:
Och! hoe ben ick nu begaet
Van te loopen achter straet:
Och! hoe ben ick nu gestelt
Van te spelen in het velt;

Komt

Komt nu/ vrysters/ die ick ken/
Soo ick u gespeelen ben/
Soo ick immer met u songh/
Soo ick immer met u sprongh/
Soo ick immer wat bestont/
Datje soet en geestigh vont;
Secht wat my te doene staet/
Want ick ben hier buyten raet/
Mits dat ick soo byster schrick
Van dit aengebacken slick.
Snijd ick 't uyt/ soo is 't een gat;
Wasch ick 't kleed/ soo word 'et nat/
Droogh ick 't dan/ soo word 'et vael/
Wrijf ick 'et hart/ soo wort 'et kael/
Wort 'er oock niet toegedaen/
Ach! soo blyft de plecke staen/
En dat voeght geen vryster wel/
Maer een vuyle morsebel.
Hoe 't dan yemant keert of draeyt/
Voor gewis ick ben bekaeyt.
Gy dan leert uyt dit geval/
Dat u dienstigh wesen sal.
Loopt niet dickwils over straet/
Wenstje niet te zijn begaet:
Loopt niet dickwils door de stadt/
Wenstje niet te zijn bekladt;
Loopt niet dickwils Oost en West/
t'Huys/ O vrijster/ is u best.
Dan noch soo der yemant gaet/
Over wegh/ of over straet/
Over Zee/ of over lant/
Over kley/ of over zant/
Over hil/ of over klip/
Met een wagen of een schip/
Siet! dit stel ick voor een wet/
Kinders houdt u zieltjens net.

t u geloof, oogh of eer, En speelt ô Vryster nimmermeer.

Die in een quaet gerucht komt, is half gehangen.

hoon de wond' al is genesen, Daer sal noch al een teycken wesen.

Al wie een quade naspraeck heeft,
Houdt die voor doot, schoon datse leeft.

Wie syn Pap stort, Komt yet te kort.

---

ebis trop apprivoisée, De chacun agnel est tettée.

Ioort/ jonge vrouw'/ en teere maeght/
Een spreucke die hier dient gewaeght/
n dat haer leer by alle man/
nut en dienstigh wesen kan:
Al is 'et dat een soet gelaet/
n alle vrouwen geestigh staet/
dat beleeft en spraecksaem zijn/
ciert gelijck een sonne-schyn/
iendinnen/ des al niet te min/
ia vindt u geestigh wesen in/
maeckt dat niemant oyt te vry/
met u seer gemeensaem zy/
int 't woort niet selden vreemt gedunt/
't valt ook dickmaels qualijck uyt.
Siet/ als het schaep is al te tam/
ia komt 'er meenigh vertel lam/
ia dickmael als het maer en dorst/
t oytjen vallen aen de borst/
suyght daer stout en onbeschroomt/
hoon hem de mam niet toe en koomt.
it dient hier voorder opgeseyt;
By wijse lieden kort bescheyt.

Alle mans vrient, menigh mans geck.

Goet koop vleesch dat kryght de hont.

ch onder den draf menght, dien eten de zwynen.

Die

Die een schoone kat heeft, en dient geen
bont-wercker in huys te brengen.

Een man hadt in zijn huys een hoop van jo
maeghden/
Die menigh jongh gesel met allen wel behaegd
Dies quam de steedsche jeught daer meest
gantschen dagh/
En nam daer soet vermaeck / gelijck de jonkh
plagh.
Van alle was 'er een / die in de vreemde lander
Een leven hadt geleyt als buyten alle banden
Geen meyt en woont'er by die niet een fellen st
Die niet een harden storm/op haren maegdom
Hem was oock even doen een bastaert-kint gebo
En / na den rechten eysch ten vollen op gezwor
Hier sprak hy dikmael van / ook met een vo
mont /
Als of het slim bejagh hem wel en eerlijck st
De vader let 'er op / en heeft hem waer genom
Als hy hem weder sag omtrent zijn dochters kon
Hy beet hem in het oor: Versiet u / goede vrie
My dunkt dat u beleyt ons dochters niet en di
De quant hierom gestoort en wonder seer gebete
Wou straks en eer hy ging/hier van de reden we
Hy seit'k en weet niet wat/en weyd geweldig b
De vader hart geperst / die gaf hem dit besch
Wie schoone katten heeft die moet gedurig me
Op gasten afgerecht om in 't bont te wercken:
Want die van 't ambagt is/en siet een aerdig b
'tIs vreemt/ so hy het laet als hy het eertijts v

Siet gy een vos omtrent u slot,
Gaet sluyt dan vry u hoender-kot.
Wanneer een vos de passy preeckt, bo
wacht u gansen.
Tot vleesch van wolven, tanden van dog

La stoppa non sta bene appresso il fuoge.

Vyer by het stroo,
Dient niet alsoo.

EEn vryster van haer eerste jeught/
Haers ouders lust en hooghste vreught/
Die badt haer moeder om verlof/
Te rijden naer een buyten-hof/
Te varen naer een boere feest/
Om speel te leyden haren geest/
En met de vryers haer bekent/
Te doen gelijck men is gewent.
De moeder heeft de jonge maeght/
Op alle saken ondervraeght/
En naer het stuck was overleyt/
Soo heeftse dit haer aengeseyt:
Neen kint/ dit spel en dient u niet/
Want malle vreughde baert verdriet/
Ick heb dit eertijts meer gesien/

Ick weet al wat 'er kan geſchien:
Ick weet wat vryheyt dat men nam/
Vermits het heck was van den dam.
Wanneer de jeught ſpeelt op het lant/
Dan ſpringht men luſtigh uyt 'er bant.
Men raeſt 'er dickmael nachten langh/
Ten minſten tot den hanen ſangh;
Men maeckt 'er licht een mengel bet/
Dat is geſeyt een maaghden net/
Daer licht een duyve ſonder gal/
Haer beſte veeren laten ſal.
 Ick pryſe daerom/ als de jeught/
Gaet buyten om haer ſoete vreught/
Dat vry dan yemant van ontſagh/
En die men jeught betrouwen magh/
Zy by/ en aen/ alwaer men gaet.
Om 't ſpel te houden in den maet;
Want anders/ „ mallen ſonder dwangh/
„ Dat neemt gewis een quaden gangh.
„ Als vyer en ſtroo te ſamen koomt/
„ Wat onheyl dient 'er niet geſchroomt/
Want ſchoon het raeckt maer aen de kant;
„ Een voncke maeckt een vollen brant.
En dat gebeurt/ men weet niet hoe/
„ En 't klimt in haeſt tot boven toe;
„ Want als het vyer is aen het gaen/
„ Dan is 'er veel geen houwen aen/
„ En ſchoon men bluſt het naderhant/
„ 't Blijft zwart al waer het heeft gebrant.

Vyer by het vlas,
Brant wonder ras.

Vyer by werck ontſteeckt haeſt.
Van een voncke brant het huys.
Van kleyn komt men tot grooter.

Let Vryſter, wie omtrent u gaen,
Een malle greep is haeſt gedaen.

Een lonck, een ſpronck, een dro
Elck is een vonck.

Syrach 23: 22.

Wie in de luſt ontſteken is, di
als een brandende vyer, ende
houdt niet op, tot dat hy hemſel
verbrande.

Aga

gatto che locca spiedo, non glifidate arrosio.

e katte lekt het spit: wat souwse niet bedrijven
Indiense slechs alleen mogt in de keuken blijvē?
n daerom snege meyt / siet dat gy by 't gebraet /
een katte sonder wagt / geen gragen kater laet.
n mag / O Rosemont / geen snode linckers velen /
met de kamer-maeght soo los en dertel spelen:
! wat ick bidden magh betrouwt se niet te veel;
n rat die semels eet / en dient niet by het meel.

n de katte lekt de speten;
f aen 't gebraet zy zal
eten.

Veel betrouwt,
Licht berouwt.

het vertrouwen verloor
meisje haren maegdom.

ant wort lichter bedro-
als die veel vertrouwt.

Die licht vertrouwt, wort
haest bedrogen.
Gy mocht alsulcken vrient
betrouwen.
Het sal u gantsch u leven rou-
wen.
Hout dan vast dat ieder vrient,
Niet in all's betrouwt en dient:
Niet veel te betrouwen,
Heeft'er veel behouwen.

Ick weet hier by een droeve maeght/
Die haer van dees' en die beklaeght/
Sy singht hier van een treurigh liet/
Doch ick en kan de woorden niet:
Maer vraeght 'er yemant na den sin;
Dit vers dat komt 'er dickmaels in:
Om dat ick linckers heb gelooft,
Soo is myn beste pant gerooft.
Wel let dan/ let O soete jeught/
Wien dat gy recht betrouwen meught.

De kanne gaet soo lange te water, tot datse eens breeckt.

De Vryster spreeckt.

Ick hebbe menigmael/ ick hebbe lange da[...]
Hier water in geput/ hier water in gedra[...]
Hier water in gepompt/ en weder uyt ged[...]
En tot op heden toe soo is het wel gegaen

ier hier in dit geweest / daer komen rauwe gasten/
: my en mijns gelijck niet laten aen te tasten/
En in het naeste dorp daer woont een grote jeugt/
Daer is dan alle daegh / daer is de wilde vreught/
t weeligh uyt 'er aerdt / en tot het spel genegen /
am mede by den hoop om soete jock te plegen;
Ick kloste nu en dan twee kruyckjen tegen een/
Maer 't was te veel bestaen voor soo een weec-
ken steen:
nt onder dit gewoel een onbesuysde jongen /
nt loopen uyt het Dorp en tegen my gesprongen/
Die stoot te bijster hart/ so dat mijn kruycke leekt/
Die stoot nog andermael / so dat mijn kruycke
breekt.
er liggen nu / eylaes! daer liggen nu de scherven/
s moet ick (wat een spyt) myn eerste vreugde derve;
Want / boven dat het leet my in de ziele treckt /
Soo word' ick nog / eylaes! van alle man begeckt.
r sta ick nu en kijck met twee beschaemde kaken /
eker hoe te doen of wat te zullen maken:
ch! waer ick 't ooge keer / of waer ick henen ga/
aer wijst my al het volck met spitse vingers na.
n ick nu weder t'huys hoe sal mijn moeder kijven!
soo ick niet en ga / waer sal ick konnen blijven?
Daer sal ick seker zijn? Wel die mijn schande siet/
! leert een nutte les en dat uyt mijn verdriet.
peelen weest besorgt voor uwe water kruyckjen /
beste van den hoop die hebben weecke buyckjen:
et is een seker woort / daer ook de reden spreekt/
De pot gaet na de put tot sy ten lesten breeckt.

Geytjen loopt soo dickwils in de koolen, tot het eens de vacht laet.

De Mug die om de keersse sweeft,
't Is wonder dat die lange leeft.
Wie veel wil mallen,
Moet eenmael vallen.

Als de Peere rijp is / soo valtse geerne in 't slijck.

De Boogaert-man spreeckt.

Is 't niet een spijtig ding! de schoonste van de pe
Die ick nu langen tijt van yeder sagh begeer
Die ick soo menighmael / soo boven maten pre
Die yeder een beloegh / en met den vinger w
Ach! die is van den boom / en in het slick gedrop
En licht nu van de sleck / en van de pier bekrop
Die is soo ongesien / dat wie het oost genae
Straks met'er hertē walgt/en met'er kelē bra
Wat heb ick onse Crijn al over langh gelede
Verscheyde mael geseyt (en vry met groote red
Dat sy de schoone vrucht te lange wederhiel
Dat sy de rijpe peer sou plucken eerse viel!

M

aer of ick heb geſmeekt / dan of ick heb gekeven /
er was geen ſeggen aen / het is'er by gebleven :
Mijn reden, mijn geſmeek/mijn bidde gelt'er niet/
Zu leytſe daer bedot gelijck een yder ſiet.
ch ben ick even ſoo met onſe Fy gevaren/
t was een fluckſe meyt van ſes en twintig jaren /
et / lijvig / welgeborſt ; de buerte waegt'er van/
Men riep my dickmael toe : Haer dient een ruſtigh man.
ſchoon ick deſe ſaeck geduerigh heb gedreven /
n wijf en heeft haer noyt tot reden willen geven/
y riep 'er tegen aen : Het is nog al te vroegh /
eyd tot een ander jaer / dan is het tijts genoeg.
ſweeg om vredes wil / en liet 't henen ſleuren /
er bloet / gelijk ik ben / ick moet 't nu betreuren :
ant Fy die heeft gepopt met Jorden onſe knegt/
aer ſtaet nu Crijntje moer en ſiet geweldig ſlegt.
leert / O Boogert-man / op uwe boomgewaſſen/
rt vaders als het dient / op uwe dochters paſſen:
ant die uyt onbeſcheit hier op geen acht en ſlaet/
eklaegt hem menigmael wanneer het is te laet.
t! als de peere blooſt dan plagtſe licht te vallen /
als de vrijſter rijpt / ſoo wilſe veeltijts mallen :
us wilt gy van verdriet en ſchande zijn bevrijt ;
ent / vent dit wecke fruit / en dat te rechter tijt.

Grypt, als 't rypt.

dingen moet men doen, ſy doen 't haer ſelven : n ſtaet maken, ſyn dochr beſteden, ſyn hinderiſſen.

Syrach 42: 9.

en dochter die noch onberaden is, die maeckt den vader veel wakens, ende het ſorgen voor haer beneemt hem veel ſlaapens; dewyle dat ſy jonck is, dat ſy mochte verouden, ofte wanneer ſy eenen man kryght, dat hy haer mochte gram worden.

La bona fama e comme il Cipreſſo quando una volta e tronce non rinverde mai più.

Valt ogt Cypreſſen-boom / valt ogt u eer ter ned
Niet eene van de twee en rijſter immer wed

De Vryſter ſpreeckt.

Ick ben in mijn gemoet hier beſigh aen te ſchouw
Een boom, een jongē boom/die neder is gehouw
Een gaef Cypreſſen hout / dat anders is geſte
Als hier of elders zyn de boomen van het w
Is 't niet een ſeltſaem ding? de boom is neer geſla
Niet in ſijn dorren tijt / maer in ſyn beſte dag
En efter hoe het gaet / of wat de lieden doe
De ſtam is ſonder loof en wort niet weder gro
Nu overlegh ick vaſt waer op dit is te duyde
En wat men leeren mag van boomen ofte kruyd
Ey ſiet / als ick ter deegh ontſluyte mijn verſta
Soo ben ick even ſelf / gelijck als deſe plant

M

ier waerom dus bedekt? ey: laet ons klaerder
spreken/
t wil aen dese plaets ontdecken mijn gebreken/
ck wil eens overslaen hoe ick eens neder viel/
n klagen mijnen noot aen mijn bedroefde ziel.
aeen dwase maeght/ ick hebbe my vergeten:
dat was metter tijdt van alle man geweten.
Siet daer een groot verdriet/ mijn eere was be-
n ik was boven dat van alle man begekt: (vlekt
er ging ick treurig heen bedruckt in alle sinnen/
ch echter hield ick vast ick sou het overwinnen:
Dies schoud' ik alle vreugt/ uyt enkel herten-leet/
k droeg een minder kant: en by een slegter kleet
t ging my boven dat van alle Feesten bannen/
t had gelijck een schrick van alle jonge mannen/
Ick ging seer weynig uyt/ten was dan na de kerck/
Maer des al niet te min het was verloren werck.
wat ick heb bedacht/ of in de daet begonnen/
En hebbe niet een sier/'k en hebbe niet gewonnen:
Hoe zedigh dat ick ga/ eylaes! de quade faem/
Die krijt my leelijck uyt/ en geesselt mijnen naem.
t keert my al den rug dat my wel eer beminde/
die my eertijts socht die vlucht gelijck een hinde:
Een yeder gaet te rugg' die van mijn saken weet/
Gelijck een reysend' man die op een padde treet.
n vryers geen gewag: maer slegts een kackelacker
t ranst my somtijts aen/ en maekt mijn droef hert
Bespelen tot besluit/ik ben/en blijf eylaes! (wacker.
Een plante sonder loof/ een druyve sonder waes:
es roep ik tot de jeugt/O maegden reyne dieren!
et op u beroep! en hoe het is te vieren: (guyt/
Want raekt gy maer een reys u roem/ u bloemtjen
t Is al om niet getreurt/ ten wast te gener tyt.

Verloren eer,	Eens vergaen, wast nimmermeer.
Keert nimmermeer.	
Maeghden eer,	Maeght mist gy u eerbaer roor,
Is wonder teer.	Schoon gy leeft, oock zyt je door.

Le ſerment faict ſur l'autel de plumes s'en va au vent.

Eedt te zweeren op de pluymen/
Dat en zijn maer minne-luymen,

De Vryſter ſpreeckt.

Hoe dan/ ſoud gy my verlaten/
  Die gy eertijds hebt bemint?
Hoe ſoud gy my konnen haten/
  Die tot u ſoo ben geſint:
Neen/ ick kan het niet gelooven/
  Ick en kan het niet verſtaen/
Dat gy ſoud' mijn eere rooven/
  En dan elders minnen gaen.
Hebt gy my niet meenigh werven/
  Even met een eyd belept/
Op u leven/ op u ſterven/
  Vaſte liefde toegeſept?
Hebt gy my niet trouw gezworen/
  Hooger als ick ſeggen kan?
Heb ick u niet uytverkoren
  Even tot mijn echte man?

Hebt gy my niet schrift gegeven /
  Dat ick als u waerde vrouw /
Dat ick al mijn gantsche leven /
  Aen u zyde slapen souw ?
Godt en wil het niet gehengen /
  Dat gy soud meyn-eedigh zijn /
Dat gy my soud willen brengen
  Van de blydtschap in de pyn.
Maer voor al moet u bewegen /
  Dese vrucht / u eygen kint /
Dat heb ick van u gekregen
  Doen gy waert tot my gesint:
Dat heb ick van u ontfangen /
  U ter liefde / beste vrient /
Doen gy / met een groot verlangen /
  Van mijn maeghdom waert gedient;
Doen gy my eens pleeght te stellen
  By de schoonste van het lant:
Doen gy my eens pleeght te quellen /
  Om dit eygen minne-pant.
Siet doch eens zijn greftigh wesen /
  Siet eens hoe het op u kijckt /
Siet / gy zit 'er in te lesen /
  Siet eens hoe het u gelijckt.
Wel dan magh ick yet verwerven /
  Eert / die gy eens hebt gemint;
Anders moet ick hoere sterven /
  En u vrucht een hoere-kint.

De Vryer spreeckt.

Wat sal dese stoor beginnen ?
  Wat begeert de slechte duyf ?
Kint gaet elders wilje minnen /
  Ick u trouwen ? wat een struyf /
Heb ick met u liggen mallen /
  Waert gy voor een nacht mijn wijf /
Dat en acht ick niet met allen /
  Dat en is maer tijdt-verdryf.
Woorden die de vryers spreken /
  Zijn beleeft en honingh soet /
Doch ten zijn maer minne-treken /
  Daer men noyt op achten moet;
Wat de Jonghmans oyt beloven
  Op den autaer van de min /
Dat is metter daet verstoven,
  Als sy hebben haren sin;

Eeden die de minnaers zweeren
Midden in het ſachte bedt/
Zijn veel lichter als de veeren/
Daer en dient niet op gelet:
Kint/ die vliegen met de winden/
Lichter als een lichte pluym/
Daerom zijnſe niet te binden/
Want ſy ſmelten/ als het ſchuym.
Heeft de penne wat geſchreven/
't Hart en heeft 'et niet gevoelt/
't Woꝛt van 't laſten uytgewꝛeven/
Als men in het bedde woelt.
Mach ick bidden/ houd het bꝛiefje/
Want het u noch dienen kan/
Gaet/ ey gaet toch/ ſoete liefje/
Maeckter ſuycker-huysjens van;
Suycker ſal te paſſe komen/
Als gy 't kint zijn papjen koockt;
En het bꝛiefje dient genomen/
Als gy dan een vyertjen ſtoockt:
Die een kint by vꝛyers telen/
Hebben vooꝛ haer moeyte niet/
't Is een popj om mee te ſpelen/
Vooꝛ een die haer maegdom liet:
't Is de ſoete maeghdt geſchoncken/
Vooꝛ haer maegdelycke bloem;
Sy mach vꝛy daer mede pꝛoncken/
Sy mach dꝛagen haren roem/
Sy mach ſeggen/ t'haerder eeren/
En vertellen 't alle man/
Datſe niet en hoeft te leeren/
Datſe nu het ambacht kan.
Wech dan/ Hepl/ met al u klagen/
Wech met uwen mallen pꝛaet:
Popt en ſal my kint behagen/
Daer geen bꝛuyloft vooꝛ en gaet.

Eeden van Schippers, en beloften van Vryers, en zyn maer wint, als de noot over is.

Brieven van lieven zyn met boter bezegelt.

Vryers eed en minne klagten,
Moet men niet als grillen agten.

Yemant met beloften aſe…
Is een hemel voor de dw…

My is onlangs op deſe geli… heyt/ een verſjen voozgeho… dat wat plomp luydt: eve… met verlof/ Leſer/ ſal ic… hier ſetten/ vermits het vat… der hant komt:

emant kackt in synen
oet,
it vast dat hy een dwaes-
eyt doet:
set hy dien noch op syn
hooft,
icht hem gantsch van sin
berooft.
n was een slechte sloor,
acht te minnen,

En vreught te winnen;
Maer sy verloor.
Eedt van die mint,
Is niet als wint.
Een vryers eedt,
Is maer een gril;
Want 't is hem leedt,
Kryght hy syn wil.
Wat Venus voeght dat scheyt de klippel.

Een rupse op een kool,
Een hoere in een huys.

n die oyt hebt gesien wanneer de koolen groejen/
En dat het gul gewas is veerdig om te bloejen/
at dan de rupse doet ontrent het weeligh kruyt/
aet let op haer bedrijf/ en trekter leeringh uyt:
er oit het vuil gespuis maer eens en heeft gekropē
r is het innigh mergh in haesten uytgesopen/
n waer het lelick dier den beck maer in en drukt/
aer is in korten tijt het leven uit geruckt:
r vrolijk groen begint van stonden aen te quelen/
mits het niet en hout als slechts de blote stelen/
e wasdom is gedaen/ de jeught die is te niet/
oo dat het yeder deert/ al die het maer en siet.
r dient nu teere jeught met sinnen overwogen/
t leer-stuck overlang hier uyt de Wijse togen.
en hoer in eenigh huys die is de ruys gelijck/
y maecktet al berooyt/ al was het eertijts rijck:
watse maer genaeckt dat is terstont gegeten/
r is van stonden aen het leven uyt-gebeten:
l zijn de renten veel/ al is de winste groot/
et smelt nog altemael/ het smelt in haren schoot.
out hoeren tere jeugt/ schout hoerē rijpe mannē/
wilt het vuyl gespuys uyt uwen huyse bannen/
aer aert en gantsch bedrijf is met de rupsen een/
en hoer is in een huys als etter in het been.

Die

Die den eenen voet in 't hoer-huys ſet/ ſet den anderen in 't gaſt-huys.
Een hoer brenghter menigh tot den bedel-ſack: ſiet Prov: 6: 26.
Syrach 19: 2.
Die hoeren aenhanght/ krijght motten en wormen/ en verdort.
Syrach 42: 12.
Weeſt niet geerne by lichte vrouwen: want gelijck uyt de kleederen motten komen/ alſoo van haer veel booſes.
Wie een hoer trouwt is een ſc[...] of ſalder een worden.
De hoeren zijn als vogel-l[...] wat'er ontrent komt laet'e[...] zijn veeren.
Die hoeren leyt/ of ezels dr[...]
't Is ſeent ſo die in ruſte [...]

O tinge, O bruſcia.

't Sal ſmetten of branden/
Vrient wacht u handen.

De Jongelingh ſpreeckt.

Ick ſie wel weelde kint/ gy bied my deſe kolen/
Maer onder u geſchenck daer is bedrogh verholen:
Ick weet wie dat gy zijt/ en wat'er van u koomt/
Dus hebb' ick dubbel recht voor u te zijn beſchroomt:
Taſt ick daer 't niet en gloeyt/ het vuyl kleeft aen myn handen/
En grijp ick maer een vonck/ gewis ick ſal my branden;
Dus ben ick in gevaer/ waer ick de vingers ſet/
V kool doet als haer vrouw/ ſy brant/ of ſy beſmet.

hoere quyt te gaen, is
el gewonnen.
quaet den duyvel een
ntſchrift te geven, want
en moet de quitantie in
helle halen.
Prov. 6: 27.
ſoude yemant op kolen
en, dat ſyn voeten niet
rbrant en werden? Of
n yemant vyer in ſyn
boeſem dragen dat ſyn kleet
niet en verberne? Alſoo
gaet het dien die tot ſyns
naeſtens wyf ingaet; wie
haer aenraeckt en ſal niet
onſchuldig blyven.
Indien het vyer van quaet
geſelſchap u niet en brant,
den roock van 't ſelve ſal
u ten minſten ſwart maken.

Amour de putain, d'eſtoupe le ſert,
Reluit beaucoup, & dure peu.

Vyer van ſtroo, en hoere min,
Veel bohays, en niet daer in.

My is eens een woort geſeyt/
Dat my ſtaegh op 't herte leyt/
Hoeren liefd' is vyer van ſtroo,
En dat vind' ick even ſoo;
Want die gluy brenght in de ſchouw/
Om dat hy het branden ſouw/
Siet voor eerſt een ſchoone vlam/
Die ſchier aen de ſolder quam/
Maer het is terſtont gedaen/
Al de fluyſter is gegaen/
En dat eerſt ſoo glimpigh was/
Is terſtont maer enckel as/
Die een yeder leelijck maeckt/
Wie maer eens daer aen en raeckt.
Ick was eens geſtreelt/ gekuſt/
En ick ſwom in volle luſt/

Want

Want men bood' my hooger gunst/
(Al met woorden na de kunst)
Als 'er ooyt een echte man
Van sijn wijf geworden kan.
Maer hoort vorder / soete jeught/
Dat en was maer korte vreught/
Want als 't gelt was uytgeteert/
En mijn rente op gesmeert:
Quammer stracks een hert beslugt/
Want ick moest ten huyse uyt/
En een ander quam te roer/
Dien gingt juyst als ick 'er voer:
Daer dwaeld' ick doen achter straet/
Sonder gelt/ en sonder raet/
En my bleef ter werelt niet /
Als een innigh ziel-verdriet/
En daer toe een vunstigh lijf/
Voor sijn jaren stram en stijf.
Vrienden wat ick bidden magh/
Wort doch wijs uyt mijn geklagh/
Let niet op de geyle-lust/
Want haer vyer is haest geblust/
Maer denckt om het ongeval/
Dat vry langer dueren sal.

Geluck van Vrouwen is ramp in de beurse.
't Spel van brugge al lacchende byster.

Een schoone vrouw, en soeten wyn,
Die zyn vol heymelyck fenyn.

Een oude hoer, een nieuwe weert,
Die snyden meer als eenigh sweert.

Syrach 42. 2, 14.
't Is sekerder by een boos man, als by een vriendelyck wyf te zyn.

Mulier sine verecundia, lampas sine lumine.

Al heeft een Hoer een schoon gesicht.
't Is een lanteerne sonder licht.

Vraeght yemant wat ick draegh en wat 't et is te seggen?
Hoort toe ick nemer aen met woorden uyt te leggen:
Ick ga doch altijt ront, oock daer een ander zwijght,
En daer een slechte duyf beschaemde wangen krijght.
Ick draegh een aerdigh tuygh, dat konstigh is gedreven,
Schoon is opgedaen, en wonder net gewreven,
Ick draegh een noodigh stuck, dat aen een rustigh man,
Ooch midden in der nacht, ten dienste wesen kan:
Ick draegh een schoon kleynoot, dat yeder sou behagen,
Op het beste deel daer mede binnen sagen,
Maer dat en is 'et niet, en even sonder dat,
Soo is 'et maer een romp, een hol, een ydel vat:
Maer waerom dus bedeckt? ick kan wel anders spreken,
Ick hebbe monts genoegh, ick hebbe wisse streken,
Ick heb een gladde tongh (wie dat 'et oock verbeelt)
Wel vrienden, 't geen ick draegh, dat is mijn eygen beelt.
Ick heb een bly gelaet, ick hebbe roode wangen:
Ick hebbe geestigh hayr, dat menschen weet te vangen.
Ick ben, maer holla wat: ick ben gelijck gy siet,
Ick bid u, wie gy zijt, en vraeght mijn vorder niet.

Maer

Maer denckt gy lijckewel wat magh daer doch ontbreken?
De schaemte / lieve vriendt / die is van my geweken /
Dat schoon / dat helder licht / die onbevleckte glans /
De luyster van de jeught / de vreughde van de mans:
De schaemte / lieve vriendt / die heb ick eens verloren /
En die heeft even my voor eeuwigh afgezworen:
Nu ben ick niet met al; want sonder eerbaer root /
Soo is de schoonheyt vuyl / soo is het leven doot.

Waer geen schaemte is, daer is geen eer.

Tanquam annulus in naribus suis.

Als geyle vrouwen schoone zijn / Hiet dat juweelen by een zwijn.

Ey wat een seltsaem dingh / wat kom ick hier te mercken!
Ick sie een vuyle seugh / ick sie een leelijck vercken /
Ick sie een gortigh zwijn met ringen in den muyl /
Daer mede wroet het beest oock in het slimste vuyl.
Voorwaer het edel gout, dat is ter quader uren /
Met onrecht / quaet beleyt / met ongesoute kueren /
De seuge toegeschickt / en aen het zwijn besteet /
Een beest dat enkel dreck en vuylen modder eet /
Gewis het schoon juweel dat mochte beter cieren
Den vinger of het oor van onse jonge dieren /
Of van een lieve bruyt / om met te beter glans /
Te dragen in het feest haer groene maeghde-krans.
Maer holla! gladde tongh / wat hebje daer gesproken?
Wat is u voor een woort daer uyt de mont gebroken?
Het vonnis dat gy geeft / en hier als seker stelt /
Dat raeckt my even selfs / als tegen my gevelt;
Ick ben (als ick het stuck / gelijck het is gelegen /
Wil met een stillen geest wat nader overwegen)
Ick ben een vuyle seugh / die in den modder wroet /
Die in den mishoop woont / en alle grouwel doet;
Ick ben dit leelijck zwijn / dat met de schoonste ringen
Is besigh even staegh omtrent de vuylste dingen.
Ick ben dit onguer beest / dat noch het edel gout /
Noch hellen diamant in acht of weerden hout
Ick was een jonge spruyt / ick quam daer henen treden /
Frisch / geestigh / aengenaem / en met gesonde leden /
Ick had een wacker oogh / ick had een rooden mont /
Ick hadde niet een lidt dat my niet wel en stont:
Ick was een lieve maeght / van yeder een gepresen /
Hoe wel hadt ick een vrouw en moeder konnen wesen /
Hoe wel hadt ick gedient omtrent het echte bedt!
Nu ben ick maer een sloor / een slons / een rechte slet /

…gzoulwel in de stadt. Ick hebbe slimme gasten
…zsten mijner jeughr oneerlijck laten tasten:
…ij hadt ick die besteedt omtrent een aerdigh kint/
…o waer ick heden noch van alle man bemint.
…en ick maer een spot van alle vuyle boeven/
…ny tot aen de siel nu menighmael bedroeven
…aer ach! dat heeft 'et wegh. Eylaes! verloren eer
… is / die blijft men quyt / en dat voor immermeer.
…aeghden hoort een woort/ ick moet de jeught vermanen
…druck / met herten-leet / met uytgestorte tranen /
… eeren van de trouw. Och weest my noyt soo geck
… gout van uwe jeught te leggen in den dreck.

…wijsheyt van een boer / …schoonheyt van een hoer/ …sacke-dragers kracht / … zijn niet veel geacht / …schoonheyt van een oneerlijck …-mensch is gelijck schoone boom-vruchten / die ergens op een hooge rotze ofte steen-klippe gewassen zijn / van dewelcke niemant nut en heeft als kraeyen ende ravens / ende soodanige andere onguere vogels.

A chat lescheur bat on la geuele.

De katte die veel snoepen wilt/
Wort licht eens op de neus geknilt.

Ick vondt lest eenen vrient die in zijn groene jaren
Met ons was uytgereyst en over zee gevaren/
Hy scheen in geenen deel gelijck hy eertijts plag /
Nadien hy hyster vreemt en wonder-deerlijck sagh!
…ijn hooft meest sonder hayr / sijn neuse was gesoncken/
…ijn lippen sonder verf/ sijn holle tanden stoncken /
Sijn handen blaeuw geplechkt / sijn beenen sonder huyt /
En dan een leelijck vocht quam hem ten oogen uyt.
…ck stont een wijl en keeck / eer ick begon te spreken ;
…e man en sijn gelaet / was my geheel ontleken:
Wel / seyd' ick op het lest. Hoe zijt gy dus geschent/
Heb ick u niet wel eer een ander man gekent?
…aer is u wacker lijf waer is u vrolijck leven?
…aer is u schoone blos / u rappe jeught gebleven?
Waer is u geestigh oogh / soo hel gelijck een vyer?
Ach! van dit al-te-mael en vind' ick niet een sier.
…y stont een langen tijt met neer geslagen hoofde/
…eyzichelt in den geest/ gelijck ick doen geloofde/
Ten lesten quam 'er uyt ; Ick bidde / vraeght 'et niet
Wie my de jeught benam / of waer het is geschiet.
…l wat ick lyden moet dat zijn verdiende plagen /
…en woort en dat genoegh/ waer toe nauwkeurigh vragen?
De kat die over al den muyl in stekken wilt/
Wort op het lest betrapt/ en op den neus geknilt.

Vroegh hengſt, vroegh guyl.
't Gaſthuys hanght de ſulcke achter aen.
De vos die gaet ſoo lange ter jacht, Tot hy der verlieſt ſyn vacht.
De mugge vlieght ſoo langh om de keers, tot datſe haer vleugelen ſenght.
Een ſnoepende kat, Wort eens gevat.
Bitſige honden krygen hackelige ooren.

Syrach 10: 1.

Wyn en vrouwen verdwaſen de wyſe, ende die ſen aenhangen die worden wilt, en krygen motte wormen ten loone, ende verdorren, den anderen een merckelyck exempel.

Dum plorat, vorat.

Wanneer een hoere ſchreyt,
Denckt datſ' u lagen leyt.

Leſt doen ick by mijn Boeltjen quam/
En acht op haer gedaente nam/
Soo vond' ick datſe treurigh ſagh/
En byy al anders als ſe plagh;
My docht wel dat haer wat ontbrack/
Dies was 't dat ick dus tot haer ſprack:

Wel liefſte kint/ hoe dus ontſtelt?
Wat is 'et dat u ſinnen quelt?
Ick ſie wel aen u droef gelaet
Als dat het u niet wel en gaet.

Sy zweegh daer op een langen tijt/
Doch maeckte ſtaegh een nieuw gekrijt/
En wat ick ſeyde/ wat ick badt/
Sy maeckte ſlechts haer oogen nat/
Soo dat ick gantſch bekommert ſtont/
En ſeyde met een droeve mont:
Vriendinne/ wat ick bidden magh/
Ey laet eens af van dit geklagh;
En ſegh een reys wat dat 'er ſchort?
En waerom dat gy tranen ſtort?

Op dat u vrient ten minsten yet
Magh doen tot troost van u verdriet.

Sy greep my daer op in den arm/
En seyde met een droef gekarm:
Eylaes de gront van mijnen druck
Is vry een deerlijck ongeluck:
Want/ soo ick gister treden gingh
Verloor ick mijnen besten ringh/
Ick miste van mijn slincker hant/
Een tafel van een diamant/
Een steen soo groot/ soo schoon/ soo rijck/
'k En weet niet eenen sijns gelijck;
En heden noch op dese vloer
Daer brack eylaes! dit aerdigh snoer;
Soo dat de peerels al te mael
Verstroyden langs de ruyme zael:
En schoon ick socht door al het stof/
Ick mis 'er acht of negen of/
Al schoon en uyt 'er maten ront/
Het stuck dat kost my seven pont:
Ey siet doch wat een droeve spijt!
Ick ga mijn beste dingen quijt;
En schoon het my al seer verdriet/
Hoe dat ick soeck 'k en vinde niet.

Als sy dees klachten hadt gedaen/
Soo gingh het huylen weder aen;
Sy schreyde tranen wonder groot/
Die vielen staegh in haren schoot.
Ick stont verstelt in desen rouw/
Onseker wat ick seggen souw.

Dan/ d'wijl ick lett' op haer getier
Verneem ick daer een Juwelier/
Die/ na dat hy ons hadt gegroet/
Verscheyde kassen open doet/

En haelt 'er uyt een grooten schat/
En seyde/ Joncker/ koopt doch wat;
Want siet ick brengh hier aen den dagh
Al wat een Juffrouw dienen magh.

Sy ('t scheen) ontsliep op dese stem/
En keerd' haer wacker tegen hem/
En greep voor eerst een diamant/
Wel bry de schoonste diese vant/
En seyd'/ Hier waer ick nu gedient/
Hadt ick maer eenen milden vrient/
Maer eenen die wat koopen wouw/
Dat ware troost voor mijnen rouw;
En daer op gafse my een soen/
Dat was geseyt/ gy moet'et doen.

Ick/ droevigh om haer treurigh sien/
Began de Kramer gelt te bien:
En eer ick wist hoe dat 'et gingh:
Soo was ick kooper van den ringh:
Wat meer? gesellen/ tot besluyt/
Ick schudde daer mijn beursjen uyt:
En hier voor hadt ick anders niet/
Als dat noch heden mijn verdriet:
Dock soo verstont ick naderhant
Dat even die geslepe quant/
Die my verkocht dat mooye goet/
Was van Me-juffrouws naeste bloet.
Door haer voorseker opgemaeckt/
En soo daer in het spel geraeckt:
Invoegen dat my seker docht
Ick hadt haer eygen ringh gekocht.

Wel aen voor my ick heb geleert
Terwijl ick met haer heb verkeert/
Dat juyst wanneer een hoere schreyt
Sy dan haer slimste lagen leyt:

Ma

Maer offe krijt / of datse lacht /
Siet dat gy 't beyde niet en acht:
Want offe lacht / of datse weent /
't Is veeltijts beyde niet gemeent.

ı lacchende Schouten en :hreyende Hoeren, ate niemant sig vervoeren.

een hont begint te knor- ɜn, de slange te hissen, ɜn hoere te schreyen; de erste wil byten, de tweede /il steken, de derde be- riegen.

De vrouwen hadden eertyts driederley tranen.

van { Leet. Ongedult. Bedrogh.

Vrient let 'er op, men vint 'er noch.

Comme l'oiselet qui se haste vers les lacqs.

Prov. 7: 23.

Als een vogel ten stricke hem snellet.

Vaer henen jong gesel / waerom soo snel gereden?
Wat loopt u vlughtigh peert met soo gestreckte leden?
'p staet een weynigh stil / en stremt u snelle reys;
ck weet gy soeckt bejagh ten dienste van het vleys:
weet dat seker wijf van alle tucht geweken /
weet dat seker wijf door lusten aengesteken /
heeft een plaets genoemt / en even tijt geset
Om u door enckel list te krijgen in het net.
doet gelijck een vinck die met een groot verlangen
nt vallen uyt de lucht om haer te laten vangen:
Gy doet gelijck een mees / die geeft haer in den slagh /
Soo veyligh alsse kan / soo veerdigh alsse magh.
denckt / O liebe denckt dat uwe sinnen dolen /
mist den rechten wegh en treet op heete kolen:
Gy snelt u tot het graf / ick segh 'et anderwerf /
Gy spoet u tot de doot en rent in u bederf
e lichte kan de meyt den loosen handel klappen:
e lichte kan de man u op de daet betrappen /
Hoe lichte kan een vrient ontdecken u bedrijf /
En seggen aen de man de rancken van het wijf.
e wel kan Godes hant met veelderhande plagen /
ruckeu uyt 'er tijt / en van der aerden jagen /
Of met een langhsaem vyer / dat in de beenen sit /
Verteeren al u lijf / en meest het vettel lit.

Hoe lichte kan het wijf door onversadigh mallen/
Eens op een ander pol haer oogen laten vallen;
Hoe lichte kan een boef beroovert van het wijf/
Eens op een stille nacht u brengen om het lijf.
Maer wat ick seggen magh/ mijn reden is verloren:
Hy steeckt het moedigh peert noch echter met de sporen/
Ach wat is van het vleesch! vermaent het uren langh/
Het gaet noch evenwel/ het gaet sijn oude gangh.

Dit Sinne-beelt is ontleent uyt het 7 Cap. van de Spreuk Salomons, alwaer de dwase Jongelinghh van de listi vrouwe overredet en verleyt zynde, haer wort geseyt volgen, **als een osse ten slacht-bancke/ ende als e vogel die ten stricke hem snellet/ ende en weet ni dat't et hem het leven gelt.** De Leser dan gelieve sich plaetse van een plate, die hier nagelaten is, inbeeldin voor te stellen een slagh, daer men in den herfst mede pla te vincken, aen een boom hangende, en in deselve een lo meese, mitsgaders een vogel die van boven af sich daer geeft: een Jongelingh die snel te paert rydende, gaet vind eens ander mans echte vrouw, ergens in 't groene onder e boom sittende, die hem tyt en plaetse bescheyden heeft: lese voorts, tot breder uytleggingh van dit voorsz. 7 Ca van de By-spreucken Salomons. En sie vorder Prov. 9: 1

Arbor secco non de vient mai verde,
Cosi donne chi suo tiempo perde.
Een boom/ of vrijster/ eens verout/
En krijght daer na geen jeughdigh hout.

De oude Vryster spreeckt.

Ick was een jonge stam van yeder een gepresen
En met een schoon gewaei tot in de lucht geresen
Ick was een ranke spruit/ een gaef/ een keestigh hou
Het groenste van de laen/ het schoonste van 't et woi
Ick was een bosch alleen/ daer al de vogels quam
En gantsche dagen lang haer soete vreughde name
Daer menigh jongh gesel/ en menigh herder sa
Die slechts maer om de lucht van dese tacken ha

wat 'er geestigh songh, dat wou sijn eerste nesten/
r eeren mijner jeught / in dese tacken besten:
Maer ik was doen te trots/en daerom wild' ik niet
Nu sta ick hier alleen / gelijck een eensaem riet:
i is mijn jeught gegaen mijn bloeysel afgesegen /
ijn groen dient maer alleen tot stroysel op de wegē
En wat nog om my zwiert en is geen jeugdig blat/
Maer niet als vuyle mosch/of/ik en weet niet wat.
k vinde met verdriet / ick vinde dat 'er uylen /
1 ravens van der nacht in mijne tacken schuylen;
Ick vinde met verdriet dat ja de bleder-muys
Maeckt in mijn holle stam haer ongeluckig huys.
ies roep ick overluyt tot alle jonge boomen
ie fris en lustig staen omtrent de versche stromen /
En weest niet al te trots/ ô dochters van het wout/
Wat heden jeughdig is dat wort ten lesten out.
at wort / eylacen! kael / en al die groene tacken
ie komen sonder loof / die komen neder sacken /
En siet wie eens de tijt haer jeugt en groente nam:
Die blijft dan naderhant/ die blijft een dorre stam.
elooft 'et fiere jeught / en leert 'et overleggen /
Is kunst het gunstigh ja in tijts te konnen seggen:
Want die haer kans verkijkt / behout maer en kel
Wel aen dan let 'er op en dient u van den tijt. (spyt

Is kunst in tyts ja te seggen.

rypt als 't tyt is.

ie tyt heeft, en tyt laet glyen,
an syn leven niet bedyen.

aept als men u den lepel biet;
f naderhant en kryghje niet.

ie altyts vroegh genoegh komt,
komt veeltyts te laet.

ant koopen en goet houwelyck
doen, verschynt alle dagen niet.

Wie een dochter heeft van twintigh jaren, kanse besteden met haer beter: dieder eene heeft van vyfen-twintigh jaren, met haers gelycke: dieder eene heeft daer boven, met de gene diese eerst versoeckt. Dan de jaren van dochters uyt te houwelycken, worden na de verscheydenheyt van de plaetsen, landen, en natueren verscheydentlyck geteeckent, als met volle leden werr verhandelt by *And. Tiraquell. lib. connubial. 6. num. 36. & seqq.*

Ogni fiore al fin perde l'odore.

De oude Vrouwe spreeckt.

En wilt O jonge maegt! geen sinnen immer sette
Noch op het vroeg gewas van teere violetten
Noch op het purper root dat uyt 'er aerden groeyt
Noch op het aerdig wit dat aen der heyden bloeyt
De bloemen weerde kint / en al de schoone roosen
Die hier in desen hof die op de velden bloosen /
Zijn al van weecke stof / zijn al van teeren aert /
Sy gaen eylaes te niet / hoe wel men die bewaert
Een mist/een kleyne vorst/een rijp/een kouden regen
Het minste dat 'er ruyst is al de bloemen tegen:
Ja, soo de klaere Son maer eens te vinnig schijnt,
Men siet van stonde aen dat hare glans verdwijnt
Maer neemt dat enig mensch het onweer kan beletti
Met schutsels over al omtrent het kruyt te setten /
Noch wort 'et evenwel verwonnen van den tijt /
Al is 'et yemant leet / al is 'et yemant spijt.

Siet

..t bijsters al te mael / siet alle jonge vrouwen /
..t wat 'er op de jeugt of schoonheyt is te bouwen:
..e glantz van u gesicht / de blos van uwen mont /
..ergaet / verslenst / verdwijnt / en al in korten stont.
.. ik en weet niet wat dat kan de jonkheyt quellen /
..t kan u soet gelaet in vreemde bochten stellen /
..at kan in korten tijt verslinden uwe jeught /
..oe seer gy even staeg daer acht op nemen meugt.
..it is van schoone verf / van alle mooye dingen?
.. tijt kan alle vleesch en alle schepsels dwingen;
..aer is een stil verderf dat ons in yeder lit
..at in het middel-punt van al de werelt sit /
..t eet geduerigh in / dat bijt door alle banden /
..t knaegt (men weet niet hoe) en al met stage tan-
..lugt vry u beste kleet des efter niet te min/ (den
..aer wast een buyl gebroet / daer komen mottē in.
..choonheyt jonge maegt / hoe gy die soekt te decken
..randert evenwel door onverwachte vlecken /
Bewaertse soo gy wilt / ach! naer een korten tijt /
Gy blijft niet dieje waert / gy waert niet dieje zijt.
..an / soeckt beter glantz / die tijt en oude dagen /
..en hinder konnen doen / of weg en konnen dragen.
..raegt iemant wat het zy / wel hoort 't et soete jeugt
Het is een reyne ziel: wiens lust is in de deugt.

Op den selven sin.

Gy zijt te trots / O schoone blom!
Maer liebe / seght ons doch waerom?
Seght waerom gy soo hoogen moedt
In uwen teeren boesem voedt?
Is 't om u schoonheyt / aerdigh kint?
Maer die en is maer enckel wint.
Siet dese roos / die ick u toon /
Die was noch heden wonder schoon /
Die was noch heden alsoo fris
Gelijck u jeughdig tuylken is /

En siet! in soo een korten tijt
Is sy haer aerdigh blosjen quijt.
Eylaes! haer glantz die is gedaen;
Ach! schoonheyt is maer enckel waen.
Gelooft 'et vry / O weerde maeght!
Hoe seer gy dees' of die behaeght/
Hoe jeughdigh u het wesen staet/
Hoe wacker u gesichte gaet/
Hoe lustigh uwe stemme klinght/
Hoe geestigh gy een deuntje singht/
Hoe aerdigh u dit hayrtje krult;
Gy sult/ O liebe kint! gy sult/
Gy sult/ en al in korten tijt/
Niet zijn gelijck gy heden zijt:
Gy sult haest zijn gelijck een roos
Die op een koude nacht verdroos/
Of die/ na datse was geplucht/
Met rouwe vingers wort gedruckt:
Gy sult haest wesen mijns gelijck/
Dat is geseyt een levent lijck.
Gy daerom stelt u toeverlaet
Noyt op yet dat soo haest vergaet:
Maer kiest tot u vermaken/ kiest
Dat met geen winter af en vriest/
Dat met den loop van langen tijt/
Dat met geen oudheyt af en slijt;
Betracht een stil en reyn gemoet/
Dat is een schoon en duersaem goet.

Anders, ten selven eynde.

Lest was ick in een groote feest/
Daer sat ick met een blijde geest;
Want daer was spijs en dranck bereyt/
En al wat tot geneuchte leyt:
Ick sagh de vrijsters nevens my/
Ick sagh 'er dertigh op een ry/

Al jonck / en schoon / en fris / en net /
Al wonder cierlick opgeset /
My docht dat ick dien gantschen dagh
Geen menschen maer Godinnen sagh:
En efter des al niet te min
Soo kreeg ick daer een droeven sin:
Want d'wijle dees en gene songh /
Of met de vrijsters omme spronghg /
Soo quam my door een swaer gepeys /
En dat vry meer als eene reys.

Men houd dat Xerxes / op een dagh /
Als hy sijn grooten leger sagh /
Als hy sijn ruyters over al
Sagh draven in het groene dal:
Stont treurigh midden in het heyr
En sloegh sijn hooft en oogen neer:
Men sagh genoegh aen sijn gebaer
Dat syn gepeys was wonder swaer:
Een van den raet / een deftigh man /
Die vraeght 'er hem de reden van /
Die vraeght wat dat 'er is gebeurt
Dat soo een machtigh Prince treurt?
Daer hy geen man in 't leger siet
Die hem niet lijf en leven biet?
De Koningh sprack: Ick sie de macht /
Die niet als mijn bevel en wacht /
Ick sie hier menigh dapper helt
Sich moedigh toonen in het velt:
Ick sie het / en noch evenwel
Soo baert'et my een droef gequel:
Want segh doch eens / na hondert jaer /
Waer salse zijn dees groote schaer?
Eylaes! verstoven als een kaf /
Eylaes! verschoven in het graf.
Dit sey de Vorst / en tot besluyt
Soo bersten hem de tranen uyt.

Ick

Ick was bedroeft in mijn gemoet
Genoegsaem op dien eygen voet/
Want 't leet dat Xerxes overviel/
Dat perst oock op mijn droeve ziel:
Ick dacht: Besiet de schoone jeught/
Die al de werelt nu verheught/
Die ons/ die alle man verblijdt/
Wat is die van een kleynen tijdt;
Eylaes! in min als twintigh jaer
Soo sal haer sangh/ haer geestigh hayr,
Haer roode mont/ haer bly gelaet/
Niet wesen als het heden staet.
Hier met besloot ick dese feest/
En siet/ dit blijft my in den geest/
Dit maeckt my droef en ongesint/
Waer ick een bly geselschap vint.
En siet/ 'k en weet ons geenen raet
Voor dit soo algemeene quaet/
Als dat men met sijn gantsche kracht
Na beter glantz en schoonheyt tracht/
Na schoonheyt die noyt leelijck wert/
Dat is geseyt/ een suyver hert/
Een woon-plaets van de ware deught;
Jaeght dese na/ O reyne jeught.

Schoon hayr, en wel singen,
Zyn verganckelycke dingen.
Schoon root, haest doot.
De netste schoen dat wort een
 slof.
Niemant en hoeft hem seer
 te roemen,
Al staet syn hof vol schoo
 bloemen.
Want dikwils op een kou
 nacht,
Soo wert'et al tot niet gebra
Het velleken is wys, het we
 wanneer het rimpelen mo

Ick besluyt met Salomon.
Prov. 31: 30.

Lieffelyck en schoon zyn is niet; een Vrouwe die de
Heere vreest sal men loven.

Am

Amoris Laconismi.

Liefdes Kort-sprake.

NLEYDINGE.

HILARETUS van Waermondt, een soetaerdigh Edelmam, in syn groene jaren de werelt met oordeel gesien, en verscheyde talen geleert ende, is naderhant in syn Vaderlandt gekeert, aldaer een geruymen tyt gebruyckt zynde gest in verscheyde eerlycke (doch moeyelycke) bedie;en, was eyndelyck van deselve vermoeyt ende afigh geworden, ende hadde daerom sich met 'er ne begeven op seker syn buyten-huys, in een vrucht- lantstreke cierlycken opgebouwt: om aldaer synen rigen tyt in stille besigheyt buyten nyt en stryt soeteen over te brengen. Hy dan in dit buyten-leven nu gen tyt getreden wesende, geviel het ontrent den elycken Mey-tyt, dat hem in de voorseyde gelecheyt eenige syne vrienden, en onder deselve een aental wel opgevoede jonge lieden, quamen bekken; die hy op eenen schoonen morgen-stont (in venster liggende) hadde vermerckt eerst te gaen wann onder de bloeyende boomen van den aenleggenhof; ende eenigen tyt daer na sich te hebben negeset onder de nieuw-groenende telgen van eenen hdigen lindeboom, op het voorhof staende; alwaer lve onderlinge tot haer Koninginne hadden verkoren ck-vrouw Phronesia van Geestryck, met macht om r dat mael een yegelyck op te mogen leggen soodaen last ende bevel als deselve soude mogen oordeelen

len tot de meeste vermakelyckheyt van 't geselsch
sullen dienen: in welck ampt de voorschreve Jo
vrouw Phronesia (na eenige heusche verontschuldi
getreden zynde, was besigh aen den desen en den g
vast 't een of 't ander te gebieden; hier door began
gemoet van Philaretus (dit hoorende ende siende) ee
genegentheyt t'ontstaen om sich by de voorseyde j
lieden te vervoegen; ten eynde om mede wat goe
wat soets onder deselve voort te brengen, na voo
lende gelegentheyt; alles ten eynde om aen de voo
de syne gasten te betoonen hoe aengenaem hem de
ver geselschap moeste wesen, dewyle hy, als tegen
nen aerdt en jaren, sich onder de jonge lieden qua
vermengen. Hier op dan beneden gekomen zynde,
de het geselschap naerderende, is hem van twee s
jonge lieden (sich van den hoop affonderende) de w
heusselyck afgenomen, doende deselve aen hem
soeck, ten eynde hy de jegenwoordige vergaderinge
by wilde woonen, ende met syn bevalligh geself
wat vermaecks aenbrengen. Soete jonge lieden (
woorde Philaretus) dat ick hebbe en past niet op
gelegentheyt, ende dat hier wel passen soude dat en
ick jegenwoordelyck niet; laet my daerom aen my
ven, ende onderhoudt malkanderen; als gy begon
hebt; vogelen van eender veeren dienen best te san
Neen, Heer, antwoorde een van de bystanders, d
is geen haven om soo voorby te zeylen sonder tol te
talen: heb ick niet van wyse lieden gehoort dat he
beste slag van jonge lieden is, die soo wat van den
derdom alreets in sich vertoonen? ende wederom,
het wel de bequaemste soorte van oude lieden wort
acht, die noch soo wat van de jonckheyt aen sich l
ben behouden? Dit gebeurde, ende dese woorden n
niet geëyndight zynde, bevont hem Philaretus om
gelt, en als belegert van een groot deel van 't geselsch
alle gelyckelyck het selve versoek met eenparige beg

ernſtelyck aendringende: des hy ſich eyndelyck liet ggen, ende met eene de Koninginne eerbiedelyck oet, ende de handen gekuſt hebbende, ſette ſich ne- neven Juffrouw Virginea van Bly-leven, verwach- e op wien de beveelen van de Koninginne ſoude ko- i te vallen, ende wat deſelve ſoude uytbrengen. De ninginne niet langh hier na hare oogen ſlaende op laretus, began te ſeggen; nadien tot haerder kenniſſe gekomen, dat hy, onder andere goede ſaken, in reyſen nauwkeurigh was geweeſt om voorraet te n van alderhande aerdige ſpreucken ende ſpreeck- orden, die hem hier en daer onder andere natien wa- voorgekomen, dat ſoodanige ſpreucken kort en rp zynde, ende in weynig woorden veel begrypen- haer bevel was dat hy ten goede van dat ſoet ge- hap ſoude aenvangen uyt te brengen, ende te be- yven de rechte minne-plichten, beyde voor jonge ers en jonckvrouwen, ende dat alleen door ſpreeck- rden en ſoete ſpreucken, om alſoo eens in een kort- ke te mogen ſien, dat ſoo veel aerdige geeſten in 't e voor deſen hebben voorgeſtelt. Philaretus ſich wil- le verontſchuldigen op ſyne jaren, kortheyt van me- rie, ende andere ongelegentheden meer, wert met eene ſtemmen verweſen tot gehoorſaemheyt; invoe- dat hy, ſiende hoe dat hy geſcheept was, en dat hy bal ſpelen moeſte ſoo die lagh, den voorſchreven eyndelyck aen heeft genomen, met verſoeck noch- , dat hem tyt ſoude werden toegeſtaen tot naermid- h, om ſyne memorie midd'lerwyle op die gelegent- t wat te mogen ververſchen, Het welck hem by al- zynde ingewillight, heeft terſtont daer na ſich aldaer dienaer gevonden, die hen alle verſocht tot het mid- hmael te willen komen; waer mede het geſelſchap daer geſcheyden, ende de maaltyt korter hebbende aeckt als naer gewoonte, heeft ſich des namiddaghs beſtemder plaetſe in vollen getale laten vinden, al-

waer Philaretus in 't midden geseten zynde, en schriftelycke memorie, tot syn behulp, in de hant h bende, aldus began te spreeken.

AL is 'et sulcks soete jonge lieden, dat ick m hooft rontom besteken vinde, niet met vers roosen, na aerdt van desen lieffelycken Mey-tyt, m met rechte Kerckhof-bloemen, dat is, met menig van gryse hayren, na de gelegentheyt myner jare evenwel nochtans, alsoo ick door uwe jegenwoord heyt in my selven gewaer ben geworden, soo een ('k en weet niet hoedanige) jeughdige invallen en dachten, soo ben ick genegen geworden, het v soeck, by U L. aen my heden gedaen, na te kome ten besten dat ick kan, en tot bericht van houwb en houw nutte jonge lieden te openen soodanige a merkingen, als ick uyt spreucken van verscheyde v ken t'anderen tyde hebbe uytgevonden, oordeelen mynes pligts te wesen, dat ick een yeder in dese g legentheyt aenwyse den wegh die ick na dwalen en malen, eyndelyck hebbe geoordeelt den besten wesen. **Van droomen te spreeken / is waken luyden werck.** Ick kome dan tot de sake en segg dat een vryer, een vry-heer wesende van syne jeugh en een vryster vry teer zynde in hare jeught, bey vry wat berigts van doen hebben ontrent het bele haerder jeught: een vryer om syn vryheyt wel te g bruycken, een vryster om haer teerheyt niet te m bruycken; **d'onbesochte / d'onbedochte /** seyt m van ouds: en 't is de waerheyt, want **spreeck-woo den zyn dochters van de dagelycksche onderbi dinge.**

aen ick ben gesint hier toe te seggen, maer op het le dat ik kan; Een vreint-eper is beter als een man-il Pompoenen:

Niet hoe veel /
Maer hoe eel.
Niet hoe kleyn /
Maer hoe reyn.

En in alle maniere,

rstste malligheden zijn altijt eeste.

s een Italiaens seggen,

en wijf heeft gehadt die ver-it een Kroone van lijdsaem-: die der twee heeft gehadt dient 'er een van dwaesheyt

Is een Frans woort,

eerste man is een vriendt / de ede man is een man / de der-s een meester.

mige onder ons gaen ver-r, en seggen,

te trouwen is nootwendig-t / tweemael is malligheyt / emael is dulligheyt.

my belangt, ick houde t voor waerachtigh,

van twee gepaerde schelpen ne breeckt / of wel verliest:
nant sal u konnen helpen:
je soeckt of hoeje kiest/)
een / die met effen randen
st op d'ander passen sou:
erste zijn de beste panden /
en gaet voor d'eerste trou.

der wicke dit soo het hem goet kt: voor my ik en sal jegenwoor-niet staen als op het eerste / en hoe men gevoegelijkst daer toe geraken kan. En daer toe segh ick dit, als tot een inleydinge.

Een dief vont licht een open kist /
Indien hy alle dingen wist:
Een vryer kreeg wel haest een vrou /
Wist hy slechts waer hy vryen sou.

Wat raedt dan om dit te weten: vragen de Vryers: Ick antwoorde dat hier te lande onder de jonge Dochters in 't gemeen geene of weynige te vinden zijn / die niet en hellen naer een goet geselschap / de-wijle men deselve in haer vryheyt laet / sonder dwangh ofte aenradinge tot het klooster-leven wie van deselve en seyt 'er niet t'eeniger tijt ten minsten in haer selven:

Al het kleyn en groote vee /
Al de visschen van de zee /
Al de vogels van het wout /
Menschen om te zijn getrout /
Werschen om te zijn gepaert:
Waerom mijne jeught gespaert?

Al is de Miet
Het minste dier /
Noch wil het paren:
Een rype maeght /
Naer eysch gevraeght /
Sal die haer sparen?

Laet dan een Jongelinck geene van alle in sijne inbeeldinge hier van uytnemen: En daerom, ijse jonck vryer / daer gy het oogh op hebt / soo stelt 't et vast / dat

Jonge jaren /
Willen paren.

Begintse wat aen te koomen, denckt dat gyse in haer selven hoort mompelen:

Niet beter te hoopen
Is de tijt verloopen.

En vry niet sonder reden:
Terwijl ick wacht een man van Ridderlijcken staet/
Soo voel ick dat mijn jeught al vast daer henen gaet.

Als eens op soodanigen ongelegentheyt een voortreffelicke Jonck-vrouw klagelick wort geseyt gesproken te hebben.

Isse teer, swak en bleik? denkt datse bequamer is om het pack der liefden/ als om meule-steenen te dragen. Gelooft de medicijnen en natuer-meesters/ die hier in klaer spreken/ en zijn gewoon te seggen.
Bleycke verven
Paren of sterven.

Isse kloeck van leden? houd seker dat soo een Amasone een Alexander verwacht.

Isse blosende, en wel gedaen?
Men kan wel sien aen haer gelaet/
Dat sy het minne niet en haet.

Isse sieckelick? sy denckt misschien,
Wanneer het immer wesen moet/
De minne-doot is wonder soet.

Isse weeligh, en lustigh?
Een wilde vogel acht'et pijn/
Langh in de koop te moeten zijn.

Isse zwaermoedigh, en dickwils suchtende?
Maeghde suchten/
Zijn maer kluchten.

Denckt datse seyt, of ten minsten peyst.
Soet sugie vliegt eens by de man
By dien ick nu niet wesen kan.

Isse hoogh-dravende moedig? segt haer vryeli
Maeght wilje staet/ of eer/ of g
De lupster komt u van de ma

Isse neerslachtigh en kle in haer oogen?
Een need'righ hert is voor een
Soo nut als yet dat wesen ka

Isse qualick gehouwen een stiefvader, stiefmoe of diergelicke?
Of yemant deur of venster slu
Die qualick is/ die wilder uyt.
(Stiefmoeder is een hatige na een jongen werpende op een ri een hont/ ende rakende zijn st moeder/ riep 't is niet al ou wat een vreemt seggen.)

Isse wel by een broeder, andere goede vrienden? i weet daer synder die segg derven:
Al beter van een man bekeven/
Als by een broeder wel te leven.

Gy daerom, tot besluy seght vry met den ouden le meester van dese kunst.
Gesellen wilt bij netten hangen
Want alle vogels zijn te vanger

Nu vorder, tot de sake sel
Soeckt gy een Wijf na uwen wen
Gaet niet voor eerst tot eenig men
Godt is de vinder van de trouw
Gaet eyscht van hem een goe Vrouw;
En krijgt gy die soo geeft hem ee
Want 't is een gabe van den He

[M]aer als ick van een goede [v]uwe ſpreke; ick en verſta [ee]n volmaeckte, neen wiſſe-

[D]e hoeven hebben plecken.
[D]en vrouwen hare vlecken.

En daerom:

[W]ilt gy een Peert of Wijf maer [b]oven van gebreken/
[D]e meughje vry het werck voort[s]an wel laten ſteken/
[D]at is ſeker liefde vrient dat u het [p]eert en ſtal/
[D]uerigh onbewoont en ledig we[ze]n ſal.

[M]erkt vry u rekening daer na, [v]ers gewiſſelyk gy ſult u ver-[g]en; d'ervarentheyt leert' et: [ge]en ſoo ſchonen ſchip of 't heeft een [p]ye.

Het tweede dat hier te doen [i]s, leert ons dit kortrymtjen.

Met wijsheyt kiesen/
Geen moet verliesen;
Met vlijt volherden/
Soo magh 't eens werden.

Laet ons van elcks in 't be-[son]der wat ſeggen:

Eerſt nopende 't beginſel, [so]on het de waerheyt is dat heuſſe[heyt] toegeſten genoeg gebeden is/ en [m]en die wel dient met ſtilzwijgen [te] [..]. Nochtans een pegelick aen [da]n het ernſt is) dient te ſpreken/ [bes]ont te gaen als 't tijt is/ want

Verzwegen quaet
Blijft ſonder raet.
Verholen pijn
Geen medicijn.

[M]en bevint het dagelicks.

Die ſchamen/ en mijden/
Staen veel ter zijden.

Nopende de verkieſinge, en hoe die te doen is, daer aen is vry wat veel gelegen.

Wie kent 'er opt na rechten eysch/
Myloenen en het vrouwe vleys.

Wy ſeggen daerom by goet gevolg.

Kent en verſint
Eer datje mint.

Gy daerom Spits-broeders,

Eer dat gy gaet
Een Echten-ſtaet/
Let op u saken;
Want 't is geen bant
Die met 'er hant
Is los te maken.

De Kleermaker ſeyde wel,

Meet driemael vrient eer datje ſnijt/
En doet oock ſoo wanneer je vrijt.

Wilt gy wat maken/
Meet wel u laken
Eer datje ſnyt:
Hy kan licht dwalen
Uyt zijne palen
Die haeſtigh tijt.

In haeſt en kan niet goeds geſchieden
Ten zy dat gy de peſt wilt vlieden.

Niet met 'er haeſt als vloyen te vangen, ſeyt ons ſpreeck-woordt, En met een rymtjen,

Haeſtige ſpoet
Is ſelden goet.

Wie recht op een ſaek wil achten/
Die en moet niet haeſtig jachten.

Geringe ſaken mach men licht overgaen.

Het kruyt geheeten Duyvels-broot/
Dat wort in weynigh uren groot;
Maer noyt en vondt men nutte vrucht/

 Die

Die rijp woꝛt dooꝛ een ſnelle vlugt.

Want 't is altyt bevonden dat goede en gꝛoote dingen willen tijt hebben.

Byſonder in ſoo een gewichtige gelegentheyt / als in de gene daer wy van ſpꝛeken.

Al wie met haeſt een vꝛouwe trout /
't Is wonder ſo 't hem niet en rout.

Laet ons dan beſluyten met een Sinnebeelt, en ſeggen;

Pluſt oft Meurier,
Qu' Amandrier.

d'Amandel bloeyt vꝛoegh / de
Moerbeſy laet;
Maer let eens wie het beter gaet.

't Oude en vertrouwde woort ſeyt,

't Is haeſt genoegh /
Is 't wel genoegh.

En dit ſonderlinge dooꝛ Vꝛyers van haer eerſte wambays / die konnen ſich dooꝛ al lichtelick vertaſten.

Kalf vleys / half vleys.

Een Vꝛyer (ſeggen eenige) diens baert niet langer en is als zijn tanden / dat is een monſter / der ſulker ſaken en verbeteren maer niet wat te vertoeven.

Van vꝛoegh ontbijten / en laet te trouwen / en krijght men niet licht een hooft-zweer.

(In Dochters) wert dit in eenige Landen anders in 't werck geſtelt:

Een Weeuwe die nog rouwe
draegt,
En met het ſnot, een jonge
maegt.

Wech dan met de jachtigheyt in dit werck,

En tot beſluyt:

Laet jachtige Luyden op [...] rijden / ſoo leerenſe wat hun [...]digh is.

Maer dit dient al mede [...] te hebben / hoewel men al ſ[...] gekomen is by de gene die [...] regt meynt. Dat gꝛoot en b[...]kelick woꝛt en dient niet te[...] uytgeſlingert: men magh in gꝛoote ſaken niet vallen gelijck [...] End in een vijt / een Koe i[...] ſloot / of een Boer in de hooſe[...]

Daer dient ſoo wat vo[...]ſpels gebruyckt, als de ſch[...]mers plegen, eer ſy het [...] aenvangen: Daer dient eerſ[...] wat van den Boot geſpꝛoken / allengskens aen het Schip te g[...]ken.

Maer de ſake eens wel begon[...] zijnde / en dient om geen wan-b[...] lichtelick nagelaten te woꝛden.

Swaerhoofdigheyt is hi[...] en elders ſchadelick. [...] vꝛeeſe / is ſekere elende. Laet [...] vogelkens ſoꝛgen die hebben du[...]beentjes / ſeyt den Duytsm[...]:
Wie dooꝛ Muſſchen ſich ontſie[...]
Die zaey' het kooren niet.

't Is wel geſien dat yemant d[...] vꝛeeſe even het ſelve dat hy vꝛee[...] ſich op den hals haelde.

Die ſtaegh dooꝛ onheyl is bedu[...]
't Is ſeltſaem ſo hy dat ontvlu[...]

't Is dwaesheyt voor e[...] blaeuwe ſcheen te duchte[...] eer men ſich oyt ſtiet. [...] ſtelen wil / moet om geen galge d[...]ken: die ſpelen wil moet ſich [...] bil-ſlagh getrooſten.

En in alle manieren is in de vꝛ[...]ſe veeltyts meerder quaet / als in[...]

selfs die gebreest woort / schoon doet. 't Is beter somwijle wat agal qualick komt uyt te vallen terwaerts te depsen / om een betren t dan voort met de goede sake / sprongh te maken / als voorwaerts en stoot u aen een kleyntje niet te poogen / en in de sloot te vallen.

elcke veer wil sien en raken / kan die oyt een bedde maken?

Altemets wat achter blyven / Doet oock dickmael liefde stijven.

ock schoon het soo geviel dat u voorby weeg / ende u stuk in de hant gaf / noch al niet ight / een goet Aenbeelt en t voor geen slagh bezwijcken.

Geliefdekens kijven / Doet liefde beklijven.

Een peert te veel met sporen gesteken wil dickwils niet voort.

is een killigh hert / en sonder goeden raet / om den eersten Neen een liebe Vryster laet.

Men moet tyden en stonde kennen. Beschepdenthept en heushept moet hier en elders plaetse hebben / geen onbeschofthept / en min dreygementen;

n desen gevalle dient soo heusche onbeschaemt 't in 't werck gestelt, de schaemte schadelick is / isse als dwaeshept.

En pleegt geen nortshept of gewelt / Maer denckt dat hier maer liefd' en gelt.

In 't Koninckrijcke van de min / En magh noch stael / noch yser in.

k weet dat 'er eenige soo hoogende / ofte oock wel soo neerigh zijn / datse 't geheel werck / op het eerst afzeggen / daer la / niet alsoo.

Wat dan; hier en dienen niet als

Tyde woordekens / Flutweele voordekens / En sachte koordekens.

De bevindinge heeft dickwils get / dat sulks een misslagh is en dient hier vaster in zijn schoen te gaen.

En, soo gy een rechte vryer zyt, de soodanige zyn wel te vinden.

die beschromelijck vraeght / die t weygeren. In tegendeel: et arbept krijght men yper upt steen.

Heeft u de minne recht gesteken / Gewis gy sult wel leeren spreken.

Jagers en vryers hebben vry t gemeens. De stadige Ja vangt het wilt. En voor de yers; aenhouden doet verkrygen.

Evenwel, al dese haperinge en moet u geen afkeer maken van de beminde;

Vryen / is lyen.

Evenwel en wil ick niet raden een gedurigh en moeyelick verlgh / om tegens wint en stroom telick aen te dringen. Geensins; k noyt soo een Vryster aen den ont / dat 'er haer 't herte van seer

Vrienden, en daerom,

Schoon datje somtijts lijd / blijft efter wel gesint; Want die om weynigh haet / en heeft noyt veel bemint.

d'Ervarentheyt leert ons, dat met moeyten verkregen is, wort met minne beseten. En gemeenlick gebeurt 'et, dat die weynigh besteden wilt, selden goet vleesch koopt. Houdt dan Vryer, dit voor u stockregel.

Ick seggh op hoop / ick wil vol-
herden /
Dat niet en is dat kan nog werden
Des Breins onvermoeyde vlucht /
Die dringt oock door een stuerelucht.
Ongesien /
Kan geschien.

Maer desen al niet tegenstaende, soo u de praem soo naeuw wert geleyt dat gy merkt dat 'er niet afvallen sal?

Ick segh dat hy met reden klaeght /
Die niet en vanght en lange jaeght

Wat raet?

Beter is 't te rugh gegaen /
Als een quade sprongh gedaen.

Siet men niet dikwils soo schoone Schepen aenkomen als 'er afvaren? Siet men niet soo schoone bloemen ontluyken, als 'er vergaen? Wat meer? Siet men niet dat

Een kleyn geluck u afgesept /
U dickwils tot een grooter leyt.

En in allen gevalle, soo gaet dit vast, Dat ydele hope te verliesen, noch al voor gewin te rekenen is, doch hoe het zy:

Een moedigh hert /
Verwint de smert.

Maer het zy dat gy u eersten ofte tweeden aen wilt vorderen, Vryer, laet 'et op u eygen ver niet aen komen; groote ken hebben groote hulp nooden. Gebruyckt dae tot u onderstant, lieden oogen in haer voorhooft ben, ende klaer sien, juyst met de uyterlycke oo des lichaems, maer eer de inwendige oogen des nufts: ick meyne oude er ren lieden, die veeltyts als gesichte door de jaren sw wort, dan meer als oyt verstant versterckt worde

Die wel eer heeft leeren roeyen
Laet die sich met 't varen moe

Want wat u, en uw's ge ken aengaet, Ey seght ee Wie syn het die de schoon oogen hebben, en sien n een steecke? syn het niet de liefde begoogelt heeft?

Daer is geen wijsheyt in de
En gramschap heeft geen reden

Seyt den Italiaen, en voeght 'er noch by

Die van de liefde zijn gesteken
En sien noch vlecken nog gebr

Hollant gaet noch rond en seyt;

Kinderen die minnen /
Hebben geen sinnen.

De reden is tastelick,

Als 't hert met tochten is beset
't En kan nog recht/nog reden

(s (myns oordeels) wel geseyt, dee oogen niet genoegh en zijn en Vrouwe te kiesen. En noch , dat een die verkoopen wil / een ooge en behoeft : (want weet te voren wat vleesch hy in huys heeft) maer die koopen t/ behoeft 'er wel hondert / t 't is hem al nieuw wat hem komt.

met schoon voordoen wort 'er bedrogen. Want, die zijn huys koopen wil / schildert veeltijdts Gevel. Ende voor een slecht ien placht men wel een schoon ister te setten.

aer ondertusschen / de gene die dese gelegentheyt raet plegen / en wel toe te sien wie / ende danige sy-lieden hier toe gebruy- / mitsgaders hoe verre haer t aen te nemen is.

Gaet al somtydts vreemt toe in saken van de Wereldt. 't Plag eenen hont leet te wesen dat 'er ander in de Keuken gaet / en dit men oock wel onder na be- ende vrienden.

telt u hier in niet gerust/
m den raet van uwe suster:
ant het haer oock wel berout/
ooje wat te hooge trout.

aatgevers behooren van sucht en sten vry te wesen.

In dese bedenckingen dient dan ders gelet op de ouders van de ne die men in 't oogh heeft / d'er- rentheyt leert 'et ons.

et is des werelts loop al slaet 'et
somtydts mis/
e dochter wort een wijf als nu
de moeder is.

atte-jongens willen muysen /
e jongens willen luysen.

Soo de klock is / soo de klepel /
Soo de pot is/ soo de lepel /
Soo de moeder/ soo het kint;
Let Gesellen waerje mint :

En daerom van een goede gront een Wijngaert / van een goede moeder een Dochter te nemen / wort in 't gemeen voor goet gehouden.

Gelijck als gy u kinders wout /
Siet datje soo een vrouwe trout.

Wat hier de Vryster aengaet / die en staet de keure hier van so vry niet als aen de Jongelingen / na onse maniere van doen : want wy syn gewoon te seggen :

Gy vaders als het u behaegt /
Soo geeft u Soon een jonge maegt:
Maer aen u dochter geeft een man/
Wanneer het u gebeuren kan

Ondertusschen moet niet versuymt worden op den persoon selfs wel te letten:

Gy vryster denckt in dit geval/
Dat wie den Man mist/ mist 'et al.

Want,

Sulcken Vryer mochte treffen/
Gy sult uwen staet verheffen:
Sulcken Vryer mochje kiesen.
Gy sult eer en goet verliesen.

't Is waerlick alsoo; want,

Geen mensch en is 'er wel geboren/
Heeft hy een quaet partuer gekoren.

't Is voor u Jongeling, even het selve, dus let 'er op, want,

Indien gy doet een mallen koop/
Als u verstant is op de loop:
Het is voor u een slaegh verdriet/
Als gy u slechte waeren siet/
Het is voor u een slaegh verwijt/
Dat gy soo dwasen kooper zijt.

En dit heeft insonderheyt plaetse in de koopmanschappen / die men

niet magh weder geven/ al wil men schoon veel daer toe geven. En in tegendeel van dien hier in wel gehandelt te hebben/ is van 't hooghste vernoegen dat men op aerden hebben kan. 't Is seker, Wie een goede Vrouwe heeft / is wel vermaeghschapt. Want het beste stuck huysraet is een goet wijf

Maer tot u / gy vryers / wat naerder en klaerder: Hebt gy veel goets / gy sult veel aenstoots hebben / ooch als gy noch jonck zijt?

Om de minne van het smaer/
Leckt de Kat de kandelaer.

Siet men niet dagelicks, de haes lijt vervolginge om haer leckere bouten.

En in tegendeel:

Voor een Altaer als hy breeckt/
Niemant opt een keers ontsteeckt.

Wy bevinden 't in Hollant, rijcke lien kinderen kan arme lup koepen worden haest oudt.

d'Italiaen plagh te seggen, die schoon geboren is / komt getrouwt ter werelt.

Wel aen / komt u een vryer van buyten voor / gaet dan voor al met loode schoenen.

Een aep is gaeuw / maer gaeuwer diese vanght.

Die met Vossen te doen heeft / moet op zijn Hoender-kot letten.

Houwelicken / die van verre komen konnen ooch by wijlen goet wesen: maer eer deselve wel overwogen zyn / werdense by de Wijse als verdacht gehouden.

Vryers die van verre komen /
Zijn u / jonge maeght te schromen.

Aen dese dan haestelick te verslingeren / is sorgelick; de sulcke seggen dickwils datse op haer [...] lant gaen: en 't is de waerh[...] maer het leyt in haer schoenen, daerom gebeurt 'et by wilen.

Hoe krommer hout / hoe beter h[...]
Hoe slimmer boef / hoe beter lu[...]

d'Exempelen syn kennelic[...]

Als yemant soekt te zijn getrou[...]
Die sich niet in zijn Lant en hou[...]
Maer hier en elders loopt / vlieght /
Die wort bedrogen / of bedriegh[...]

En daerom;

Men moet een ruyter niet la[...] gedincken/
Dan als men zijn hoef-yser hooren klincken.

Vreemdelingen liefde maelt /
Juyst gelijck haer herte dwaelt.

De Spanjaert seyt hier[...] niet buyten reden.

Al is u Buerwijfs Soon besno[...]
Maeckt datse met hem niet en sp[...]
Maer liever hem den neuse snu[...]
En houwt aen hem u Dochter u[...]

't Is by ons een oud segge[...]
't Is best te vryen daer men [...] rooch kan sien.

Wilt gy voor u een wijf / of sch[...] ne peerden halen/
Soo kiest se nimmermeer als u[...] de naeste palen.

't Is daerom goet sich soo te b[...]gen / dat soo wel u nagebueren / a[...] de gene die van een Stadt of La[...] met u zijn / wel van u ende u[...] geheele gelegentheyt gevoelen / [...] onder deselve een goet partuer mogen vinden / ofte om een goe[...] getuygenisse van deselve wech[...]

n dragen / en alsoo elders sich goede middelen in de hant geven,
sellen.

loft van de kinders moeten
e ouders besueren /
r het besteeden hanght aen de
bueren.

En daerom,

n weet niet een so vetten hoen /
't heeft zijn buer-wijfs gunst
an doen.

at is de reden? Geen andere /
ermits de gebueren die de gene
die yemant ofte eenen goeden /
quaden naem komen aenbren-
En 't geruchte dat u nagaet /
s een toets-steen van u inner-
wesen. Een wijs man sept
/ Gelooft ons soodanigh te
als 'er in 't gemeen van ons
oken wert En hierom:

zy door mannen / ofte vrouwen
er na 't oic / als 't oogh te
trouwen.

die een quaden naem krijght
't Engels spreeckwoort) is
gehangen.

'en aensien van maeghden
vrysters gaen andere na-
n noch verder.

e eer verliest / of eerbaer root /
e is door al haer leven doot.

Schoonhept is maer dreck / als
erbaerhept verloren is.

opt een vrouwe sonder eer /
er is in haer geen schoonhept
meer.

Soo dient dan / Vrysters / voor
nel saeghvuldelick gelet op de be-
wenisse van uwen goeden naem?
daer toe wil ick u geerne eenige

Voor eerst soo weet dit,

Eer /
Is teer:

En daerom,

Gy die recht eerbaer poogt te zijn /
Verhoet u oock voor quaden schijn.

't Is hier seker,

Die op geen goeden naem en acht /
Weet dat sy na geen deugt en tragt.

Hoedt u voor ledigheyt, want,

Een Wijf / of Maeght / die niet en doet /
Het is een wonder is se goet.

Sy is niet geheel suyver / die twijffel doet slaen aen hare eerbaer-hept.

Wacht u voor de daet /
Voor de leugen is wel raet.

En van gelycken.

Al is de leugen noch soo snel /
De waerhept achterhaeltse wel.

Maer dien onvermindert magh ick u raden.

Gy moet u wachten voor de daet /
En niet te min oock voor de praet.

Want,

Al eer de leugen is ten ent /
Soo is u goede naem geschent.

Magh ick u dan bidden, teer geselschap.

Let op u eer en houdtse net /
Het witste kleet is eerst besmet.

Een quaden slap sonder meer / is genoegh om een glasen fles te breken.

Onder anderen goeden raet voor uwe gelegentheyt, ijser (mijns oordeels) dienstigh / dattet weynigh in de wandelinge / of onder 't gemeen van u gesprooken worde.

Vrouwen en peren die niet en kraken
Die acht men alderbest te smaken.

Gedenkt tot dien eynde, dat

Quade beenen en goede wijven /
Dienen wel in huys te blijven.

De daet leert het.

Veel op de straet /
Licht op de praet.

d'Italiaen meynt, dat vrouwen en hoenders licht verdwalen als se veel uyt zijn.

Wy seggen:

Die zijn peert laet drincken by alle beecken /
Sijn Dochter laet gaen tot alle feesten /
Heeft binnen 's jaers dit ongeval /
Een hoer in huys een guyl op stal.

Voor al, in 't duyster en ten ontyde hier en daer gesien te worden / is u eere gantsch tegen:

De nacht
Is verdacht.

Wat yemant in het doncker doet /
Dat wort by lichten dagh geboet.

Ick segge vorder,

Vrysters die veel in vensters gapen /
En dickwils op den middag slapen /
En veeltijts voor den spiegel staen /
Die laten 't Huys-werck ongedaen.

Veel omtrent het manne-volck te boerten en te gal-ren, en is u niet te raden

Wie jockt /
Die lockt.

Een quast of quinckjen uyt te ...
En plag geen vryster wel te ...

Veel tacke-teylens en ha... gespels, met Jongmans is gelyken gantsch bekomm... lick.

Indientje gaept met bloem of ge...
Dat is het voorstel van een so...
Indientje gaept met groen of ...
Dat is geseyt, komt foolt my ...

Noch verder:

Een vryster die aen vryers schen...
't Is seker dat s' haer eere kren...
Een vryster die van vryers neet...
't Is seker dat s' haer eer ontvree...

Wilt gy dan wel / maegt / eer... leven /
En past te nemen / of te geven.

Wat u cieraet aengaet, de ... weliefs seggen ons, dat 'er geen schoonen diamant en is / of het ... wat behulps van doen om ... glans te verheffen. Eenige ... ben dit de vrysters toegepast / en en hebbe niet tegen / als 't ges... delick verstaen wert: maer ick o... deele dat eerbaerheyt en schaemt... hoogste schoonheyt en beste cieraet.

Wat uwe klederen belang... uytwendigheyt en kostelickheyt geraden te myden. 't Is ... (mijns oordeels) een recht Ma... den sin-spreucke.

Reyn gekleet /
En niet breet.

ansman ſeyt 'er dit toe,
eeſt geen Pacuin in u gewaet /
Papegaey in uwen praet/
Opevaer wanneer men eet /
Gans als gy daer henen
eet.

beſluyte dit, en ſegge,

Geen beter blancket
Als geſont en vet /
En in kleedingh net.

it in deſe gelegentheyt de
aengaet (om weder te komen
op 't gelaten hebben / te wee-
ot onſen buyten Vryer) moe-
yt in kleeren en ſpreken moet
Vryſter verdacht zijn. Onſe
roosen ſeggen wel / veel vlag-
uttel boters.

Gaet al dickmael ſoo, 't zijn le-
Gaten / die meeſt bommen.

oudt man in zijn Lant / een
ongen daer buyten /
ſeggen veel dingen die niet en
ſluyten.

Men ſeyt gemeenlick,

is voorwaer een armen man/
niet wat ſchoons beloven kan.

oeght 'er by, veranderinge van
it / kan een Edelman maken.

n gemeenlick, alle vryers rijk/
gevangens arm.

Op eygen getuygeniſſe is wey-
te letten.

et vraeght de Weert na zijnen
Wijn /
wis / hy ſal de beſte zijn.

Wel aen dan

it: dit dientje wel te weten /
te ſchryven aen den balck/

Beter by den Uyl geſeten/
Als te vliegen met den Valck.

Is hy ſoet van monde, en ſoeckt hy uwe gunſt door woorden van de kunſt? ſiet toe, als den vos de paſſy preeckt / Boeren wacht u Ganſen.

De Vogelaer fluyt wonder mooy /
Tot dat de Vinck is in de kooy.

Terwijl een Vryer netten ſpreyt /
't Is vreemt hoe dat de linker bleyt.
Maer als de Bruyt is in de ſchuyt /
Dan is het flicke-flooyen uyt.

't Is dan ; honich in den mont / en 't ſcheermes aen den riem.

En daerom

Een die na de kunſte vleyt /
Houdt vaſt dat hy u lagen leyt.

Voor beſluyt, ſoo denkt dat

Wie ſich door praet in ſlaep laet wiegen/
Die kan men wonder haeſt bedriegen.

Is hy ſtout in 't aenleggen.

Wie tot ſtout eyſſchen is genegen/
Set daer een vryp ontſeggen tegen
Een dwaes die derf wel veel begeeren:
Maer dwaes is hy die 't niet kan weeren.

Eyndelick.

Wie met appels dreyt/ wert met de klock-huyſen gelooft.

En tot beſluyt van deſen handel, ſoo onthoud my deſen gront-regel, die u, en alle jonge lieden, hier en elders veel goets kan doen:

Als

Als gy wat hoort / dat gy te voren noyt en hoordet / en wat siet / dat gy te voren noyt en saegt; soo dient gy te dencken dat gy te voren noyt en dacht.

Middeler tijt nochtans soo meyne ick geraden te zijn / in alle dese gelegentheyt heusselick te gaen / en straten voor stegen te kennen.

Gy wacht u voor haestigh uyt te vallen / schoon u al somtijts wat vreemts voor komt.

Wijse lieden wederleggen heel met stilzwijgen. En waerom niet? malle vragen en dienen veel niet beantwoort / ja het stilzwijgen is meer als een antwoorde. Onthoudt en weest, in desen gevalle, vrysters

Gelatigh /
Matigh /
Statigh.

Want deselve woorden passen u wonder wel / doch als 'er noodsakelijcken te spreken is / en dat 'er missehien dat groot woort van afseggen uyt moet / vermijt daer in leppigheyt / schamper / en spijtig te wesen.

De gecken spotten by wijlen met de wijsen / wijsen noyt met de gecken.
Of wiljet in een rymtjen:

Een dwaes sal met zijns wijser spotten:
Maer noyt een wijs man met de sotten.

Anders kander u veel ongemack van komen. Want,

Spijt
Gaept wijt.

Men siet het gemeenli[...]

Als liefde keert in haet/
Dan gaetse buyten maet.

Weet vorder dat dit de waerheyt is, sy en behaegt nie[...] die haer selven behaeght. En tro[...] schoonheden en trecken geen [...] Dan noch soo gebeurt 't, dat schippers beeltjts aen lant bl[...]

Onder dies en denckt niet [...] den gront-steen van 't Houwel[...] gelt of goet leggen wil. Geen 't oude versje seyt wel,

Sy die een sot trouwt om zijn [...]
Mist licht 't kot / en houdt de[...]
En die een dant trouwt om [...] want /
Mist licht de want / en hou[...] dant /
Dies / wilt gy trouwen t'u[...] vreught /
Soeckt boven al de ware deug[...]

Ondertusschen,

't Geschiet wel dat een kalen [...]
Omtrent een ruyge Oye quan[...]

Maer die tot sulks trach[...] willen, moeten 't Italia[...] woort gedachtigh wesen.

Weeght u beurs geen pont /
Hebt honich in den mont.

't Is een oude regel in d[...] gelegentheyt,

Wil yemant vryen boven staet /
Die twone stacgh een sort gelact
En schoon men stoot hem voor kop /
Hy eetet al voor suycker op.

Doch soo het Schipaldus niet [...]len en wilt, verandering is de [...]

et / ſeggen de Huyslieden.

Of minder moet /
Of meerder goets.

ſe niet dat datje wilt / wilt
unt.

de Bye geen Roſen en vint /
al ſomtijts op doornen ſitte.
ick bidde u wie gy ſyn
gt, waerom niet liever
v's gelyck geſien ?

houdt dit voor bequaem /
e kramer / kleyne kraem.

myn raet, vrienden:

ot en trouwt met uws gelijck /
met arm / en rijck met rijck /
net kuys / en morß met vuyl /
met valck / en Uyl met uyl.

Anders,

aerden Pot by den metalen /
ander niet als nadeel halen.
et de wyſe Man, Prov.
13. 2.

t men 't niet dagelicks:

nt yemant een Joncker om
jelt of goet /
heeft een proncker dieſe dienen
noet.

Selve is waer oock ten
n aenſiene, gy vryer:
t 't is over al waerachtig.

e ongelijcke peerden treckẽn /
kan noyt tot voordeel ſtreckẽn.

)m gelyckheyt van rede-nen, vryſter, en dient u geen oud man indien gy jonck zyt: van oudte laet het vogeltje zijnen ſangh.

Ongelijcken aert /
Dient niet gepaert.
Gerimpelt vel /
En vrijt niet wel.

En daerom,

Jonck met out /
Dient niet getrout.

En eyndelyck, Die maer een wey-nig korens in den ſack heeft / en das noch blaeu-eyndigh / waer toe diens hem een molen gerecht?

Aen d'ander zyde, ſo der een jong man na een out wijf ſtaet / met deſe mooye ſin-ſpreuke /

Beter een out wijf met gelt tot een
weder-paer /
Als een jonge Vrijſter met gout-
geel haer:

Ik ſtel 'er de klare waer-heyt tegens en ſegge,

Wie op een out wijf is geſint /
Die toont dat hy het gelt bemint.
En het oogemerck dat ſommige van deſe lieden voor hebben / ont-valt haer dickmaels: want,

Die een out wijf neemt / op hope
van ſterven /
Om ſoo een jonger te verwerven /
Die wort al dickmaels eerder out /
Als hy een jonger vryſter trout.

't Is de grootſte misſlag die men doen kan (mijns oordeels) dat men om gelt of goets wille een onge-voegelick partuer ter handt neemt. De rijckdommen / vrienden / en heb-ben geenſins dat vermeugen in ſig /

dat

dat vele daer van verwachten: By, dien het gebruyck van middelmatige gelegentheyt niet en voldoet / en sal nergens genoegh vinden. En selfs, ooch wat 't verlies belanght / de rijcke zijn veeltyts immer soo gevoeglick in dat geval / als lieden van geringe middelen. Groote en kleyne Lichamen gequetst werdende gevoelen beyde met gelijcke pyne en smerte van de wonde. De gelyckenisse die Bion hi eertydts by brachte , my al over lange aengest ende jegenwoordelick w ick indachtigh seker vers op slaende ; het welc goet vinde by dese geleg heyt hier te verhalen:

Indiender is een kop beset met ruyge locken /
Daer yemant eenigh hayrs sal uyt bestaen te plocken /
En dat oock even dan een ander kaelder hooft /
Juyst op gelijcke voet van decksel wort berooft /
Gy sult hier niet alleen den naeckten hooren kermen /
Vermits hy zijnen kop niet meer en kan verwermen /
Gy sult oock boven dien vernemen droef geklagh /
Van hem die niet te min zijn ooren decken magh.
Siet als een hemel-plaegh komt op der aerden dalen /
Hy gaet een schaep / een kalf / een peert / een ezel halen /
Of uyt een rycken stal / of van een schamel man /
Die (mits zyn kleyn beslagh) geen schade lyden kan;

lt dan niet alleen den halis hooren klagen/
lts hy dit verlies onmachtigh is te dragen/
Gy sult den rycken selfs sien quellen synen geest/
Oock om een ypse-vaes/ oock om een eenigh beest.
s drey van het gelt/ en al ons angstigh woelen?
ile ryck en arm/ haer schade bey gevoelen/
Dewyl/ 'k en weet niet wat/ ooch groote lieden plaeght/
Ja dat geen kroone selfs den hooft-sweer wegh en jaeght.
ick u bidden magh myn ziele wilt ontwaken/
jont u herte niet op 'aertsche beusel saken/
Laet Godt u steunsel zyn in vreught en tegenspoet:
Daer is geen vaste troost als in het hooghste goet.

---

k schaffe dan hier mede en diergelicke huwelicaf, en meyne dat 'et vere soetste t'samenkomsten die in een onderlinge ete toegenegentheyt geden, gegrondet niet op dom of andere dierge- uytwendige dingen, op een soete overeenste in oprechte deughtheyt: Lieffelick en schoon s niets / een Vrouwe die Heere vreest sal men loven / de Wyse man, Prov. 31. 30. Maer nu wetot de sake, is 'et een luwe met voor-kinde- die gy om hare vette gentheyt verkiest, 't is maer te erger; Een we- brenght veel haer eygen / en- ck eens anders gebreken ten elick. En 't is gewis dat se gelegentheyt,

Een huys dat is gemaeckt / een
vrouwe noch te maken /
Dat houdt men over al voor twee
bequame saken.

Wie trouwen wil/ of soppen eten?
Dien is 'et dienstigh dit te weten:
Dat d'eerste soppen zyn de beste/
En d'eerste trou gaet voor de leste.

Soet geselschap, dat is de laetste gront-regel dien ick u, voor als nu, op dese gelegentheyt weet te geven: sluyt ende gebruyckt het gene dat 'er geseyt is ten goede; Wie verstandigh is die laet hem raden / seyt Salomon / Prov. 1. 5.

Wat my belanght, ick die jegenwoordelick (door Godes beschickinge, myn lief geselschap missen moet) sal dit leste my toeëygenen, ende voor myne rekeninge op nemen, ende daer mede besluyten.

Kinderen
Pinderen.

Hier mede eyndigde Philaretus, en k
daer na begon d'een en d'ander van
geſelſchap eenige ſaken op te halen van dat
geſeyt was, of om breeder verklaringe, ofte
yet daer tegens in te brengen; maer Philare
't ſelve afleunende, ſeyde, dat het voor jo
lieden te langh ſtil geſeten was, en dat 'et be
ware de leden wat te reppen, oeffeninge te d
om de mage te ſcherpen tegens het avontma
en daer mede opſtaende, en oorlof nemende
de Koninginne, wert van de ſelve in den na
van alle het geſelſchap hoogelick bedanckt, r
ernſtigh verſoeck (als voren hem ſyn afſcheyt
geven) dat hy, 't gene by hem jegenwoordel
was geſeyt, op 't papier woude brengen, terv
hem de memorie noch verſch was, op dat
veel goede en gulde ſin-ſpreucken niet met
ophouden ſyner ſtemme in de Lucht en ſoude
men te verdwynen, en alſoo verloren blyv
Waer op alſoo by dat geſelſchap ſeer geſtaen wie
is by Philaretus eyndelick aengenomen ſulcks
doen, en daer op 't geſelſchap ſich tot lyf-oef
ninge begevende, is geſcheyden.

SPI

PIEGEL

Van

Den voorleden en jegenwoor-
digen tyt.

TWEEDE DEEL.

't Zijn ſtercke beenen die de weelde dragen konnen.

De Jongelingh ſpreeckt.

Al zijn mijn beenen ſterck/ al heb ick jonge leden/
Al kan ick dagen langh op harde wegen treden/
Noch ſta ick niet te min op deſen tijt verſtelt/
Vermits mijn los geſtel nu hier dan ginder helt:
n 't is noch even wel geen ſwaerte die ick drage/
En is geen wichtigh pack daer van ick heden klage/
Het is (gelijck gy ſiet) een wiſpel-tuerigh wijf/
Dat ſit ('k en weet niet hoe) my ſcherlinck op het lijf.
y heeft een ſeltſaem hooft vol alderhande grillen/
y heeft een dertel hert/ en dan oock ronde billen/
Sy krevelt even ſtaegh/ en moet in roere zijn/
De ruſt is haer verdriet/ het ſtille weſen pijn.
k hebbe grooter laſt voor deſen moeten dragen/
En vond nog evenwel geen reden om te klagen;
Want hoe het immer gingh/ ick droegh het wichtigh pack/
Ick droegh het daer ick wou/ oock ſonder ongemack:
laer dit aelwaerdigh dingh gaet buyten alle reden/
t ruckt my daer het wil/ en druckt my op de leden/

En schoon ick voor my sie/ soo veel ick immer kan/
Noch swier ick onder haer gelijck een droncken man/
Maer/ Leser/ na my dunckt/ gy wenscht om eens te weten/
Hoe dat sy/ die ick draegh/ in Hollant woort geheten/
Wel hoor't et met een woort/ Vrouw Weelde is haren naem/
Tot jock/ tot enckel spel/ en anders niet bequaem.
Sy heeft soo vreemden aert/ soo bijster malle kueren/
Geen helt/ geen machtigh reus/ en kander onder dueren/
Want krijghtse maer een voet oock op een deftigh man/
't Is hondert tegen een soo hyse voeren kan:
Of weet 'er eenigh mensch haer lossen aert te dwingen/
Soo datse niet geheel/ en magh in 't wilde springen/
't En gaet 'er evenwel niet al gelijck het souw/
De geck wil niet te min by wylen uyt de mouw.
Wel/ Vrienden/ tot besluyt/ soo Weelde komt getreden/
Of met een vollen loop naer u weert toegereden/
Soo grijptse met bescheyt/ en houdtse dapper vast;
Want siet! al is 't et licht/ het is een sware last.

Alle dingen kan men dragen,
Uytgenomen goede dagen.

Vol, maeckt dol.

Armoede dwinght,
Weelde springht.

In Voorspoet,
Is toesien goet.

Als 't Vercken vol i[s]
soo stort'et den trogh om.

Als de Lammeren sat zy[n]
soo spelense, of slapense.

Aen wel-gevoede Ra[mmen]
men joucken de hoornen.

Gys was een jonge wulp/ hy kon geen weelde dragen/
En woud voor al een wijf/ en gingh het Vrijen dragen/
Een spits/ een vinnigh dingh/ een plage voor een huys/
Vry mooytjens op getopt/ maer efter niet te pluys.
Sy wiste/ na den eysch/ haer saken wel te dryven/
Sy hadt een rappe tongh/ en konde deftigh kijven;
En 't was genoegh bekent/ en 't wert oock Gijs geseyt/
Maer des al niet te min/ hy wouw de lieve meyt/
Sy weet de weyger kunst/ en laet den vryer draven/
Sy weet hem op de maet/ en na de kunst te laven:
Sy/ des al niet te min/ die maeckt een kort besluyt/
Want Gijs die was een bloet/ en Sy die wert de bruyt.
De bruyloft woort geraemt/ men noodt meest al de vrienden/
Men noodt 'er boven dat oock dieder niet en dienden:
Het voor-spel mette feest/ de eerst en tweede nacht/
Die worden al gelijck met vreughde doorgebracht;

Maer als de derde Son quam na de trouw gereſen/
Doen ſchoot Gijs uytten ſlaep/ en woude meeſter weſen/
Daer gingh Sy tegen aen/ en yeder even kloeck/
Maer Gijs die valt te kort/ en Sy behoudt de broeck.
Nu gaet den goeden man met neergeſlagen wangen/
Hy laet ſijn moedigh hooft/ hy laet ſijn ooren hangen;
Hy roept ſchier even ſtaegh! Och waer ick weder bly/
Eerſt waſſet Fijtje lief/ nu iſſet/ niet als ſy/
Sy dat-ick opt begon/ 't ſy dat ick immer trouwde;
Och waer ick dat ick was/ ick weet wat dat ick ſoude:
't Sy van mijn vrange Sy/ en van haer fellen aert.
't Sy van den ſlimmen dagh daer ick op ben gepaert.
Dit roept de droeve Gijs oock dickmael gantſche dagen/
Want hy wort ſtaegh begrauwt/ en ſomtijts ooch geſlagen.
Wel Gijs gy waert niet wijs/ want ſiet u ſot bedrijf/
Om een lidt wel te doen/ ſoo lijdt het gantſche lijf.

IOuw, Leſer, ſtaet,
En eer gy gaet,
[...]ort noch een woort,
[...] treet dan voort;
[...]t onſe Griet,
[...] vont verdriet,
[...] groote pyn,
[...]Maeght te zyn;
[...] wouw en ſouw
[...]n yemants Vrouw,
[...]t leet en ſpyt,
[...]n die 't benyt,
[...]r kome van,
[...] wat'er kan.
[...]l, onſe Maeght
[...] wort gevraeght,
[...] wort verſocht,
[...] is verkocht;
[...]nt Grietjen nam
[...] dat het quam.
[...]u heeftſ' een man,
[...] niet en kan,
[...] niet en weet
[...] dat hy eet.

Als dat hy drinckt,
Als dat hy ſinght,
Als dat hy ſpringht,
Als dat hy vinckt,
Als dat hy gaet,
Als dat hy ſtaet,
En ſomtyts eens ſyn Vrouwe ſlaet.
Nu vint ons Griet
Gantſch ſwaer verdriet,
En groote pyn
In Vrouw te zyn.
Sy roept, Eylaes!
Ick was te dwaes
Dat ick ſoo ras
Verſlingert was.
Maer tot haer quaet
En is geen raet,
Als datſe lydt,
En datſe mydt,
En neder zyght,
En ſtille ſwyght;
Want raſſen trouw
Is langh berouw.

Wan dem Ezel zu woll ist, soo gehet er auff eisz tantzen.

Een Ezel van de meul eens vroeger los gelaten/
Gaet dolen in de stadt/ en proncken achter straten/
Hy voelt hem onbelast/ hy voelt hem wonder wel/
Dies krijght hy groote lust tot alle seltsaem spel:
Het beest dat vreughden socht/ en niet en was te vreden/
Met vryheyt/ met gemack/ en met gesonde leden/
Komt juyst omtrent een gracht daer d'een en d'ander glijt/
En daer het weeligh volck op gladde schaetsen rijt:
Dit staet hem wonder aen/ daer komt hy na gedrongen/
Daer treet hy op de baen/ en doet'er vreemde sprongen/
Maer siet! terwijl het dier onaerdigh staet en malt/
Gebeur'et dat'et glipt/ en plots ter neder valt/
Daer schreeuwt het lompigh beest/ daer is sijn been gebroken/
Daer heeft 't misbruyckt geluck sijn leet aen hem gewroken/
In 't kort' het grilligh dier dat ligt daer uytgestreckt/
En wort noch evenwel van alle man begeckt.
Wat is'er menigh mensch die in sijn beste dagen/
Heeft ick en weet niet wat voor dingen aengeslagen?
En die in sijn bedrijf mocht vast en seker gaen/
Is haestigh neer-gestort alleen uyt sotte waen:

...at is 'er menigh menſch die neder is gevallen /
...n dat hy buyten ſchreef in weelde dorſte mallen /
Nu dat is Ezels werck; dus vrienden / zydy wijs /
Blijft daer op ſeker gaet / en houdt u van het Ys.

...ls een Ezel wel is / ſoo gaet hy
...t Ys danſſen en breeckt ſijn been.
...oge klimmers / en diepe ſwem-
...s / ſlaen meeſt qualijck.
...oo wel klaeght die wel is / als
...t wee is.
...oudt het ſchip midde waters.

Wacht voor de gijp.
Waer weeld' en hooghmoet voren gaen /
Komt ſchand' en ſchaed' haeſt achter aen.
Op een vollen buyck ſtaet een vrolijck hooft.

Wacht voor den Gijp.

...Leſer gelieve ſich in plaetſe van een plate, die hier nage-
...aten is, by inbeeldinge voor te ſtellen een Schipper die
...oor de wint zeylende, door de Gyp de Schuyt omwerpt.

...k quam met goeden wint gedreven op de baren /
Ik quam met hogen moet de ſtroomen afgevaren /
Ick liet 'et al te rugh dat op het water dreef /
Soo dat ick op het leſt alleen de voorſte bleef;
...k was aen alle kant getroetelt van de winden /
...ſiet! doen was 'et tijt een reefjen in te binden:
Maer of al ſchoon het zeyl geduerig hooger ſwol /
Ick hiel noch evenwel / en hiel geduerigh vol:
...ig d'wijl ik my vergaep aen ſoo een gunſtig weder /
...geeft het zeyl een ſwap / en ruckt het al ter neder /
Daer leg ik over kant / ach! 't quaetſte dat men vint
Is ſonder achter-ſorgh te zeylen voor de wint.
...ier zijnder in het lant die konnen harde vlagen /
...e konnen tegenſpoet met vaſte ſchouders dragen.
Maer vrienden / hoort een woort; ontrent een hoogh geluck
Dan hoeft men boven al te letten op het ſtuck.

In voorſpoet, ſiet toe.

...t Is goeden, ja Goddelycken raet, in voorſpoet op ...nſpoet, ende in tegenſpoet op voorſpoet te denken; ...t ſoo doende zyn die beyde beſt getempert.

Tole e la cagnuola, quale e la ſignora.

De Kamer-maeght ſpreeckt.

Ick hadde leſtmael wat gemalt/
En 't ſcheen dat Juffrouw dit vernam
En/ ſoo het dan gemeenlijck valt/
Soo was ſy boven maten gram/
Sy viel my aen met fellen moet/
Sy graeuwde/ dreyghde/ riep en keef/
Ja door haer ongeſtuymigh bloet/
Soo hietſe my ſtaegh vuyle teef;
Ick ſtont een wijle ſlecht en keeck/
Want ick en was niet ſonder ſchult/
Doch mits ſy my ſoo vinnigh ſtreeck/
Miſt' ick ten leſten mijn gedult;
Dies ſeyd' ick/ Juffer met verlof/
Gy hebt my wat te veel geſeyt/
Is 't niet de wijſe van het Hof/
Gelijck de Juffer/ ſoo de Meyt?

o de klock is, is de klepel,	Gelyk de weert, ſo is de gaſt,
o de pot is, is de lepel.	Gelyk het peert, ſo is de laſt.

Non ſe da tanto pane al cognuole, quanto la ſua coda dimanda.

Al quiſpelt Leeuwtje met den ſteert/
Al troetelt Leeuwtje ſijnen weert/
Al jancket met een luyde ſtem/
Al loopet voor en achter hem/
Al ſit het beeſje geeſtigh op/
Al draeyt het als een ſnellen top/
Al biedt het dickmael ſijnen poot/
't En krijght niet altijt witte-broot;
Want heeft'et eerſt ſijn deel gehadt/
Al is'et niet ten vollen ſat/
Hoewel het ſlecht en deerlijck ſiet/
't En krijght noch al ſijn wille niet.
Al ſchijnt dit ſlecht gelijck het leyt/
Het is noch efter wat geſeyt;
Gy/ weegt'et in de rechte ſchael/
Het kan u dienen menighmael/
Het kan u dienen tegen luſt/
Die noyt of ſelden is geruſt;
Het kan u dienen over al
Waer dat men vreughde plegen ſal.
Men hoeft voorwaer het weligh vleyſch
Niet ſtaegh te geven ſijnen eyſch/
Dus ſchoon yet ſomtijts magh beſtaen/
Het is al beter niet gedaen/
En geeft een vrouw/ een vrient/ een kint/
Niet alles wat haer breyn verſint/
Ick mocht/ en ick en dedet niet/
En was in vreughde noyt verdriet;
Schrijft deſe ſpreuck in u gemoet/
Sy is u aller wegen goet.

Men hoeft den hont geen broot te geven ſoo langh hy quiſpel-ſteert.

Men geeft het hondeken niet ſoo veel broots / als zijn steertje eyſſchen souw.

Een dwaes eyſcht veel / y dwaſer is hy die 't hem geeft.

Sævis inter ſe convenit urſis.

Of al ſchoon de wreede Leeuwen /
In de woeſte boſſchen ſchreeuwen /
Of de felle Tyger krijt /
Dat de Lucht in ſtucken ſplijt /
Of de Beeren leelijck tieren /
En verſchricken alle dieren /
Sy noch efter allegaer /
Griſſden noyt haer weder-paer.
Noyt vecht Leeuwe met Leeuwinne /
Maer hy oeffent ſoete minne:
Noyt en was een Tyger fel /
Tegen ſijnen bedt-geſel.
Maer een Beer / noch boven allen /
Placht te jocken / en te mallen /
En te toonen ſoet gelaet /
Aen ſijn lieve mede-maet:
Beeren kunnen ſachtjens ſpeelen /
Kunnen vryen / kunnen teelen /
Beeren paren in het groen /
Soeter als veel menſchen doen
't Fy! dan grimmers / kijvers / krijters /
't Fy! onſoete wijve-ſmijters /
't Fy! het wijf dat haren man /
Niet in liefde vyeren kan.
Felle beeſten ſonder reden /
Noyt geleert in goede zeden /
Toonen liefd' en ſoeten aert /
Als ſy t'ſamen zijn gepaert:
Gy dan / die u rechter handen /
Eens te ſamen gingh verpanden /
Hebt door al een ſachten geeſt /
Of komt leert'et van een beeſt.

Twee quade honden byten malkanderen niet.

Geen beeſt en is er oyt ſoo Dat niet en viert ſyn metg

De ganſen krygen de koſt / maer ſy moetenſe plucken.

Komt let op deſe ſpreuck / en leert den ſin begrijpen /
Al die maer zijt gewoon de ſtraet alleen te ſlijpen:

oozt dit / wie niet en doet / als dat hy ledigh gaet /
ier is een goede les daer op te letten ſtaet:
is een rycke bron / hy ſpyſt de wilde dieren /
die in het wout / of om den oever ſwieren;
Waer ſchoon het yeder heeft ſijn eygen voedſel biet /
toch voedt hy evenwel de luye luyzen niet.
mensch of ander dier en late ſich bedriegen /
it'er ſpyſe ſoeckt moet loopen / rennen / vliegen:
e Vos die ſit en geeuwt / of luyert in den kuyl /
oudt wel de pooten droogh / maer krijght niet in den muyl.
t'er adem heeft behoort 'et aen te mercken /
at van Adam komt bevolen is te wercken;
die geen beroep en heeft en niet ter wereldt doet /
n heeft geen vasten trooſt waer op hy wert gevoet.

t ſpyſt de vogelen; maer ſy
n der om vliegen.

nant en komen de gebrade
n in den mont gevlogen.

oede is luyheyts loon.

beſoeten wil moet beſueren.

de eyeren hebben wil, moet
kelen der Hennen lyden.

ſlapenden Vos en valt niet in
uyl.

t aen den ploegh, ſoo ſal 't
vorderen.

Tot Gods hulp behoeft arbeyt.

Rept handen en voeten,
Godt ſal 't verſoeten.

Godt geeft koeyen, maer niet met hoorner.

Stroopt u armen en ſeght, Godt wouts.

Den ſlapende wolf en loopt geen ſchaep in den mont.

Die 't Vercken killen wil, moet hem het tieren trooſten.

Een vliegende kraey vanght wat.

Vade ad formicam piger.

Gy luyaert die nu leght en ſlaept /
En dan een wijle ſit en gaept /
Op / op / en gaet eens tot de mier /
Dat is een kleyn / maer neerſtigh dier /
Dat is voorſichtigh ende wijs /
Dat gadert 's Somers ſijne ſpijs /
Op dat'et door de ſtrenge kouw /
Niet door gebreck vergaen en souw.
Maer gy light hier en koeckeloert /
Door vreemde droomen om-gevoert /
Gy ſiet hoe dat de ſnelle tijt /
Hoe dat u jonckheyt henen glijt /
En efter neemt gy niet ter hant /
Tot oeffeningh van u verſtant.
Op / op / en ſtelt u lijf te werck /
En ſet de Mier tot u gemerck:

Want

Want die by lichten dage ſlaept/
En in de Somer ſit en gaept/
Is weerdigh dat hy koude lijt/
Wanneer de felle Winter bijt.

Snijdt men ſijn Neus af/ men ſchent ſijn Aengeſicht.

De Man die het mes op de Neus heeft, ſpree[c]

Komt hier/ al die my kent/ en wilt ten beſten raden/
Ick heb/ eylaes! een Neus met puyſten overladen/
Een Neus/ in all's gelijck een kalikoenſchen haen/
Daer hangen (ſoo het ſchijnt) veel jonge Neuſen aen:
Een Neus/ een vreemde ſnuyt/ daer op de kinders wijſen/
Een Neus/ 'k weet niet hoe/ daer van de vrouwen yſen:
Een Neus gelijck een Ey/ en root gelijck een bloet/
Die my oock even ſelfs by wijlen ſchricken doet:
Een Neus; maer 't is genoegh. Wie kan het monſter lyden?
Ick meyn het leelijck dingh noch heden af te ſnijden/
't Sa/ t ſa ick valler aen/ en waerom dech gebeyt?
Het dient doch eens gedaen wat dickmael is geſeyt.
Maer holla! mijn vernuft/ heeft dit oock goede reden?
Is oock u Neus een' lit om af te zijn geſneden?

)! ſoo gy dit begint / denckt wat een ſeltſaem dal /
)enckt wat een grouwſaem vack u aenſicht weſen ſal!
eve wilt het mes van uwe leven wenden;
n ſyn Neuſe ſnijt / die moet ſyn aenſicht ſchenden:
3aet hier in met gedult / en geenſins met gewelt /
n heelbt noch ſoo gy kondt / al wat 'er is ontſtelt.
gy met 'er haeſt miſſchien de roode plecken /
af en weet te doen / niet uyt en weet te trecken /
od gaet al weder aen / ooch tot de derde reys /
n noch hoe dat het ga / verſchoont u eygen vleys.
yy nu Leſer vraeght / wat hier uyt is te trecken /
e u dit verhael ten goede mochte ſtrecken /
oo weet als dat het wijſt / hoe dat men vieren moet /
e feylen van een vrient / of van u eygen bloet.
t een man / of wijf / uyt haren plicht geweken /
oeder ſonder eer / een moeder vol gebreken /
en Vader die miſſchien ſyn echte plicht vergeet /
en Nicht die buyten ſpoor in quade wegen treet:
oet noch evenwel de vrienden niet verlaten /
et wel haer gebreck / maer niet de lieden haten;
moet haer ongemack niet halen aen den dagh /
aer dencken wat 'er ſchort / gelijck de liefde plagh /
oet indien gy kondt / het quade ſeer geneſen /
gy niet en kondt in all's geduldigh weſen:
en ſet geen leden af / al lijdt men groote pyn /
en ſet geen leden af / als die verkanckert ſyn.

Schoon dat oock vrienden kyven,
Sy moeten vrienden blyven.

On ne prend lievre au taborin, ny oiſeau a la tartevelle.

die een ſnellen haes met trommels meynt te vangen /
die heeft 'et qualijck voor en doet verkeerde gangen;
eer de jager komt omtrent het groene wout /
is het vluchtigh dier verloren in het hout:
t'et dan en duyckt / ſoo dat de grage winden
ild-braad op en doen / geen haes en konnen vinden:
komt dan onſe vrient gantſch moede van de jacht /
enght niet anders met als flechts een droeve nacht.
ant in den raet / of wil hy leeren krijgen /
et voor alle dingh ſyn tonge leeren ſwijgen;
die van ſyn bedrijf met open monde ſpreeckt /
indt men in der daet dat hy den aenſlagh breeckt:

Met

Met swijgen soete jeught / met swijgen is te minnen/
Met swijgen kan een Vorst de beste steden winnen/
Een die geduerigh swetst van dat hy wil bestaen/
En brenght niet anders t'huys als slechts een malle waen:
Met klappen soete jeught en is niet uyt te rechten/
Noch in het soet gebry/ noch in het wreede vechten/
Maer die met heusschen mont syn dingen heelen kan/
Die magh een vryer zijn/ en ook een oorloghs-man.

'tIs quaet Hasen mettrommels te vangen. | Alle vogels schouw openbare netten.

Il faut prendre la poule sans crier.

Een Huysman (met een hoen in de hant, [illegible] hy de kele toenypt) spreeckt.

Siet vrienden wat ick doe / ick hebbet hoen gegrepen/
Maer 'k hebbet metter daet de kele toe-genepen/
Uyt vreese dat het dier missehien de gantsche Locht/
En oock het naaste Dorp met schreeuwen vollen mocht.
Ick weet soo Buerman Joy het beesjen hoorde krijten/
Ick weet'et voor gewis het sou hem dapper spijten/
Het sou hem pijne doen tot binnen in de ziel/
Dat ick / een slecht gesel / soo vetten keucken hiel.
't Is seker / soo de raef kon in der stilheyt eten/
Hy kreeg een vollen buyck / en niemant sou het weten;
Maar mits hy by den roof/ soo luyde sit en krast/
Soo krijght hy menighmael een ongenooden gast.
Gesellen/ soo het luck kamt over u gezegen/
ndien gy my gelooft het dient te zijn geswegen/
Het dient met stillen mont in haesten opgevat/
Die muyst en niet en maeuwt/ dat is de beste kat.

Hoort, swygt, en siet, Muyst maer en mauwt niet. | Nutten sonder krassen Kluyven sonder basser

Wil yemant na de kunst een vogel-nestjen rooven /
Die moet in dit bedrijf het oude woort gelooven /
Een woort / een deftigh woort / den regel van beleyt/
Die yemant t'uwer eer voor desen heeft geseyt:
Siet gaen en neerstigh toe / gaet stil en maeckt te swijgen/
Gy sult gewis het jongh/ gy sult de moeder krijgen.
Gelooft'et / domme jeught / daer is geen beter vont/
Als sneegh en vlijtigh zijn/ en al met stillen mont.

...n hooren en swygen, ...e saken kan hy krygen.	Die veel kalt, Veel ontvalt.
...iet, swygt, en verdraeght, ...t niemant watje jaeght.	Gaet'et yet na uwen wil, Veeght u mont, en hout u stil.

...reckt als 't nopt Visscher.

...gene die by den Visscher staet, spreekt.

Wel / maet / hoe sit gy dus en gaept /
My dunckt voorseker dat gy slaept /
...ant siet! de visch bijt aen het aes /
...n gy sit als een rechte dwaes /
...y sit gelijck een quack en siet /
...n dat u raeckt en doet gy niet.
Ick bidd' / en gaet niet hier of daer /
...aer neemt in tijts u saken waer;
...en goede kans is glibber glat /
...y dient in haesten opgevat /

En

En 't is voorwaer geen handigh man,
Die ſijn geluck niet grijpen kan;
Want dien het voordeel eens ontglijt/
Die is'et al ſijn leven quijt/
En ſchoon hy namaels anders wouw/
Hy vint niet anders als berouw;
Al wien dan niet en tijts en viſt/
Is waert dat hy de ſode miſt.
Gy daerom/ vrient/ let op u ſtuck/
En paſt wel op het vluchtigh Luck
Terwijl het voor u deure klopt/
„ Treckt/ viſſcher/ treckt terwijl het t

't Is kunſt in tyts Ja ſeggen.

Treckt als 't nopt, Viſſcher.

Grypt als 't tyt is.

Men moet ſyn tobben uitſetten terwyl het regent.

Men moet gapen als 'er pap geboden wert.

Men moet grypen als 't tyt is.

Men moet mennen terwyl de heul leyt.

Men moet zeylen terwyl de wint dient.

Haddekens kinders waren noyt ryck.

't Geluck
Is vlugh,
Die het vat
Die het hadt;
Die het quiſt
Die het miſt.

Het geluck en ſtae
ſtil voor yemants deu

Gaept als men u den
biet,
Want namaels vrien
kryghje niet.

Die tyt heeft, en ty
glyen;
En kan ſyn leven niet b

Die altyts vroegh
komt, komt veeltyts

Die verſlaept ſyn b
werck, beſcheten is ſ
werck.

Landt koopen, en
houwelick doen, er
ſchynt alle daegh niet.

Fronte capillatâ est.

! wat een seltsaem wijf my heden is verschenen/
iet! hoe dit eigen wijf is in der haest verdwenen/
t wyf is voren ruygh van achter isse kael/
siet ick hense guyt terwijl ick sta en drael.
ijf is voren ruyg/en biedt daer groote schatten/
r achter aen het lijf daer is 'er niet te vatten/
l leert door mijn verdriet/ei leert O rappe jeugt
rt grijpē met bescheit terwijl gy grijpen meugt.
el-gelegen tijt is eene van de saken/
aer een quade greep niet weder is te raken:
s wie uyt tragen aerd versuymt een goede kans
wort in onse tael genaemt een slappe Gans.

Leser sal tot beter verstant van dese gelegentheyt, gelieven te gedencken dat de oude het geluck, ofte gelegentheyt, hebben afgebeelt in de gedaente van ouwe, van voren veel hairs en lange tuyten hebben-aer van achteren geheel kael en sonder hair wesende; ede te kennen gevende den aerd ende eygenschap van gelegentheyt, die alleen van voren, ende niet van n te vatten is, het welk op verscheyde gevallen; nder andere mede op de vluchtige gelegentheyt onses , niet sonder reden, kan gepast werden; want (ge-ı Godtsaligh man wel geseyt heeft) de tyt (die Godt htigh uyt den afgront syner eeuwigheyt heeft ebracht) is het alderkostelyckste toeval om het h leven uyt te werken, dat men oyt vont; want ı tyt deses tegenwoordigen levens hangt het eeuwi-als de tyt eens voor yemant door den doot is afge-, soo en is'er voor dien mensche geen tyt meer. Wat oote genade is 'et dan van den Heere onsen Godt, ons noch t'elckens brenght van 't een jaer in 't an-ı verlenght ons soo onse dagen: ten eynde wy sulcks mende, des te beter het eeuwigh leven souden uyt-n? en sulcks te doen noemt den Heyligen Geest aemheyt des tyts uyt te koopen, Coloss. 4: 5.

Pro Camelo ſarcina.

Na den Kemel maeckt 'et pack,
Anders baert 'et ongemack.

Al ſchijnt de Kemel ſonder geeſt/
Al is het maer een lompigh beeſt/
Noch heeft het grof gedierte wat
Dat oorboor is te zijn gevat.
Want als men op zijn rugge legt/
De packen voor hem toebereyt/
Soo toont het beeſt zijn kloeck verſtant;
Want ſiet het knielt daer in het zant/
En blijft ſoo liggen op den gront/
Tot dat men ſeven hondert pont
Heeft op zijn bultigh lijf gepaſt/
Want dat is juyſt eens Kemels laſt;
Doch meer en neemt 'et geenſins aen/
Maer gaet dan op zijn beenen ſtaen.

Dat is in zÿne tael geſeyt/
My is genoegh op 't lÿf geleyt:
Dus ſoo gy wenſcht mÿn goede reys/
Soo laet my niet als na den eys.
Voorwaer ſoo dit wierd' na gedaen/
Het ſouder dickmaels beter gaen:
Want veeltÿts door te grooten laſt/
En wort niet op den dienſt gepaſt.
Ey ſiet! wat heeft 'er menigh man
Meer ampten als hy dragen kan/
Soo dat hy onder zÿnen ſtaet/
Gehocht/ gebult/ gebogen gaet;
En efter wil hy grooter eer/
En roept noch al geduerigh/ Meer/
Tot hem het pack ter neder druckt/
Of met gewelt ter aerden ruckt.
Gy/ zydy wÿs/ beminde vrient/
Beproeft wat u voor ladingh dient/
Beproeft u ſchouders/ eer gy draeght/
En wickt/ al voren eer gy waeght;
Want meer te willen als men kan/
Daer komt of ſchaed' of ſchande van.

'at u te ſwaer om heffen is, dat laet liggen,
Na den drager maeckt den ſack,
Pack na 't peert, en 't peert na 't pack.

Springht niet verder als u ſtock langh is.

Vrient die hier ſtaet aen deſe ſloot/
My dunckt ſy is u wat te groot;
Al eer gy dan u ſprongh begint/
Soo maeckt dat gy u wel verſint/
Soo maeckt dat gy de gronden weet/
Soo maeckt dat gy het water meet.
Maer let voor al/ O goede man!
Hoe ver u polsſe reycken kan;

Want veel te poogen ſonder raet /
En ver te ſpringen ſonder maet /
En ſaken aengaen ſonder maght /
Dat brenghter menigh in de graght.

Wie geen eyeren en heeft, die broedt den neſt.
Reck na deck, Teer na neer.
Maet houdt ſtaet.
Niemant ſpringht vorder als ſyn pols vermagh.
Elck roeye met de riemen die hy heeft.
Haelt u zeyl niet te hoogh.
Kent ſtaet en hout maet.
Laet den geck niet te veel uyt.
Kleyne vogelkens kleyne nesjes.
Springh niet verder als u ſtock langh is.

Taſt geen root Yſer aen, of ſpout 'er op.

Leſt daer ick over ſtrate gingh /
En lette vaſt op alle dingh /
Sagh ick aldaer een jonge ſtaen /
Die greep in haeſt een Yſer aen /
Een Yſer dat hy voor hem ſagh:
Gelijck het by de ſmiſſe lagh:
De ſmit zijn Vader ſtont 'er by /
En trock de jongen aen de zy /
En ſeyde / met een hart vertoyſt /
Wel / botte lecker / als gy zijt /
Zijt gy een Sone van een ſmit?
Zijt gy mijn kint / en doeje dit?
Grijpt gy uyt enckel onverſtant /
Taſt gy na 't Yſer metter hant?
Eer datje proeft en zijt gewis /
Of 't heet / of kout / of hoe het is?
Voorwaer dit is recht plompaerts werck /
Gy / neemt een beter ooggemerck /
Want in een winckel van een ſmit /
Daer weet een yder menſche dit /
Dat noyt een Yſer dient geraeckt
Als van te voren nat gemaeckt /
En geeft het dan een ſnap gedrups /
Soo houdt voor al u vingers t'huys.
Dit was na mijn begrip een dingh
Dat vorder als de ſmiſſe gingh;
Ick hebbet daerom hier geſet /
Dus dien het ſmaeckt / die neget met.

n en ſmitſe wat te raken, By Aptekers wat te ſmaken,
n en Spokers boeck te leſen, Kan niet meer als hinder
wefen.
Steeckt u in geen gat of ſiet 'er deur.

't Is quaet ſlijpen ſonder water.

Leſer ſal gelieven (in plaetſe van een Plate, die
ier nagelaten is) by inbeeldinge ſich voor te
ellen, een Slyper met een droogen ſlyp-ſteen,
lagende in voegen als hier is volgende.

oort vrienden / die my heden ſiet /
Hoort doch den gront van mijn verdriet /
rt / mach ick bidden / mijn geklagh /
ick moet brengen aen den dagh :
ck ben een jonck / een kloeck geſel /
kan mijn Ambacht wonder wel /
hebbe vry geen ſlecht verſtant /
ben oock veerdigh van der hant /
weet hoe ſtael / al is 'et fijn /
et na de kunſt geſlepen zijn :
er ſiet / O lieve mackers ! ſiet /
! water dat en heb ick niet /
! water / dat is krachtigh nat /
r baet geen ſlijpen ſonder dat /
r baet geen kunſt / of rappe voet /
r niet te hebben hinder doet.
ſiet hoe het by de menſchen ſtaet /
hoe het in de werelt gaet !
s 'er yemant kloeck en wijs /
er krijght een ſchamel ruyter prijs !
nt heeft hy maer een droogen ſteen /
aes ! ſoo ſtaet hy daer alleen ;
ſtaet / eylacen / ſlecht en ſiet ;
nt ſonder water ſlijpt men niet.

Of ſchoon de Byën konſtigh ſyn,
Gaet neemt hun eens de Rosmaryn,
Gaet neemt hun Bloemen ende Kruyt,
Siet al haer kunſten hebben uyt.
Dat nut, dat net, dat aerdigh beeſt,
Dat miſt terſtont ſyn kloecken geeſt.

Met Vis woꝛt Vis gelockt/ met Vincken vanght men Vincken
Een penninck in de beurs en hooꝛt men nimmer klincken:
Een Boom waſt alderbeſt daer meer geboomte ſtaet;
Het gelt is even ſoo/ het wil een mede-maet.

't Is quaet kemmen daer geen hair en is.
Met ydele handen is quaet havicken locken.
't Is quaet bry maken van water alleen.
Die winnen wil, moet by ſetten.
't Is quaet koecken backen ſonder vyer of vet.
Een goet vyer maeckt een ſnelle kock.

Niet te veel Eyers onder een Hen.

Een Huysman ſpreeckt.

Ick hebbe ſchier een ſtaegh gekijf
Met onſe Trijn dat gꝛilligh wijf;
Die ſeyt my dat ſy heeft een Hen/
Soo goet als ick ter werelt ken/
Een Hen/ die vaſt en ſeker bꝛoedt/
En wonder wel haer jongers voedt/
En daerom wil ons ſtuere Trijn
(En 't kan of 't magh niet anders zijn)
Dat ick mijn Eyers allegaer
Te bꝛoen ſal leggen onder haer;
Maer ick en kan het niet verſtaen/
En kant 'er daerom tegen aen/
Ick ſegh (en dat op goeden gꝛont)
Te veel is altijt ongeſont;

Sal ick ons eyers allegaer/
De hope van het lange jaer/
Sal ick ons ſchat/ ons gantſche Kraem
In eenen klomp en al te ſaem
Betrouwen aen een eenigh hoen?
Neen/ dat en meyn' ick niet te doen.
Kan niet een Weſel/ of een Kat/
Een Bontſinck/ of een ſnoode Rat/
De broet-hen brengen in den noot/
De broet-hen brengen in den doot?
Kan niet een ander ongeluck
Ons brengen in den hooghſten druck?
Bedaert u dan/ mijn lieve Trijn;
Want dit en magh voorwaer niet zijn;
Een eenigh neſt is haeſt geſtoort:
Een eenigh beeſt is haeſt vermoort:
En daerom dient ons goet verſpreyt/
En hier en elders wat geleyt.
Een Muys die maer een hol en heeft
't Is wonder ſoo ſe lange leeft.

Maer d'wijl de Lants-man/ en zijn Wijf
Hier over raeckten in gekijf/
Vraegh yemant wat dit is geſeyt?
Siet/ dus ſoo wort 'et uyt geleyt.

Gy Koopman waeght niet allegaer
Op eenen bodem uwe Waer:
En gy Rentier ſiet dat u gelt
Niet al aen eenen zy getelt:
En gy die zijt in landen rijck/
Betrouwtſe niet op eenen dijck:
Maer boven al/ gy maghtigh Vorſt/
Hoe ſeer dat gy na 't heerſchen dorſt/
En hanght niet licht hoe dat 'et gaet/
Aen eenen Veldſlagh uwen ſtaet:
Des werelts ſaecken al te mael
Die zweven in te loſſen ſchael/
Om ſoo te wegen t'eener tijt
Al wat gy hebt en wat gy zijt.
Ick ſegge daerom tot beſluyt/
Ick roepe met den Lants-man uyt/
Veel Kabels zijn de Schippers beſt/
Dus niet te veel in eenen neſt.

La Vache ne scait que luy vaut sa queuë, jusques qu'elle l'a perduë.

Wat maeckt de Koeye met den steert/
S'en is haer niet een boone weert/
My dunckt dat die haer niet en past/
Sy dient het beest maer tot een last.
Het is wel soo/ dat yeder lit
Heeft zijn gebruyck en eygen wit:
Het oor dat hoort/ de tant die knaeght/
Het ooge siet/ de schenckel draeght/
De voet is noodigh tot den trap;
Maer waer toe dese wipper-wap?
Dit heb ick dickmaels overleyt/
En dickmael overluyt geseyt.
Doch lestmael quam ick op het lant/
Daer ick veel schoone Koeyen vant/
Doch eene was haer steert gekort;
Die stont met vliegen overstort;
En schoon sy dreyghde met het hooft/
Haer dreygen wert niet eens gelooft:
Het slim gespuys sat even stijf/
En beet haer binnigh in het lijf.
Ick sagh hier by een ander staen/
Die was 'er vry wat beter aen/
Dewijl sy hadt een wacker dingh/
Dat haer van achter neder hingh.
Daer mede sloegh sy hier en daer/
Al waerse vliegen wert gewaer/
Soo dat 'er niet een kleyne mugh/
Haer mochte dueren op den rugh.
Dit siende sprack ick in den geest/
Als in de plaetse van het beest:
„ Siet niemant kent zijn eygen goet/
„ Tot hy het eens ontbeeren moet.

De Koe en weet niet waer toe haer de steert dient, voor datse die quyt is.

Un bon charton tourne en petit lieu.

Leſer beelde ſich hier in eenen Voerman op een ſmal-n weg, ſyn Koets kort en kunſtelycken omwendende.

l is de bane ſmal / al zijn de ſchaerſche wegen
Gedrongen tegens een / en dijſter ongelegen /
ioch weet in dit geval een handig Voerman raet /
n maerkt dat even daer zijn wagen omme gaet.
i ander onbewuſt om na de kunſt te rijden /
ſoude voor gewis hier ſchade moeten lijden /
f ſtont in dit geval verwonnen van den noot /
f ſtorte met den Koets te midden in den ſloot.

en die met ſtillen Geeſt ſich oeffent in de zeden /
En heeft zijn hert gewent te buigen na de reden /
ie vint in zijn bedrijf dat hem vernoegen magh /
l is hy kleyn gehuyſt / en ſonder groot beſlagh;
weet des niet te min zijn dingen uyt te voeren /
kan noch evenwel de gantſche leden roeren.
Het is na mijn begrijp het is een ruſtigh man
Die op een engen hoek zijn wagen draeyen kan.

Quando l'ucelle e fuggito, poco rileva in ſerrar la gabbia.

afbeeldinge hier van, ſoude mogen weſen een Vader ie ſyn kint aenſpreeckt, daer het ſelve een Vogel-koye oogt te ſluyten, daer de vogel is uyt gevlogen, ter orſake van het ſelve verlies bitterlycken weenende.

De Vader ſpreeckt.

Wel hoe / mijn weerde ſoon / waerom aldus gekreten?
Of is de vogel wech die hier heeft in geſeten?
Ja dat is 't / naer ick merck / dat is 'et dat u ſchort /
En daerom datje klaeght / en droeve tranen ſtort:
er kint / dat is gedaen / de dinck is wech gevlogen /
inc't is in het woudt / of in de lucht getogen;
Wat voordeel kan het zijn dat gy de kope ſluit?
De vogel liebe maet / de vogel is 'et uyt.

Wat dient den ſtal bewaert of aen den knecht bevolen/
Wanneer het beſte peert te voren is geſtolen?
Wat dient de water-put met aerde toegeſprept/
Wanneer het beſte kalf daer in verdroncken leyt?
Het is van ouden tijt een wijſe van de gecken:
Eerſt/ naer een harden ſlagh/ het hooft te willen decken:
De wijsheyt moet in tijts/ en van te voren ſien/
Hoe alle ſaken ſtaen/ en wat 'er kan geſchien.
Op dan noch weeſt getrooſt en ſtilt u bitter klagen/
Wat niet te rechten is dat moet men willigh dragen:
Let beter naderhant/ let beter op u ſtuck;
Men wort by wijlen kloeck alleen door ongeluck.

Schrappen en geldt niet als de pot uyt is.
't Is te laet, ſey de Exter, en hadt den bout al in 't l
Een geworpen ſteen, Een geſchoten pyl,
Een geſproken woort, en ſyn niet te herroepen.

Wanneer een pijl is in de lucht/
De ſnelle vogel op de vlucht/
De ſteen geſlingert uyt 'er hant/
De ſtemme buyten uwen tant/
Soo is de ſlagh alree gegaen/
En daer en is geen houwen aen.
Dus eer de pijl is in de lucht/
De ſnelle vogel op de vlucht/
De ſteen geſlingert uyt 'er hant/
De woorden buyten uwen tant/
Soo weeght ten naeuwſten/ deftigh man
Wat dat 'er af gebeuren kan:
Want als het onheyl is geſchiet/
Soo gelt ontijdigh klagen niet.

Heeft yemant met ſpreken ſich vergiſt,
't En wort met geen ſponſy uytgewiſt.
Syrach 21: 27.
De Wyſe wegen hare woorden met een goutgewicht

s morssige lieden kuys worden, soo schuerense de panne van achteren.

siet eens dese twee die in voorleden jaren
Gantsch vuyl in haer bedrijf en rechte slonsen waren/
e zijn nu wonder net/ en uyt 'er maten kuys/
i boenen even selfs de gronden van het huys;
annen aen den heert/ die niemant van de bueren
anders is gewoon als binnen in te schueren/
e kuyst dit aerdigh volck oock aen den uyter-kant/
hanght die meesten tijt te midden in den brant.
gaet 'et in 't gemeen/ wanneer ontwijse lieden
al te dommen ernst haer oude rancken vlieden:
ant mits sy bijster hart/ en sonder reden gaen/
oo komt de tegen-feyl niet selden op de baen.
t niet een quiste goet/ wanneer hy wil bedaren/
dickwils al te seer genegen om te sparen?
pilt niet een gierigh mensch (als hy na miltheyt tracht)
el dickmaels sonder maet/ en boven zijnè macht?
s beyde sonder gront/ en tegen goede zeden/
s beyde sonder slot/ en buyten alle reden.
Wel vrienden/ weest beset/ en houdt de rechte maet;
't En is geen ware deught die uyt den regel gaet.

Noch y noch fy.
Ick magh wel boonen, maer niet met backen vol.
Men moet met handen, en niet met manden zaeijen.
Maet houdt staet.

Guardati d'aceto de vin dolce.

Wanneer daer yemant maeckt Azijn /
En neemt 'er toe den soetsten Wijn /
Die krijghter van het suerste vocht
Dat oyt op tongen byten mocht:
Want als het soet zijn aert verlaet /
Niet dat zijn suer te boven gaet.
Onthoudt dit woordt / geminde vrient /
Vermits het alle vrienden dient.

Als vrienden uyt een misverstant
Eens worden tegen een gekant:
Als broeders / om / men weet niet wat /
Door twevel worden op gevat:
Of als de Vader en het kint /
Sich tegen een ontsteken vint.
Of dat twee liebe met 'er tijt;
Vervallen tot een wrange spijt;
Soo vint men dat haer fellen haet /
Gantsch boven alle peylen gaet:
Want als sich vrientschap omme-went /
Soo isser onlust sonder ent.

Gy daerom al die vrienden zijt /
En geeft de gramschap geenen tijt;
Maer is 'er yet dat qualijck staet /
Soo heelt 'et weder met 'er daet.
En of gy schoon een reysjen kijft /
Soo maeckt noch dat gy vrienden blijft.

Van de soetste wyn De selfste Azyn.
Broeders gekyf Komt om ziel en lyf.

Mai non divento fiume grande, che non n'eutrasse aqua turbida.

Noyt beeck en is in haest gegroeyt /
Soo datse krachtigh henen vloeyt /
Of dat haer stroom de landen deylt /
En dat op haer een schape zeylt /
Of wis sy heeft van onklaer nat
Al vry wat veel in haer gevat
Als yemant wort in haesten ryck /
Oock verre boven zijns gelijck /

En dat men niet ter deegh en siet/
Waer uyt zijn eenwaes is geschiet/
Dat hielt men eertijts voor een dingh/
Dat niet / gelijck het souw / en gingh ;
Men hieldt/ dat snel en haestigh gaet
Al vry wat onklaer wesen moet.
En schoon het slaet by wijlen mis/
Men vint 'er dat het seker is.
Wat dient hier langer op gestaen:
Yy; dien het raeckt / die treckt het aen.

Syrach 28: 20.

...em snelt ryck te worden en sal niet onschuldig blyven.

...et Nederlants spreeckwoort seght daerom wel:

Lanckſamen ryckdom is saligh.

...rtunam, velut tunicam, magis concinnam proba, quam longam.

Een slodder-kleet dat niet en past/
En is niet anders als een last,

De

De man die het wyde ſlodder-kleet aen hee[ft]
ſpreeckt :

Dit kleet is al te langh / en al te ruym geſne[den]
't Hanght my ('k en weet niet hoe) en ſlo[dert]
aen de leden :
Het is een laſtig pack / ſchoon dat ick maer e[en]
En 't doet my ſtaegh belet al waer ick henen [ga]
Ick ben gelijck verdoolt in deſe grootе vouwen
Ick ben geheel verſtelt met deſe ruyme mouwe[n]
Mijn hoed dekt my het oog / dewijl hy neder [zijgt]
En dat gebeurt alleen vermits hy is te wijt :
De kouſſen / die gy ſiet / zijn laſten aen de bee[nen]
En in dees groote ſchoen daer vallen kleyne ſtee[nen]
En ik en weet niet wat / dus ben ik gánſch ver[...]
En blijve dickmael ſtaen te midden op het ve[...]
Ick ben een reyſend' man / en hebbe veel te dwa[len]
Nu op een hoogen bergh / en dan in lage dalen.
Nu op een driſtigh zant / dan op een gladde b[...]
My dient geen ſlodder-kleet om wel te m[...]
gaen.
Voorwaer een minder rock die ſouw my beter pa[ſſen]
Die ſtaet my aen het lijf / als uyt het lijf gewaſſe[n]
Ick prijſe boven al een knap / een matigh kle[et]
Al wat daer boven gaet en is maer enckel leet.
Wat mogen even ſtaegh / wat mogen alle menſc[hen]
Gelt / have / renten / lant / als ſonder e[...]
wenſchen /
Men ſegge wat men wil / die ruymen noot[druft]
heeft /
Die is 't die alderbeſt / en onbekommert le[eft]
Een rock niet al te ruym / niet aen het lijf geſpan[nen]
Dat is het beſte kleet voor vrouwen ende manne[n]
Want al wat na den eyſch niet aen de leden pa[ſt]
En is maer ongemack / en niet als enckel laſt

Die katz had die fiſch lieb, aber ſie wil nit im waſſer.

eſer beelde ſich in, een kat omtrent een tobbe met er ſittende, daer Viſch in leght; de kat daer op ende, en haren poot uytſtekende, maer niet in 't er dervende taſten.

nt ſiet doch hier een reys ons katte ſit te pronchen!
komt let op haer gebaer hoe datſe weet te lonchen!
Sy ſiet den verſchen viſch/ ſy ſiet het open vat/
Maer/ des al niet te min/ ſy vreeſt het killigh nat/
eſt/ gewis ſy vreeſt haer pooten nat te maken/
rom wil het dier het water niet genaken;
Sy dreyght wel met den klaeuw/ maer taſt niet in den gront/
En dus en krijghtſe niet als honger in den mont
oint/ meeſt over al/ een deel verkleumde menſchen/
haer ſtill' gepeys wel groote dingen wenſchen:
Maer dat en is maer wint: want die hem moeyt ontſiet/
ſit wel met angſt en wacht/ maer vorder anders niet.
roſen plucken wil/ en magh geen prickels mijden:
honich-raet begeert/ die moet de byen lijden:
, Voor hem die vruchten ſoeckt/ is 't wenſchen niet genoegh/
, De hant moet uyt de mouw/ de hant moet aen de ploegh.

---

luye kat, Eet nimmer ſat, Mits ſy het nat
Te byſter myt.
ſoekje wat, Onthoudt vry dat, Men krygt geen ſchat
'r En zy met vlyt.
t arbeyt kryght men vyer uyt den ſteen.
reeuwen willen wel kerſſen eten, maer geen boomen planten.

Een vuyle Bruyt heeft veel pareerens aen.

s yemant tot u komt met opgepronckte reden;
Als yemant moedig is/ en buygt de gantſche leden/
s yemant met beleyt zijn onſchult heeft gedaen;
gt dan/ een vuyle bruyt heeft veel parerens aen.
Gemaelde bloemen en riecken niet.
Op een gebrande vlaeye dient ſuycker geſtroyt.

Ein

Ein klein henn leget alle tag, da ein Strou[ß] im jahr nur eins.

De Huysman die de korf met hoender-eyer[s] in den arm heeft, ſpreeckt.

Hoort doch wat ons gebeurt; de ſchijn heeft my gelogen/
En hope van gewin die heeft mijn wijf bedrogen:
Een koopman liet my ſien een ey van deſen ſtruys/
Dies kocht ick ſtracx het dier en bracht het in mijn huys.
Ick dacht nadien het beeſt is dus gewoon te leggen/
Soo ſtaet ons deſe koop voor al niet af te ſeggen:
Want ſiet het binnen-ey is maer gelijck een bal/
En 't blijckt hier dat de ſtruys wel anders leggen ſal:
Zijn ey is als een bol/ dat acht ick groote ſaken/
Men kan van een allen een gantſche ſtruyve maken:
Een boer/ een rauwen gaſt/ al komt hy van de ploegh/
Geeft hem maer ſoo een ey/ gewis hy heeft genoegh;
Dit ſteld' ick voor gewis/ maer ſiet in korte dagen/
Doen vandt ick met 'er daet hoe dat ick was geſlagen;
Het beeſt at wonder veel/ en bleef noch even graegh/
Dies ſeyd' ick menighmael/ ſiet wat een ſtruyſſche maegh;
Van eyers geen gewagh/ en ſchoon ick maeckte neſten
Van hoy/ van enckel dons/ 'k en vont 'er niet ten beſten:

naer een langen tijt / juyſt eens ontrent de Mey /
ſocht ick in het neſt / en vont een eenigh ey;
as ick wonder bly maer al op loſſe gronden:
nopt / na deſen tijt / en is 'er meer gevonden/
binnen / onder dies / die leyden even ſlaegh /
af my goet gewin / en dat meeſt alle daegh:
ef ick op den ſtruys / en gingh den ſlokker ſeggen/
r du groote vraet / die niet en weet te leggen /
in is maer bedrogh / gelijck het beden blijckt:
ant groote winſt verleyt / en ſtage winſt verrijckt

t gewin maeckt ſware
n.
geen penning en acht,
rt geen guldens Heer.
enckel veertjens plukt
e vinck kael.
ſe ſlagen valt de boom.
veel ſlagen wort de
s murwer.
ickwils tot een kleint-
wat,

Soo wort'et wel een groote
ſchat.

De dagelyckſche penningh
weet wat.

Kleyn visje, ſoet visje.
Kleyn gewin,
Brengt ryckdom in.

Lankſamen ryckdom is ſalig.

Hoge boomen geven meer
ſchaduwe als vruchten.

Veracht / O vrient / noyt kleyn gewin:
Want dat brenght groote ſchatten in:
En niet en is 'er oyt ſoo vaſt /
Als dat geſtaegh en lanckſaem waſt.
Beſiet een ongetemden ſtier /
Die onlanghs was een vreedſaem dier /
Een dier dat noyt en ſtiet of vocht /
Maer daer een kint met ſpelen mocht /
Die wort in 't leſt een grouwſaem beeſt /
Dat oock den mannen is gevreeſt.
De boom daer yemant onder ruſt /
Daer van hy pluckt ſijns herten luſt:
Daer van hy ſchoone vruchten leeſt:
Dat is wel eer een rijs geweeſt.
My dunckt hier is genoegh geſeyt /
Soo gy het ſtuck wel overleyt:
Doet tot een kleyntje dickmael wat /
Soo wort'et noch een groote ſchat /
Maer kleyn verlies dat dickmael koomt /
Daer dient al mede voor geſchroomt:
Want kleuter-ſchult van kleyn beſlagh /
Als die vermeerdert dagh op dagh /

M Wort

Woꝛt met 'er tijt een groote laſt /
Schoon dat gy daer niet op en paſt.
Let dan / al wie een huys beſoꝛght /
Dat gy geen kleyne ſchult en boꝛght /
Want kleuter-ſchult van kleyn beſlagh /
Als die vermeerdert dagh aen dagh /
Woꝛt met 'er tijt een groote laſt /
Schoon dat gy daer niet op en paſt.
Let dan / al wie een huys beſoꝛght;
Dat gy geen kleyne ſchult en boꝛght;
„ Want ſiet! een dꝛop die holt den ſteen /
„ En dat ſlechts dooꝛ den tijt alleen:
„ Het ſlaegh gebꝛuyck verſlijt het ſtael:
„ By veertjens woꝛt de vincke kael /
„ En 't muysje dat geduerigh bijt /
„ Dooꝛ-knaeght een kabel met 'er tijt.

Gꝛoote Viſſchen ſcheuren 't Net.

De Viſſcher ſpreeckt.

Hadt ick vooꝛ kleyne viſch mijn netten willen hangen /
Of in een ſtille gꝛacht maer palingh willen vangen /
Soo hadt ick nu de ſood' / of ſoo het anders gingh /
Mijn net bleef immers gaef / ſchoon dat ick niet en vingh;
Maer ſiet ick ſchoot het wandt ontrent de gꝛoote viſſchen /
Nu moet ick bey geſijck / en vangh / en hope miſſen;
Want oock mijn beſte net is over al geſcheurt /
Kyckt / vꝛienden / kijckt een reys / wat ſtoute viſſchers beurt:
Onthoudt my deſe les / die gꝛoote dingen jagen
En vangen dickmael niet als onverwachte ſlagen:
Dus gy die viſſchen wilt / en blijven buyten pijn /
Viſt / lieve vꝛienden / viſt na dat u netten zijn.

Groot ſchip, grof water.
Men moet ſoo groote brocken niet in-ſwelgen dat m aen wurght.
Groote ratten byten door de val.
Groote viſſchen ſpringen uyt den ketel.
Byen en horſels die breken het ſpinne-web.

Canta la rana.
Y no tiene pelo ni lana.

Al is de puy een ſchamel dier /
Al iſſe naeckt gelijck een pier /
Al heeftſe ſchoon geen wol of haer /
Sy maeckt noch efter blyde gebaer;
Want op het lant is 't datſe ſpringht /
En in het water datſe ſinght;
En daerom houdt men voor gewis
Dat ſy ſtaegh blyde en luſtigh is.
Meynt yemant dat een vrolick hert /
Uyt rijckdom maer geſogen wert?
En dat een blyde / en fris gelaet /
Alleen maer hanght aen grooten ſtaet?
Neen / neen / geſellen denckt'et niet /
Het gelt heeft mede ſijn verdriet;
En die met weinigh is vernoeght /
En ſijnen luſt na reden voeght /
Is dickwils blijder van gemoet /
Als Graef / of Prins / of Koningh doet.
Dies ſtel ick dit hier voor beſluyt /
(Want ſiet / de reden wijſt'et uyt)

„ Het groot beſlagh is maer een pack /
„ Een kleyne ſtaet is groot gemack.

Een bly gemoet,
En machtigh goet,
Is wonder ſoet.

Geen rycker man in alle Ste
Als die met 't ſyne is te vre

Wie tegen wint ſpouwt / maeckt ſijn Baert vuyl.

Al wie dat opt beſtaet om tegen wint te ſpouwen /
Die vint het vuyle quijl ontrent ſijn eygen mouwen /
Of op ſijn aenſicht ſelfs / of op ſijn netten baert /
„ Dus vrienden / wie gy zijt / en doet niet tegen aert.

Van een heete potagie en ſnoept geen kat.

Op een ziedende pot en ſit noyt vliegh.

Quien echa aguas en la garrafa de golpe ma detrama que elle coge.

De Leſer beelde ſich in een man, die een fleſ met een engen hals willende vol gieten, m al het water ter aerden ſtort, vermits hy te v teſſens giet.

De man die het water giet, ſpreeckt.

Wat magh ick doch beſtaen / wat gingh ick hier bedrijven /
Ick moet in dit geval mijn eygen daet bekijven /
Want dat mijn vyant lacht / mijn vrient en vrouwe ſchreyt /
Dat wijt ick anders niet als ſlechts mijn quaet beleyt ;
Ick meynde met een ſwalp mijn fleſſche vol te gieten
Maer ſie daer al het nat ter aerden neder ſchieten ;
Daer is nu mijn geluk / mijn ſchoone kans gegaen /
En ſiet / mijn holle kruyck die blijft hier ledigh ſtaen.
Ach hadt ick met beſcheyt mijn voordeel konnen achten /
En met een ſtillen geeſt een weynigh konnen wachten /
Ach hadd' ick dit beleyt door raet en met gedult /
Daer is geen twijffel aen / mijn fles die waer gevult.
Maer ſiet! ick was te graegh / en al te ſeer genegen /
In haeſt / en ſonder maet / mijn gieten aerdt te plegen ;
Het was na mijn verſtant / het was te groote pijn
Te ſitten aen de beeck / en lanckſaem vol te zijn.

ſta ick nu en kyck / beſpot van alle menſchen /
at ick over heb / is ſlechts alleen het wenſchen.
Siet dus ſoo vaert het volck / dat met een ſnellen ſpoet
Na groote ſtaten tracht / of grabbelt om het goet:
oogh dat alleen loert om veel te mogen grypen /
ven dat belet de vingers toe te nypen.
Daer lept het gantſche kraem dan veelrijts over hoop
De vrienden in den laſt / de meeſter op de loop.
oort een deftigh woort / en wilt'et mede dragen;
an u dienſtigh zijn u gantſche leven dagen;
Eer / die met trappen klimt / en goet dat lanckſaem waſt /
Dat baert de meeſte vreught / en lijdt de minſte laſt.

Een Swaen vallen haer veeren ſoo veſigh als een Muſch.

Ick ſagh onlanghs een Swanen neſt /
Te midden in een gracht gevest /
Op ſeker eylant dat 'er ſtont /
Te midden in het nat gegront;
En ſiet ick werd' oock even daer
Een neſtjen van een Muſch gewaer /
Een Muſch gelyck men in het riet
Des Somers haer geneeren ſiet.
Ick bleef op dit geſichte ſtaen /
En ſagh haer beyder maeckſel aen /
Het eene nam ick met 'er hant /
Gelyck ick dat vol jongen vant:
Het ander ſtont ick aen en ſagh /
Gelyck het voor mijn oogen lagh /
Terwyl ons Boerman met de Swaen /
Hadt als een oorlogh aengegaen /
En met ſijn pols haer tegen hiel /
Dat ſy ons niet en overviel /
Maer ſekerlyck het kleynſte neſt /
Dat was (mijns oordeels) alder-beſt.
Maer ſchoon de Swaen haer kinder-bed
Met groote tacken hadt beſet /
Hadt opgemetſelt ſonder ſteen /
Met riet gevlochten onder een /
Hadt wonder dicht en vaſt geſtelt,
Met loof en ruyghte van het velt:
Noch hadt de Muſch geen ſlechter voet
Om wel te queecken haer gebroet:
Want ſiet! haer neſt was ſacht en vol /
Van moſch / van hoy / van pluymen vol /
In 't korte / na haer kleyn beſlagh /
Soo net en konſtigh als het magh.

Soo dat vóór al de groote Swaen/
Geen beter voorraet hadt gedaen.

Als ick dit wel hadt overleyt/
Doen heb ick open uytgeseyt:
Nu vind' ick met de ware daet
Hoe dat'et in de Werelt gaet:
Ick vinde dat de groote Swaen/
(Hoe schoon met veeren aengedaen)
Haer dons soo wel van nooden heeft/
Als 't kleynste mugje dat 'er leeft:
En daerom segh ick tot besluyt/
„ Groot is het Hoff/ veel gaet 'er uyt

Indiender yemant het onderſcheyt tuſſchen een groter de kleynen ſtaet recht wil verſtaen, die beelde ſic dat hy voor hem ſiet een Swaen, een Struys, ofte ee anderen grooten vogel, gantſch kael en ſonder vee ende wederom aen de ander zyde een Muſch, een Vi ofte ander kleyn Vogelken, mede geheel naeckt ende pluymt weſende, ende ſtelle ſich dan voor dat deſelve de gantſch beſich zyn, yeder om haer bloote lyven te gen bedecken: ſoo doende ſal hy dadelycken gewaer v den dat 'er in ſoodanigen gevalle een Vinck, ofte M vry beter aen is als een Swaen ofte Vogel-ſtruys, ver ſoo een kleyn dier, als een Muſch ofte vinck is, met minſte veerken ofte andere ruyghte dat het hier ofte ontmoet en opraept, lichtelycken ſyne kleyne ledeken konnen bedecken: maer een Swaen waer ſal die kon bekomen ſoodanigen menighte van pluimen, om dat g lyf, ende dien hoog uytgeſtreckten hals mede te bekled Paſt deſe gelykeniſſe, Leſer, aen de eene zyde op een Pr ofte yemant anders die groot is in de Werelt: ende ae andere zyde op eenen gemenen Burger, beyde uyt hare legentheyt door eenigh ongeluk vervallen, ende tot klei heyt ofte armoede geraekt; gy ſult in der daet; als met h den taſten 't gene wy hier voren met woorden hebben geſ

Groote Heeren, Groote kleeren.
Groot is 't Hof, Veel moet 'er of.
Groote neerſen, groote broecken,
Groote koppen, groote doecken.

er veel goets is / daer zijn veel die het eten.
Eccleſ. 5: 11.

e Leſer beelde ſich in, een man, die in een
oot Hoff ofte Princen paleys, op den omme-
gh van het geheel geſin ſtaet en let.

Tot heden toe en twiſt ick niet/
Waer op de gulde ſpreucke ſiet/
Die ick leſt in den Bybel las/
Daer van een Koningh ſchrijver was/
Te weten: Dat eens rijcken goet/
Veel grage byters lijden moet.

Maer heden was ick uytgegaen/
En bleef hier aen de deure ſtaen/
Daer ſagh ick eerſt den rechten vont
Daer op de ſpreucke was gegront:
Ick ſagh 'er eters over al/
Ick ſagh 'er peerden op de ſtal/
Ick ſagh 'er koetſen twee of dry/
Ick ſagh 'er rauwe gaſten by/
Ick ſagh 'er honden in het kot/
Ick ſagh 'er jagers om het ſlot/
Ick ſagh oock vliegers daer omtrent/
En grage vogels ſonder ent/
Ick ſagh 'er jongens/ vreemt gekleet/
Tot ſlimme rancken uytgereet/
Ick ſagh 'er kocks in groot getal/
En knechts en meysjens over al/
Ick ſagh 'er/ ick en weet niet wat/
Dat al met grage tanden at:
In 't korte/ wonder groot beſlagh.
En d'wijl ick al den handel ſagh/
Doen ſeyd' ick met een ſtillen mont/
Soo dat 'et niemant hooren kondt:

Wat heeft de rijcke van zijn gelt
Daer op hy al de ſinnen ſtelt/
En acht 'et voor zijn hooge luck?
Ick bidde/ let eens op het ſtuck:
Hy heeft voor al geen ruymer maegh/
Hy wort oock noyt eens vroeger graegh.
Als eenigh ander eerlijck man:
Soo dat hy niet meer eten kan/

Als eenigh ander eerlijck man:
Soo dat hy niet meer eten kan/
Als yemant die maer weynigh heeft/
En die meer van zijn handen leeft.
Wat heeft hy dan van al zijn goet
Als dat hy groote braten voet:
En dat hy dickwils met verdriet/
Veel rupsen op zijn koolen siet.
Ick segge daerom voor het lest:
„ Een kleyn gesin is alderbest:
„ Een groot beslagh/ een lastigh pack/
„ Een kleyn bedrijf is groot gemack.

Groot huys, groot kruys.
Groot is 't hof, veel moet 'er of.
Kleyn schip, kleyn zeyl.
Kleyn huys, kleyne sorg.
Veel koejen, veel moejen.

Groot gesin, groot ge
Hoe meerder visch, droever water.
Een kleine heert al is het k
Die hoeft alleen maer we hout.

Capra Syria.

De geyte/ vrienden/ die gy siet/
En die soo vollen elder biet/
Is niet soo nut gelijck het schijnt/
Om dat haer voordeel licht verdwijnt:
Want mits het dier is wonder geyl/
Soo stort het licht den mellick-teyl/
En giet 'et al-te-mael daer heen/
Wat nu alreets gewonnen scheen.
Wat is 'er menigh konstigh man
Die gelt genoegh verdienen kan!
Maer doch wat baet hem zijn gewin?
Hy slaet 'er weder quistigh in/
En schoon hy wint gedurigh veel/
Hy jaeght 'et door een ruyme keel/
Hy hangh 'et aen den dobbel-steen/
Hy maeckt 'et alle man gemeen/
Hy stort 'et in een hoeren schoot:
Dies blijft er niet voor zijnen noot:
Maer leeft hy tot den ouden dagh/
Soo is hy kael/ gelijck hy plagh.
Wel/ gy die zijt een geestigh quant/
En gelt verdient door u verstant/
Quist niet/ al is u winste groot/
Maer spaert een penningh voor de noot.

En soo gy let op u gemack /
" Saeyt met een hant / niet met een sack:
" Want matigh voordeel wel gespaert /
" Dat is 't et daer men wel af vaert.

gewonnen, soo verteert. Soo 't quam, soo 't voer.

Met groote Heeren is 't quaet kerssen eten / sy kiesen de grootste / en schieten met de steenen.

Wil yemant boom-gewas met groote meesters eten /
Die moet voor alle dingh een nutte lesse weten.
t! al het beste fruyt dat is voor hun alleen /
/ soo men kerssen eet / sy schieten met den steen;
hieten, waer het valt / en waerse konnen raken /
u schoonen baert / of op u bolle kaken;
't staet u al-te-mael te lyden met verdragh /
n morren niet een woort / van pruylen geen gewagh:
oet / beminde vrient / in dese vreemde rencken /
toonen bly gelaet / en even leeren dancken:
s schoon gy schade lydt / des noch al niet-te-min
tfanght al wat gy kundt / en acht 't et voor gewin.
is u dat mishaeght / soo voeght u by de gasten /
wien het u betaemt vrymoedigh toe te tasten:
t Heeren voor den raet / en Vorsten aen het Ryck /
handelt / soo gy kont / alleen met uw's gelyck.

---

en peeren rotten niet.

en bidden is gebieden.

et groote Heeren kleyne is.

e Heren sal men groeten, n moeten.

et groote Heeren korte genspraeck.

oge boomen geven meer luwen, als vruchten.

Is quaet met stercke te lelen, want der stercken s der krancken doot.

Men moet de edelen haer wilt-braedt, de boeren haer kermis, en de honden hare bruyloft laten.

Heeren heult is geen erf.

Die Heeren dient kryght Heeren loon.

Die den Heere wil hoonen geve hem 't fyne.

Winterſche nachten,
Vrouwen gedachten,
En gunste van Heeren,
Siet men haest verkeeren.

Jongh hoveling;
Oudt schovelingh.

Korte reyen hoven wel.

Wydt beheert, na bevrient.

Schouten en Bailjuwen,
Grypen als wuwen.

Heeren en hoeren verschelen maer een letter.

Kieft u noyt een groten f
Noch te grooten mede-t

Watje seght, of watje
Met u meerder noyt en

Syrach 13: 2.

Maeckt u geselschap met den geweldigen, doet de aerde pot by den talen?

Par le petit chien le lievre est trouvé
Mais par le grand il est happé.

De Leser beelde sich in; een jager staende omtr een hert dat groote honden ter aerde vel bytende de bracken (die het selve hebben gedaen) daer van.

De Jager spreeckt.

Het wildt/ dat sich onthielt omtrent de dichte tacken/
Dat heb ick opgedaen met dese kleyne bracken/
Die liepen vlijtigh heen/ en keften over hoop;
En dreven menigh hert te samen op den loop;
Maer doen wy op het vlack de snelle dieren sagen/
En stonden al bereyt/ en veerdigh om te jagen:
Soo quamen daer in haest de snelle winden aen:
En stracks was al de jacht/ en oock de vangh gedaen.
Eylaes! mijn gaeuwste brack die wert 'er afgesmeten/
Die wert 'er af geruckt/ die wert 'er af gebeten/
En die het vluchtigh hert eerst in den woude vont/
En heeft geen ander loon als slechts een droogen mont.
Is 't niet een selsaem werck? De kleyne lieden vinden/
„ Maer waer men vangen sal/ daer zijn de groote winden:
„ Wat baet doch/ lieve vrient/ het loopen van den brack?
„ Een ander heeft het wildt/ en hy het ongemack.

Niet kint / dit heb ick langh geweten /
Dat groote vissen kleyne eten.

Leser beelde sich in, een visscher uyt een grooten visch een kleynen visch treckende, en syn kint toonende; die spreeckt aldus:

Komt hier en siet eens / weerde kint /
Wat vreemder sake dat men vint /
Komt leert hier wat u dienen kan /
Oock als gy wort een degen man.
Ick hebbe lange tijt gevist /
En dit en heeft my noyt gemist /
Wanneer ick yet gevangen hadt /
En dan omtrent den Oever sat /
En daer den visch in mooten sneet /
Gelijck men die gemeenlijck eet /
Of ick en vont / wanneer ick sagh /
Wat in haer groote roppen lagh /
Een spierlinck of een kleynen ael.
Een eerste van haer middagh-mael /
Soo dat ick nu voorseker weet /
Dat groote visch zijn minder eet;
Dit vind' ick in de woeste Zee /
Dit vind' ick op een stille Mee /
Dit vind' ick in een binnen-sloot /
Al isse dickmael niet te groot /
Godt gave dat men op het Lant /
Van dese strecken niet en vant /
Maer 't is 'er (na men ons vertelt)
Al op gelijcken voet gestelt;
Want al wat gaept na groot gewin /
Dat slockt wel licht zijn minder in.
„ Het is van oudts een wisse saeck /
„ Dat noyt een slangh was tot een draeck /
„ Dan soo wanneer haer mede-maet
„ Eerst door haer ruymte heele gaet.

Syrach 13: 23.

Gelyck de Leeuw het wild verslint, soo verslinden de Rycke den Armen.

Een

Een rijck man sterf sijn kint/
Een arm man sijn koe.

Komt vrienden/ komt te saem/ ick moet mijn lijden klagen/
Mijn hert kan sijn verdriet niet sonder spreken dragen:
„ Al wat de ziele druckt is minder als het plagh/
„ Wanneerse by een vrient haer open geven magh.
Mijn buer-man is een kint/ en my een koe gestorven:
Nu is hy sonder troost/ en ick geheel bedorven:
Dus zijn wy bey gelijck bedruckt tot in den geest/
Hy om sijn eenigh kint/ ick om mijn eenigh beest.
Siet wat een wonder dingh/ en wat een seltsaem sterven/
Ick konde wel een kint/ en hy een koeye derven.
O doot/ gaet anders om/ dan is 't geen ongeval/
Ick heb een vollen heert/ en hy een volle stal:
Komt tot mijn buer-mans haef/ en tot mijn seven kinders/
Dat is u meerder roof/ en voor ons weynigh hinders:
„ Men acht het over al alleen maer kleyne pyn/
„ Wanneer de Wollef rooft daar groote kudden zijn.
Maer wat ick seggen kan/ de doot en heeft geen ooren/
Sy wil geen wijsen raet/ sy wilt geen reden hooren/
„ Sy gaet den blinden gangh: De doot/ de bleecke doot/
„ Gaet meest den tijt te gast daer niemant haer en noot.
Wie sal nu myn verdriet/ wie mynen buer-man stillen?
Het gaet ons bey gelijck juyst soo wy niet en willen:

Want hy die machtigh is / verlieſt zijn naeſte bloet /
'n ick een arrem man / eylaes! mijn beſte goet.

---

uiconque à bouche ne die a un autre qu'il ſoufle ſon pottage.

.eſer heeft ſich hier in te beelden yemant die
ıs anders pap wil komen blaſen, maer van
n ſelven wert verſtooten, met byvoeginge
ı 't gene het bygevoeghde vers ſeyt:

Ick weet / mijn pap is byſter heet /
En 't is my boven maten leet /
Om dat mijn uytgeteerde maegh
Is hol en uyt 'er maten graegh /
Maer efter ben ick niet geſint
Gedient te zijn van uwen wint /
En ick en neme geen gedult
Dat gy mijn rijs-pap koelen ſult;
Want quamjer met de lippen by
Soo waert gy meeſter van den bry.
Ick heb / Godt danck / een eygen mont /
En eygen adem is geſont /
Het geen' gy voor hebt / weet ick niet /
Hoewel gy my de lippen biet;
En daerom / vrient / en gy / en elck /
Die blaeſt al beſt zijn eygen melck /
„ Want die zijn eygen papjen koelt /
„ Hy is 't et die hem beſt gevoelt.
Hoort / kinders / hoort een dienſtigh woort /
En ſeght het vry u mecker voort;
„ Als yder een zijn papjen blaeſt /
„ Als yder een zijn beesjen aeſt /
„ Als yder een zijn boodtſchap doet /
„ Als yder een zijn liefjen groet /
„ Als yder ſtelt zijn eygen maet /
„ Als yder maeckt zijn eygen ſtaet /
„ Als yder ploeght zijn eygen lant /
„ Als yder loſt zijn eygen pant /
„ Als yder bouwt zijn eygen neſt /
„ Dan gaen de ſaken alderbeſt.
Dus wat gy ſelfs blaſen kondt /
En roept daer toe geen vreemden mondt /

Want

Want selfs is de rechte man
Die best u dingen redden kan;
En als men krauwt zijn eygen vel,
Dan gaen de saken wonder wel.
„ Geen bood' en was 'er opt soo goet
„ Gelijck de meester selfs doet.

Het ooge van den Heer dat maekt de peerden vet,
Het ooge van de Vrouw dat maekt de kamer net.

Geen beter Hof-meester als de weert selfs.

Het beste mis op den Acker, is des meesters oogh en voet.

Selfs is goet kruyt.

Selfs is de man
Geen Bode soo g
Als de man selfs

Wat gy alleen kund
roept daer geen ander

Niet soo quaet, al
den toeverlaet.

Maekt u bedde soo
pen wilt.

Die de Koe aengaet die grijptse by den st

De Leser beelde sich in, een Koeye in de gevallen, ende den eygenaer (te vergee hulpe geroepen hebbende) deselve by den grypende om die uyt te helpen.

De Eygenaer van de Koe spreeckt.

Ey siet mijn beste Koe is in het slick gesoncken,
En waerder niemant by, sy lage nu verdroncken;
Dies roep ick overluyt: Gebueren leent de hant,
En set het arme beest eens weder op het Lant.
Maer schoon ick sta en schreeuw, och! niemant van de liede
En toont hem recht geneyght om hant te willen bieden,
Sy staen maer aen den kant, en sien 't, en weet niet h
Maer niemant van den hoop en taster handigh toe;
Sy maken wel vooraf het beest te willen raken,
Maer vreesen aen het slick haer huyt te sullen maken.
Nu sie ick hoe 't 'er gaet: Het is een oude leer,
Dat niemant opt en dinckt van yemant anders seer.
Wat batet in den noot een ander toe te spreken?
Wie yet gedaen begeert, dient handen uyt te steken.
Gy, laet dan nooyt u werck op dees of gene staen,
Of anders, lieve vrient, soo blijft 't et ongedaen.

'aites feste au chien, il te gastera ton habit.

aetst streeld' ick Tobben onsen hont/
Ick boodt hem oock mijn eygen mont/
:k gaf hem namen honingh-soet/
:lijck men liebe beesten doet:
aer siet: voor al dit soet bedrijf/
oo sprongh de sloef my op het lijf;
us sie ick aen mijn beste kleet/
iet anders als mijn herte-leet/
:t guijl uyt zijnen open muyl
at maeckt mijn schoonen mantel vuyl.
ijn schoe-lint/ en dees mooye strick/
i is niet als een enckel slick:
ijn vleyjen maeckt den reckel stout/
oo dat hy maet noch regel hout.

Hebt gy een knecht/ of eygen kint/
' yemant anders wel besint/
i lieffe-laetse niet te seer;
ier vrientschap is te wonder teer/
i dient gedragen/ niet getoont/
' wel gy wort met dreck geloont.
us wilt gy lust/ en geen verdriet/
:aeght liefde/ maer en toontse niet.

---

tegendeel van dat hier voren is geseyt, soo 'ermaent het Hebreeusche spreeckwoordt dat eenen vrient van suycker niet en moet op : dat is geseyt, dat men den willigen niet te en moet vergen, dat men niemants beleeft- en moet misbruycken, ende dat men een illigh Peert niet en moet overryden.

Wil-

Willige roſſ ſol man nicht ubertriben.

Een ſedigh man ſonder rys, ſtock, of ſpoor peerde ſittende, ſpreeckt.

Vraeght yemant wat de reden zy/
 Tertwyl ick deſen hengſt bery/
Dat ick geen rys of ſtock en draegh/
Ooch met geen ſpoor het peert en jaegh:
Die wete dat het moedigh beeſt
Is van een onvermoeyden geeſt/
En dat het dier/ uyt eyger aert/
Syn rappe leden niet en ſpaert:
 En waer toe dient het dat men ſlaet
Wanneer het peert gewilligh gaet?
 Men moet niet van een gunſtigh man
Al nemen dat men krijgen kan.
Dus weet dat ooch u beſte vrient
Niet al te veel gevergt en dient/
Want die zijn Ezels over laet:
Die maeckt dat hy verlegen ſtaet.

In een ander mans oor is te ſnijden als in een vilten hoet.

De Chirurgyn ſpreeckt tot de omſtanders.

Wel/ maets/ wat is 'er dat u let?
 Wat is 'er dat u dus ontſet:
Is 't om den handel die gy ſiet?
Ey lieve kinders/ moetje niet.
 Ick ſnijd hier in eens anders oor/
En dan en geef ick geen gehoor/
Noch aen geklagh/ noch aen gekrijt/
Wat pijne dat ooch yemant lijt:
En of hy dichte tranen ſchreyt/
En duyſent jammer woorden ſeyt/
Al dat en gaet mijn geenſins in/
Ick paſſe ſlechts op mijn gewin:
„ Want van eens anders leet of zeer
„ En dinckt de meeſter nimmermeer.

..n anders ham een ey-
..nes.
..n gehuert peert, ey-
..poren.
..huerde peerden maken
.. mylen.
..koe en lickt geen vreemt

..er 't vry gelagh is, is
..t gasten nooden.
..s licht groot vyer ma-
..an eens anders turf.

't Is goet breede riemen snyden uyt een ander mans leer.
't Is goet danssen op een ander mans vloer.
't Is goet feest houden op een anders zael.
Niemant hinckt van een anders seer.
Die de koe aengaet, die gryptse by den steert.
Avontuert gy u laken, ick avonture myn schaer, sey de Kleermaker, en sneder in.

..apis sæpe revolutus non obducitur musco.

Ons buerman Floor/ en Neyl zijn wijf
Die hadden 't loopen in het lijf/
En met verhuysen wel gepast/
En selden noyt haer woonstee vast/
Sy tweesoen staegh/ 'k en weet niet hoe/
Van d'eene stadt na d'ander toe/
En dan oock dickmael sonder raet/
Al weder na een ander straet/
En ondertusschen klaeghden sy
Aen dees'/ aen geen'/ en oock aen my/
Dat hare neeringh en gewin
Of niet of weynigh brachten in/
En dat het menigh ander mensch/
Gelukte na zijn eygen wensch/
Schoon dat hy met soo grooten vlijt
Niet uyt en kogte zijnen tijt/
Ja schoon hy dickmael stille sat/
En met gemack maer dronck en at;
Ick/ na de klachte was gedaen/
Sey Floor hier van de reden aen.

Siet! als de steen wort om gerolt/
En dickmael hier en daer gesolt/
Soo vint men noyt dat eenigh kruyt/
Hem op den kalen rugge spruyt:
Soo dat een stagen water-drop/
Hem vallend' op zijn blooten kop/
Daer in niet selden met 'er tijt
Een hol/ een gat/ een open vijt.

Maer leght hem in de aerde vast
Dan is 't et dat hy eerst bewast/
Dan wort hy tegen 's winters leet
Met groene-kruyden overkleet/
En daerom kan de koude locht
Door mist/ of snee/ of ander vocht
Niet eten door het dichte groen/
Gelijck het eertijts plagh te doen.

Siet Floor/ dit past op u bedrijf/
Dit past op u onrustigh wijf:
„ De boom die veeltijts wert verplant
„ En vest geen wortels in het lant:
„ Maer als hy lange staende blijft,
„ Dan is 't et dat zijn hout beklijft.

Veel verhuysen kost veel bedtstroo.

Daer wast geen raeght aen een draeyende meulen-kam.

Boomen die men veel verplant gedyen selden.

Een looper en gedyt niet.

Blyven doet beklyve[r]

Vaert men over een [...]
Men laet 'er een broo[...]
Vaert men over een [...]
Men laet 'er noch me[...]

Geen oude schoenen [...] werpen eer men nieuwe [...]

Far comme il Papagallo, che non leva mai il pi[e] se prima non ha appiccato il becco.

Men vint 'er over al die licht in alle saken
Verstellen haer bedrijf/ en nieuwe gronden maken/
Die licht haer vorigh ampt gaen leggen uyt 'er hant
Eer datse seker gaen in haren nieuwen stant:
Maer vrienden/ dit belept en is u niet te raden;
't Is dwaesheyt af te gaen tot onbekende paden;
Let op den Pagegaey/ die weet een gauwen treck/
Hy slaet geen pooten af/ of vest hem met den beck.
Dit heeft een geestigh volck door desen waergenomen/
En daer is met 'er tijt een spreucke van gekomen;
Wel aen dan/ wie gy zijt/ verlaet u voordeel niet/
't En zy gy beter kans/ of nutter dingen siet.

Quid duos sequitur lepores neutrum capit.

De Jager spreeckt.

Waer ick vernoeght met eene jacht /
Soo hadt ick wildt-braet t'huys gebracht;
Maer d'wijl ick liep / gelijck een dwaes /
Na desen / en na genen Haes /
En dat mijn honden zijn verdeylt /
Soo heb ick over al gefeylt /
Soo heb ick maer een holle maegh /
En 't is om niet al wat ick jaegh.
Siet! die veel dingen t'samen doet /
Die neemt gewis een quaden voet:
Want groot beslagh is groot verdriet /
Die veel omhelst vanght dickwijls niet:
Waerom soo veel / soo ras / soo vroegh ?
Een sake wel / en 't is genoegh.

Te willen t'samen suypen en blasen,
Dat is een daet van rechte dwasen.

Il Beccaio gratta il porco con la mano, per dar gli della mazza su'il capo.

Het beelt kan syn een slager, die met de eene hant een Vereken in de necke kraeut, en d'ander hant een slagh geeft.

Siet wat een slim bedrijf! De Slager streelt het verckjen/
Op dat het zijn bedrog niet eens en soude merckjen!
Hy troetelt (soo het schijnt) het beest van desen kant:
Maer siet een stale bijl is in zijn ander hant.
Nopt is 'er slimmer stuck in al het Lant gevonden?
Als die met schijn van gunst, van buyten is bewonden/
Want die een vrient betrouwt/ en niet als vrientschap wacht/
Die wort ter neer gevelt eer hy het eens bedacht.
O mijdt u! liefde mijdt van die geslepen gasten
Die streelen (soo het schijnt) en na de bijle tasten:
„ Geen mensch die lichter valt/ en die men eer bedriegt/
„ Als die met soeten schijn wort in den slaep gewiegt.

Honich in den mont, en 't scheermes aen den riem.

't Zyn slimme katzen,
Die van voren lecken, en achter kratzen.

Als de vos de passy preeckt, boeren wacht u Gansen.

Prov. 27: 6.
De kussen des haters bedriegelyck.

Prov. 26: 26.
Wanneer hy syn stem vriendelyck maeckt, so gelooft hem niet, want se grouwelen syn in syn her[te]

Aetgaia bernesne mute edun.

i. Pecuniæ obediunt omnia.

Siet hoe me-vrouw / genaemt het gelt /
Voor alle menschen wetten stelt:
Een yder stuypt / een yder nijght /
Een yder zwicht / een yder zwyght /
Een yder knielt op haer gebiet /
Als sy maer eens op yemant siet:
Het schijnt sy voert de hooghste macht /
Soo dat een yder op haer wacht.

Siet hier een rouwen ambachts-man
Hy roert de leden wat hy kan/
Hy laet zijn hant geduerigh gaen/
En al om wel met haer te staen.
Siet daer een Schipper/ jaren lanck
Besloten in een holle planck/
Die vreest geen baren van de zee/
Geen wilde kust/ geen woeste ree/
En al om dat me weerde vrouw
Op hem haer oogen neygen souw.
De Krijghs-man gaet noch harder aen/
Want die en vreest hem niet te gaen
Daer vuyr en vlam de lucht bedeckt/
En duysent menschen henen treckt/
Hy dreyght/ hy doet/ hy lijdt gewelt/
En al maer om het liebe gelt.
Maer 't vreemste dat ick oyt vernam/
Of immer in mijn sinnen quam/
Is dat (O schand'!) een jonge maeght/
De bloem van haren maeghdom waeght/
De bloem van haren maeghdom geeft/
Aen die geen recht daer aen en heeft.
(Een bloem die nimmer weder keert
Soo haest die eenmael is onteert)
Niet uyt de drift van soete min/
Maer om dees gulde Koningin:
Ick sie dan dat het liebe gelt
Aen al de werelt wetten stelt.

...stom is. Penrincx reden klinckt best.
...recht, dat krom is.

Ogni gallo rupsa à se.

Vrient/ indienje tracht te weten
Hoe het in de werelt gaet/
Let hoe dat de hoenders eten/
Als se loopen over straet.
Siet eens hoe 't de hanen maken
Als se schrabben in het kaf/
Yeder doet zijn eygen saken/
Niemant wijst het koren af/
Yeder siet men tot hem trecken/
Wat hem voor komt op de straet/
Alle pooten/ alle becken/
Staen gekromt naer eygen baet.
Hanen van gelijcke grepen
Vint men onder jonck en out/

Yeder soeckt maer in te slepen:
Vrienden siet wie gy betrout

Een Koninck van Engelant synde ter maeltyt ten h
van een van syne dienaers, ende het selve huys g
ende vol ryckdoms bevindende, daer de meester van ga
kleyne gelegentheyt was geweest eer hy tot syn ampt wa
komen, wilde hy alle middelen van hem weten hoe
soo korten tyt soo veel middelen hadde te samen gebr
hem belovende dat hem niets quaet en soude wederv
ingevalle hy hem de rechte waerheyt seyde: Die vrie
geperst wesende, seyde eyndelyck, dat hy altyt een
was geweest van groote vlyt ende neerstigheyt, dat hy
vroegh op hadde gestaen ende altyt syn eygen saken
hadde gedaen, ende daer na de dingen des Konincks
De Koningh antwoorde, dat hy het tegendeel hadd
hooren gedaen te hebben: dat is, eerst des Koninghs
daer na syn eygen saken. Hy verklaerde dat hy syn M
steyt, geen nadeel en verstont gedaen te hebben, dat h
tyt, dien andere besteden in 't slapen, tot syn eygen
hadde gebruyckt, ende sulcks gedaen hebbende dat h
nog wel so vroegh was gekomen tot de saken syns Ampt
andere, die met lange te slapen haer gemak hadden genc

Wie brenght 'er water tot syn buermans huys, als syn eygen huys brant?

Elck wil de boter o koeck hebben.

Elck voor hem selve Godt voor ons allen.

Die in 't riet sit maeckt pijpjens.

Wat doet de bocks-voet onse pan?
Hy sit in 't riet de goede man;
Daer maeckt hy pijpjens al den dagh/
Soo veel als hem gelusten magh:
Hy breeckt/ hy maeckt/ hy treckt/ hy pluckt/
Hy gijpt/ hy vat/ hy scheurt/ hy ruckt/
Hy schepdt/ hy borght/ hy snyt in tween/
Hy set 'er seven nevens een.
En segh eens lieve waerom niet?
Hy woont te midden in het riet:
En als men is in overvloet/
Daer treet men op den ruymen voet:
Daer is 'et koch schaf/ heelt ons meer/
Het is tot koste van den Heer.

…lt kan geen armoe lyden.
…t kruys heeft zegent syn
…elven.
… voert, wyn drinckt.
…t langh heeft laet 'et
…angh uythangen.
…ct het muysjen in het
…neel,
… gewis het eet te veel.

't En steeckt op geen turf
of twee als men in 't veen is.

Wie en placht niet toe te
vatten,
Als hy komt by groote schat-
ten.

Als 't Kermis is eten de
Boeren Waeffels voor broot,
en Worst voor toespys.

Amys sont comme le melon,
De dix souvent pas un est bon.

…elijck men handelt den meloen/
… Soo moet men oock de vrienden doen;
…ant nopt en koopt men dese vrucht
…f in der haest/ of met 'er vlucht:
…aer dit is hier een vaste les/
…en proeft 'er dickmael vijf of ses/
…a somtijts wel een gantschen hoop
…er dat men eens is in de koop/
…er dat 'er eene wel behaeght/
…er datmer eene mede draeght.
…Niet dat soo naeuw gewogen dient/
…ls keur te maken van een vrient;
…ant die hier kiest en niet en proeft/
…ie staet niet selden gantsch bedroeft/
…m dat hy dickmael niet en vint/
…aerom men rechte vrinden mint.
…Gy/ daerom kiest u geenen vrient
…f proeft voor eerst of hy u dient.

Beproeft u vrient
Beproeft u sweert,
Dat is u groote schatten weert.

De hont die men een been ontneemt en kent geen vrienden.

Al is den hont aen u bekent
En langen tijt aen u gewent/
Al schijnt hy mack en wonder soet/
Soo dat hy u gestadigh groet/
En sachtjens met zijn steertjen slaet
Soo dickmael als hy voor u staet/
Noch is 'et al geen seker werck/
Noch is 'et al geen vast gemerck
Van dat het beest u liefde draeght;
Maer als het eens een schenckel knaeght/
En dat gy naer het hachjen tast/
Let dan eens hoe de rekel bast/
Let dan eens hoe hy van hem bijt
Vermits hy van u schade lijt.

Al toont u yemant schoon gelaet/
[e]n geeft u veel al soeten praet/
[E]n/ beelt u echter geensins in
[Z]ijn vaste gunst of stage min/
[E]n acht hem oock geen waren vrient
[W]ant 't is noch by hem niet verdient;
[M]aer let eens op een ander tijt
[W]anneer hy door u schade lijt/
[L]et dan eens in het ongeval
[H]oe dat hy sich gebeeren sal.
[L]icht-schien sal dan zijn blijde schijn
[G]eheel anders in het wesen zijn;
[W]ant/ vrienden/ als men vrienden hoeft/
[D]an is 'et dat men vrienden proeft.

't deylen van 't erf, de vrientschap stille.	Men kent geen lieden dan als men 'er erf mee beurt.
ade schent vrientschap.	Den vrient die kent men in den noot.
Is quaet een hont een t'ontnemen.	Den rycken kent men na de doot.
eef, soo langh ick geef.	

Quanto piu l'ucello e vachio, tantò piu mal volontieri lascia la piuma.

[I]k sagh eens onse meyt een Dortschen vogel plucken/
[E]n t viel haer zwaer gensegh de pluymen uyt te rucken/
[D]e staet doch (seyd' ick haer) de veer soo bijster vast;
[Z]y sprack/ tot mijn bericht/ het is een ouden gast:
[W]/ als een vogel komt tot aen haer leste dagen/
[D]aer staen de pluymen diep/ en vaster als se plagen:
[S]oo dat 'et menighmael een haestigh man gebeurt
[D]at hy de gantsche borst met plucken open scheurt.
[I]/ dacht ick/ dit verhael dat moet my verder strecken/
[I]k moet uyt dit bedrijf een goet bedencken trecken/
[M]y dunckt dat dit geval een lesse wesen kan/
[O]f door een gierigh wijf/ of door een karigh man.
[D]e menschen over al/ hoe datse langer leven/
[H]oe datse taejer zijn/ en minder willen geven;

Ja schoon dat yemant komt tot aen het duyster graf/
Noch kleeft hy aen het goet / en wilder qualijck af /
Wel ouders / hoort een woort Wanneer u kinders trouwen
Het deel dat hun betaemt en dient niet wederhouwen/
En soo gy dat bestaet het is een quaet besluyt /
Dus geeft/ ey lieve geeft ter eeren van de bruyt.
Het overtolligh goet en kan u geensins baten/
Gy moet 't et al te mael in korten stonden laten:
Ick segge daerom noch/ ick segge vrienden / geeft/
Terwijlen datje meught/ terwylen datje leeft.
Maer wat tot desen plicht by velen wort gesproken/
Dat is hem / die het seyt/ om niet het hooft gebroken:
Men hoort 't et sonder smaeck / men leest 't et met verdriet;
Want al dat jaren heeft wil uyt de veeren niet.

Niemant en ontkleet hem geern eer hy slapen gaet,
Met enckelde veertjens pluckt men de vinck kael.

Het beelt kan syn een man, staende aen de eene
van een water, wenckende eenen anderen, ae
ander syde staende, om over te komen; doch
geroepen wert sulcks weygerende, spreekt al

Gy roept my goede vrient/ en hiet my over komen/
Maer 't heeft (na dat my dunckt) al reden om te schrome
'k En sie hier geenen gront/ en daer men niet en siet
En kent de wijste man de rechte bane niet:
Ick mochte met 't et been of in den modder sincken/
Dies sou ick/ tegen danck/ het grontsop moeten drincken:
Ick mochte blyven staen te midden in den sloot/
Ick mochte blyven staen te midden in den noot.
Ick soude (na my dunckt) hier wel een stock behoeven/
Daer mocht ick (eer ick gingh) de gronden mede proeven:
Dan nademael ick hier de gronden niet en ken/
Soo dunckt my best te zijn te blyven daer ick ben:
Ick heb wel eer verstaen dat in de stille beecken/
Of slick/ of drijftigh sant/ of sachte moeren steecken:
Doch hoe het wesen magh het stuck is niet te klaer/
En daerom segh ick noch: stil water heeft gevaer.

Stille waters hebben diepe gronden.
Een mensch die niet en spreeckt,
Een hont die niet en bast,
Daer dient tot aller tyt

Ten naeusten op gepast.
Steeckt u in geen gat of sl
leur.
Volle vaten brommen niet.

SPREU

SPREUCKEN

Ende

[S]PREEKWOORDEN,

Raeckende de onderlinge plichten, tusschen Man en Wyf.

[V]poorsicht in mans / gedult in vrouwen /
[K]an het huys in ruste houden.

[...]o / zijt gy schamel / ofte [r]ijck /
[...]rengt geen hooft ten houwelijck.

[...] dit een korsel man onthouden /
[...] wel te spreken / geeft Vrouwen.

[...]out woort kan ons dit beruypen /
[...] korte Vrouwen moet men [kr]uypen.

[...]twen en peren die niet en kraken /
[...] houdt men alderbest te smaken.

[...] vette Hin / een mag'ren Haen /
[...] wort geoordeelt wel te staen /
[...]siet niet / mans / weest blint [...]gy vrouwen /
[...] sal het huys in rusten houwen.

[...] quade woorden / goede reden /
[...]lt menig korsel hooft te vreden

De Heer voor d'eer /
De vrouw voor den bouw.

Indien de man is heus en soet /
Het wijf vergeet haer eygen bloet.

Een jonge vrouw / een Meulenrat /
Daer een ontbreeckt gemeenlijck wat.

Wie trouwt omtrent zijn oude jaren /
Die laet zijn goede dagen varen.

Het soet en 't suer van 't echte bed /
Dat dient in stilte wegh geset.

Een Vrouwe liefd' / of wel sy haet:
Want selden houdt se middelmaet.

't Nachtegaeltjen op den peul /
Dat vermagh te byster veul.

Geen wagen oyt soo sacht en reed /
Die somtijdts niet een stootjen leet.

Waer rijst 'er oyt soo schoonen dagh /
Of daer komt wel een donderslagh?

Daer de Meester uyt is / is 't huys doet.

Daer de meester doot is / verroest de klopper.

Een mal wijf dat begint te dwasen
Dat moet begaen of anders rasen.

't Is in het huys geheel verdraeyt/
Daer 't haentje zwijght / en 't hintje kraeyt.
't Is in het huys een groot verdriet /
Daer 't hintje kraeyt / en 't haentje niet.

Alwaer de spin-rock dwinght het zweert/
Daer staet het qualijck met den weert.

Mans eere vrouwen deught.

Een dack dat lekt / en quade wijven/
Die kunnen goede mans verdryven.

Hy wint veel die een Hoer verliest/
En dan een eerbaer wijf verkiest

Heb' in 't bordeel den eenen voet/
Weet dat de tweed' in 't gast-huys moet.

En straft of streelt u Vrouwe niet
Daer 't yemant hoort / of yemant siet.

De bedt gordijn
Dient dicht te zijn.

Al wat in 't bedde word gesproken/
Dient met de lakens toegeloken.

Als 't wijf spreekt qualijck van den man/
Dan spreecktmer niet ten besten van.

Het beste stuck van 't Huys-[...]
Dat is een goet en hantsaem[...]

Het ooge van den Heer dat [...]
de peerden vet/
Het ooge van de vrouw dat [...]
de kamers net.

Geen beter loogh
Als 't vrouwen oogh.

Op, Huys-weert / hier dien[...]
geleert/
Eerst op te zijn en lest te be[...]

Quade beenen/ goede wijven
Dienen wel in-huys te blijv[...]

Een wijf draeght meer uyt m[...]
lepel/
Als een man inbrenght me[...]
schepel.

Ongeschickt en vuyl bedrijf.
Maeckt van schoon een leliik[...]

Al heeft de Meyt een schonen s[...]
Het wijf dat wil de vrouwe zi[...]

Kent hier uyt aller vrouwen[...]
nen /
Die veeltijts spieg'len selden
nen.

Als de man wel wint /
't Wijf dan wel spint.

Geen wijf soo fel / of sy
deernis met haer voter.

Dit heb ick dikwils hooren seg[...]
't Zijn quade hinnen die bi[...]
leggen.

udt dit weerde vrient / het
een wijse raet;
et u nimmermeer / eer dat
slapen gaet.

t spreeckwoort wil seg-
dat men niet al syn
elen aen kinderen of
den moet oversetten,
aen komt te sterven.

en neerstige hant /
een snoepers tant /
en schaerse mont /
s 't huys gesont.
esette spaerigheyt
n is geen karigheyt.

ft vrienden / sonder sparen /
yemant winnen / maer niet
rgaren.

by een kleyntje dickmael wat /
wort 'et noch een groote schat.

dan schamel ofte rijck /
eynigh hoeft / is Godt gelijck

n is een qua gewente /
n is een wisse rente.

ieyt is huys-verderft /
arigheyt en walght niet.

men spaert is eerst gewonnen;
este webb' wort t'huys ge-
onnen.

veel te winnen / en wel te
aren /
kan men machtigh goet ver-
ren.

veel houdt men huys.
weynigh komt men toe.

ijl een dwaes zijn herssens
elt /
rooter goet en meerder gelt:

Soo leeft een wijser vergenoeght /
Met dat hem Godt heeft toege-
voeght.

Een huyghsaem heer dat kan hem
voegen /
En wijsheyt laet hem haest ver-
noegen.

Ick houw den boerman voor ge-
leert /
Die wel op enge wegen keert.

Veel klaeght 'er als het noch te
vroegh is /
Noyt is 'er weynigh daer genoeg is.

Zijn ampt te doen met stage vlijt /
En voorraet op den rechten tijt /
Dat maeckt een eerlijck huys ver-
blijdt:

Een gehaelde kruyck /
En vult geen buyck.

Die zijn meel laet ouwen /
En zijn broot laet kouwen /
Zijn bier in tijts brouwen /
't Baet hem 's jaers een mont te
houwen.

Groen hout / heet broot / en nieu-
we wijn /
En kan voor 't huys niet dienstigh
zijn.

Met enkele veertjens soo pluckt
men de vinck kael.

De keel
Kost veel.

Wanneer de tijdt geeft nieuw ge-
was /
Weest dan in 't koopen niet te
ras.
Maer toeft een weynigh zydt-
wijs /

Want

Want 't scheelt de helft wel in de prijs.

Fluweel en zijd' is seltsaem kruyt/
Het bluft het over de keucken uyt.

Luy/ en lecker/ en veel te meugen/
Zijn drie dingen die niet en deugen.

In 't half leegh vat
Gelt sparen wat/
Maer voor lege vaten
Kan 't sparen niet baten.

't Is te late gespaert als de boter op den bodem is.

Een groote schoen een kleyne voet
En dede noyt zijn meester goet.

Wie kleyn is/ en doet als de groote
Stelt die van nu aen by de bloote.

Of meerder goet/
Of minder moet.

Saeyt met handen/
Niet met manden.

Groote schepen/ groote zee
Groote wey/ voor machtigh vee.

Heb ick geen kappoen/
Moes sal my voen.

Een kleynen oven/ al is hy kout/
En behoeft maer weynigh hout.

Een kleyne pot van kleyne lieden/
Die kan met kleyne moeyte sieden.

De kleyne keuken/ en enge schouwen/
Die zijn 't die ruyme kamers bouwen.

Een platte beurs/ een hoog gemoet
En dede noyt zijn meester goet.

't is dan best:

Teer
Na neer.

Reck
Na deck.

Wilt naer het laken
U kleeren maken.

By groote torens als wy het
Daer waeyen veeltijts groo
den.

Die vroegh al 't hachjen hee
beten
Wat sal hy op den middagh

Al wat dier is dient niet g
Al wat goet koop is niet g
Ook diere koop kan somtijts
Somtijts dient goede koop

Weet dat niet alle dingh i
en dient gebrocht;
Want dat men niet en hoeft
tijt dier gekocht.

Indien gy niet te veel en wi
Soo weest tot koopen niet

Met laken is 't laken
Best schoon te maken:
Maer met 'er hant
Krijght zijd' haer stant.

Die een Ambacht heeft geleе
Krijgt den kost/ waer hy bi

Die weten/
Die eten.

Een ambacht heeft een bodem.

t nog eens u kinders lueren/
len noch een jaertjen dueren.
chip soo oudt / sey Schip-
s-meysje/
doet noch somtyts wel een
sje.

ie wilt wesen hups en net/
t staegh een naelt en garen
r.

Somers den Winter-rock
de has/
omts' u weder eens te pas.

Vrient / hebje machtigh goet / soo
maeckt 'et met 'er eer/
Want goet en is geen goet/ als by
een goeden Heer.

Geen Gout soo root
Of 't moet uyt in der noot.

My dunckt hy is in goeden staet
Die sonder schult te bedde gaet.

De Leeuwerick singht vrolijck/
om datse op den Mey-dagh geen
huys-huer te betalen heeft.

Dum plorat, vorat.

Hoeren die schreyen
En 's vyants bleyen
Dat kan verleyen.

hier van breeder uytlegginge in 't eerste Deel.
op het 114. bladt.

Een

Een achter deur aen eenigh huys
Die is gelijck een lecke sluys;
Gy vrient/ die hebt een achter-deur
Gaet hanght 'er vry smits-doch-
ter veur.

Die zijn Peert door een ander voed
Mogt in persoon wel gaen te voet.

Goede gesellen zijn quade huys-houwers.

Visschen en jagen
Zijn vrouwen plagen.

Beter een schaep als een aep/
Een balck als een valck.

Wie meer van apen als van scha-
pen houwen/
Die siet men licht een kael aers-
gat krouwen.

Eygen Huys.

Maertje over een sloot/
Gy laet 'er een vroot;
Maertje over een veer/
Gy laet 'er noch meer.

Geen beter gemack
Als eygen dack.

Oost/ West/
t'Huys best.

Blijft binnen u schelpen/
Dat sal u helpen.

Weest in 't verhuysen niet te los/
De steen die rolt/ en gaert geen mos.

Ver van zijn goet/ na by zijn
schade:
Want hoe men haest/ men komt
te spade.

Wie verre viert/ die spilt veel
tonnen;
En 't ende 's jaers niet veel ge-
wonnen.

Geen beter mist komt op h
Als 's meesters oogh en 's
hant.

Als de kat van huys is
hebben de muysen haren
loop.

Een looper en bedijt niet.

Veel verhuysen kost veel be

Elck vogel prijst zijn nest
En die is hem alderbest.

Nopt vryheyt was soo d
kocht/
Of sy en heeft meer uytgebr

Eygen heert
Is gout weert;
Is se kout/
S' is bout.

Soo gy u vrypot blasen kom
En roept daer toe geen vre
mont.

En wacht niet van u naeste
Al wat gy selfs niet en doet

Die de koe zijn is/ grijp
den steert.

Let op u eygen saken Heer/
Men hinckt niet van een
seer.

Een dwaes is in zijn hu
vroet
Als opt een wijs man elder

De Papegaey weet desen tre
Sy lost geen voet/ of vest de

Indien gy hebt versleten sch
En wiltse nimmer van u do
Maet houdtse tot gy beter
Of anders vrient u naeckt b

Geen bode was 'er opt soo
Gelijck een eygen meester do

Die maer aen eygen slaet zijn
't Is wonder soo hy sich ve

Assai rumori, è poca lana.

scheert 'er een het schaep/ een ander scheert het verckien;
ẏ laet ons met gemack/ hier op een weynigh mercken;
unckt (naer ick het vat) dat hier wat ommegaet/
op in aller ernst by ons te letten staet.
/ die aen het zwijn zijn voordeel meynt te vinden,
 hem/ soo gy siet/ veel moeyten onderwinden;
nckt (gelijck het schynt) dit is het vetste beest/
s het dickste speck/ hier is de reusel meest.
lt onstuymigh dier is qualijck om bestieren/
 de gantsche lucht met schreeuwen ende tieren/
hopt/ en slaet/ en woelt/ en worstelt met den man/
at hy van het werck geen meester worden kan:
dit luyd' geschreeuw/ soo wort een yeder gaende/
er loopt 'er toe/ een yeder blijft 'er staende/
et den handel aen: en soo die voordeel gaf:
s men sagh de man het gansche voordeel af/
u zijn gantsch bedrijf is moeyte sonder baten/
rt 'er al-te-mael door hem alleen gelaten:
laetse van gewin soo wert de man bespot/
s door desen tijt zijn ongeluckigh lot.

En siet na dit gewoel / na dit verdrietigh scheren /
Soo krijght de gorde vrient noch wol / noch sachte veren :
Maer niet als enckel vaer en borstels van het zwijn /
Dit is de gantsche loon van al de lange pijn.
Maer let eens op den vrient die 't schaepjen heeft verkoren /
Op dat zijn ruyge vacht door hem mocht zijn geschoren /
Het dier en worstelt niet maer light gheduerigh stil /
Dies treckt hy met de schaer alwaer hy maer en wil :
Men hoort 'er geen geschreeuw / soo dat 'er van bezijden
Hem niemant van het volck de winst en kan benijden ;
't Is sacht al wat hy raeckt / en niet als enckel wol /
Dies krijght hy hant en schoot / ja gantsche manden vol.
Wat is 'er menigh mensch die zijn geheele leden
In eenigh zwaer bedrijf / met onrust / gaet besteden /
En als hy langen tijt ten zuersten heeft gezweet /
Soo vint hy anders niet als enckel herten-leet.
Een ander onder dies heeft yet ter hant genomen /
En is daer / met gemack / tot zijnen wensch gekomen :
Soo veel is goet belept / wanneer men yet bestaet /
Soo veel is goet belept / soo veel is wijs beraet /
Wel aen dan / soo gy wilt u scheren wel besteden /
Soo kiest dan eenigh beest dat wat heeft op de leden /
Want als gy daer in feylt / of in de keuse mist /
Soo is 't et al bekaept / en achter 't net gevist.
Doch onder dit beslagh verneemt men vreemde saken /
Die wy / met ons verstant / niet recht en konnen raken :
Dat genen heeft verrijckt / heeft desen uytgeput /
Dat elck is even na / is elck niet even nut.

Al te wijs kan niet beginnen /
Al te geck kan niet versinnen :

Tusschen mal / en tusschen vroet /
Wint men wel het meeste goet /

Hy moet wagen
Die wil bejagen.

Die dit en gint gheduerigh schromen /
Hoe konnen die tot rijckdom komen ?

't Magh wassen / stil zijn / vloeyen of ebben /
Die niet en waeght en sal niet hebben.

Sonder wagen niet vergae[n]
Sonder wijsheyt niet bewa[ren]

Die elcke veer wil sien en [...]
Hoe kan die opt een bedde [...]

Neeringh en is geen erf.
Heer uyt /
Eer uyt.

Die water deert /
Het water weert.

Alle officien zijn smeerigh [...]
Kosters wijf / en kreegh e[...]
keers uyt de Kerck.

In de rommelingen is 't b[...]

1 't volck is de neeringe sey de
l-man / en quam met de mog-
in de kerck.

Wys en rijck
Is Godt gelijck.

visch voor Visschers deur wil
angen /
mocht zijn net wel elders van-
en.

este jagers sullen jagen
sy geen jagers eerst en sagen.

ogels willen kerssen eten /
on, datse van geen planten
oeten.

lat wou wel den visch gena-
en /
r breest haer pooten nat te
naken.

oude woordt duert heden noch /
doet geen voordeel met be-
rogh.

binnens jaers wil alles van-
en /
mocht wel voor den winter
angen.

Die veel omvamen
Weynigh versamen.

et verloopen water en maelt
meul.

k spreeckt van de waer na hy
cht heeft.

ift hun niet te veel die van de
ier-marckt komen /
t voor haer listigh woordt is
och al vry te schromen:
r / vrienden / soo gy wilt hier
n een vaster raet /
let / tot u bericht / wie dat 'er
eder gaet.

ay een ezel in der daet /
eemt geen leeu tot mede-maet.

Waer gy de gront niet klaer en
siet /
En gaet daer in het water niet.

Tusschen neus / en tusschen lippen /
Kan een goede kans ontglippen.

Die met kroonen winnen / en fluy-
vers wagen /
Die zijn bedrijdt door harde sla-
gen.

Lanckſamen rijckdom is saligst.

Een schaft is beter in de hant /
Als seven gansen op de strant.

Een stille molen maeckt geen meel /
Een vos die slaept / een drooge keel.

Die geenen ael weet op te langen /
En plagh geen kabbeljaeuw te van-
gen.

Wie wordt 'er tot yets groots ge-
bracht /
Die eerst het kleynitjen niet en
acht?

Het staet geschreven op de vloer /
Gelijck het quam alsoo het voer.

Het staet geschreven op den heert /
Soo gewonnen / soo verteert.

Onder het zeyltjen is 't goet roe-
jen /
Want 't sal niemandt licht vermoe-
jen.

Niet al de eyers onder eene
Hen.

Soo gy op het kleyntje niet en
let /
Het groote wordt u los geset.

Die wel aen zijnen acker doet/
Die doet gewis hem weder goet.

Groote visschen scheuren 't net/
Soo gy daer niet op en let.

Geen vogels mogen sy verschricken/
Die op de vogels willen micken.

Die jaeght met katten/
Die vanght maer ratten.

Brant laet yet/
Maer water niet.

Die altijt wil voordeel doen/ moet Lombaert houwen.

Daer zijnder die soo veel met spijcker-rapen winnen/ als sy met den brant verliesen.

Geen vogel vloogh oyt soo hoog/ of hy moest zijn kost op d'aerde soecken

Armoede is luyheyts loon.

Godt geeft de vogelen de kost/ maer sy moetender om vliegen.

De Vogels krygen wel den kost/
Maer zijn van moeyte niet verlost.

't En sy de Slangh verslint een
slangh/
Sy wort geen draeck haer leven
langh.

Een reef moet nutten sonder krassen/
Een hont moet knagen sonder bassen

Heeft yemant gelt dat schoone
blinckt/
Die make dat 'et niet en klinckt.
Gaen uwe saken naer u wenschen/
Danckt Godt/ maer pocht niet by
de menschen.

Wint gy/ soo laet van roem
Een stille seugh die eet den d

Soo dickwils als 't s
bleet/ verliesset een beetjen.

't Is best dat 't schaep in stilh
Want als het bleet/ 't verli
beet.

Een ey dat noch is ongeleyt
Daer van en dient niet veel

Gy seght ons vrient 't en k
missen/
In groote waters groote vis
Maer hier op dient te zijn
De groote vissen scheuren 't

Men wint of verliest/
Na dat men kiest.

Het sy in 't velt/ of in het
Een recht wey-man placht
te sporen/
De vos die placht dan best
Wanneer de boeren leelickst

Benijt is beter als beklaegh
Wanneer het Godt alsoo be

Vette vogels/ gladde veer

De lage stijlen
Staen lange wijlen.

Die om yet te koopen pogen
Hoeven meer als hondert o
Maer een wort genoegh gea
Als men tot verkoopen tracht

De winnende hant is mil

Die wel wint
Is wel gesint.

Krijght een beurs rimpels/
tijts vol was/
Het aensicht krijght rimpel
eertijts vol was.

...emant wat geschieden sal/
...are vry van ongeval.

...yemant wat gebeuren sou/
...de schier al wat hy wou.

...t voor al het beste goet/
... winste niemant schade doet.

Kinderen.

...ijght op een Swager/ die
u dient/
...int een Sone/ lieve vrient:
... gaet hy aen tot uwer spijt/
...wort gy oock u Dochter
...ijt.

...t die muyst van alderbest/
... heeft jongen in den nest.

...nt dat buyten spelen gaet/
...oe het in den huyse staet.

... de kinders stille zijn/ dan
...se quaet gedaen.

...o' u Vader uyt 'er tijt/
...y zijt u eere quijt:
... indien u Moeder rust/
...rliest u herten-lust.

Vrienden.

...Goet kan groeyen/
...Door oude moeyen:
... oude oomen/
...in maer droomen.

...Godt/ een wijf/ maer veel
...n.

Met vrienden eten/ drincken/ wan-
delen/
Maer met vreemde moet men han-
delen.

Van oude rekeningen/ en om goet
te deelen/
Ontstaen gemeenlyck nieuwe kra-
keelen/

Korte rekeningen/ lange vrient-
schap.

Veel spreeckt 'er stout/ en 't is
gelogen/
Wie veel betrouwt/ wort licht
bedrogen.

Vrient soo langh het dient.

Een lege Beurs die noem ick
leer/
Brenght gelt/ sy krijght haer eer-
naem weer.

De soetste wijn/
De felst' azijn.

Vrienden zijn vrienden/ maer
wee diese van doen heeft.

Een Tafel vrient
Soo langh als 't dient.

Wie vrientschap aen een vrient
verwijt/
Die is zijn vrient en vrientschap
quijt.

't En is geen vrient maer linckers
treck/
Die deckt met de vleugels/ en bijt
met den beck.

Uyt dat men spreeckt/ of dat men
schrijft/
En uyt den handel die men drijft/
Uyt vrienden daer men mede paert/
Daer kent men uyt der menschen
aert.

Bleyt yemant foeter als hy plagh/
Hy wil bedriegen/ soo hy magh.

Een vrient besoecken hout men goet
Indien men 't niet te veel en doet/
Maer soo het alle daegh geschiet:
Soo waer het vry al beter niet.

Weet/ vrient/ dat hart en dick-
maal kussen/
De vrientschap wel placht uyt te
blussen;
Wel kust dan met een heusschen
mont;
Te veel is hier oock ongesont.

Al is u vrient als suycker soet/
Weet dat gy hem niet eten moet.

Beleefde lieden moet men myden/
En 't willigh paert niet overryden.

Nooyt moet men van een e
man/
Al nemen wat men krygen k

't Is wonder soo hy vrienden
Die altijt neemt en nimmer

Die koren door een ander me
Is dwaes/ indien hy sich be

Wie is 't die elders water gi
Die brant in zyne woningh

Myn dye/
Is my nader dan myn kn

Een naesten Watere/ e
brant is.

SIN-SPREUCKEN,

Genomen

Uyt Arabische en Saraceensche

SCHRYVERS.

Godes vreese is 't beginsel der wysheyt.

Wiens vernuft door de begeerlijckheyt verwonnen werdt/ die gaet verloren.

Van lusten sich te onthouden/ is rijck te wesen.

Die op het eynde aller dingen let/ is onder de wijse te rekenen.

Die 't goet van 't quaet niet en onderschept/ stelt dien by de beesten.

Vernoeght u met 't gene u Godt verleent/ en gy sult rijck wesen.

Ontsteeckt u lampe eer het duyster is: Dat is; maeckt u beroepinge seker met goede wercken door uwe afflyvigheyt.

Als u niet en geschiet dat gy wilt dan dat u geschiet.

Als gy yemant hoort sprek
deughden die in u niet en zijn
en gelooft hem niet; want
sal oock spreken van gebrek
gy niet en hebt.

De Koningen oordeelen he
rijck/ de Wijse de Koningen.

De mensch is wijs/ soo la
na wijsheyt soeckt: maer
meynt dat hy die bekomen
soo begint hy te dwasen.

Die zijn rouwe door gedu
kan versetten/ diens droefh
langhwijligh wesen.

eelt u niet in dat gy wijs r gy u begeerlyckheden be- dwondt.

Arabier gevraeght zijnde wel- erlijckste oorloge ware? Die de wellust geboert wert / rde hy.

ve gevraeght wesende wat op Godt te vertrouwen : menschen / op den selven de / alle zijn saken hem is de / was zijn antwoorde.

iant (seyde deselve) en heeft bemint / dien ick niet weder- echtelycken lief en hebbe ge- nijn gantsche leven langh: t en heeft my oyt gehaet/ dien ick Godt niet en hebbe / dat hy hem beter sinnen verleenen.

werelt lief hebben is 't be- van droefheyt.

sich selven voor wijs acht/ hten Godt ende de menschen wees.

nant is 'er wijs / 't en zy p alle zijn begeerlyckheden heeft.

volmaecktheyt bestaet in drie en die zijn dese / innigheyt dtsdienst / gedult in tegen- en wijsheyt in den loop des n.

geleert man die niet uyt en / is als een wolcke sonder

Ryck man sonder mildig- is als een wolcke sonder n.

Stopt vyf vensters / op dat het huys glantz hebbe / en die het bewoont. Dat is: Let en bedwinght uwe vyf uytterlycke sinnen / op dat de ziele light in het light des levens.

Sluyt u deure tegens de stroopers. Dat is: Versekert u sinnen tegens de sonde / op dat u vyanden u niet en betrappen.

Hy / dien Godt een goet gemoet geeft / is van de kinderen der toekomende eeuwe.

En verblijdt u niet / soo u vyant valt; want gy en weet niet wat u overkomen sal.

Godt druckt hooge dingen neder / ende verheft de nederige: gy daerom vernedert u / op dat hy u verhooge.

En openbaert eens anders gebreken niet: ten eynde Godt de uwe niet bloot en legge.

Een van de Arabische wijsen gevraeght zijnde / wie aldergeluckighst koophandel dreef? Die (seyde hy) dewelcke verganckelycke goederen verkoopt met meyninge om de eeuwige en altijt-geduerige te bekomen.

Eyndelyck uyt het eerste boeck der brieven van den geleerden Clenardus, is dit / tot prijs van de Saracenen / aen te mercken / dat hy verhaelt dat aen deselve geen soo swaren geval kan gebeuren datse door onverdult vervallen tot Godts-lasteringen: maer wat hen-lieden oock over komt / sy en vergrammen sich niet: maer hebben gedueriglycken in den mont / Gode zy lof.

Tot vervullinge van wat ledige plaet eenige Sin-spreucken uyt SENECA.

Daer zijn meer dingen die ons verschricken / als leet doen.

Die geniet meest den rijckdom die den selven minst van doen heeft.

D'eene begeerlijckheyt wast uyt het eynde van de andere.

Voor de ouderdom moet men leeren leven / in den ouderdom wel leeren sterven.

Wat oyt kon geschieden / kan heden geschieden.

Meer te willen weten als na genoeghsaemheyt / is een sorte van onmatigheyt.

De booshheyt suypt een groot deel van haer eygen fenijn in.

De loon van een goede sa[...] wel gedaen te hebben.

Na een quaden oogst di[...] wederom gezaeyt.

De leugen is dun / sy [...] deur / als se wel besien wo[rt.]

Wat is 'er dwaser als [...] willen leeren / vermits [...] noch toe niet geleert en heeft[...]

Het graf maeckt alles gelij[...]

Wy zijn ongelijck geboren: in gelijckheyt sterven wy.

Hy is geluckigh en groot [...] geen dingh minder en maeck[...]

SP[...]

SPIEGEL

Van

Den voorleden en jegenwoordigen tyt.

DERDE DEEL.

Als 't diep verloopt / verset men de Bakens.

: waer ick heden sta / daer speelden eens de baren /
Daer quamen alle daegh de schepen in gevaren /
er sagh men menigh Hulck die met zijn vollen last
iam slippen uyt 'er zee / de vlaggen op de mast;
s hier enckel sant / en niet als dorre platen /
slibber overgroeyt / en van de vloet verlaten:
er eertijts was de kolck is maer een engen sloot /
en siet 'er niet een schip / men siet 'er niet een boot /
siet 'er niet een mensch: alleen de schorre meeuwen /
cholen hier omtrent / om daer te sitten schreeuwen /
een een Schippers-gast komt voor een buyte-kants
t boomen in der haest / en haelt een schuyte sants.
sta ick dan en kijck aen dees verlate kreken?
akens al te mael die dienen hier versteken;
t is een schippers woort / het is een oude leer /
waer geen vaert en is / en hoeft geen baken meer.

it spreeckwoort (gelyck meest alle de andere) kan ver-
- scheyde gelegentheden toe werden gepast: het selve
kan

kan dienen als yemant ouder van Jaren werdende ſyn niere van leven, ſyn kleet, ſyn ſpyſe, ſyn oeffeni en diergelycke ſaken dient te veranderen: Wy ſtellen toe een inleydinge van het derde Deel, dewyle hier de kens mede (mits het verloop der jonckheyt) dienen v te weſen.

Op ledige Solders en komen geen kandelaers.

Vrienden ſyn vrienden, maer wee dieſe van doen heeft.

Vrienden in den noot Vier en twintigh in een l

Men kent geen vrient als i noot.

Den ryken niet als na den c

La ſcimia quanto piu in alto ſale
Tanto piu ſcuopere le ſue vergogne.

Als Apen hooge klimmen willen /
Dan ſiet men eerſt haer naeckte billen.

Fop ſiende dat het volck veel ſagh naer grote ſtaten /
Gingh met een luchten ſin zijn oude neeringh laten /
Hy maeckte flucks een vrient / die kroot hem boven aen /
Daer ſagh hem yeder menſch gelijck een wonder ſtaen:

Ar

is wort hy byster trots / want in zijn prachtigh wesen
was zijn moedigh hert / als in een boeck te lesen:
i huysraet / zijn gesin / zijn wijf / zijn eygen kleet /
n alle buyten schreef / en uytter maten breet:
siet! al waer men komt om wijsen raet te plegen /
staet de goede man in alle dingh verlegen /
r hapert zijn verstant / daer is hy maer een kint /
dat men geen vernuft in al zijn herssens vint:
aer zijn achtbaerheyt van stonden aen vervallen /
die Fop innigh kent en acht hem niet met allen.
s seker als een Aep wil klimmen in den spriet /
is 't et dat men eerst zijn naekte billen siet.

en kent een mans	wysheyt, betalen, gedult, nederigheyt, ryckdom,	als hy	een hooft geloofe in noot groot doot	is.

Die meer bestaen wil als hy kan / Dat is een los-hooft van een man.

kent een man niet eer
hy kome tot eer.

een dwaes meer kalt,
hem meer ontvalt.

Koninghs huys heeft
klare glasen;
om en dient men niet
e dwasen.

Men geeft wel staten;
maer geen wysheyt.

Psalm 49: 21.

Wanneer een mensche in weerdigheyt is, ende heeft geen verstant, soo vaert hy daer van als een vee.

't Is een stoute kraey die een levendigh beest in 't lijf pickt.

De Koeye spreeckt.

Wat komt de snoode kraey mijn quellen tegen reden?
My sitten op het lijf/ my picken in de leden?
Voorwaer het is te vroegh/ want oock een felle gier
En soeckt zijn voedsel niet omtrent een levend' dier:
Hoe graegh een arent is/ hy sal hem noyt bemoeijen
Te vliegen om zijn aes als by de doode koeijen.
Van hier dan slim gebroet/ en wijt dit lichaem niet
Tot gy eens op het velt mijn doode leden siet.
Wel leser soo gy zijt een van de jonge geesten
Die soeckt het recht beschept van dese stomme beesten/
Soo neemt tot u bericht/ indien gy leersaem zijt:
Dat hier wort afgebeelt een schantvleck onser tijt.
Daer zijnder in het Lant die willen komen erven
Eer dat 'er reden is/ en eer de lieden sterven/
Daer zijnder in het Lant die wenschen yemants staet
Al sit hy noch gesont te midden den raet:
Daer zijn oock kinders selfs/ die op haer ouders dagen
Gaen loeren voor den tijt en wouden rouwe dragen/
Ten minsten zwart gemaect/ want schoon haer vader sterf/
Sy treurden niet een uur/ maer keven om het erf.

dat een grage eeuw' wy hedendaeghs beleven/
worden met een wensch als in het graf gedreven:
wat een vreemde slagh/ en wat een slimmen gangh/
s het leven kort wy leven al te langh.

Wilje myn erf?
Wacht tot ick sterf.

Man rufft dem Ezel nit gen hoff, er sell dann sack tragen.

Men noodt geen Ezel uyt te gast/
Of hy en draeghdt 'er pack/ of last.

De Ezel spreeckt.

My seyd' een bode gister noen/
Daer ick gingh treden in het groen/
Dat ick te hoov' ontbooden was/
En daer op schepd' ick uyt 'et gras:
En gingh vast kneden in het stof/
En gingh vast treden na het hof/
Daer sagh ick eerst veel muylen staen/
Verciert en prachtigh op gedaen/

Met

Met veeren op den kop geset/
En al haer tuygh geweldigh net:
Hier by soo stont een moedigh peert/
My docht wel hondert kroonen weert/
Dat hadt een zadel op het lijf/
Die stont van gout en peerels stijf:
Maer noch vernam ick even daer
Ses peerden al van eener haer/
Die pronckten al gelijck een bruyt/
En munten wonder aerdigh uyt/
Een koets te trecken sonder meer/
't Sy met een Juffer of een Heer/
Daer in bestont geheel haer werck/
Ick nam hier op mijn ooghgemerck/
En dacht/ hier ben ick wel geraeckt/
Hier word' ick mede groot gemaeckt/
Dewijl dat oock van mijn geslacht
Hier yemant is in 't spel gebracht.
Maer siet 't en leet als geenen tijt/
Daer quamper een/ 't scheen my te spijt/
Die legde my vier sacken op/
En gaf my doe een harden schop/
En riep/ Eylaes! 'k en weet niet hoe:
Flucx/ ezel/ na de meulen toe.
Ey kijck/ daer was mijn hoop gedaen;
Want ick moest flucx daer henen gaen/
Ick moest gaen torsen met verdriet/
En 't hof en gaf my anders niet.
Ach (seyd' ick) dom en karigh dier/
Wat maeck ick doch? wat doe ick hier?
Men roept geen ezel in het hof/
Of yemant van gelijcke stof
Om eer/ om vreught/ of om gemack/
Maer om te dragen eenigh pack
Dus gy die zijt van mijn geslacht/
Schoon datje in 't hof eens wort gebracht/
Denckt niet om eer/ of om gewin/
Beelt u geen hooge staten in:
U hoop is waen/ en enckel schijn/
Een Ezel moet een ezel zijn.

Men roept den Ezel niet te hove, dan als hy wat dragen moet.

Aen den armen wil yeder zynen schoen wissen.

De schoonheyt van een h[...]
De wysheyt van een boe[...]
En sacke-dragers kracht,
En syn niet veel geacht.

isogna che 'l savio porti il pazzo in spallo.

Die wijs is draeght den sotten/ Schoon datse met hem spotten.

siet dit seltsaem beelt / en schijnt 'er in te dolen/
Maer wat 'et seggen wil dat is u noch verholen:
iet een deftigh man die buyght zijn ouden neck/
ie gedragen wort dat is een jonge geck.
ht dat in de Schrift dit anders wort gelesen/
een dwaes behoort een wijsens knecht te wesen: *
eght uyt Godes woort / dat ja het jeughdigh bloet
ouden eere doen/ en onderstutten moet.
eght dan hoe het komt en wat 'et is te seggen/
y hier tegen recht / verkeerde gronden leggen/
taet hier op en dut/ gy staet gelijck verbaest/
telt genoeghsaem vast als dat de schryver raest:
ient ontfanght een woort tot antwoort uwer vragen/
s wijse lieden werck / een geck te konnen dragen:
t segge wat men wil/ 't en is geen deftigh man/
met gebogen hals geen dwasen lijden kan.

*waes moet der wysen knecht zyn, Prov. 11: 19.

P Thom-

Thom. de Kempis de Imitatione Christi. cap. 16
Waren alle menschen volkomen, wat hadden wy d
Gods wille van malkanderen te lyden, God heeft 'et
geschikt, dat wy malkanders zwackheden hebben t
gen; want niemant is sonder gebreck, en niemant le
sonder lyden.

2 Cor. 11: 18.

Gy verdraeght geerne de onwyse dewyl gy wys z

Rom. 11: 1.

Die sterck syn, syn schuldigh der zwacken kran
den te dragen.

Syrach 22: 18.

Het is lichter sant, sout en yser te dragen, dan
onverstandigen mensche.

Daer der veel smeden moet men slagh hou

Wanneer der vijf of ses met uytgestreckte leden/
Tot onderlingh behulp op eenen aenbeelt smeden/
Soo moet daer yeder man soo speelen met den slagh/
Dat oock zijn mede-maet een beurte krijgen magh:
Indien hy eenigh waer/ en sonder met-gesellen/
Soo mocht hy ras 'er gaen/ en geene slagen tellen;
Maer nu benevens hem oock rappe gasten staen/
Soo moet hy nimmermeer als op de mate slaen.
Al die niet in het bosch/ maer by de menschen leven/
Die moeten yeder mensch het zijne leeren geven/
De man die vier' het wijf/ het wijf haer echte man/
Soo is 'et dat het huys in vrede blijven kan.
Daar is geen nutter konst/ als sich te konnen voegen/
Dat geeft van ons bedrijf/ aen yeder vergenoegen;
Maer die het vet alleen begeert op zijne sop
Dat is een al-bescheick/ of wel een vijse kop.
Gy leert dan soete jeught/ op desen regel passen/
Laet vrienden vrienden zijn/ laet handen handen wasschen:
De menshept wijst 'et uyt/ het leven heeft 'et in/
Geen mensch en dient te staen alleen op eygen sin.

Dit spreeckwoort kan sonderlinge dienen aen de soo
ge die in groote vergaderingen, en met veel pe
nen dagelycks hebben te handelen, om een yegelyc
ten en te geven dat hem na gelegentheyt toekomt: wa
lyck een voortreffelyck man wel heeft geseyt, als on

e wel smaeckt ofte bevalt, het en moet ons stracks niet
it dencken, soo het aen andere niet wel en smaeckt;
s komen hier uyt groote misslagen in beraetslaginge,
ten, als men het oordeel van andere afmeet na het sy-
ende daer op dan aengaet. Daerom dient men hier
p verdacht te wesen, ende te gedencken het spreeck-
dt, Soo veel menschen/ soo veel sinnen/ &c.

Op eenen anderen sin:

ick een aenbeelt ben, soo lyde ick als een aenbeelt:
een hamer ben, voegh ick my tot slaen.

Smits kinderen zijn wel-voncken gewoon.

Of schoon een smit met zijn gesin/
Staet kloeck en past op zijn gewin/
En dat hy/ als een wacker man/
Slaet op het yser wat hy kan/
En maeckt alsoo een groot geschal/
En drijft de voncken over al;
Noch leyt zijn jonghste kint en slaept:
En 't ander staeter op en gaept:
En noch een ander weeligh dier/
Dat speelt oock met het vliegend' vyer/
Ja/ even dichte by den brant/
Verset de voncken metter hant:
Maer komt 'er eenigh kint omtrent
Op desen handel niet gewent/
Dat maeckt terstont een groot misbaer/
Al of het stont in doots gevaer.

Let hier op ouders/ wie gy zijt/
Let hier op met gestage vlijt:
Geen kint en dient 'er opt te sacht/
By yemant op te zijn gebracht:
Want yeder is/ en yeder doet
Juyst na dat hy was opgevoet.

Veel koks versouten den bry.

Tanneer der eenigh dinck veel menschen is bevolen/
Een die het qualijck vat die doet de reste dolen:
yeder heeft in als/ zijn eygen oogh-gemerck/
siet vrou eygen-sin verbrot het gantsche werck.
een keuck-meester is/ daer zijn de beste bouten:
reede voor gewis die sal den bry versouten:

't Schaep dat gekoppelt is/ geraektet in den sloot/
't Is hondert tegen een geraektet upt den noot.

Aen veele belaſt word minſt gedaen,
Want d'een laet het op d'ander ſtaen.
Gemeen goet gaet meeſt verloren.
Gekoppelde ſchapen die verdrencken.
Gemeene pot ſiet wel, maer deylt qualyck.
Veel Herders by de Schapen, Sullen maer te ſlapen.
Veel Kocks verſouten den bry.
Gemeene Schapen eten de Wolven.
Gemeen goet, geen goet.

Deux ſots ne peuvent eſtre portez ſur un aſ

**Nooyt ſagh men op een Ezel dueren
Twee gecken vol verwaende kueren.**

Is 't niet een wonder dingh! twee beeſten aen der heyden/
Die kunnen ſonder twiſt op eenen bunder weyden:
Een Tyger met een Beer/ een Leeuw/ een vinnigh Swijn/
Die woelen in het boſch en konnen eenigh zijn:
Maer gaet beveelt een ampt aen twee verwaende dwaſen/
Die ſullen onder een geduerigh liggen raſen;

ierigh in krakeel en zwanger van den nijt:
ierigh over hoop en al uyt enckel spijt.
iechen konnen noyt malkander leeren mijden/
echen konnen noyt op eenen Ezel rijden/
zagen stage sorgh en onrust in haer geest;
eerst en wieder lest sal klimmen op het beest;
on dit grilligh paer ten lesten is geseten/
an het kribbigh volck haer kueren niet vergeten:
eerst sit weyt te breet gelijck de leste meent/
'er door onteert/ hy is 'er in verkleent:
ist hy even staegh yet op zijn macker winnen/
iter tegen aen met al de gantsche sinnen/
daer is dan de strijt en al het hevigh bloet/
dat van beyden een den Ezel ruymen moet.
iender dese krijgh wort over al gevochten/
ensch en sat 'er lest/ indien de lieden mochten/
die geen daet en heeft verheft hem op den schijn:
Kraey al is se kleyn die will een Krent zijn.
ryp geen kleyne kunst een geck te konnen lijden/
ryp geen kleyne kunst een geck te konnen mijden:
t soo men heden noch in alle landen siet/
aven van gedult en is by gecken niet.

kassen in eene Kerck, twee Maters in een convent, twee groo-
en op een Schip, en dienen niet.
looge macht en minne-spel, Dat en wil geen metgesel.
Twee narren in een huys, Dat maeckt een groot gedruys.
Pastoor en Koster syn selden wel eens.

A taillar il for maggio
Si vuole un matto & un saggio.

beelt sy een dwaes, ende een wys man, te
nen besigh met het snyden van een kaes.

De wyse man spreeckt.

brient! niet al te grof gy moet het suyvel mijden/
Ey lieve met verlof laet my een reysjen snijden:
snijt de kaes te scheef/ gy snijtse veel te dick;
laet het snijden staen/ of snijt gelijck als ick:
y eens met het mes komt aen de kaes te raken/
is heb ick dapper werck die weder recht te maken:
des al niet-te-min gy snijtse weder krom/
op den staenden voet recht ick het wederom;
dorende wort de kaes aen alle kant gesneden/
oo het niet en dient/ en dan eens na de reden/

Dan weder lijp en scheef/ of ick en weet niet hoe/
En dat gaet over handt tot aen het eynde toe.
Maer dit is niet alleen in dit geval te mercken/
Het gaet op desen voet al wat de menschen wercken;
Siet! dese reeght het op/ wat die om verre streckt:
Door wijsheyt dient gebout al wat de sotheyt breeckt.

Tot het snyden van een kaes,
Dient een wys man met een dwaes.

Wyse en gecke te samen zyn noodigh, om een stadt te maken.

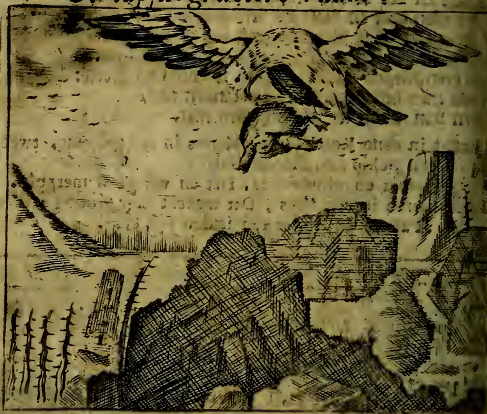
Een wys man met een geck weten meer met hun tween,

Als een wys man doet als hy leen.

Rycke gecken vercieren de
Wyse mannen bestieren de

De besette lieden zyn
wanraeckte te rechte te help

Ut lapsu graviore ruant:

Die wel eer te hooge vlogen,
Vonden sich wel licht bedrogen.

Een Arent als hy honger krijght/
En uyt 'er hooghten neder sijght/
En vint een schilt-padt/ of een sleck/
Die grijpt hy veerdigh met den beck/
En voert hem door een snelle vlucht/
Tot boven in de blaeuwe lucht/

Soo steyl en uyter maten hoogh
Als immer draeght een menschen oogh.
Een die het spel van onder siet/
En weet de rechte gronden niet/
Die houdt gewis in zijn gemoet
Dat hy de schilt-padd' eere doet;
Doch staet hy maer een weynigh stil/
Dan siet hy waer het henen wil/
Want siet! die mits zijn hoogen stant/
Sagh onder hem het gantsche lant/
En was daerom geweldigh trots/
Die komt daer vallen op een rots/
En breeckt dan op den harden steen
En huys/ en huyt/ en hals/ en been;
Soo dat hy weder over geeft
Al wat hy oyt gesopen heeft/
En wort dan in het openbaer/
Tot spijse van den Adelaer.
Hoe menigh wort 'er by het hof/
Genomen uyt het lage stof/
En hoogh getogen in de locht/
Op dat hy lager vallen mocht.
„ Die hooger klimt als hem betaemt/
„ Valt lager als hy heeft geraemt.

---

hoogh te gaen, en veel
te mallen,
n menigh man in 't slick
te vallen.
s het geluck u lacht,
aet dan op de wacht.
hooger klimt als 't hem
betaemt,
valt wel lager als hy
raemt.

Na hoge vloeden diepe ebben.

Staet niet na hoogen staet, ende en denckt niet boven u vermogen, Syrach 3: 21.

Wie zyn deure hoogh maeckt, die staet na ongeluck, Prov. 17: 19.

Hooveerdye is een begin alles verderfs, Tob. 4: 14.

Aen kleyne beeckjens kan men drincken
En daer en is geen noot van sincken.

De man aen de Fonteyne spreeckt.

Wat roept gy lieve vrient my tot de groote beken/
Die met een fellen stroom de vaste dijcken breken?
't Is waer en ick beken dat my geweldigh dorst:
En dat 'er vocht ontbreeckt aen mijn benaeuwde borst;
Maer sal ick daerom gaen en soecken holle baren/
Daer met een vollen loop de groote schepen varen/
Daer niet alleen een kint/ maer oock een handigh man
(Soo hem de voet ontglipt) het lijf verliesen kan.
Sal niet een kleyne beeck die sachtiens plagh te vlieten/
Of met een dunne strael komt na de leeghte schieten/
My geven dat ick wensch en lesschen desen brant/
Schoon dat ick maer alleen magh scheppen met 'er hant?
Voor my/ ick segge ja. 'k En soecke maer te drincken/
Wat hoef ick dan te gaen daer ick souw mogen sincken?
Ick wil een stille bron/ een kleyn en suyver nat:
Want oock mijn gantsche maegh is vry een minder vat.
Ick late groot beslagh/ en alle diepe stroomen
Voor die maer van de zee en groote waters droomen:
Ick was opt haest gelaeft/ hoe seer mijn herte joegh/
Een weynigh lieve vrient/ een weynigh is genoegh.

t spreeckwoort, gunstige Leser, en is in den eersten druck niet te vinden, maer hier (gelyck som-andere) van nieuws bygevoeght, en dat uyt den van dat rycke çierfel onser eeuwe, ick segge Jonck-w Anna Maria Schuermans, die het selve in sekere redenen wysselyck te passe brengende, oorsake heeft en, dat ick het selve weerdigh hebbe geacht hier in egen; soo het u wel bevalt, Leser, [gelyck ick ver-ve dat ja] gelieft 'et haer danck te weten, en gaet vor-ot de spreucken van gelycken sin die hier volgen.

Een kleyn watertjen leschjt noch dorst.
Een kleyn regentje maeckt noch nat.

niet ontbreeckt is ryck,
voont hy aen den dyck.

Een bly gemoet
En machtigh goet,
Is wonder soet.

kick-vors heeft noch wol
noch haer?
efter maecktse bly gebaer.

let weynigh ryck
Godt gelyck.

siet men alle daegh geschien,
kleyne pot kan spoedigh sien.

ot gy niet veel, weest niet bedroeft,
ckt maer hoe luttel dat men hoeft.

Waer toe soo ryck gelyck een vorst?
Een hant vol waters lest den dorst.

Een weynigh spys en luttel broot,
Dat is genoeghsaem voor den noot.

Drinckt uyt de Fonteyn,
Isse kleyn,
s'Is reyn.

Smaeckt u een duyf gelyck patrys,
En grutten-bry gelyk als rys,
Wat hoefje diergekogte spys?

Vrient hebje broot
Een duympje groot,
't Is voor den noot.

Weynigh met eer,
Wat hoefje meer?

l'Ignoranza corre, la Prudenza lentamen[te] segue il passo.

De dwaesheyt loopt/ de wijsheyt gaet/
En dat is vry den besten raet.

Siet hoe vrouw dwaesheyt rent/ siet hoese komt getreden;
Hoe los is haer gewaet/ hoe ras zijn hare schreden?
Sy loopt/ sy kerst/ sy zwiert/ soo datse niet en let
Waer sy haer gangen stiert/ of hare voeten set.
Siet in het tegendeel/ en weeght met rijpe sinnen/
Hoe traegh de Wijsheyt gaet/ eer datse wil beginnen;
Let hoese met bescheyt haer gantsche wegen meet/
Hoe seker datse stapt/ hoe zedigh datse treet.
De dwaesheyt is gewoon in haesten uyt te springen;
De Wijsheyt is bedacht en let op alle dingen;
De dwaesheyt tijt te werck/ en snelt heer tot de reys.
De wijsheyt vordert niet als na een diep gepeys:
Dit wijst ons dese prent/ en staet ons aen te mercken/
Het sy wy met het lijf of met de sinnen wercken:
Want die zijn dingen doet in haest en met 'er vlucht/
't En kan niet anders zijn als dat hy namaels sucht,

en raet heeft gront: het duyster en de nachten
noeders van gepeys / en voedsters van gedachten;
us schoon gy wonder seer tot yet genegen zijt /
y des al niet te min beveelt 't aen den tijt.

Dwaesheyt heeft arents vleugelen, maer uyls oogen.
haestige vragen dient traegh geantwoort.
:htige menschen dienen op Ezels te ryden.

Die kruypt en valt niet.
Het duyster en de nachten
Zyn moeders van gedachten.

et goet gemack raeckt men oock voort.
en sal 't soo haest gaen, als loopen.

Rijdt voort / maer siet om.

beelt soude mogen syn een voerman op syn
agen omsiende, ende een pack achter in den
ege gevallen liggende.

adt ick gantsch onbesorght geduerigh aen gereden /
Soo hadt ick groot verlies op dese reys geleden!
Want als ick in den ren by wylen omme sagh /
Vernam ick seker pack dat afgevallen lagh.
gy die zijt gewoon soo veerdigh aen te dryven /
et niet als mer gescheept / het sal u mogen stijven;
Hoe licht kan in der haest een quade slagh geschien /
Dus schoon men spoedigh reyst / noch dient men om te sien.

Haest en is geen spoet.
Snelle raet selden baet.
Van snellen raet, noyt goede daet.
Yl met wyl.
Vecht koel en een half ure langer.
Een goe wegh om, en is geen krom.

acht te gaen, en verre sien, Dat is een daet van wyse
lien.

t'Araig-

l'Araigne mange la mouche & le lizard l'araigne, &c.

De spin die eet de vlieg', de hagedis de spi[n]
Dit heeft het groene woud en al de werelt i[n]

De spin kan niet alleen de kleyne muggen vangen /
Men siet oock vyen selfs in hare netten hangen:
Maer in haer meeste jacht siet daer een hagedis /
Die valt haer op het lijf / terwijl sy besigh is;
En wederom op nieuw / de spin is naeuw gegeten /
Het beest dat haer verslont / wort in het lijf gebeten.
Daer komt een Ooyevaer die met een langen beck
Het kleyne dier verrast en grijpt 'et met den neck:
Doch eer de vogel rijst om in de lucht te stijgen /
Soo komt 'er wel een slangh en doet hem weder zijgen /
En vat hem by het been en velt hem in het gras /
En maeckt hem tot een roof die eerst een roover was.
Maer in het eygen woudt daer wort een draeck gevonden /
En siet daer wort de Slangh al wederom verslonden /
En noch is 't niet genoegh / want oock dit grousaem beest
Dat kent een hooger macht / die van hem wort gevreest.
Siet daer een omme-loop van alle werelts dingen /
Hoe groot dat yemant is / hy laet hem weder dwingen:

denckt dan wie gy zijt / wat gy u minder doet /
gy het wederom van grooter lijden moet.

Heere gebiedt synen knecht, de knecht de katte,
katte haren steert.

Eccles. 5: 7.

gy den armen onrecht doen, en recht ende ge-
chtigheyt in den lande wechrucken, soo ver-
ondert u des niet, want daer is noch een hoo-
er hoeder over die beyde.

Als oude honden bassen is 't tijt uyt te sien.

De Huysman die uyt de Venster siet, spreeckt.

oon leeuwtje staet en keft / oock somtijts gantsche nachten /
t Is efter sonder gront / daer op te willen achten /
dinck is jonck en mal / het bast om 'k weet niet wat /
hoort 'et maer een muys / al siet 'et maer een kat:
r 't is een ander saeck met onsen ouden wachter /
t als die gaende woort dan schuylt 'er onraet achter:
t is een loosen gast en daerom bast hy niet /
or dat hy yemant vreemts of yet bysonders siet;
oud' het beest in eer / vermits zijn oude dagen /
nits het sich verstaet op alle slimme lagen:
es als ick in der nacht verneme zijn geluyt /
o loop ick uyt het bedt en kijck te venster uyt:
word' ick dan gewaer een deel onguere streken:
schien een stouten boef die pooght in huys te breken /
wel een hoender-dief die houdt hem wonder stil /
een die in den hof de fruyten stelen wil.
hapert altijt wat als oude honden bassen /
t is de rechte stont om op het stuck te passen:
tijt heeft wonder in / want oock een lompigh beest /
ort door de jaren kloeck en krijght een snegen geest /
er siet / hier was een dief / dan hy is nu geweken /
denck hy vreest den hondt / of heeft my hooren spreken:
el dat hy henen ga / zijn aenslagh is belet /
n ick ga wederom my duycken in het bedt.
woort noch evenwel dat hadt ick u te seggen /
t dat te mijner eer in uwen boesem leggen:
ebruyckt de rappe jeught wanneer gy wilt de daet /
Maer soeckje goet beleyt / soo let op ouden raet.

Veel.

Veeltyts meynen jonge dwasen, Dat de oude lieden r
Maer die hebben meer vergeten, Als de jonge dwasen w

Den slagh der grysen,
Magh men voor ysen.

De jonge lieden past de lans, Maer wel te raden oude
Met jonge te krygen, Met oude te raden.

Oude Honden en hooren na geen wis wis.
Een oude kat en speelt met geen balleken.
Een oude vos is qualyck te bedriegen.
Een oude rat wil niet in de val.

Es is nit rath dasz man narren uber eyer setze.

Hier dient een wys man op te letten;
Men magh geen Nar op eyers setten.

Siet daer/ is 't nu niet wel gemaeckt?
De Nar is op den nest geraeckt/
De Nar eylaes! O lieve vrient/
De Nar is daer hy niet en dient/
Men gaf hem eyers uyt te broen/
En dat is door hem niet te doen:
Hier dievde toe een geestigh man/
Die teere dingen vieren kan/
Die acht op alle sake slaet/
En in zijn doen wel seker gaet;
Maer dese quaut is al te los/
Hy vielder op gelijck een os/
En sat 'er op gelijck een koe/
Dies siet hy nu 't en weet niet hoe/
Hy is begaet/ bestruyst/ bedot/
En siet! dus vaert men met een sot/
Dus vaert men als men gecken sent/
Daer niet als wijsheyt dient omtrent.

l/ soo daer yet door goet beleyt
t afgedaen/ of aengeseyt/
moet noch geck noch rauwe gast/
moet geen plompaert zijn belast:
t schoon men hen al wel berecht/
j gaen de saken wonder slecht;
aer het stuck sich wat verdraeyt/
is 'et al-te-mael bekaeyt.

ı daerom/ vrienden/ tot besluyt
t niet als wijse lieden uyt/
t niet als mannen van beleyt/
n wijs gesant/ en niet geseyt.

Die over 't Molcken gaet
Moet weten wat de klocke slaet.

er geschiedt veel ramp, maer dwasen krygen 't meest.

Weet of rust.

eckt geen vinger in eens dwasen mont.
ls beter te gaen tot smits, als tot smeetjens.

Huylt yemant met een geck,
Soo blyft hy in den dreck.

Syrach 22: 12, 13.

reeckt niet veel met eenen sotten, ende en gaet niet net eenen onverstandigen.
oudt u van hen, op dat gy niet in noot gebracht, en- in synen dreck besmet en wordet.

Prov. 26: 6.

ie syn sake door een dwaesachtige bode uytrecht, s gelyck een die lam is aen de voeten, ende neemt le.

Wer

Wer mit katzen jaght der fahet gern ma

Wie jaeght met katten/ En vanght maer ratten.

De Ratte-vanger ſpreeckt.

Ick hadde jagens luſt/ en gingh met groot verlangen/
Om eenigh vluchtigh hart/ of ander wilt te vangen:
Ick was genoegh verſien (gelijck het ſcheen) van als/
Den ſpringh-ſtock in de vuyſt/ den horen aen den hals.
Maer hoort wat my ontbrack/ in plaets van haſe-winden/
Van bracken die het wildt in dichte boſſchen vinden/
Soo leyd' ick anders niet als katten na de jacht/
En daerom heb ick niet als ratten t'huys gebracht.
Maer 't zy van mijn bedrijf/ ach! waerom leef ick langer?
'k En ben geen Jager meer/ ick ben een ratte-vanger.
Wel mackers hoort een woort hier dienſtigh by geſtelt/
Houdt katten voor het huys/ en Honden voor het velt.
En ſoeckje met beſcheyt u dingen uyt te rechten/
Soo doet u ſaken noyt door onbedreve knechten:
Want die met katten jaeght en brenght niet anders t'huys
Als ick en weet niet wat/ een rat of vale muys.

weten uwen staet, Seght met wien gy omme gaet.
-gelt, koper zielmissen, Met quaet tuygh is 't quaet wercken.
ch onder den draf menght; wert van de Swynen gegeten.

it spreeckwoort soude ook tot meer andere gelegentheyt gebruyckt konnen werden, want (gelyck t'andere ty-neer is geseyt) de spreeckwoorden beteeckenen dat de r wil, als by exempel van yemant die veeltyts dertele ken leest, met licht geselschap omgaet, en geyle dienst-n in syne huyshoudingen gebruyckt, van de soodanige ick) soude niet onbequamelycken misschien geseyt mo-verden, Die met katten jaeght / vanght geerne muysen. et selve spreeckwoort kan oock op dese wyse in 't geeste-geduyt werden, dat al wie niet als met vleeschelyke in-en tot syn beroep gaet, dat hy geen heyl, maer gewisse-van den vleesche het verderf sal majen, &c.

Culex fodit oculum leonis.

Wat is van groot of trots of hoogh,
Een mugh steeckt wel een leeuw in 't oogh.

Komt hier eens vrienden al te mael /
Komt hier en hoort een vreemt verhael /
Komt hoort een wonderbare daet
Daer op voor u te letten staet:

Al is de Leeuw een moedigh dier /
Al brant syn oogh gelijck een vier /
Al is sijn wesen wonder fel /
Al is sijn sprongh geweldig snel /
Al is hy / ja / een machtigh beest
Daer voor de gantsche wereld vreest /
Noch is een Mugge wel soo koen /
Dat sy het beest komt hinder doen /
En dat niet met een slimme greep /
Of met een onverwachte neep;
Neen / neen / sy eyscht haer vyant uyt /
En maeckt daer toe een hel geluyt;

En eer sy haer tot vechten set/
Soo steeckt het beesjen sijn trompet;
Het doet gelijck een dapper helt/
Het geeft hem open in het velt/
Het steeckt den leeuw niet in den steert,
Dat is niet eens de pyne weert;
Het steeckt hem daer hy klaerste siet/
Daer is 't dat sy hem d'oorlogh biet/
Het komt hem onder sijn gesicht/
En vlieght hem in dit vierigh licht:
En schoon hy dan geweldigh tiert/
En al de leden omme swiert/
En schoon hy dan gantsch bijster raest/
En dampen uit sijn kele blaest/
En schoon hy springht dan wonder hoog
Hy steeckt hem in dat vinnigh oogh
Soo dat hy in het gantsche dal
Niet weet waar hy hem keeren sal.

Ick wou dat alle trotse lien
Hier op met oordeel wouden sien/
En leeren uyt der leeuwen pijn
Niet al te fier en moedigh zijn;
Want siet! niet een soo grooten beest/
Dat ook sijn minder niet en vreest.

Un petit homme abat bien grand chesne.

K En weet niet soo een schoonen boom
Al staat hy aen een verschen stroom
Al wast hy uit'er maten hoogh/
Al rijst hy boven 's menschen oogh/
Al heeft hy noch soo dicken bast/
Al voedt hy noch soo harden quast/
Dien niet een kleyn/ een eenigh man
In haest ter neder leggen kan/

Die niet een mes of kleyne bijl
Kan vellen in een korte wijl.
Vraeght gy wat dit verhael beduyt?
En wat ick stelle voor beslugt?
Een wepse quelt een moedigh peert/
Al is 't et duysent Kroonen weert;
Een muys ontset een Oliphant
Al heeft hy noch soo groote tant;
Een Mugge steeckt een Leeuw in 't oogh
Al leyt het hert hem wonder hoogh.
Gy daerom vrienden in 't gemeyn/
En acht geen vyant oyt te kleyn/
Daer is noyt soo geringen man
Die niet zijn meerder schaden kan.

---

s u vyant maer een mier,
houdt hem voor een grouwsaem dier.
chynt den hondt niet groot te syn,
ch vanght hy wel een maghtigh zwyn.
Een Kat siet wel op een Koninck.
ellen wilt u wel beraden,
is wel kleyn die niet kan schaden.
en heeft geen wysen geest,
voor gecken niet en vreest.
Is beter een hont te vrient, als te vyant te hebben.
treet ook een vorsch wel soo lange tot hy eens quaeckt.
Wat hoornen heeft wil steecken.
En versmaet de zwacken niet.
it een mugge kan selfs aen den leeuw het gesigte quetsen.

---

it laetste spreeckwoordt is ontleent uyt de Arabische schryvers, (want gelyck deselve betuygen) quel- de Muggen in Mesopotamien de Leeuwen wonder- seer, als Strabo in syn sestiende, ende Marcellinus yn achtiende boeck verhalen.

Boni paſtoris eſt tondre pecus, non deglubere.

Herder / alsje Schapen ſcheert / Siet dat gyſe niet en deert.

De Koninck ſpreeckt.

Wel vrient hoe gaje dus te werck?
Gy zijt te rauw naer ick het merck /
Het ſchynt niet datje ſcheren wilt /
Maer datje wel ter keure vilt /
Ey ſtaeckt u voorſtel / rauwe gaſt:
Want dat en is u noyt belaſt /
Neen / neen / een herder van het vee /
Die houdt het vil-mes in de ſchee /
En is te vreden met de wol /
Al is zijn mande niet te vol?
En of hy ſchoon de kudde ſcheert /
Noch maeckt hy dat het niet en deert.

Een hovenier of groenſel-man /
Indien hy recht het ambacht kan /

Snyt wel de bladers van het kruyt /
Maer treckt door al geen wortels uyt.
Dus soo gy past op mijn gebiet /
Soo scheert het schaep / maer vilt 'et niet.

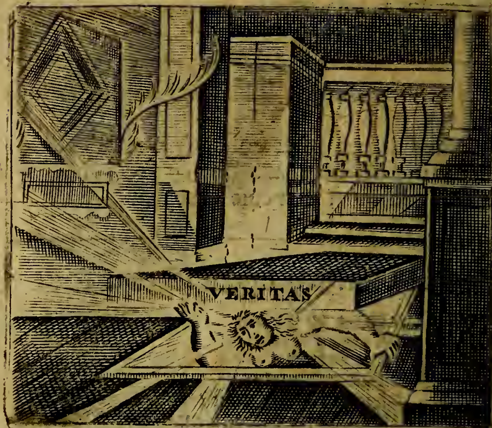
e de keers te diepe snuyt, Bluft wel licht haer luyster uyt.
Men moet de schapen scheeren na sy wol hebben.
dt soo het kruyt dat het magh blyven groeyen,
yt gy te hart soo moet de neuse bloeyen.

Magere vliegen bijten scherp.

Terwijl een herder op het velt
Zijn jonge gepten overtelt /
En soeckt met yver over al /
Tot dat hy vint het vol getal;
Soo wast dat hy een mensche vont /
Gantsch flaeuw / en tot 'et doot gewont /
Gelijck hy aen der beyden lagh:
En als hy duysent vliegen sagh /
Die saten in dat versche bloet /
En werden eben daer gevoet /
Soo kreegh hy deernis met den man /
En joeger al 't gedrochte van:
Hem dunckt dat hy hem gunste toont /
En dat zijn lyden wert verschoont:
Maer rieper hevigh tegen aen /
Ick bidde laet u jagen staen:
Ick bidd' / houdt stille / lieve vrient /
Gy doet dat my doch niet en dient.
De vliegen die gy ruymen doet
Zijn nu versadight van het bloet /
En al wat in haer plaetse koomt
Daer ben ick bijster voor geschroomt /
Want dat is uyt 'er maten graegh /
En dient my tot een nieuwe plaegh;
Dus wat ick immer bidden magh
Laet my slechts wesen soo ick plagh:
Want als het immers wesen moet /
Een vette vliegh eerst is gevoet.

Verita non puo star sepolta.

Al leyt de waerheyt in het graf/
Al wat haer druckt dat moet 'er af.

Al pooghter menigh mensch de waerheyt t'onderdrucken
Ten sal hem evenwel/ ten sal hem niet gelucken.
Hier baet geen slim beleyt/ geen lust of loose vondt/
Geen boose klappery/ geen afgerichte mont.
De waerheyt aengeranst met drift van quade tongen/
Wert somtijts met gewelt als in het graf gedrongen/
Als in het stof gedruckt/ soo dat gelijck het schijnt/
Haer luyster/ blyde verw/ en alle glans verdwijnt;
Maer schoon de reyne maeght is in den kuyl gesteken/
Sy weet 'er evenwel/ sy weet 'er uyt te breken;
Sy opent ja het graf/ sy licht de gantsche serck/
Al is se noch soo zwaer/ al is se noch soo sterck.
De waerheyt schoon verkracht/ en laet haer niet bederven/
De waerheyt schoon gewont/ en kan doch nimmer sterven;
De waerheyt recht haer op/ al is 't et yemant spijt/
De waerheyt is van outs een dochter van den tijt:
De waerheyt wat men doet/ en is niet in te dwingen/
Al sou de selfste rotz in duysent stucken springen:
De waerheyt bortelt uyt/ gelijck een sonne-schijn/
De waerheyt hoe het ga/ wil niet begraven zijn.

Es wird nichts soo rein gesponnen,
Es kumt zu letzt an die sonnen.

Niet en wort soo fijn gesponnen/
Of ten komt noch aen der sonnen.

heeft een Spinnekop haer webbe fijn gesponnen/
Noch komtet evenwel/ noch komtet aen der sonnen;
schoon men haer bedrogh ten eersten niet en sagh/
komtet evenwel ten lesten aen den dagh.
ienigh slim bedrogh wort hier en daer geweven!
ienigh loos belept wort hier en daer gedreven!
n schoon het yemant heelt oock somtijts menigh jaar/
wort des niet te min ten lesten openbaer;
Dogh/ het wacker Oogh/ daer uyt de lichten vloeyen;
on haer voedtsel heeft/ de korte dagen groeyen:
Oogh/ het wacker Oogh/ dat alle dingen siet/
even in der nacht sijn helle stralen schiet/
opent alle dingh hoe seer het is verholen/
ier het eenigh mensch van yemant is bevolen/
seer het yemant deckt of in het duister sluyt/
waerheyt liefde drient/ die kijckt ten lesten uyt.

---

waerheyt die in 't duyster lagh, Die komt met klaerheyt aen den dagh.

de leugen schoon bekleet, Sy doet noch haren meester leet,

de leugen wonder snel, De waerheyt achterhaeltse wel.

leugen staet maer op een been, Gaet breeckt haer dat, soo heeft se geen.

komt ten lesten aen den dagh, wat in de sneeuw verloren lagh.

cht u wel neerstigh van de daet, Soo is 'er tegen leugens raet.

gaet noch heden als het plagh. Den lesten is den wysten dagh.

Men siet ten lesten aen den stront wie de mispels gegeten heeft.

Dit luyt wat plomp/ als veel hoogduytsche spreucken; maer 't heeft sijn bescheyt.

n vanght die lieght met ras'er spoet, Als men een tragen kreupel doet.

Marc. 4: 22.

er en is niet verborgen dat niet openbaer en worde.

A little pot, Is soen hot.

Een kleyne pot oock door een weynigh vier,
Die maeckt terstont een bijster groot getier.

Vrient/ zijt gy gast/ of zijt gy weert/
Komt hier een weynigh aen den heert/
Komt let eens wat 'er omme gaet/
En wat 'er aen den vyere staet;
Want soo gy vat den rechten gront/
Hier is yet dat gy leeren kont.
Ey siet! hier is de pot geset/
Daer heb ick vlijtigh op gelet:
Al is die na de vlam gewent/
Al is 'er vyers genoegh ontrent/
Al leggen daer veel kolen aen/
Noch blijft hy echter stille staen:
En schoon men hem veel hitte biet
Hy schuymt/ hy raest/ hy bobbelt niet/
Maer siet den pot aen genen kant/
Die ziedt genoeghsaem sonder brant/
En schoon hy raeckt naeuw aen het vier/
Hy maeckt terstont een groot getier/

Hy maeckt / 'k en weet niet wat gelugt/
Het schijnt sijn grontsop wilder uyt.
Vraeght yemant hier de reden van?
My dunckt dat ickse geven kan:
De pot die in de vlamme staet
En doch niet op of neder gaet/
Dat is een groot en machtigh vat/
En daer in schuylt een killigh nat/
Die wort niet haestigh om geroert/
Of door het vyer om hoogh gevoert;
Maer dese pot van kleyn beslagh/
En daer maer weynigh in en magh/
Die is van stonden aen geraeckt/
Met dat hem maer het vyer genaeckt
Nu vrient staet noch een weynigh stil/
En let eens wat dit seggen wil:
Al wort een edel hert getergt/
En dickwils dit en dat gevergt/
Noch wort 'et niet te licht beroert/
Of van de gramschap omgevoert/
Maer neemt 'et op met koelen moet
Al wat hem deef' of genen doet
Maer yeder mensch van kleyn verstant/
Die bobbelt als in heeten brant
Soo haest men hem maer eens genaeckt;
Geringe breynen haest geraeckt.

e grontregels van veel menschen die grootmoedigh willen schynen te zyn, gaen regel recht aen, niet alleen tegens de rechte moedigheyt; maer oock regel-recht tegens alle de eygenschappen een recht Christen. Veel meynen groote eere te zyn niet te ver-en: maer alles aen een yeder feytelyck uyt te wetten; en in te-eel soo wyst de gesonde leere klaerlyck uyt, dat 'er geen meer-grootmoedigheyt en is, als ongelyck met gedult te konnen ly-, en sich in syn tochten te overwinnen. Een Christen en kan geen r teycken hebben, van dat hy een kint Godts is: als dat hy met moedigheyt, en sonder weder-wrake, kan oversetten het onge-dat men hem aendoet; **Leert van my dat ick ootmoedigh en moedigh ben van herten** [seyt de Heere Christus] **en gy sult ruste en aen uwe zielen.** Alle kleyn en vuyl gespuys is wraeckgierigh: len byten, Byen steken, slangen ook onverhoets geraeckt, schie-haer fenyn, kinderen zyn korsel, oude en siecke lieden geme-, maer een welgestelt lichaem gestyft met een rechtmatige ziele, lyden ende myden.

it soude oock op een anderen sin geduyt konnen werden, als te n dat yemant van een kleynen ofte middelmatigen staet, met nigh sich kan erneeren, en met kleyne kosten syn huysgesin on-ouden;

Want anders, Groot is het hof, Veel moet 'er o
En in tegendeel soo is tot een kleyn oven weynig
van noode.

Stultorum est cum stercore pugnare.

Men houdt hem voor een rechten geck,
Die wil gaen vechten met den dreck.

Het is voorwaar een rechten geck
Die 't lust te vechten met een dreck/
Want of hy schoon al met geweld
Sijn vyant plat ter aerden velt/
Wat wint hy met sijn kloecke daet
Als dat hy sich wel vuyl begaet/
En dat een ander met hem spot
Vermits hy leelijck is bedot?
Gy die van spotters wort getergt/
Of door een guyt tot spijt gevergt/

Ick

bidd' en acht op geen gekijf/
n deef'/ of die/ van man/ of wijf;
ijdt liever/ reyne zielen/ mijdt/
dt met gedult/ O vrienden lijdt!
int schoon gy klappers tegen spreeckt/
oock haer losse reden breeckt/
ich efter wint gy niet met al/
s euckel leet en ongeval;
ich efter wort gy niet te kuys/
aer komt noch des te vuylder t'huys;
t is dan quaet hoe datje 't maeckt/
een dreck en dient te zijn geraeckt:
Noyt vocht 'er yemant met een stront
Die sich daer door verbetert vont.

syns gelyck te stryden is vol twyffelachtigheyt, met eerder is dulligheyt, met syn minder, sonder hope ere. En daerom is 'et beter syn gedult te oeffenen, rust te houden.

goet man en moet noyt tegens quade menschen n met haer eygen wapenen, dat is, schelden met en te bejegenen. Want anders en is 'er tusschen den die terght, en den genen die geterght wort geen ver- als dat dese eerst, en d'ander lest, een quaetdoen- ort.

Syrach 8: 4, 5.

istet niet met eenen onnutten klappaert, dat gy geen en draeght tot synen vyere.
impet niet met eenen groven mensche, dat hy u hte niet en schende.

Non tace in vidia, quando gloria crida.

Nijdt krijt van spijt/
Waer eere rijt.

wat een seltsaem dingh! hoe gaen de werelts saken?
Het licht/ het schoonste licht/ dat kan een doncker maken;
nt als de gulde Son haer toont op eene zy/
er valt van stonden aen een zwarte schaduw' by.

Al waer opt eere komt met haer verguldе stralen/
Al waer opt bly geluck komt uyt den hemel dalen/
Daer is van stonden aen/ daer is de zwarte nijt/
Die met een open keel wel luyd' en leelijck krijt/
Die laet schier nimmer af van tegens eer te rasen/
En komt haer vuyle gift of haet gedurigh blasen:
Maer 't is een nutter dingh wanneer het Godt behaeght/
Dan dees en die benijt als over al beklaeght.

't Is den eenen hont leet dat d'ander in de keucken

Die wel gedyt,
Die wort benyt.
Naer eer en staet,
Volgt nyt en haet.

Elck weet waer hem de schoen wringht

Gy prijst/ O vrient den nieuwen schoen!
Die gy siet aen mijn voeten doen/
Gy siet het leer is wonder net
En aerdigh na den voet geset.

Gy siet een wonder schoonen naet
Die geestigh om de sole gaet/
Gy siet/ in plaetse van den bant/
Een roos geciert met diamant:
Gy siet in als een meester stuck/
En stelt dit onder mijn geluck.
Maer gy die dit van buyten siet/
En voelt het innigh prangen niet/
Van buyten schijnt het mooy te zijn/
Maer binnen is een stille pijn/
Een pijn die my geduerigh wringht/
En mijn geheele vreught bedwinght.
Men oordeelt dickmaels eenigh Mensch
Als of hy hadt zijns herten wensch:
En daerom wort ons eygen staet
By ons mispresen of gehaet:
Maer soo men waerheyt spreken magh/
Dit is voorwaer een quade slagh;
Want hy/ dien gy geluckigh hiet/
Heeft dickmael eenigh stil verdriet/
Heeft dickmael ick en weet niet wat/
Dat gy van buyten niet en vat:
Maer soo gy eens ter degen saeght
Hoe dat zijn herte leyt en jaeght/
Hoe dat hy binnen is gestelt/
En wat hem in den boesem quelt/
Gy soudt misschien u zwaersten druck
Verheffen boven zijn geluck.
Gelooft 'et vry/ al draegh ick schoon
Een prachtigh kleet/ een goude kroon/
En boven dien een Koninghs-staf/
Al dat en weert geen hooft-zweer af:
Ick ben/ eylaes! ick ben gequelt/
En dickmael wonder vreemt gestelt:
Ick voele ja een zwaer verdriet/
Schoon dat 'et yeder niet en siet/
Ick voele dat my binnen wringht:
't En is geen gout al wat 'er blinckt.

---

n geluck ,, Sonder druck, Wat blinckt ,, Dat wrinckt.
Een nieuwe schoen, Kan pyne doen.
k daer men 't niet en siet, Is dickmael groot verdriet.

't I

't Is geneugelijck te sien regenen als men in 't drooge staet.

Het is een aengename saeck/
En dient veel menschen tot vermaeck/
Te sien hoe wint en hagel slaet/
Wanneer men in het drooge staet/
Te sien hoe dat een dicke wolck/
Komt nederstorten op het volck/
En hoe het driftigh Hemels nat/
Maeckt al de paden glibber gladt.
Te sien hoe sich een yeder rijt/
En efter noch ter aerden glijt.
't Is lustigh van een stille ree
Te sien een ongetoomde zee/
Te sien een wonder groot gebaer/
Te sien een anders groot gevaer;
Te sien hoe dat een machtigh schip
Rijst boven aen een hooge klip/
En weder in een korten stont/
Wort afgedreven na den gront/
En weder met een snelle vlucht
Komt opgestegen in de lucht.
Voorwaer het is dan licht geseyt
De lieden hebben geen beleyt/
De schipper of de man te roer
Dat is voorwaer een rechte loer:
Wis soo ick stierman wesen mocht/
Ick stierd' het schip in geenen bocht/
Ick stierd' het schip in geenen kolck/
Soo hield' ick 't schip en al het volck.
Siet dus soo gaat 't et over al
Wanneer men komt in ongeval;
Want die gesonde leden heeft/
En van de koortse niet en beeft
Weet veeltijts wonder goeden raet/
En duysent kruyden voor het quaet:
Maer komt hy selfs in 't verdriet/
Soo staet hy daer wel slecht en siet/
En kucht dan meer als yemant plach
Die oyt van koorts te bedde lach:
„ Want als de noot gaet aen de man/
„ Dan siet men wat de meester kan.

Hoe licht geeft yemant goeden raet, Wanneer hy goeden staet.

De beste stuerluy syn aen lant.

Voor wint en stroom is 't goet stieren.

chipper op de strande, ofte aan de zee-kant staande, ekende met syns gelycke, wysende op een schip, or den wint af komende.

Ey kom en segh ons lieve maet
Die hier ontrent den Oever staet/
Hoe gaet 'et dus met onse Jan?
Hy schijnt nu vry een dapper man/
En 't was maar dees voorlede weerck
Dat hy ellendig stont en keerck;
Hy quam met onweer voor de Maes/
Daer sat hy doen gelyk een dwaes/
De Meer die dreef hem aan den gront
Dies stont de vroerck hem dapper ront/
Hy badt/ hy schreyd'/ hy riep/ hy kreet/
Als een die van geen stieren weet:
En siet! hy quam doe noch te recht
Door bystant van sijn buermans knecht:
Maar nu sit hy en koekeloert/
Als een die bruylofts-gasten voert:
Hy schijnt nu meester van den stroom/
En leyt het schip als metten toom/
Hy maeckt voor al een bly geluyt/
En al de wimpels wayen uyt:
Ick bidde daerom goede man/
Ey seght ons hier de reden van!

Antwoorde.

Als wint en ty van achter koomt
Dan is de schipper onbeschroomt/
Dan leyt hy spelen sijn geveys/
Hy singht/ hy quinckt/ hy drinckt een reys/
Hy is te wonder wel gesint/
O 't is goet stieren voor den wint:
„ Maar als de noot gaat aen den man
„ Dan siet men wie het ambacht kan.

El

El corcobado no vee su corcoba, y vee la de su comoannon.

Een ander heeft altijdt de schult/
Geen mensch en siet sijn eygen bult.

Gy siet in dese prent geschildert naer het leven/
Hoe dat 'er menigh mensch een ander weet te geven/
Hoe dat schier yeder mensch een anders feylen siet/
En weet (gelijck het blijckt) sijn eygen feylen niet:
Gy siet een bultigh mensch een bultenaer begecken/
Gy siet hem sijnen mont in vreemde bochten trecken/
En siet de spotter selfs en is niet als een dwergh/
Hy torst op sijnen rugh een bult gelijck een bergh.
Ey wat is van den mensch! wy konnen ondersoecken/
Eens anders huys bedrijf/ eens anders rekenboecken.
Een anders gantsch belept tot aen de minste streeck/
En in ons eygen huys en sien wy niet een steeck:
Wy weten alle man sijn lesse voor te stellen/
Wy weten alle man sijn feylen op te tellen:
Maer niemant keert het oogh ontrent sijn eygen schult/
En siet op onse rugh daer hanght de meeste bult.

...ienden/ niet alsoo/ laet vreemde lieden blijven/
...ilt geen schamper jock op yemant anders drijven/
Maer daelt in u gemoet. Want 't is een rechten geck
...ie veel een ander straft/ en nimmer sijn gebreck.

Matth. 7: 3.
...'at siet gy den splinter
...v's broeders ooge, ende
...ert den balck in u oogh
...gewaer?

...wel syn eygen hert door-
siet,
En spot met synen buerman
niet.

Woegh yemant recht syn
eygen schult,
Hy sagh noyt aen syns mac-
kers bult.

Chacun a un fol en sa manche.

Daer is geen mensch soo wel geleert
Noch om zijn kunst soo hoogh geëert:
...aer is niet een soo wijsen man/
...oe veel hy weet of wat hy kan/
...ie niet een geckjen by hem voedt/
...f binnen in zijn mouwen broedt:
...n siet dat wilder dickwils uyt/
...ock daet het dickmael niet en sluyt.
Maer waerom hier toe meer geseyt?
...f met veel woorden uytgebreyt:
...t Is met den mensch alsoo gestelt/
...oe rijck/ hoe wijs/ hoe grooten helt/
Die dat 'er is of komen sal/
Een yeder heeft zijn eygen mal/
Een yeder heeft een stil gebreck/
Een yeder heeft zijn eygen geck:
En noch is 't al de wijste man
Die best zijn geckjen heelen kan.

Noyt man en hadt soo wysen sin,
Of daer stack wel een geckjen in.

Krepel wil altijt voor dansse[n]

Lestmael quam ick in het velt
Daer een yeder was gestelt
Tot een uytgelate vreught/
Na de wijse van de jeught;
Jonge lieden van het lant
Songen/ sprongen/ hant aen hant;
Yeder maeckte groot geschal/
Yeder was 'er even mal:
Doch van allen was 'er een
Met een krom/ en kreupel been/
Met een plompen stompen voet/
Die hadt veren op den hoet/
Die was voren aen den dans/
Die was by den Rosen-krans/
Die was om en aen de mey/
Die was leyder van den rey;
Wat men peep of wat men songh/
Krepel hadt den eersten sprongh:
Al is Fop een rap gesel/
Al doet Heyn sijn dingen wel/
Al leyt Jorden mooye Trijn/
Krepel wil de voorste zijn.
Maer al was dit in het velt/
't Is oock elders soo gestelt:
Want oock by de steedsche lien
Wort dit menighmael gesien/
Veeltijts wat 'er wort gedaen
Krepel maeckt hem voren aen:
Krepel is een dapper man/
Schoon hy niet als hincken kan.
Is 't et niet een seltsaem dingh
Dat een losse jongelingh/

Dat een onbedreven gast/
Die het immers niet en past/
Veeltijts eerst zijn oordeel uyt/
(Schoon het dickmael niet en sluyt)
Eerst van alle dingh gewaeght/
Al en is hy niet gevraeght!
Eerst sal brengen aen den dagh/
Wat hem op de tonge lagh!
Vraeght 'er yemant hoe dit koomt?
Wijse lieden zijn beschroomt/
Dat 'er yet mocht zijn geseyt
Dat niet recht en is beleyt/
Daerom gaense traegh te werck/
En al met een diep gemerck;
Maer een geck vol losse waen
Haest sich/ en wil voren gaen:
Daerom seyt men noch althans
„ Krepel wil eerst aen den dans.

Godt beware my van yemant die maer een boecks-n gelesen heeft.

Hoe slimmer timmerman, hoe meerder spaenders.

Het ydel vat bomt meest.

Een penningh in den spaerpot, maeckt meer geraes n als sy vol is.

Veel roemen met een dommen geest,
Een ydel vat bomt aldermeest.
Hoe slimmer wiel, hoe meer het kraeckt.

y is een geck Die synen beck Soo klappen laet,
at om syn mal En los geral Hem yeder haet.

Stulto ne permittas digitum.

Steeckt u vingers in geen dwaſens mont.

Hoort noch / O vrient! een goeden ſlagh /
Die u ten beſten dienen magh:
Wanneer gy weet in u gemoet
Dat yemant vreemde kueren voet /
Dat yemant loſſe grillen heeft /
En op geen vaſten regel leeft /
Soo ſtelt u noyt in zijn gebiet:
En leent hem oock u vinger niet /
Of anders ſal het grilligh hooft /
Als gy het alderminſt gelooft /
U ſoo eens grijpen by der hant /
U ſoo eens nijpen met den tant /
Dat gy uyt enckel onverdult
U ſotte daet verfoeyen ſult.

Wel aen dan tot een kort beſluyt /
Treckt hier nu deſen regel uyt:
Dat nimmermeer met eenigh ſot
En diens gejockt / geſchertſt / geſpot /

Dat oock geen wijsheyt dient gepleeght
Met een die niet en overweeght /
Maer dat 't is de beste boet /
Dat yder sich van narren hoet :
„ Want 't is voorwaer geen wijse geest
„ Die voor geen fetten is bevreest.

et gecken en moet men
dwasen.

gy een stock geeft aen een
geck,
vis hy slaet u in den neck.

e veel betrouwen,
oet veel berouwen.

Al eer dat gy een vrient be-
trout,
Soo eet met hem een mudde
sout.

Soo gy een geck de vingers
biet,
't Is vreemt neemt hy de
vuysten niet.

De Gans blaest wel / maer en bijt niet.

erst als ick dese Gans geweldigh hoorde rasen /
En ick en weet niet wat uyt hare kaken blasen /
Doen was ick bijn ontset en stont gelijck bevreest /
Ick meynde voor gewis het was een grouwsaem beest;

Ick meynd' een groote beyr of leeuw te sullen binden,
Of wel een fellen draeck die menschen kan verslinden!
Ick kreegh in mijn gemoet, vermits het snar gelupt,
Een seltsaem nageyeps, een wonder vreemt besluyt;
Maer nu ick omme kijck, en wil men spiesse vellen
Om ons met volle kracht ter weer te mogen stellen,
Soo spreeck ick tot my selfs: wat ben ick voor een geck!
Dit beest heeft anders niet als slechts een platten beck.
Geen tanden in den muyl, geen klaeuwen aen de voeten,
Geen kromme nagels selfs, om in het slijck te wroeten,
't Is al maer enckel wint schoon dat 'et vinnigh siet;
„ Gesellen meest gerust, de blasers bijten niet.

Wyt gapen en byt niet, Veel blasen en smyt niet.

Sy en byten niet al die haer tanden laten sien.

Een kat die veel maeuwt, vanght weynigh muysen.

Dreygers en vechten niet, Leelyck sien byt niet.

Het dreygen is der gedreyghden geweer.

Blode honden bassen veel.

Een gedreyght man leeft seven jaer.

Schurfde Schapen ble[...] meest.

't Is een wyse van het la[...] Lange tongen kort van h[...]

De luypende katten h[...] 't vleesch uyt den pot.

Hoe meerder liefde, [...] minder spraeck.

Veel vlaggen luttel bo[...]

Hoogh geheven, maer i[...] lest een broeck vol wints.

De volle kooren-ai[...] hangen laeghst.

Parturient montes.

Het baren van Bergen komt uyt op een Muys.

Men houdt dat eens de Faem, al over lange Jaren,
Quam roepen door het lant de rotzen sullen baren,
De rotzen zijn bevrucht, haer lijf die is vervult,
En daerom is het lijf hun wonder hoogh gebult.
Stracks quam daer op het volck met hoopen aen gedrongen,
En met een nieusgierig oogh te wachten op het jongen,

Velden zijn bedeckt / de dijcken vol getast /
boomen overal gebogen van den last ;
ootste van het lant die komen aengereden /
die minder zijn die komen aengetreden ;
er roept men over hoop al wat men roepen magh :
it sal hier voor een spoock gaen komen aen den dagh ?
sal der voor een dier sich heden openbaren /
in de moeder lagh soo menigh hondert jaren :
e sal het wesen zijn van soo een grouwsaem beest /
aer voor dat al het lant en al de werelt vreest :
sal het monster sien : hoe bijster sal het krijten :
sal de felle rots in groote stucken splijten :
oorwaer indien het jonck de moeder is gelijck /
oo wil 't doch heden zijn gelijck een hoogen dijck.
/ blijft het nieusgier volck / in over groot verlangen /
trent den hoogen bergh met al de sinnen hangen /
eel siet 'er even staegh yet wonders in den geest /
Een hoopt 'k en weet niet wat / en d'ander is gevreest ?
t lesten soo het scheen / soo gingh den berrigh open /
siet ! daer komt een dier ter-zijden uyt gekropen /
en dier / een wonder dier : maer raet hoe dat het hiet !
en muys / een kleyne muys / en anders is 't niet.
racks rijster groot gelagh uyt soo veel duysent monden /
e in dit vreemt gesicht sich als bedrogen vonden :
Doch verr' het meeste deel is uyt 'er maten gram /
Om dat het om een muys soo verr' geloopen quam.
aer dat het slimste was / die t'huys gebleven waren
e vraeghden spots gewijs hoe dat de jongen varen /
De jongen van den bergh / en wie de vrucht ontfingh /
En wie den klopperdoeck quam binden aen den ringh.
iet dus verdween de Faem / die met een schielijck blasen
e samen hadt gebracht een hoop van losse dwasen /
Haer stem / haer groot geraes / al schreeuwden 't wonder luyt /
Dat komt al op een muys / en op een gecks maer uyt.
t is van outs gelooft / dat van uytmondigh roemen
oe luyde dat men roept / niet veel en plagh te koemen ;
Gy / weest hier wijser in / en houdt my desen voet /
„ Let niet wat yemant seyt / maer wat een yeder doet.

Hy moet veel bry hebben / die elck den mont ſal ſtoppen.

De Man die de pap biedt, ſpreeckt.

Wat heb ick menigh vyer geſtoockt!
Wat heb ick dickmaels pap gekoockt;
Wat heb ick menigh mont geſtopt
Ja tot de tanden vol gepropt!
En noch ſoo is 'et even veel/
Schier yeder heeft een open keel/
Schier yeder houdt een hollen mont;
Dat is een diepte ſonder gront;
Want d'wyl ick hier den lepel bie/
Soo is 't dat ick daer yemant ſie/
Die gaept van nieuws 'k en weet niet hoe/
En ſplyt tot aen zyn ooren toe;
En ſtracks al weder met 'er daet
Soo vind' ick noch een nieuwen braet/
Die bint ſich eeuwigh neven my/
En ſchoon hy krijght geduerigh bry/
Noch grolt hy efter tuſſchen bey/
Gelijck een kater in de mey.

Gewis ick bender qualijck aen/
Want siet/ 't en hebbe noyt gedaen:
En schoon mijn pot hielt soo veel brijs/
Van blommen meel/ of enckel rijs/
Gelijck een vat daer in men broudt/
Dat somtijts dertigh tonnen houdt/
Noch efter bleef ick in 't verdriet/
Want al mijn pap en baet 'er niet.
Wat raet dan voor soo diepen kolck?
Wat raet voor soo veel gapent volck?
Gy zwijght/ O vrient/ en siet op my!
Wel hoort dan wat mijn oordeel zy:
Ick wil mijn heert/ mijn hert/ mijn huys/
Gaen maken net/ en houden kuys/
En schaffen dan gelijck het dient/
En voor een gast/ en voor een vrient/
En voor een yeder billick man/
Ja dat mijn keucken lijden kan;
Ick wil niet morssen soo ick plagh/
Maer koken in den hellen dagh/
Soo doende stel ick my gerust/
En laetse schreeuwen die het lust.

Wie kan 't gevoegen,
Naer elcks genoegen.

ly en kan 't niet yeder passen,
)ie het koren ons doet wassen.

s quaet alle krom hout te rechten.

:n kan 't qualick al besorgen.

Voor alle gaten is 't quaet garen
ngen.

:n hoeft wel pap met volle potten,
n mont te stoppen aen alle sotten.

Men kan alle dingh door zwygen,
niet door kyven.

Ick en sagh myn leven dagen
Niemant alle man behagen.

't Is voorwaer een kunstigh man,
Die het al wel maken kan.

Het meel soo veel als duysent
pont,
En stopt niet eenen klappers mont.

Die aen de wegh timmert heeft veel berichts.

Als yemant timmert aen de straet/
Daer yeder komt/ daer yeder gaet/
Daer al de werelt mal en wroet/
Magh sien al wat de metser doet/
Die staet dan uyt aen alle kant/
Het oordeel van het gantsche lant;

Hier komt 'er een vol enckel uyt/
En seyt de keucken is te wyt:
„ En Keuckens slechts maer voor de noot
„ Die maken kleyne Zalen groot.
Een ander siet den Gevel aen/
En seyt: t is schoone voorgedaen.
Dit huys is net en byster hoogh/
Dan 't is alleen maer voor het oogh.
Een derde neemt een diep gemerck/
En gaende door het gantsche werck/
Seyt dat 'et niet in huys en sluyt
Om dat 'er is een achter-uyt:
Want zijn de boden niet te pluys
Een achter-deur verraet het huys:
Een vierde straft een enge gangh/
Of seyt de kamer is te langh:
Een ander acht de Kelder niet
Om datse na het zuyden siet:
In 't kort/ een yeder vint 'er wat
Waer by dat hy den meester vat.
Waer is doch oyt een steen geleyt
Daer tegen niet en is geseyt;
Maer dit en gelt hier niet alleen/
Die sucht is over al gemeen;
Al wat door yeder wort gedaen
Dat heeft al vry wat uyt te staen;
Siet als 'er yemant boecken schrijft/
De leser lacht/ de leser kijft/
De leser prijst/ de leser spot/
En beyde dickmael sonder slot/
De leser juyght/ de leser geckt/
En al na dat hy is gebeckt/
En die het veeltijts minst beseft
Dien is 'et die het harde treft.
Nu tegen dit gemeensaem quaet
En weet ick anders geenen raet/
Als dat men uyt een vroom gemoet
In alle dingh zijn beste doet/
En laten mans en vrouwen dan
Al seggen wat men seggen kan:
Daer was doch noyt soo vromen ziel
Die niet in spotters handen viel.

Hy behoeft wel een goede voorspraeck, die voor alle mans vyerschaer betrocken wort.

Wie is 't die sonder opsprae[ck]
blyft,
Die voor de Wereldt spree[kt]
of schryft?

Nul cheval si bien ferre qui ne glisse.

it was een moedigh peert en heden noch beslagen/
Het gingh wel deftigh aen ooch somtijts gantsche dagen/
: gingh een slagen tret van dat ick neder sat/
ick was de wegh bequaem / en geensins glibber-glat;
i reed' ick met beschept/ en geensins om te mallen:
iet dien onderlet/ het peert dat is gevallen/
ier ligh ick nu/ eylaes! daer ligh ick moedigh quant/
dompelt in het stof/ geslingert in het zant.
nu/ dat heeft 'et wegh: noch moet ick efter rijsen /
upt het ongeluck mijn dwaesheyt onderwijsen:
y/ segh eens/ mijn vernuft/ wat ick uyt dese val
oor my / en mijns gelijck / te nutte brengen sal:
wat is ons verstant? Wy gaen op losse beenen/
dat oock aldermeest / als wy het seker meenen:
Men vint/ na mijn begrijp/ niet een soo vasten man
ie niet een lossen pas by wijlen doen en kan.
is de ruyter goeuw / noch sal hy somtijts glippen;
is de visscher sneegh / hem kan een ael ontslippen;
Dat dient 'er veel geseyt? de beste van den hoop
heeft dickmael (eer hy 't meynt) de sinnen op den loop.

---

et mist een meester wel.
en soo loosen exter, of haer nest
wort wel eens gerooft.
en soo snegen hin, of sy leyt wel
een ey verloren in de netelen.
n goet visscher ontglipt wel een ael.
n beslagen merry struyckelt wel.

Een viervoetigh Peerdt sneuvelt wel.
Een goet schutter mist wel.
Niemant soo wys, of hy kan falen.
't Gebeurt wel dat een goet Zeeman overboort valt.
't Is een goet schutter die altyt het wit raeckt.

Elck vogeltje singht soo 't gebeckt is.

De vogels singen in het velt
Maer dat haer becken zijn gestelt /
Dat is van over langh geseyt/
En vry niet sonder goet beschept:
Want soo gy wandelt door het wout
En daer u sinnen besigh hout/
Gy sult bevinden met 'er daet
Dat onse spreucke seker gaet
Meest al dat kromme becken heeft:
Bevint men dat van rooven leeft/
En mits het daer alleen op siet
Soo past het op het singen niet.

Wint

Vint gy een vogel plat gebeckt/
Weet dat hy na het water treckt/
En mits hy in den modder wroet
Soo is syn stemme nimmer soet:
Een lange beck die heeft een schijn
Een harders fluyt te mogen zijn/
Maer daer en komt niet anders uyt
Als ick en weet niet wat geluyt/
Ick segge daerom voor het lest
De kleyne becken singen best.
„ Godt geeft de kleynen nu en dan
„ Dat noyt en hadt de grootste man.
Besiet den soeten nachtegael/
Besiet de vogels al-te-mael:
„ Hoe grooter beck/ hoe quader klangh/
„ Hoe kleynder dier/ hoe soeter sangh.
't Is anders met den mensch gestelt
Als met de vogels van het velt:
De menschen hebben eenen mont/
Maer die en heeft niet eenen gront:
Want spreeckt 'er een uyt sachten geest/
Een ander brult gelijck een beest/
Dus al wat onder ons geschiet
En komt ons van de monden niet/
De mont is maer een buyten lit/
't Is 't herte daer de roerder sit:
De mont die bidt/ de mont die schelt/
Al naer het binnen is gestelt.
Dus gy die vuyle dingen spreeckt/
Of vinnigh met de tonge steeckt:
Houdt vast dat gy in u gemoet/
Een vuyl/ een grousaem monster voet.
„ Het oor dat wijst den Ezel uyt/
„ Den Olifant zijn lange snuyt/
„ Het water kent men aen den gront/
„ De menschen aen haer eygen mont.

Yeder vogel singht na hem de snavel gewassen is.
Men siet aen de tonge of 't vercken gortigh is.
Vuyle monden
Vuyle gronden.
Wie syn tonge niet bewaert,
Stracks soo kent men synen aert.

Het vat geeft uyt, soo het heeft.
Soo de man is in den mon[t]
So is hem syns hertens gron[t]
Men kent de Boomen aen [de]
vruchten,
Een weeldigh hertje by [de]
kluchten.

…en kan geen honich spou-
…en die niet als galle in
…en mont heeft.

…reyne vogels kraeyen sel-
…en goet weder.

…koeck-koeck roept syn
…ygen naem uyt.

De koeck-koeck en de cys,
En singen niet op eenen
wys.

Syrach 37: 8.
Aen de reden kent men
de man.

Als yeder seyt dat ick ben een vercken, soo moet ick in 't kot.

De man die men in 't kot wil steken, spreeckt.

Siet doch eens wat vreemde grillen /
Siet eens wat een seltsaem stuck!
Schoon ick yeder meyn te stillen /
Noch soo blijf ick in den druck:
Of ick drage menschje leden /
En voor al een rappen geest /
Of ick toone goede zeden:
Yeder houdt my voor een beest:
Yeder komt geduerigh seggen /
Yeder roept / ick ben een zwijn:
En al kan ick 't wederleggen /
't Moet noch al gelogen zijn.
Sooder yemant komt te vragen
Wat my let / en wat 'er schort /
Siet! ick wil het hem gewagen /
Want men doet my veel te kort;
Siet ick heb de werelt tegen /
En ben yeder tot een spot /
Niemant is tot my genegen /
Daerom moet ick in het kot:
Hier en baet geen tegenspreken /
Yeder houdt zijn eerste waen /
Yeder houdt zijn oude streken /
Wat ick doe ick moet 'er aen.

Wat

Wat is dat my kan genesen?
Hier en baet geen wijs beleyt/
Yeder is en moet 'et wesen
Dat de werelt van hem seyt.

Laet vry al de werelt rasen,
Gy, doet maer een yeder recht,
Die meest kryten zyn de dwasen,
Best eenvoudigh ende slecht.

Wie kan een hont zyn blaffen verbieden?

Scherpe distels steken seer,
Quade tongen noch veel meer,
Die quaet spreeckt eer hy het
Schoon hy zweegh 't en schade

Wie een quaden naem hee half gehangen.

Een schip op zant / een baken in de Zee.

Te louder/ man te roer/ te louder lieve maet/
Kijck hoe hed met het schip van onsen buerman staet:
Hy sit daer op een zant gegeesselt van de stroomen/
En daer en is geen hulp hoe seer de gasten boomen/
Dus sooder nu een wint komt dringen aen den wal/
't Is seker dat den kiel in stucken bersten sal.
Gy/ siet dan neersiigh toe en let op uwe saken/
Een schip op droogh gezeylt/ dat is een seker baken.

: is na mijn begrijp geen onvoorsichtigh man
p een anders feyl de zijne voomen kan.
:l menschen lieve vrient ontgingen harde slagen/
dien sy met verstant op d'een en d'ander sagen;
segge wat men wil / exempels hebben kracht:
ieer men met bescheyt op hare gronden acht.
er is geen beter school de kinders aen te wijsen/
er is geen sachter tucht de mannen aen te prijsen/
lat men staegh bedenckt en vlijtigh gade slaet
dat een ander doet / en wat 'er uyt ontstaet.

spiegelt hem sacht, die hem aen andere spiegelt.
spiegelt hem met vreught en uyt 'er maten sacht,
op een anders straf sich van gebreken wacht.

ls u Buermans huys brant/ is 't tijt uyt te sien.

Daer is yeder aen gelegen
Hoe het zijnen buerman gaet/
Want zijn daer verkeerde wegen/
Stracks verspreyt sich oock het quaet.
Goede bueren zijn te wenschen/
Dat is vry een groot gemack;
Maer die woont by snoode menschen
Draeght voorwaer een lastigh pack.
Let dan vrient op u gebueren/
Let wat deel' of gene maeckt/
Want gy sult 'et eens besueren
Soo zijn huys in brant geraeckt.

Quade gebueren,
Moet men besueren.

er alleen, als qualick
verselt.

Die omtrent een Molen woont, bestuyft van het meel.

Met

Met een benepen kat is quaet te vechten.

Een Man met een katte vechtende, spreeckt.

Myn wijf heeft menighmael van dese kat geklaeght/
Vermits sy even slaegh haer wonder qualijck draeght/
Sy is te lijdigh slim om alle dingh te snoepen/
Sy neemt al datse wil en laet de meysens roepen/
Sy raeckt omtrent den heert/ al is de keucken toe/
Sy krijght 't vleys upt den pot/ en niemant weet 'et hoe;
En na te zijn voldaen in al haer grage lusten/
Soo slupptse soetjes wegh/ en gaet dan liggen rusten/
Niet in den turrif-hoeck/ maer op het beste bedt/
Dat lept dan even soo gelijck een vuyle slet.
Om dit en ander quaet/ soo is het woort gesproken/
Dat haer oock eeven selfs de kop moet zijn gebroken;
Maer als ick nu het beest in dit vertreck beslupt/
Soo puylen meer als opt haer quade parten upt;
Sy brult gelijck een leeuw/ in plaetse van te maeuwen/
Sy vier-ooght als een wolf; en toont haer felle klaeuwen/
En schuym-beckt als een stier/ en laet haer tanden sien/
Getroost/ gelijck het blijckt/ my d'oorlogh aen te bien;
Soo haest ick haer genaeck sy schijnt te sullen rasen/
Sy geeft haer in de lucht tot boven aen de glasen/
Nu wijcktse voor een tijt/ dan komtse weder aen/
Noch glas/ noch porcelepn en kander blijven staen;
Indiense met gewelt in enghte wort gedrongen/
Soo komtse wonder fel my in het licht gesprongen:
En of ick aen het beest den blooten degen toon/
Sy vlieght 'er tegen aen/ en acht het niet een boon/
Sy bleef my rechtevoort/ sy bleef my aen de wangen/
Sy bleef my in den baert met hare klaeuwen hangen/
Dies ben ick vuyl/ begaet/ bekrabbelt over al/
En sta vast in beraet hoe ick het maken sal:
Myns oordeels is 'et best de kat te laten loopen/
Want sy wil al te dier haer snoode vacht verkoopen:
Wel kome wieder wil/ voor my ick schey 'er uyt/
.. De noot/ O lieve vrient! de noot is bitter kruyt.

Uyt noot
Roert de kat haer poot.
De beten van stervende gedierten zyn doodelyck.
In enghte synen vyant dringen,
Dat doet hem menighmael ontspringen.
Als u vyant gaet te rugh, Maeckt hem vry een gulden brugh.

Noot stoot.
De noodt doet oock verfae[gde] knechten,
Met groote kracht en yver vec[hten].
1 Reg. 20: 11.
Die het harnas aentreckt e[n] hem niet beroemen, gelyck die het harnas af leyt.

Neede maket the old wife trot.

De noot die doet een oudt wijf drabén/
Oock over ſloot en over graben.

et beelt diende te weſen een oudt wyf die voor
ɔt, verſchrikt van een Beyr, of ander wildt
, dat (van ſyn banden los zynde geworden)
na loopt.

wat de noot ons leert: Sp die met kromme leden
duom traegh/ gelijck een ſleck/ allenckskens aen getreden/
: loopt nu ſonder ſtok/ die maeckt nu grooten ſpoet/
trippelt op het velt gelijck een kievit doet.
t is een harde ſchool/ ſy kan de menſchen leeren
aengeboren aerdt/ haer ſwackheyt overheeren:
odt is een bitter krupt/ dat dickmael heeft gewracht
t niemant heeft gedaen dat niemant heeft gedacht.

yemant 't water in den
ont loopt, dan leert hy
rſt ſwemmen.

n gout ſoo root,
: moet uyt om broot.

is yemant moet,
et wat hy doet.

Geen beter meeſters, als ar-
moe en noodt.

De noodt leert wonder doen
Sy maeckt de bloode koen.

Naeuw onderſoecken komt
van arme lieden.

n ne ſcauroit faire boire un aſne, s'il n'a ſoif.

Noch vinnigh ſlaen/ noch harden dwanck/
En brenght den Ezel tot den dranck.

De man beſigh ontrent den Ezel, ſpreeckt.

hebbe veel geſlupt/ ick hebbe veel geſproken/
Ick hebbe mp den kop nu langen tijt gebroken/
k hebbe boven dat upt fellen moedt getiert/
n dit onwilligh beeſt in geenen deel gevíert:
hebbe naderhant het grilligh dier geſlagen/
s ick ſijn ſtegen aert niet langer konde dragen/
k hebbet menighmael getogen met den toom/
n met geheeler kracht gebogen na den ſtroom;

Maer

Maer of mijn galle rees/ sy mochte weder sincken/
Als wat ick oyt begon/ 't en heeft niet willen drincken;
Dus ben ick gantsch ontstelt/ en ga nu weder aen/
En sal my aen het beest (na dat my dunckt) ontgaen.
Maer heb ick oock gelijck soo bijster uyt te varen?
Ick bidde/ mijn vernuft/ ey laet ons wat bedaren/
Ey laet ons sonder gal/ en met een stillen geest
Eens wegen/ soo het dient/ de sake van het beest:
Waerom doch sal de spijt in mijnen geest ontvoncken?
Het beest dat is gelaeft/ en heeft alreets gedroncken/
Dies heeft 'et geenen wil (hoe vinnigh dat ick stoot)
Te drincken sonder dorst/ te drincken sonder noot.
Is hier nu stofs genoegh om soo verstoort te wesen?
Met oorlof na my dunckt/ 'k en hebbet noyt gelesen:
Maer soo dit lastbaer dier/ als eertijts/ spreken kond'/
Gy wiert een beest verklaert/ oock door eens Ezels mond.
Doch laet ons even hier eens tot de menschen keeren/
En van den Ezel selfs bequame reden leeren/
Gy siet hoe dat het beest door geenderley bedwanck
Wil raken aen het nat/ of komen tot den dranck:
De reden is bekent/ het beest dat heeft gedroncken/
Maer gy neemt dickmaels in al wat 'er is geschoncken/
Om ick en weet niet wien. O 't zy hem die u dwinght!
En 't zy u boven al die sonder reden drinckt;
U dorst die is gelaeft/ u maegh is overladen/
En laet gy niet-te min u noch tot drincken raden?
Hoe! zijt gy meerder slaef/ of van een minder geest
Als dit onaerdigh dier/ een grof/ een lompigh beest?
Hoe! soudet aen het volck niet wonder seltsaem schijnen/
Soo yemant in een goot gingh storten goede wijnen?
Maer segh wat is een mensch die veel te drincken plagh?
Is niet zijn buyck een goot/ indien men 't seggen magh?
Waerom dan goeden dranck gegoten in riolen?
Wel gy die sulicks doet gaet by den Ezel scholen:
Door my ick spreke ront/ en uyt een vrye borst
't Is meer als Ezels werck te drincken sonder dorst.

Wanneer men is versaet,
Dan smaekt geen honichraet,
Dronckenschap is sonde, schade en schande.
Die wyn drincken sonder smaeck,
Doen een onbesuysde saeck.

Laet u dranck en eten ge[...]
Niet uyt lust, maer o[...] leven.
Wie kust sonder lust[...]
En drinckt sonder d[...]
En eet sonder honger[...]
Die sterft te jonger.

Il serre chi no fa node, perde il punto.

De Naeyer die geen knoop en leyt / verliest zijn steerck.

De Kleermaker spreeckt.

y die hier sonder werck gaet dolen achter straten /
Hoort wat my daer gebeurt / het sal u mogen baten.
ert van een Snijder wat / al is het ambacht slecht /
n dwaes heeft menighmael zijn wijser onderrecht.
den te deser uer niet al te wel geschoren /
n hadt geen knoop geleyt / dus is mijn steeck verloren /
zijn haest heeft my vertraeght / dit spijt my wonder seer /
an hier schuylt eventwel een gront tot goede leer:
wie dat eenigh dingh met vrucht begeert te plegen /
moet eer hy begint zijn gronden overwegen /
y moet niet in der yl gaen vallen aen het werck /
iet doen in zijn bedrijf / als op een vast gemerck:
nt al wie met 'er haest yet pogen aen te vangen
krijgen in 't gemeen een paer beschaemde wangen:
u vrient / gaet uwes weeghs / maer let op mijnen raet /
n maeckt / al eer gy naeyt / te knoopen uwen draet.

Dit spreeckwoort leert dat men alle saken met omsichtigheyt, en niet in der haest, moet 't werck stellen, daer toe noch een ander spreek-oort (mede ontleent van 't Snyders ambacht) n werden gevoeght, te weten:

---

eet driemael eer gy eens snyt.

Wie in der haest ovent, ght gehorende brooden uys.

en ander/ genomen van de boerlieden.

r gy voort rydt, siet na de linse.

Eerst wickt, dan waeght.

De keersse die voor gaet licht best.

Yl met wyl.

Een haestigh mensch moet op een Ezel ryden.

Geen dingen met 'er haest als vloon te vangen.

Haest en spoet niet.

Con il tiempo e con la paglia ſi maturato le neſpole.

Met tijt en ſtroo rijpen de miſpelen.

Het beelt kan zyn een appel-wyf, ofte een vi we die haer met fruyt te verkoopen geneert, pe ofte gelaeghde miſpels aen de omſtanders toonende, ende aldus ſprekende.

Siet hier / O vrienden / wie gy zijt /
Siet hier de krachten van de tijt :
Deeſ' miſpels waren eertijts groen /
Wat konder yemant mede doen?
Geen menſch en at die uytter hant /
Die opt daer luſt of ſmaeck in vant ;
En of men die al ſchoone vriet /
Het fruyt en docht noch efter niet :
En ſchoon die yemant ſtoven wouw /
Wat hadt die anders als berouw ?
Soo dat dit ooft maer ſcheen te zijn
Een middag-mael voor eenigh ſwijn.

Maer ſiet! ick gingh met ſtillen vlijt /
En gaf het over aen den tijt /
Die heeft 't et met een goet beleyt
Te muyckken onder hem geleyt /
En ſiet / nu is het groen gewas /
Gantſch anders als het eertijts was /
Want dat te voren niet en docht /
Dat wort nu dier genoegh gekocht /
Dat wort nu op den diſch geſien
Oock van de dun getonghde lien :
Siet / vrient / de tijt heeft wonder kracht /
Hy maeckt de wrange miſpels ſacht.

Dewyle wy hier van de tyt en deſſelfs werk ge ſpreken, gunſtig leſer, ſoo ſullen wy h in 't voorby gaen invoegen een plate hier vo Fol. 239. verſuymt te gebruycken, te meer de le deſelve mede van de kracht des tyts gewaeg

Als oude honden bassen /
Men dient 'er op te passen:

A muse in time maye bite a two a cable.

Metter tijt bijt de muys een kabel in stucken.

en muys die lange knaeght / die kan een kabel breken /
Een key wort uytgeholt daer stage droppels leken:
schoon een eycken stam by diep gewortelt staet:
valt noch evenwel indien men lange slaet:
jt kan wonder doen / de tijt die lockt de rosen
t uyt een dorren struyck / en doetse lustigh blosen:
tijt verandert veel / de tijt heeft groote kracht;
oor tijt / en met het stroo / soo wort de mispels sacht.

lle dingh slyt
oor loop van tyt.

tyt en stroo worden de
nispelen sacht.

De tyt brenght rosen voort.
Metter tyt rypt het koren.

Die den tyt verbeyden kan,
Van een Jongen wort een
Man.

'tIs hart ooft dat de tyt niet en meuckt.

De neerstige hant,
Een sparige tant,
Koopt ander luy lant.

Het water holt een harder steen,

En dat maer door den alleen.

De stadige Jager vanght wildt.

Die een gouden poort maken, brenght 'er elc dagh een nagel toe.

Wat de Seuge doet moeten de Biggen ontgelden.

Wanneer de oude Seugh haer perten heeft bedreven/
En dat 'er niet een pot is ongeschent gebleven/
Soo tijt het dertel zwijn in haesten op den loop/
En laet 'et al te mael daer liggen over hoop:
De meester van het huys hier over gantsch verbolgen/
Vloeckt op het grillígh dier/ maer weet 'et niet te volgen;
Dies ranst hy met 'er daet de kleyne biggen aen/
Die daer omtrent het huys onnoosel henen staen;
Daer wanckt de felle zweep/ daer gaet 'et op een smijten/
Soo dat aen alle kant de jonge dieren krijten.
De Sogh gaet onder dies en wentelt in het gras/
Bewust/ gelijck het blijckt van dat 'er gaende was.

iet men menighmael/ oock nu in onse tijden/
Vorsten hebben schult/ de kleyne moeten lyden/
int daer een moedigh Prins verkeerde slagen doet/
er is 'et dat het volck de straffe dragen moet.

e jonckers blint-reusen, dan moeten de boeren hayr laten.
Wanneer een Prins springht uyt den bant,
Daerom lydt dickmael al het lant,
wat de groote zeuge doet, Wort by de biggen veel geboet.
leyne diefjens hanght men, de groote laet men loopen.
misslagh die een Prince doet, Wort by den slechten hoop geboet.
Mits Hemors soon de maeght verkracht,
Wort jonck een oudt om hals gebracht.
is een Arabische spreucke, ontleent uyt het 34. Capitt. Genesis, ende van de Historie van d'ontschakinge van Dina.

Eau trouble gain du pescheur.

t beelt soude mogen syn een visscher die met syn pols het water troubel maeckt, en de visch naer de netten jaeght; deselve spreeckt aldus:

Troubel water 's visschers sin/
Want daer leght sijn voordeel in.

Vraeght yemant wat ick doe? ick ben gesint te visschen/
En waer het troubel is daer plaght men niet te missen;
Maer als in tegendeel de beke stille staet
Soo wort men licht gewaer al wat 'er omme gaet;
ien kan in dit geval op onsen handel letten/
ien siet dan al te klaer tot in de bloote netten/
Men siet het loos belept/ en al het slim bejagh/
Soo dat men tot het meyr niet eens genaken magh.
Maer 't gaet 'er anders toe wanneer wy racuyne gasten
het polsen over al tot in de gronden tasten/
Dan wort het water dick/ en daerom tijst de vis/
En mits hy niet en siet/ soo is de vangh gewis.
Wat dient 'er meer geseyt? die niet en weet te woelen/
n kan geen visscher zijn in dese lage poelen:
Geloof 'et/ visschers sint/ de stilte doet belet/
En 't is van oudts geseyt/ daer 't rommelt is 'et vet.

troubel water is, goet visschen.
Kameel drinckt liefst als 't water geroert is.
In de rommelinge is 't vet.
Onder den trommel en hoort men geen wetten.
Beroyde meesters maken rycke knechten.

Ruen-

Ruente quercu ligna quivis colligit.

**Wanneer een boom ter aerden zijght/
Maeckt yeder dat hy tacken krijght.**

Gesellen/ let 'er op/ waer boomen neder vallen/
Daer is terstont het volck genegen om te mallen/
Een yeder tijt 'er aen/ als tot een vollen roof/
Een grijpter na de vrucht/ een ander na het loof/
Een derde klimt 'er in/ en set hem in de tacken/
En wilse met gewelt tot enckel mutsert hacken/
De vierde neemt de bijl/ en klooft de gantsche stam/
En maeckt de wortel selfs tot voedtsel van de vlam;
Een van den jongen hoop geprickelt van de minne/
Komt swieren uyt het dorp/ met Cloris sijn vriendinne/
Die grijpt het fijnste rijs/ en vlecht een groenen krans/
En setse 't meysien op/ en leytse na den dans.
In 't korte/ gantsch het dorp dat soeckt 'er yet te plucken/
Dat haelt 'er sijn gerief/ en al met groote stucken/
De boomen onder dies die stepl en hooge staen/
Daer komt geen dertel kint/ geen stoute lecker aen.
Vraeght niet wat dit beduyt/ het zijn bekende dingen/
Het laeghste van den thuyn/ dat wil men overspringen;
Den hont die onder leyt/ dien bijt het gantsche rot/
En wien het qualijck gaet en is maer enckel spot.

Aen den armen wil alle man syn voet wissen.

Daer de thuyn laeghst is, wil yeder over.

Als de Salm gevangen is, soo suyght hem den ael uyt.

Als de hont onder light, al de werelt wil hem kreesten.

Als yemant de kraeyen bescheyten, stracks bescheyten hem oock de uylen.

Men misdeelt die misgaet.

Den lesten man byten honden.

Op een schrael of schurft beest,
Sitten al de vliegen meest.

Daer de dyck laeghst loopt het water eerst over.

Die een ander over magh
Biedt hem selden goed dagh.

Daerder een op hickt, daer hickense al op.

Wa

Wann de wolff altet, soo reiten ihn de kraben.

Het beelt kan zyn een oude stramme wolf, op ens rugge de kraeyen sitten, hem pickende: de lf syn styven hals niet konnende draeyen, pooght te vergeefs wegh te jagen.

De wolf spreeckt.

ens was ick hoogh geducht; geen beyr en quam my tergen/
Geen leeuw en hadder lust om my een krygh te bergen/
ck was in 't woudt gesien/ en over al gevreest/
Maer nu ben ick een spot oock van het minste beest/
'k van 'k en weet niet wat: nu ryen my de kraeyen/
dat ick mijnen hals niet om en weet te draeyen/
m dat ick niet en ben/ om dat ick niet en magh/
m dat ick niet en doe/ gelijck ick eertijts plagh/
ben ick maer een romp/ want oock myn eygen jongen/
komen tegen my/ en over my gesprongen:
plaeg/ wat sal ick doen mijn gantsche lichaem beeft/
Is uyt wanneer de wolf syn tanden overleeft.

---

het diep verloopt verset men de bakens.
de wolf oudt wordt, soo ryen hem de kraeyen.
Siet veel andere spreucken, hier op passende, op 't voorgaende bladt.

Mortuo leoni etiam lepores insultant.

Een haes bespringht oock wel een leeuw/
Indien hy geeft sijn lesten geeuw.

Ey siet de leeuw/ dat moedigh beest/
Dat al de wereld heeft gevreest/
Dat yeder mijd' en yeder weeck
Soo haest het maer eens op en keeck/
Dat wordt van hasen aengetast/
En lijdt nu schimp en overlast:
Want d'eerste treckt hem met den baert/
De tweede grijpt hem by den staert/
De derde springht hem op het lijf
En al tot enckel tijt-verdrijf.

Vraeght yemant die dit ſpeeltjen ſiet,
Waerom dit heden ſoo geſchiet?
De leeuw is nu geheel veracht,
Want hy is doot en ſonder kracht.

Yeder houdt 'et meer met de ryſende mart als met de afgaende.

Kleyn is de rouw om een oude Koe.

Een levende hont is beter een doode leeuw. Salom

Oock haſen trecken leeuw by den baert hy oudt is.

A barbe de fol apprens a raire.

Wilt gy wel ſcheeren na den aert?
Soo ſcheert voor eerſt een geck zijn baert.

Het is een oude ſpreuck: Wie net wil leeren ſcheeren,
Die moet voor eerſt een geck tot zijn kalant begeeren.
Vraeght yemant waerom dat? wel hoort de reden aen,
Wie malle koppen ſcheert, heeft ſelden haeſt gedaen;
By-naeſt op yeder hayr dient raet te zijn genomen,
En ſchier op yeder knip ſoo moet de ſpiegel komen:

...'t is 'er yet te langh / dan weder yet te kort /
...n yet dat aen den kuyf of aen den knevel schort:
...dient de baert gerecht, en daer het hooft geworeven /
...under noch een schrap omtrent het oir gegeven;
...ant daer leyt hem de key. Een hooft te byster net
...eft ick en weet niet wat / dat hem van binnen let.

...y moeyelicke Heeren
...veel te leeren.
...foet een wyse handt syn
...ie een sotten kop wel
...heeren sal.

Wat let, dat leert.

Men heeft groote kunst van doen,
Om een narre te voldoen.

In caducum parietem ne inclina.

...t beelt soude konnen wesen een reysende man
...met een meersche ofte ander pack, willende
...steunen op een bouwvalligen muer, ende daer
van overstort synde, klaeght als volght:

Wanneer een muer tot vallen staet /
En soeckt aen hem geen toeverlaet.

Ach! wat een swaer geval is my daer overkomen /
Het lyf is my gequetst / mijn gantsche kracht benomen /
En sooder yemant vraeght wat my ontbreken magh /
En hoe ick soo in haest ter aerden neder lagh?
...e hoore myn bescheyt: Ick quam met rasse schreden /
...k quam met dese meersch een verren wegh getreden;
Dies was ick wonder mat / en ydter meten heer /
Bestoven overal / en niet als enckel sweet;
...k sloegh mijn oogen om door al de naeste kusten /
...k socht een goede plaets om daer te mogen rusten /
Ten lesten quam ick hier / en vont een out gebouw /
Daer leund' ick tegen aen op dat ick rusten souw;
Maer als ick neder seegh / en meynder op te steunen /
...iet doe begon de meur van stonden aen te dreunen /
De storten over hoop; daer viel de losse steen
My boven op het hooft en onder op het been.
...el vrienden hoort een woort; heeft yemant moeye leden /
...ie kiese geenen troost / als op gesette reden;
Want na dat ick 't gevoel en is 'er niet soo quaet
Dan als men sich te licht op eenigh dingh verlaet.

Al

Al wie opt steunsel soeckt aen krom gebogen mueren /
Die moet 'er voor gewis met herten-leet besueren;
Want die een riet-stock noemt den gront van sijnen stant /
Die breeckt het teer gewas / en quetst sijn eygen hant.

Twee naeckte en konnen malkanderen niet kleeden.
Voor een autaer als hy breeckt,
Niemant oyt een keers ontsteeckt.

Noyt bye en koos
Een dorre roos.

Op solders sonder koren
komen geen kalanders.

Vechtende Koeijen voegen haer t'samen als de wolf komt.

Laetst was 'er groot verschil geresen aen de heyden /
Dies vochten onder een de koeijen in de weyden;
Doch mits een grage wolf quam loeren daer ontrent /
Soo was van stonden aen de gantsche krijgh ten ent:
Het onheyl / dat hen dreyght / dat doet de gramschap swijgen /
Dat doet hen wijser zijn / en beter sinnen krijgen:
Hierom komt al het rot en maeckt een ronden hoop /
Dies tijt de moede wolf ten lesten op de loop.
Gedenckt dit alle tijt gy vrije Nederlanden;
Want siet in eenigh zijn daer zijn u vaste banden;
Maeckt dat u binnens lants geen twee-spel om en roert /
Vermits een grage wolf op uwe kudde loert.

Krygh van buyten.
Doet vrientschap fluyten.

Verdeylt vyer brant qualijck.

Het beelt konde zyn een huys-moeder, die eenige kin-
ren van den heert jaeght, vermits sy het vyer breken e
de van den anderen scheyden; deselve spreeckt aldu

Dit was een lustigh vyer soo langh het bleef te samen /
En dat 'er met de tangh geen kinders by en quamen /
Doen was sijn helle vlam een tiersel van den heert
Een dienste van den gast / ter eeren van den weert:
Maer nu is het verdeelt / soo is 't et sonder luyster /
Soo light sijn schoonen glantz verschoven in het duyster.
Megh kinders van den heert / of laet 'et vyer gerust;
Want als het is verdeylt dan is 'et sonder lust:

...t wat eendracht doet / en hoe geboeghde krachten
...doen van haren vrient / van haren vyant achten.
...ift eenigh / Hollants volck / en alle twedel stilt /
...En zy / gy t'uwer smart / u glantz verliesen wilt.

wist verquist. | Eenigheyt vermagh veel.
...endracht geeft macht.

Wer den teuffel geladen hat, musze him werck geben.

Wie met de duyvel gescheept is / moet hem werck geben.

Ick ben ick nu gequelt? hoe sta ick nu verslegen?
Daer voor ick heb gevreest dat heb ick nu gekregen /
...ck hebbe nu eylaes! de nicker in het schip /
...ies moet ick op een zant of op een harde klip:
...aer waerom dus verbaest? hoe! is 'er niet te vinden
...n aen dit slimme spoock de krachten in te binden?
...oe! is 'er niet te doen met kracht of met verstant /
Om dese bullebak te jagen uyt het lant?

Voor-

Door my / ick segge ja: een van de wijste lieden
Die heeft 'et my getoont hoe dat het kan geschieden/
Siet wie hem besigh houdt geheele dagen langh/
Is boven sijn gewelt/ en buyten sijnen dwangh:
En hierom sept het volck / dat om een droef te quellen/
Men moet hem zant of zaet / of koren laten tellen:
Maer dat is na my dunckt; voor hem te lichten werck:
Hy is te wonder grof/ en al te bijster sterck:
Hem dient al swaerder last ontrent de rappe leden/
Indien men pooght te gaen op gronden van de reden/
Hem dient geen sacht onthael/ geen spel of tijt-verdrijf:
Wel aen ick wil het spoock gaen vallen op het lijf:
t'Sa bengel neemt een riem/ en stelt u om te roeyen/
En wilt u in het schip geen ander dingh bemoeyen/
Flucks stelt u tot het werck/ en treet vry dapper aen:
U rancken / slimmen gast/ die sullen haest vergaen.
Maer gy die my het stuck aldus hoort overleggen/
Hoort met een wacker oir wat dat het is te seggen/
Het dient voor u gemerckt/ het dient voor my geset
Wat ons in dese plaet voor oogen wort geset.
Daer zijn in ons gemoet niet selden vreemde tochten/
Veroorsaeckt van het vleesch/ of slimme nacht-gedrochten/
Die woonen binnen ons/ wy zijnder mee gescheept
Soo dat het slim gebroedt ons dickmael mede sleept/
Nu komt een dertel oogh verstooren onse sinnen/
Dan wilt de kriele lust ons geesten overwinnen/
En op een ander tijt verheft ons groot geluck/
En somtijts valt de ziel in al te groaten druck:
Dit zijn beminde vrient/ dit zijn de nare schimmen/
Die om ons ziele gaen/ en in het herte klimmen:
Wat dient ons hier gedaen? naer ick het stuck bemerck/
Hier dient gestage vlijt/ hier dient geduerigh werck/
Weest besigh met het lijf en met de gantsche sinnen/
Gy sult in korten tijt u tochten overwinnen/
Een die aen sijn gemoet geen lust of rust en biet/
Maeckt dat het weeligh vleesch/ ja dat de duyvel vliet.

Jacob 4: 7.
Wederstaet den Duyvel, en hy sal van u vlieden.

Ledigheyt voed alle quaet,
Wat te doen is beter raet.

Ledigheyt is 's Duyvels oorkussen.

Vint de meul geen koren, soo maeltse steenen.

Wie in syn lant geen k
zaeyt
't Is seker dat hy distels ma

Een rollende steen
met geen groen bewasse

Daer en wast geen raegh
een draeyende meule-ka

Gaet tot de Mier / gy luyaert.

Ledigheyt is hongers Moeder;
En van diefte volle Broeder.

Ruſt maeckt roeſt.

Een ploegh die werckt blinckt;
Maer 't ſtille water ſtinckt.

Niet doen, leert quaet doen.

Prov. 20: 13.

lebt den ſlaep niet lief, dat gy niet arm en wort: uwe oogen wacker zyn, ſoo ſult gy broots genoegh ben.

Siet een gedicht hier op ſlaende, Fol. 159. in 't twede Deel.

Il

Il tegnoso fugo il pettine.

Een schurft hooft dat vreest de kam.

Waerom magh dese mensch soo byster leelijck tieren?
Den kop daer henen slaen/ de leden omme swieren?
Wat maeckt den groven gast/ wat maeckt den kinckel gram?
Al wat ontrent hem komt is maer een fijne kam!
En waerom dien gedreeft? nadien oock teere maeghden
Noyt van het wit yvoor of fijne tanden klaeghden:
De kam is wonder nut/ de kam is wonder net/
De kam is die het hooft in beter order set.

Antwoorde.

Met oorlof/ weerde vrient/ ick sal de reden seggen/
Wilt slechts mijn onderricht wat nader overleggen:
Gy neemt dit qualijck op/ want (soo gy my gelooft)
'T En schort niet aen de kam/ de feyl is aen het hooft:
Besiet my desen quant van onder ende boven/
De kop is hem beset met zeeren ende roven;
En wie daer maer en raeckt/ hoe sacht het wesen magh/
Die hoort van stonden aen een jammerlick geklagh.
Ick ben een rouwen gast/ die wil geen Bybel lesen/
Die wil niet in de Kerck/ of by de Leeraers wesen;
En vraeght men my waerom hy goede dingen vliet?
Een peert dat schurrift is en wil de roskam niet.

Die een hooft van boter heeft en wil by geen oven kom
Quade oogen en konnen geen licht verdragen.
Slecht gout en wil niet getoetst wesen.
Die een schurft hooft heeft, wil geen kammen lyden.
Die quaet doet haet het licht.
Een schurft peert vreest den roskam.
Een meeps lyf wil geen beweginge lyden.

De Hont bijt den steen/ en niet die hem werpt.

Als yemant met een harden steen/
Of met een hout/ of met een been
Een hont ontrent de leden treft/
Hy krijt/ hy bast/ hy grolt/ hy keft/

Hy loopt in haesten na den steen/
Hy loopt in haesten naer het been/
En met een gantsch verwoeden sin
Soo slaet hy daer de tanden in:
Maer die het leet hem heeft gedaen/
Die laet hy sonder hinder gaen.

Soo menighmael als dit geschiet/
En dat 'et eenigh mensche siet/
Soo lacht hy om de dwase daet/
Die hem als dan voor oogen staet.

Maer hoort/ gy vrient/ die dit belacht/
En die het heeft voor onwijs acht/
Komt siet doch met een rijper sin/
Komt siet het stuck wat naerder in/
En daelt eens binnen u gemoet/
En denckt wat gy by wijlen doet.

Als eenigh mensch uyt swarte nijt/
Op u/ of op u vrienden bijt/
Of dat u yemant hinder doet
Of in u haef/ of aen u bloet/
Wort gy niet stracks u naesten gram?
En let niet eens van waer het quam?

Hoe dickmael is 'et weerde ziel/
Dat ick in dese stuppen viel/
Dat ick als op de menschen beet
Wanneer ick schaed' of schande leet:
Maer/ magh ick bidden/ mijn gemoet/
Siet dat gy dit noyt meer en doet/
Maer als misschien ons yemant quelt/
Het is door list/ of met gewelt/
Vergaept u aen de lieden niet
Die gy hier mede besigh siet:
En schoon ons treft eens nijders tant/
Soo denckt het komt van hooger hant/
Segh vry/ dees mensch is maer alleen/
Een stock/ een roed'/ een slinger-steen/
Die van een grooter macht bestiert
Om my of om de mijne swiert/
En maeckt oock daer in geen verschil
Wien Godt hier toe gebruycken wil/
Het zy den vyant ofte vrient/
Dewijl dat gy het doch verdient/
Dewijl dat gy u weerdigh kent
Dat Godt u sware plagen sent.

De mannen na den geest gesterckt/
Die hebben dit wel eer gemerckt:

Want als men hun te quellen nam/
Soo sagen sy van waer het quam/
Sy sagen Godes roede slaen/
Sy sagen Godes Engel staen/
En daerom was 't dat hun de siel
Niet op de daet der menschen viel/
Maer zwierde met een diepe sucht
Tot boven in de blaeuwe lucht:
Sy haden Godt in haer verdriet/
Maer heten op de menschen niet:
En weder als het soet geluck/
Quam wech te nemen haren druck/
En dat misschien haer even-mensch
Hun gunstigh was naer eygen wensch/
Soo werden sy daer in gewaer/
Des Heeren vrientschap over haer/
En resen/ met een bly gemoet/
Tot Godt den gever van het goet.
Wel aen myn ziele/ tot besluyt/
Druckt dit in al u wesen uyt/
En quijt u dus in vreucht en pijn/
Het sal ons hert een Balsem zijn.

Als de Sabeen, de Chaldeen, de wint, het vyer, door den vel ontsteken, Jobs goederen, kinderen ende gesontheyt den wechgenomen, hy en seyde niet Godt heeft 'et gegeven, de duyvel heeft 'et wechgenomen; maer hy seyde: De Heere he gegeven/ de Heere heeft 'et genomen/ de naem des Heeren zy gerit/ Job 1: 21.

Als Simei den Koningh David vloeckte ende met steenen w en dat Abisai den selven daer over den kop wilde afhouwen, soo de Koningh sulcks belet, laet hem vloecken (seyde hy) want de heeft 'et hem geheeten, 2 Sam. 16: 10.

Wat willen wy ons vergapen aen de gene die misschien ons ofte tegens alle redenen versmaden? Onse saken zyn daer niet wy hebben met den Heere onsen Godt te doen, by den welck duysentmael over in hoon, smaet, verachtinge, en al wat ons ve tigh wesen mocht, wel verdient hebben: wat is ons daer aen gen, hoe of door wien de Heere onse Godt ons dat toebrenght wyle wy allenthalven wel weerdigh zyn, dat het ons soude toegeb werden? Tepl.

In tegendeel van 't gene voorschreven is dient gelet, dat Esau vriendelycken bejegende, dat de Barbaren Paulo beleeft waren, Artaxerxes Nehemie gunstigh was, dat de Cypier tot Joseph genegentheyt toonde, dat de Leeuwen Daniël geen schade en de dat (segh ick) dit alles niet de menschen maer Gode alleen ende Vaderlycke gunste toe is te schryven.

)ie Pferde stallen gern wo ez zu vor nasz ist.

[et Peert dat is gewoon meest in het nat te stallen/
En daer veel waters is daer laet 'et water vallen:
i schoon men dagen langh rijdt om het gantsche lant/
En lost naeuw eenigh vocht omtrent het dorre zant.
daer een rechten streeck/ waer na de menschen leven:
veel heeft die ontfanght/ den rijcken wert gegeven/
e yemant grooter is/ of hooger is geraeckt/
e een die schenckem wil/ de giften grooter maeckt.
er hoort/ O weerde ziel! dit zijn verkeerde wegen/
/ brenght/ daer niet en is/ soo vint men grooten zegen;
y/ schenckt daer honger woont of noodt een schamel man/
ie mits hy niet en heeft/ niet weder nooden kan:
is een recht geschenck dat Godt sal weder geven/
hier indien het dient/ of in het eeuwigh leven:
aant deught aen eenigh mensch gedaen/ en niet geloont/
oort boven al bedacht/ en boven al gekroont.

Het Peerdt stalt meest daer 't nat is. Men geeft, die heeft.

Als elck voor zijn huys veeght/ soo worden alle straten schoon.

:t beelt mochte syn een wyf en een vryster, op haer bessemen leunende, ende t'samen kyvende; een besette vrouwe haer aensprekende, in voegen als volght:

Wel snege meyt/ en deftigh wijf/
En liebe/ waerom dit gekijf?
n waerom roepje door de buert
at Crijn haer stoupe niet en schuert?
at Neyl nopt rechte buerschap pleeght/
aits sy haer strate niet en veeght?
at Griet haer gote stincken laet/
n nimmer hant aen bessem slaet?
Vrienddinnen houdt u wel gerust/
et kijven heeft doch geenen lust:
en yeder keere voor zijn huys/
oo worden alle straten kuys.

Hoe dienstigh waer het voor het Lan[d]
Indien men geen klappeyen vant!
Indien een man en echte wijf
Bemoeyde slechts met haer bedrijf/
Bemoeyde met haer eygen ziel/
En daer een stage vyer-schaer hiel/
Gewis dat waer een dienstigh werck
En voor de Staet en voor de Kerck;
Want als een yeder 't sijne doet
Dat is voor al de wereldt goet.

Wat u niet brandt, dat en koelt niet.

Daer elck hem selfs soeckt, gaet niemant verlooren.

Elck wye zyn Hof, en ick den mynen,
Soo sal het onkruyt haest verdwynen.

Syrach 18: 20. Straffet te voren u selven, eer gy an[der]
lieden oordeelt.

De Keers die voor gaet licht best.

Gy/ die wilt in het duyster gaen/
En treet niet al te veerdigh aen/
Maer (geeft de Mane geene schijn)
Soo laet de keers u leydts-man zijn;
Want anders soo gy veerdigh treet
Eer gy de rechte paden weet/
Soo stoot gy licht een blaeuwe scheen/
Of valt wel in de modder heen/
Betreet daerom geen vreemde straet
Voor dat de fackel voren gaet;
Want licht gedragen na den man/
Wie isset die het baten kan?
Als gy een sake neemt ter hant/
En doetse niet met onverstant/
En doetse niet als in der nacht/
Dat is/ te voren niet bedacht:
Maer laet voor al een helder licht/
Laet reden leyden u gesicht/
En maeckt dat gy u dingen weeght/
En goeden raedt te voren pleeght:
Maeckt dat gy langh genoegh versint
Eer gy een wichtigh stuck begint;
Want komt het licht eerst na den val/
Wie is het dien het baten sal?

W

nneer het onheyl is geschiet „ Dan baet voortaen het klagen niet.
sint eer gy begint. Eerst wickt, dan waeght. Raet voor daet.
araet gebrack noyt man. 'Narouw, wyven rouw.'

De Keers die voor gaet licht best.

Op eenen anderen sin.

Wanneer het licht gaet voor den man/
Dan is 'et dat het baten kan:
Maer brenght het yemant achter aen/
Soo kander niemant seker gaen.
Seght/ wie en valt of struyckelt niet
Die in der nacht geen licht en siet?
De voete die een Christen hert
Van Gode voorgeschreven wert/
En dient niet uyt te zijn gestelt
Tot ons het lijf ter aerden helt;
Neen/ vrienden/ 't is de beste deught
Die opwast mette groene jeught.
Hoe! isset niet een sotte waen
Te loopen op de ruyme baen/
En uyt te stellen alle tucht
Tot dat de jonckheyt henen vlucht?
Tot dat ons oude dagh genaeckt/
En al de leden zwacker maeckt?
En seght eens vrienden met bescheyt/
Is u het leven toegeseyt
Tot veertigh/ vijftigh/ t'sestigh jaer?
O neen! gy zijt in doots gevaer
Tot aller uren/ t'aller tijt/
Soo haest als gy geboren zijt/
En dickwils die de kloeckste schijnt/
Die isset die voor eerst verdwijnt.
Op daerom/ voor den besten raet/
Maeckt dat u licht voor henen gaet/
En geeft u jonckheyt aen den Heer/
Dat stelt u vast voor immermeer.

Laet berouw, selden goet berouw.
ien Godtsaligh man seyde wel, honden en geeft men geen bloot been;
erom aen Godt een geraemte? dat is: een out afgesleten lichaem.
t Is dienstigh syn leven te eyndigen eer men sterft: seght Seneca.

Quien estropicca si nou cae el camino adelant

Wie struyckelt en niet en valt / vorbert weg

Als yemant over wegh in haesten komt getreden /
En struyckelt met den voet / en recht dan noch de leden /
Die maeckt dan snelder vaert als hy te voren plagh /
En siet oock beter toe als hy te voren sagh
Siet daer een soeten troost voor alle vrome sielen /
Sy worden opgerecht oock doense nedervielen /
Al slibbert menighmael / al glibbert hun de voet /
Sy blijven efter staen / en maken beter spoet.
Op / op dan / treurigh hert / geen moet en dient verloren;
De prickels van het vleesch die zijn u nutte sporen.
Recht flucks de leden op / dat voeght een Christen man /
Nadien dat oock het quaet een goede dienen kan.

Harde schocken leeren wel.

Wie dwaelt en haestigh wederkeert ,, Die wort 'er beter door gel
Een van de oude heeft wel geseyt op dese gelegentheyt, dat hy l
rydt en geen last en gevoelt , die van den Almachtigen God gedr
en van den Alderhoogsten gevoert wort. Het geloove door boetv
digheyt herstelt , is krachtiger als te voren.
Rom. 8:28. Den genen die Godt lief hebben helpen alle dingen tot g
Al heeft de val ons quaet gedaen ,, Met vallen leert men seker g

---

Een gebranden Hont vreest oock het kout wate

Het Beelt kan syn yemant die uyt een Beeck op een H
water sprenght, de Hont daer van in aller yl weglopen

Verdriet / angst / tegenspoet / en diergelijcke slagen /
En zijn niet alle tijt te noemen quade plagen;
Want boven menigh nut dat hier uyt dienen kan /
Soo maeckt het ongeval een kloeck een handigh man.
Men segge wat men wil / die sachtjens heeft geseten /
En kan niet soo het dient / veel nutte saken weten;
Maer een die lijt en leet heeft dickmael uytgestaen /
Leert wat de werelt is / en hoe de saken gaen.
Een Vos die aen het lijf den strick eens voelde prangen /
Is namaels wonder schouw / en qualijck om te vangen:
Een visch die eens den haeck weet in het aes gewaer /
Wat vreetsel datse vint daer vreest se voor gevaer:
Een schaep dat eens den wolf is uyt den mont genomen /
Wil naeuw zijn Harders hont omtrent hem laten komen:
Een duyf wel eer ontsnapt de klaeuwen van den valck /
Al wasse voortijts slecht / die wort ten lesten schalck;
Een mensch die in den storm eens schip-breuck heeft geleden /
Vreest oock een stille Zee / en dat niet sonder reden:

...i hont die eens het lijf van zode was verschroeyt /
...richt oock voor billigh niet dat in de beeckie vloeyt?
...uysman in het woudt eens van de slangh gesteken /
...voon hem al de gift is uyt 't er been gewreken /
... hout 't er voor verdacht soo maer een Hagedis
...nt stijgen uyt den braem / of uyt het groene lis.
... dient 't er noch geseyt? De Schippers leeren varen /
... in de stille zee / maer in de felle baren;
...int dien het altijt gaet / of naer / of boven wensch /
... weet noyt / soo het dient / de gronden van den mensch /
...! als ons eenigh leet of harde slagen raken /
... kan oock geeken selfs tot wijse lieden maken.
... hem die my bedriegt: maer soo hy 't er weder doet /
...o is het sy voor my / en 'ick ben maer een bloet.

Wat verseert dat leert.
...ant leert als met schade of schande.
...at men niet en besuert, en ...et men niet.
...at niet en kost, dat deugt niet.

Slagen maken wys.
't Verbrande kint vreest het vyer.
d'Onbesochte, d'onbedochte.
Een hont en rieckt niet aen de kant
Daer hy de neus eens heeft gebrant.

Curti rami, vindemia longa.

Het beelt soude konnen wesen een Hovenier, snoeijende eenen wilt-gewasschen Wyngaert.

Of schoon u Hovenier den Wijngaert plagh te snoeyen /
Soo datse niet en magh in volle tacken groeyen /
...y / denckt noch evenwel niet eens in u gemoet
Dat hy de plante schent / of eenigh hinder doet:
...l / weest hier in gerust / oock sonder eens te klagen /
... is 't er weynigh hout / het sal te beter dragen;
...siet wat men neder houwt (daerom zijt gy bevucht)
Dat is maer los gewaey / en loten sonder vrucht.
...at is 't er / aerdsch gemoet / wat is 't er al te klagen
...n druck / en tegenspoet / van veelderhande slagen
Die u den Hemel sent? ey! lijdt de nutte pijn /
Het vleesch is u te geyl / het dient gesnoeyt te zijn.
...eluckigh is de mensch / oock midden in het lijden /
...s Godt / door harde tucht / zijn herte komt besnijden:
Wel snoeyt / o Vader snoeyt / en ruckt uyt mijn gemoet
Al wat in eenigh deel u vruchten hinder doet.

Korte tacken, langen Wyn-oogst,
Weynigh houts veel vruchten.

Job 5: 17. Saligh is de mensch dien Godt straft, daerom en weygert de kastydinge des Almachtigen niet: want hy verwondt ende ver...ndt, hy slaet en syne handt heelt.

Lydt als het immer weſen moet,
Want na het ſuere komt het ſoet.

Lampada trado.

Het licht wel eer van my bemint /
Dat geef ick u mijn weerde kint.

De oude Man ſpreeckt.

Dit licht mijn weerde kint / de fackel van het leven /
Was van het hooghſte licht voor deſen my gegeven /
Nu heeft 'et voor een tijt / nu heeft het my gedient /
Ick gevet heden nu als aen mijn naeſte vrient.
Ick heb het langh gebruyckt / en ben met ſtage ſchreden
Op mijn beſchreyde wegh ten eynde toe getreden /
Nu ben ick op het leſt / nu ben ick aen de put /
Daer is geen licht bequaem / daer is geen fackel nut;
Gy hebt in tegendeel van heden af te dwalen /
Nu op een hoogen bergh / dan in de lage dalen /
Nu op het vette kley / dan op een dorre ſtrant /
Nu op een harde klip / dan op een drijſtigh zant:
Treedt op de rechte baen en mijdt de ſlimme wegen /
Gaet midden op de ſtraet en ſchouwt de vuyle ſtegen:
En t'wijl u jonckheyt duert maeckt dat gy niet en malt /
En als gy trager wort ſiet dat gy niet en valt.

gaet dan / lieve gaet / O spruyte mijner lenden!
waert mijn eygen vleesch / eer u de lieden kenden /
ck ben nu uyt geleeft / en gy begint de reys /
ck ga nu / siet ick ga / den wegh van alle vleys:
is des werelts loop / de kloeckste menschen leven
sy een ander mensch den fackel overgeven:
us gaet de snelle tijt / gelijck een stage stroom /
us steeckt het nieuw gewas het oude van den boom.

Dit spreeckwoort is ontleent van sekere spelen ofte oeffeningen van de oude / daer de brandende fackel in gebruyckt wert / dewelcke iemant nu vermoeyt zijnde / aen een versch man met 'er hant wert gereyckt / en soo t'elcken wederom aen eenen anderen. Als Plato / usanias en andere oude Schryvers getuygen. Invoegen dat den kel ofte 't licht over te leveren hier te seggen is / zijn ampt / gele-theyt / middelen / ja leven selfs / als men nu uytgeleeft en diergelij-dingen sat is / aen anderen over te setten.

Ende hier toe kan (mijns oordeels) gepast werden de plaets Num. 20: 23. ende volgende / die ick noyt sonder innerlijcke bewegingе lese / de Nederlantsche oversettinge luyt als volght:

En de Heere sprack tot Mose / neemt Aaron ende zijnen Sone Elea- / ende leytse op Hor in 't geberghte / ende treckt Aaron zijne kleede- uyt / ende treckt se aen Eleasar zijnen Sone / ende Aaron sal hem aer vergaderen tot zijne Vaderen ende sterven. Doen dede Moyses hem de Heere geboden hadde / en klom op Hor het geberghte / voor gantscher menighte.

Ende Moyses toogh Aaron zijne kleederen uyt / ende tooghse Elea- zijnen Sone aen / ende Aaron sterf aldaer boven op den Bergh: Mose dan ende Eleasar klommen af van den Bergh; ende doen de ntsche menighte sagh dat Aaron wegh was / beweenden sy hem der- h dagen / het gantsche huys Israëls.

Hier by kan noch gevoeght werden dat geseyt wert 1 Reg. 15: 4. van Abiam Koningh van Juda / pour l'amour de David l'Eternel son Dieu ly donne une lampe en Jerusalem, luy suscitant son fils apres luy. De ederlantsche Oversettinge seyt / Om Davids wille gaf hem de Hee- zijn Godt een licht te Jerusalem / dat hy zijnen Sone na hem rweckede / &c.

La vie d'homme, un chemin d'hyver.

Het leven van den mensch is even soo gelegen /
Gelijck des winters doen de gronden van de wegen /
Al wie dan reysen moet die is 'er qualijck aen /
Want 't is 'er glibber-glat altwaer hy meynt te staen:
Men vint geen wagen-spoor / geen peyl van menschе treden /
Het schijnt een stage sloot daer eerst de koetsen reden /
't Is al gelijck een meyr / waer dat men henen siet /
Men kent den rechten padt / men kent de grachten niet:

 En

En of 'er al misschien een plaetse wort gevonden
Daer door een kleynen tijt de voeten seker stonden/
Het is een kort vermaeck: want na den tweeden pas/
Soo is 'et weder vuyl gelijck het elders was.
Wat raet in dit gevaer? niet beter als te letten
Waer dat men even staegh de voeten heeft te setten/
En dit tot dat men komt op 't eynde van den dagh/
Daer een vermoeyde ziel haer ruste vinden magh:
O wegh/ O ware wegh! bestiert mijn losse gangen/
Op datse nimmermeer in 't slick en blijven hangen;
Geeft dat wy/ door besluyt/ ten lesten mogen gaen
Daer nimmer winter komt/ maer eeuwigh rosen staen.

Ons leven is een winter-pat ,, Na weynigh droogh , al weder na
Hebr. 11: 13. Alle geloovigen hebben bekent dat sy gasten en vre
delingen waren op aerden.
Job 7: 1. Moet den mensche niet altyt in den stryde zyn op aerd
Van voren heb ick steyle bergen ,, Van achter beesten die my ter

---

Nach den blatteren fallen die baum.

Wanneer ick trede door het wout
En sie het rijs en jeughdigh hout/
En dat ick vind' een Popolier/
Een hoogen Eyck/ een lage Olier/
Een Lind'/ een Yp/ een Beuck/ een Es/
Terstont soo krygh ick daer een les:
Want t'wijl ick eensaem sta en poogh
Mijn geest te voeden door het oogh/
Soo vind ick sonder twijffel wat
Dat dienstigh is te zijn gevat.
Een boom die van den gront bederft/
Of onder aen den wortel sterft/
Diens afganck siet men aen den top:
Want hy krijght stracks een dorren kop/
En wort soo voort in korten tijt/
Sijn loof en groene bladers quijt/
Tot hy gantsch kale tacken krijght/
En dan eens mede nederzijght.
Al wast de mensch niet uyt het velt/
't Is even dus met hem gestelt:
Want dat de jeught hem nu begeeft/
En dat hy schier is uytgeleeft/
Sijn hooft dat wort hem kael en glat/
Sijn aensicht rimpelt boven dat/
Sijn tant/ die vast gewortelt stont/
Die komt hem vallen uyt den mont.

Wel op wien dus de jeught ontvalt/
Ey liene / 't is genoegh gemalt /
Gaet maeckt u veerdigh tot de reys /
Op treet den wegh van alle vleys /
Want als de tacken voren gaen /
Hoe kan de boom dan lange staen ?

'ns tyt verloopt gelyck een stroom,
'n na het bladt soo valt den Boom.

Qui est homo, Lucerna sub dio posita.

Als met een keers in 't open velt/
Soo is 'et met den mensch gestelt.

['E]en keersse van den wint aen alle kant gedreven /
Dat was in oude tijt een schetse van het leven /
Een afdruck van den mensch / een beelt van alle vleys /
En 't is (na mijn begryp) gesproken na den eys.
[W]ant sooder grooten wint komt op der aerden rasen /
[S]trachs wort het flicker licht met krachten uytgeblasen ;
Of sooder stilte komt en dat de Sonne schijnt /
Ey siet! de fackel smelt en hare glans verdwijnt:
[I]ndiender eenigh nat van boven komt gesegen/
[D]e keersse staet en queelt oock van den minsten regen:

Of

Of komt 'er drooge borst die in de wangen byt/
Het vyer dat wort verteert en al in korten tyt:
Of soo een soete lucht/ dat niet en kan geschieden/
Wou aen de teere vlam gestage gunste bieden/
Eylaes! haer schoone glantz gaet efter haren ganck/
En wort ten lesten asch en niet als enckel stanck.
Wat is doch van het vleesch/ daer zyn verscheyde saken
Die ons (men weet niet hoe) tot stof en asschen maken;
En schoon men langen tyt behout een goeden stant/
Noch wort de levens-vonck ten lesten uytgebrant.
Ach waer sich yemant keert/ of waer hy komt getreden/
De doot/ de bleecke doot/ die sit hem in de leden:
Dies schoon men hier bequaam zyn volle herten wensch/
't Is al maer korte vreught. De doot is in den mensch.

Syrach 17: 29.

Wat is doch een mensche dewyle hy niet onsterffelick en is?
Ons tyt gaet als een snelle stroom,
En zyn als schimmen van een droom.

Een oudt Voerman hoort geern 't geklap van de zweep.

Siet Gys den ouden knecht die hoort de peerden trappen/
Die hoort de wagen gaen/ die hoort de zweepen klappen;
Dies springht zyn hert om hoogh/ en dat van enckel vreught/
Om dat hy wort gewaer den handel syner jeught.
Nu wou de stramme gast wel ryden aen der heyden/
En met een snelle keer den wagen omme leyden/
Hy wenscht te mogen zyn daer Kees met Aefjen speult/
En daer men uyt 'er borst op alle bruggen heult;
Maer dat hem meest beweeght dat zyn de volle kannen/
Ter plaetsen daer men plagh de wagen uyt te spannen;
In 't kort/ het komt hem voor wat hy te voren plagh/
En siet/ de wil is daer schoon hy niet meer en magh.
Men vint 'er over al die in haer oude jaren
Noch even zyn gemoet als sy te voren waren/
Men siet dat hun de jeught noch in de leden ryt/
Al is haer kranck gestel verwonnen van den tyt.
Niet soo vernieuwde ziel/ maer laet u oude sonden/
Oock eer dat u de tyt de lusten heeft gebonden;
Maer is 't niet geschiet/ ten minsten myt het quaet
Als u de zwackheyt selfs tot beter zeden raet.
Een die wien de frissche jeught noch krachten komt te geven/
Die moet geduerigh sien hoe wel te mogen leven;
Maer nu die trage wort moet letten boven al
Hoe dat hy zynen tyt met zegen eynden sal.

Een oude Jager hoort geerne van de weyery.
In een natten poel is haest genoegh geregent.
Het rypt haest op een oudt ys.
Wolf hapt noch na 't Schaep, als hem de ziele uytgaet.

Il n'est pas libre qui traine son licol.

Hy en is niet geheel vry die noch een stuck van syn banden na-sleept.

Het Peert spreeckt.

I ben ick heden los / al schijn ick ongedwongen /
Al loop ick in het velt / en make vrye sprongen;
oo b.n ick even-wel niet buyten slavernye /
ermit ! ick noch een staef sie loopen achter my:
voele noch een deel van mijne banden slepen /
s ben ick in gevaer om haest te zijn gegrepen:
Want soo hy / die my volght / hier op maer eens en trat /
oo waer ick wederom (gelijck als eerst gevat:
) waer ick meer als oyt / geschapen om te lijden /
wie en souder niet op mijne leden rijden?
ch! wien noch eenigh jock ontrent de leden hanght /
die sleept dat hem bederft / en dat hem weder vanght
aer / vrienden / die het peert aldus mocht hooren spreken /
hanght niet aen het dier / maer let op u gebreken;
le muylbant is het vleesch; en 't Peert / een moedigh beest /
Dat is in dese spreuck een afbeelt van den geest.
st yemant rechten lust om van de droeve sonden
et meer te zijn geboeyt / niet meer te zijn gebonden /
Die breke t'eenemael haer ongeluckigh zeel /
En dat van alle kant en tot het minste deel:
ant soo u slap beleyt wil yet hier in verschoonen /
t quaet dat over blijft sal wis sijn meester loonen:
Een die sijn banden sleept / al schijnt hy los te zijn /
raeckt licht (eer hy het meynt) al weder in de pijn.

Van 't onkruyt dient niet het loof alleen maer de wortel uytgetogen.
De geest seyt niet; Wont, maer Doot u aertsche leden.

Ten die het opperste gebiedt van eenige Stad bevolen is, soo hy komt te vernemen dat 'er acht of tien verraders binnen de stad syn, plag hy h. gerust te stellen als hy vyf ofte ses van deselve bekomen ende in hechtenisse gestelt heeft: gewisselyck, neen, hy en geeft syn ziele geen ruste or hy alle deselve by de kop gevat, ofte immers uyt der stad gejaeght eft, Hoe! staet ons anders te handelen met ons geestelicke verraders?

Vanno

Vanno piu peli di volpi che d'asini in pelliciaria.

Men vint meer Vossen-vellen als Ezel-vachten in een bont-werkers winckel.

Lest daer ick stont en keeck omtrent een Pelletier/
Daer sagh ick vele bont van menigh seltsaem dier:
Ick sagh 'er boven al veel vossen-vellen hangen/
Die waren met den strick of op de jacht gevangen:
Ick sagh 'er evenwel maer eenen Ezels vacht/
Die by zijn meester selfs te koope was gebracht:
Niet dat het lastbaer dier was yewers doot geslagen/
Neen vrienden 't hadt geleeft tot aen zijn leste dagen;
En even doen ter tijt soo was het trouwe beest
Zijn Heer (vermits het sterf) een droefheyt in den geest.
Ziet hier op stont ick stil/ en sagh de vosse vellen
In soo een grooten hoop sy waren naeuw te tellen:
Ick sprack den meester aen/ en seyde tot den man/
Ey lieve! segh een reys/ segh hier de reden van.
Men set (dit sprack de vrient) geen stricken voor den ezel/
Maer voor den loosen vos of voor den slimmen wesel;
De reden is bekent: wie doet 'er immer quaet/
Aen menigh vreedsaem beest dat rechte wegen gaet?
Maer al het boos gespuys dat niet en is geboren
Als om zijn even-dier met listen na te sporen/
Dat lijdt aen alle kant/ dat lijdt den meesten last/
En (schoon al is het ergh) het raeckt ten lesten vast.
Ick hoorde met vermaeck het slot van dese reden;
En hiel 'et voor een les/ ons dienstigh in de zeden/
En mits het nut verhael mijn herte wel beviel/
Soo dreef' ick dit gesprec tot mijn geminde ziel/
Wat is den mensche best/ een recht onnoosel leven/
Dat kan hem ware rust en goede dagen geven;
Wel aen dan mijn gemoet/ onthoudt u van bedrogh/
Want schoon het somtijts luckt het loont zijn meester nogh.

Bedrogh loont syn Meester.

on piglior tanto boccone che ti potrebbe stroccare.

Groote brocken worgen.

'en Reyger op een tijt uyt zijnen nest gevlogen/
Is met een snellen zwier de meyren omgetogen:
En mits hy spijse socht omtrent het avontmael/
Soo valt hy in een poel en vanght een grooten ael:
pickt hem in den kop/ hy meynt hem in te slicken;
aer siet de groote brock die doet de slocker sticken:
De palingh wringht haer om en rolt haer op een hoop/
En maeckt hem om den hals een wonder vasten knoop.
f nu de vogel tiert en slingert met de vleken/
t aes dat volt den hals en blijft ten lesten steken:
En mits den Reyger worght en nu geen adem krijght/
Soo is 't dat hy bedwelmt en doot ter aerden zijght.
iet vrienden wat 'er komt van al te groote brocken
 vatten met den beck en in te willen schocken:
Ick bidt al eertje zwelght soo peylt doch uwen mondt /
En sendt maer in den maegh dat gy verdouwen kondt.

Men moet soo groote brocken niet in zwelgen dat men aen worght.
Veel omvamen, Weynigh verfamen.
Groote peeren, Konnen deeren:
ant sy plachten een onvcrsichtigen plucker wel een buyl in 't hooft te vallen.

In

In 't ragh daer blyft een vliegh in hangen,
Maer ten kan geen horsel vangen.
Grote vissen scheuren 't net,, Als mer niet wel op e
Siet hier van fol. 178. tweede Deel, en breder in 't g
werck, fol. 60. tweede Deel.

Alsoo d'Heer Amelis Pietersen, Secretaris van Purmerende, op de gaderinge van de Groot Mog. Heeren Staten van Hollandt ende V Vrieslandt in Junio lest-leden my bekent hadde gemaeckt, als dat ee wel bekende Vrient de geschiedenisse boven verhaelt gesien, en de linck noch levendigh uyt den beck van den Reyger (nu versticktzynde trocken hadde, met verklaer, dat hy oordeelde soo een vreemt ge der waerheyt geschiet, weerdigh te zyn om in eenige Poëtische beder ge te passe gebracht te werden: soo heb ick (om redenen voorschre tot het selve geval hier een plaetse en plate willen vergunnen; te meer, wyle op het selve menighvuldige spreeck-woorden konnen werden ge en daer uyt verscheyde leer-stucken konnen werden getogen. Als eerst, dat men niet meer en moet soecken aen te grypen als men kan vamen. Ten tweede, dat men dient te wicken al eer te wagen: en te meten, al eer te snyden. En ten derden dat veel Cadmus victorien vochten werden, die beyde de partyen schadelyck zyn, en dat oock wylen twee te samen in twist en on-eenigheyt vallende, aen een derde voordeel van hun beyde doen genieten. Hoe het zy, en hoe gy di uwen voordeel opneemt Leser, de voorschreven Heer Secretaris is oor van dese bedenckingh, door de openingh by hem hier van gedaen.

Qui se veut garder de foudres, qu' il s'abbaisse

Vreesje voor de Blixem? soo duyckt.

Die voor den Blixem vreest of voor onstuymigh weder/
En stijge niet om hoog/ maer liever zijge neder:
Want als de gramme lucht haer felle stralen schiet/
Soo treftse met haer vlam de lage daken niet:
Sy baert haer meeste kracht ontrent de spitse rotsen/
Die met haer steyle kruyn den blauwen Hemel trotsen,
Sy velt een hoog gebouw/ sy velt een machtigh slot/
Sy treft geen leemen huys/ en min een swijnen kot.
Gelucksigh is de mensch die gelt en hooge Staten
Kan hebben buyten sucht/ en willigh achter laten:
Kan seggen tot de pracht/ tot eer en tot de lust/
Al ben ick sonder u, soo ben ick doch gerust.

Die laegh blyft en kan niet hart vallen.
Wilje niet geschooten worden, soo duyckt neder.
Een vergeten man, is 'er best an.
Vryheyt, blyheyt. Ongebonden best.
Luttel onderwints, groote rust.
Gemack voor d'Eer.

H

Edelder Heer, hoe	Sorgen en waken,
igſamer hals.	Zyn Heeren ſaken.
Staet belaet.	Geen kroon heelt hooft-ſweer.

Qui ſe peigne peu ſouvent,
A bien de peine en ſe peignent.

Al wie maer ſelden kemt ſijn haer/
Die wort 'er groote pijn gewaer.

Het Vroumenſch, dat ſich kemt, ſpreeckt.

Locht ick niet voor dit werck met goede reden ſchromen?
Mijn hayr is ganiſch verwert; hoe iſſer door te komen?
ijn hooft dat is geſtelt gelijck een eenſaem woudt/
at niet en wort begaen/ en noyt en is gebouwt.
! hadt ick na den eys mijn vlechten onderhouwen/
gingh my heden wel gelijck de nette vrouwen:
aer nu lijd' ick verdriet om dat 'er nimmer kam
naeſt van al het jaer my op het hooft en quam.
ſitt' ick hier en klaegh/ onſeker wat te maken/
eker wat te doen/ of wat te ſullen raken:
waer ick ben geweeſt of waer ick komen ſal/
aer ſluyt het glat yvoir en hapert over al.
hans het moet 'er deur. Ick trecke door de vlechten;
nt met een ſachten kam en iſſet niet te rechten.
Is reden dat hy ſucht en groote pijne lijt/
ie noyt ſijn hooft en kemt of niet ter rechter tijt.
l gy die mijn verdriet met oogen kunt bemercken/
ert uyt eens anders leet u eygen hooft bewercken:
emt/ kemt u menighmael/ en niet het hayr alleen/
Maer oock dat binnen ſchuylt/ tot aen het innigh been:
mt u verwrongen hert/ en u verbotſte zinnen/
maeckt doch overal een reynen gront te winnen;
Want hy wiens hooft en hert eens wel geredder zijn/
Al kemt hy menighmael/ hy kemt hem ſonder pijn;
aer die het ſondigh hayr laet wilt daer henen waſſen/
n weet ſich naderhant geen kamme toe te paſſen:
Want al wat hy geraeckt/ daer is een vuyle neſt/
Hy kemt hem alle daegh dat is de leden beſt.
et lant dat moet gewis met diſtels overwaſſen/
aer niemant in en ploeght of op en plagh te paſſen:
De menſch wort voor gewis verwoeſt in ſijn gemoet
Die over ſyn bedrijf geen onderſoeck en doet.

Korte rekeningen, lange vrientſchap.

Het ware goet dat een yeder menſche (als hy des morgens ſyn ho kemt) even door het lichamelyck kemmen indachtigh wierde m als dan ſich inwendelyck te ſuyveren, ende ſyn herte als te kemmen alle verdraeyde en verwrongen invallen, die hy in ſyn gemoet mo gewaer geworden ſyn: want indien wy ons ſelfs oordeelen wy en ſ den niet veroordeelt worden, 1 Cor. 11: 31. Ick ſchame my dickma mynder, als ick leſe hoe ernſtigh hier in eenige Heydenſche Philo phen geweeſt ſyn, die gedurighlycken niet af en lieten hare leer gen in te ſcherpen datſe allen dagh haer ſelven hadden af te vrage ende rekeninge van haer gemoet te eyſſchen wat gebreck datſe di dagh in haer geheelt hadden? wat quaet ſy hadden tegen geſtaen? en in wat deel ſy haer verbetert vonden? Hier van is te leſen by Sene lib. 3. cap. 36. de Ira, by Cicero in Senectute.

Il tiempo va, la morte viene.

De tijdt die gaet de doot die komt.

Al die hier op der aerden leeft/
En 't vleeſch tot luſten overgeeft/
Komt ſiet dit leſte Sinnebeelt/
Terwijl gy met u ziele ſpeelt;
Komt ſiet 't er met een diep gepeys/
Want 't is de ſtant van alle vleys.
Daer is geen Vorſt geen hooge macht/
Daer is geen ſlaef ſoo kleyn geacht/

Daer

Daer is geen huys-man op het lant/
Geen visscher aen het dorre strant/
Geen krijghs-man die den degen voert/
Geen kramer die op winste loert/
Geen mensche wie het wesen magh/
Die oyt of Son of Mane sagh/
Geen Man/ geen Maeght/ geen echte Wijf/
Of dit en past op haer bedrijf.

Dus wie hy zy/ of wat hy doet/
Die segge staegh in sijn gemoet:
Mijn ziel/ hoe! zijt gy niet beschroomt?
De tijt die gaet/ de doot die koomt.

Dit is een woort van groote kracht/
Indien het recht wort overdacht/
Het is een breydel voor de ziel/
Op datse noyt in sonden viel;
Want wie sal hellen na het quaet/
Als hem de doot voor oogen staet?

Wel gy die noch in uwen tijt
Hier met u aertsche leden strijt/
Gaet hecht dit vast in u geheys/
En toomt alsoo het dertel vleys.

Is yemant hier in dese Stadt/
Door vuyle lusten op-gevadt/
Of door de jonckheyt om-gevoert/
Die op sijns naesten vrouwe loert/
Of op sijns buermans dochter let/
Om haer te krijgen in het net;
O die/ eer dat hy dieper ga/
En vorder in het wilde sla/
Die beelde sich dit schouw-spel in/
En segge met een rijpen sin:
Mijn ziel/ hoe! zijt gy niet beschroomt?
De tijt die gaet/ de doot die koomt.

Indien dat u de wraeck-sucht quelt/
En u gemoet in roere stelt/
Of dat gy door een ouden haet/
Van nijt en spijt als swanger gaet/
En denckt uyt enckel onverdult/
Hoe gy u vyant krencken sult;
Ey toomt een weynigh u gebreck/
En gaet in eenigh stil vertreck/
En seght daer met een rijp gemoet/
En seght daer met een sedigh boet:
Mijn ziel/ hoe! zijt gy niet beschroomt?
De tijt die gaet/ de doot die koomt.

Indiender is een weeligh gast
Die slechts maer op sijn mont en past/
En geen soo lieven dingh en weet/
Als hoe men brast en lecker eet/
Of schier geduerigh pooght te zijn
By mal geselschap in den wijn/
Of daer men met de schijven klapt/
En niet als malle dingen snapt/
Ja schier noyt eenigh woort en seyt/
Als dat tot vuyle tochten leyt:
Dien bid ick! wat ick bidden magh/
Dat hy een uyrken voor den dagh/
Wanneer de dampen van den wijn
Hem uyt het breyn vertrocken zijn/
Dat hy dan in sijn boesem ga/
En eens ter degen oversla/
Hoe dat sijn kostelijcke tijt
Dus ongevoeglijck henen glijt/
Ja als een Arent henen vlucht/
En segge dan met diep gesucht:
Mijn ziel/ hoe! zijt gy niet beschroomt?
De tijt die gaet/ de doot die koomt.

Indien dat u de malle pracht
Wil brengen onder hare macht/
En dat de lust van moy te gaen/
U herte vult met enckel waen/
Soo dat u kleet meest allen dagh/
Gestelt is na den nieuwen slagh/
En komt dan strijcken over straet/
Gelijck een Paeuw daer henen gaet
Als hy sijn veren steeckt om hoogh/
En toont ons menigh glinster-oogh?
Ey lieve let op u bedryf/
Ey let doch op u nietigh lijf/
En seght/ wat gaet ons menschen aen
Soo gantsch te leven na de waen?
Mijn ziel/ hoe! zijt gy niet beschroomt?
De tijt die gaet/ de doot die koomt.

Is in u hant onwettigh goet
Dat leyt en wroeght op u gemoet/
Dat u tot aen het herte knaeght/
En dickmael gantsche nachten plaeght/
Dat u tot in de ziele bijt/
Ook dickmael op u soetsten tijt/
En dat gy des al niet-te-min
Blijft hangen aen een vuyl gewin;
Soo stort u neder voor den Heer/

En

En opent daer u innigh seer /
En bidt hem dat u meerder kracht
Van boven werde toegebracht /
Op dat gy / door een nieuwe jeught /
Den strijt ten lesten winnen meught:
Maer neemt oock dan tot uwer baet:
Het beelt dat hier geschildert staet /
En seght met diep gegronde tael /
Ja seght het veel en menighmael:
Mijn ziel / hoe! zijt gy niet beschroomt /
De tijt die gaet / de doot die koomt.

Ten lesten / vrienden in 't gemeen /
Die noch het leven hebt te leen
Van Godt ons aller opper-Heer /
Leeft / leeft voortaen tot sijner eer /
Gaet eygent hem u gantsch bedrijf /
U ziele met u nietigh lijf;
Maer soo gy noch den vleesche leeft /
En u de sonden over geeft /
Of immers niet genoeg en strijt /
Maer dienstbaer aen de werelt zijt;
Soo slaet u vry dan op de borst /
Tot dat gy naer het eeuwig dorst /
En berst oock vry in tranen uyt /
En maeckt gedurigh dit beslupt:
Mijn ziel / hoe! zijt gy niet beschroomt?
De tijt die gaet / de doot die koomt.

En voeghter dan by;

Al wat een werelts hert kan vinden of bedencken,
Al wat de werelt selfs kan aen de werelt schencken,
Dat scheyt sich al-te-mael van onse leden af,
Wanneer men kout en styf syght in het duyster graf.

Tusschen twee gesette palen /
Dat is / tusschen dagh en nacht /
Wort ons leven door gebracht;
Siet hoe dat wy neder dalen
Eer het yemant seggen kan /
Ooch dit woort dat gaet 'er van.

De doot en kent geen Almanach. | Eerlick wel beginnen,
Is 't eynde goet, soo is 't al goet | Heerlick wel eyndigen.

Ick hebbe goet gevonden, goet-gunſtige lants-lieden, hier by te voegen eenige Sin-ſpreucken uyt het Oude ende Nieuwe Teſtament. Maer verſtaet hier door een Sin-ſpreucke ofte ſpreeck-woort, een maniere van ſeggen die den leſer ofte hoorder, door redenen oneygentlycken geſproken, in-leyt tot een ſake die eygentlick moet verſtaen worden.

Uyt het Oude Teſtament.

Gy en ſult niet aeckeren met een Os / en een Ezel te ſamen.

Dat is, Geloovige met ongeloovige, reyne met onkuiſche, goede met booſe te verſellen, en dient niet.

2 Cor. 6: 14. Ofte men moet van dat ongelyck van aerdt is, geen gelycke verweckinge verwachten.

Gy en ſult den Os die dorſt / den muyl niet toebinden.

Dit wert uytgeleyt en te paſſe gebracht by den Apoſtel Paulus, 1 Cor. 9: 10.

Spijſe gingh van den eter / en ſoetighept van den ſtercken. Richt. cap. 14: 14.

Auguſtinus duyt onder andere dit op den Here Chriſtus. Van den Eter, [ſeyt hy] dat is: van de Doot [die het al verteert] is ſpyſe gegaen: Dat is hy ſelfs die geſeyt heeft. Ick ben het broot des levens.

Stof ſal der ſlangen broot zijn.

Dat is, ſalaet na de lippen, kaf aen den Os, ſuycker aen de Papegaey.

Een volle ziele treet wel op honich-zeem: Dat is; als de Muys ſat is, dan is 'et meel bitter.

Vanght ons de kleyne Vossen / die de Wyn-bergen bederven. Cant. 1: 15.

'tWil ſeggen, dat alle quaet in ſyn beginſel dient geſtuyt te werden.

Een levendige Hont is beter als een doode Leeuw. Pred. 9: 4.

Waer meede ſchynt naeuerigh te zyn het Nederlants ſpreeck-woort:
Een ouden wolf ryen de kraeyen.

Laet uwe kleederen aller wegen wit zijn. Dat is, Stelt u altyt reyn en oprechtelyck voor.

De ſchadelijcke vliegen bederven de goede ſalve. Pred. 10: 1. Dat is, Kleyne dingen verwaerlooſt, konnen oock aen groote dingen hinder en nadeel doen.

Wie den thuyn verbreeckt / dien ſal

een Slange steken. Pred. 10: 8.
...at is: Dat quaet voorstel ...eltyts, syn eygen aendry... ...r 'op 't hooft valt.

De luye spreeckt / daer is een ...euw op den wege. Prov. 26: 13.

Wie op den wint achtet / die ...ayt niet / en wie op de wolcken ...t / en maeyt niet. Eccles. 11: 4.

Dat is: (als Xerxes eens ...yde) en weest niet vreeschtigh in alles, ende en symelt niet op yeder dingh: want soo gy in eenigh dingh alles wilt uytpluysen, gy en sult noyt yet uytrechten.

De doodt is tot onse vensteren in gevallen. Jer. 9: 21.

Dat is: De sonde komt in ons door onse uytterlycke sinnen: te weten, oogen ende ooren.

Soo de Moeder is / soo is de Dochter. Ezech. 14: 5. 44.

Uyt het Nieuwe Testament.

Voorsichtigh als Slangen / eenvoudigh als Duyven / Matth. cap. 10: 16.

Wie niet en vergadert die verstroopt. Matth. 12: 37.

d'Eene zaeyt / en d'ander maeyt. Joh. 4: 37.

Wie door de deure niet in en gaet / is een dief. Joh. 10: 1.

Waer een doot lighaem is / daer versamelen de Arenden. Matt. 24: 28.

En geeft het heylige den honden niet. Matth. 7: 6.

Wat uyt vleesch geboren is dat is vleesch. Joh. 3: 6.

Die gesont zijn en hoeven geenen Medicijn-meester. Matth. 9: 12.

De Boom wort uyt zijn vrucht bekent. Luce 6: 44.

Niet hebbende; en alle dingh besittende. 2 Cor. 6: 10.

Schat in aerde vaten. 2 Cor. cap. 4: 7.

Werpt eerst den balck uyt u eygen ooge. Math. 7: 5.

Een heurlingh vliedt. Joh. 10: vers 13.

En stelt geen licht onder een koren mate. Matth. 5: 15.

Indien de eene blinde den anderen leydt / soo sullen sy beyde in de gracht vallen. Matth. 15: 14.

Het licht schijnt in de duysternisse. Joh. 1: 5.

Vossen hebben holen. Matth. 8: 20.

Genees-meester / heelt u selven. Luce 4: 23.

Geen Propheet is aengenaem in zijn Vaderlant. Luce 4: 24.

De bijle is aen den wortel des booms geleyt. Matth. 3: 10.

Wie spaerlijck zaeyt / sal spaerlijck maeyen. 2 Cor. 9: 6.

Wat de mensche sal gezaeyt hebben / dat sal hy maeyen. Galat. cap. 6: 7.

Het gekreuckte riet en sal hy niet breken; 't roockende vlas sal hy niet uytblusschen. Matth. 12: 20.

BY-SPREUCKEN, En GRONT-REGELS,

Tot onderhoudinge of verbeteringe van de gesontheyt.

De Leser heeft te letten, dat veel van de volgende regels moeten genomen werden na den aerdt van het lantschap, daer deselve uytgesproken syn.

Wort yemant sieck of krijght hy pijn /
Eerst Godt en dan de Medicijn.

Met menschen niet in tijt van pest /
Met Godt veel spreken acht ick best.

Het is gesont voor ziel en lijf /
Elck een zijn glas / en elck zijn wijf.

In het Jaer eens bloet gelaten;
In de Maent eens in het bat:
En noch souw 't my konnen baten /
Soo ick maer eens daeghs en at.

Hebt gy misschien geen Medicijn /
Soo laet dit u genees-dranck zijn:
Eet / drinkt / en teelt noyt sonder lust
En stelt voor al u hert gerust.

Wie veel smeert de borst /
En drinckt sonder dorst /
En kust sonder lust /
En eet sonder honger /
Die sterft des te jonger.

U kleet zy warm /
Noyt vollen darm /
En slaept met maten,
Dat sal u baten.

Een nieuw huys laet bewoonen { Het eerste Jaer door u vyant / Het tweede Jaer door u vrient / Het derde Jaer door u selfs.

Als u de slaep niet by wil zijn /
Na wille van den Medicijn /
Soo moeght ten minsten datje rust /
Wanneer 't u siecke leden lust.

d'Eerste koud' en oock de leste /
Zijn te mijden als de peste.

's Nachts liggen / 's middags staen /
's Morgens sitten / 's avonts gaen /

Laet een yeder my begecken /
Magh ick my slechts warrem decken.

Na

..a veel suijs en groote dronckcn
..aet terstont niet liggen roncken.

..iedt weynigh aen den mont/
..effens u t'aller stont/
..n loopt niet als een hont/
..oo blijfje langh gesont.

Lichte spijse
Is voor de Wijse.

't Is bitter of soet/
Wat smaeckt dat voedt.

Die veel wil weten
Moet luttel eten.

Die weynig eet/ en minder drinckt/
Die is 't die de lusten dwinckt.

Uyt lust
Onrust.

Die wel eet/ wel loopt/ wel rust/
Heeft noch tot de doot geen lust.

Wilt gy 'er somtijts een glaesjen op setten/
't Is wel mijn vrient/ maer draeght u netten.

Hebje water/ hebje broot/
Klaeght dan niet van hongers noot.

Vrient hebje broot/
Een duymtje groot/
Gy hebt geen noot/
Noch voor de doot.

Hebje lust/ soo is 't al goet/
Honger maeckt raeuw boonen soet.

Wanneer een G..l honger heeft
Hy eet al wat zijn meester geeft.

Suppen en braten,
Doet luttel weten.

Hebje geen Kapoen/
Moes/ kruyt en groen/
Dat kanje doen.

Eet het muysje wat te veel/
Wat het proeft is bitter meel.

Meer kinders zijnder van vreten bedorven/
Als 'er van honger oyt zijn gestorven.

Die niet en doet gelijck de gans/
Om langh te leven weynigh kans.

Om dese Italiaensche spreuke recht te verstaen, soo dient men indachtigh te weten dit Nederlants spreeckwoort.

Hy doet niet als eten en schijten/
hy slacht de graeuwe gansen.

Wie sonder eten gaet te bedt/
Die wort van slapen licht belet.

Past op geen droom het is bedrog:
Soo is 't geweest soo is 'et noch.

Als jonge lieden niet en slapen/
Een oude lieden niet en waken/
Sy konnen 't bey niet lange maken.

Als gy geen R vint in de maent/
Soo weet dat gy dan wort vermaent/
Dat u geen vrouwe/ maer een glas
Voor u gesontheyt komt te pas:

Vroegh op/ en laet te bedde gaen/
Kan na den regel niet bestaen.

Den rugh aen 't vyer/ den buyck aen tafel/
En in de hant een goede wafel,

Vrient sooje dat niet lijden meught
Soo is 't gedaen met uwe jeught.

Neemt uwe slaep-plaets boven/
Gy sult u des beloven.

Spijs wel geknout/
Is haest verdout.

Het eerste jaertje dat men trout
Soo wort men koortsigh of verkout.

Dit vont ick lestmael eens geschre-
ven/
Hoe schoonder vrouw / hoe korter
leven.

Wie uyt den aert heeft soete knieren/
Die sullen al haer leven dueren.

Is 'er yemant sot geboren/
Wat hy meestert/ 't is verloren.

Hebt gy een quaet / of vyerigh
oogh /
Verbindt het met den elleboogh.

Dat is geseyt, men dient 'et stil te laten, en niet te raken.

Die vijftigh jaer oudt is dient meer naer een kussen te sien/ als naer een haes.

d'Eerste in het rijs/
De tweede op het ys/
De derde aen den dis/
Dat houdt men dat best is.

Lange sieckte in den herft/
Soo men daer niet af en sterft.

Die sich in Mey niet wel en vont/
Is veeltijts al het jaer gesont

Geeft aen u soon veel in den darm/
Maer geeft hem weynigh aen den
arm:
Geeft dochters aen den arrem veel/
En spaert 'et liever uyt de keel.

Die op een nieuw in sieckte slaet
Is slimmer als van 't eerste quae[...]

Een jonge Gope/ en ouden Ram[...]
Daer viel wel binnens jaers ee[...]
lam.

Wast u handen / wast u tanden
Dickwils/ want het is u goet:
Maer wast selden uwen voet;
Doch wat immer u geschiet/
Wast u hooft zijn leven niet.

Dit is u les
Staet op te ses/
En eet ten tienen/
Het sal u dienen/
En weer te ses
Soo treckt u mes:
En slaept ten tienen/
Het sal u dienen.

Zijt gy verbrant
Aen voet of hant /
Gaet tot de vlam:
Daer 't quaet af quam.

Van 't voedtsel en spyse in het bysonder.

Ey van een uer /
Broot van een dagh /
Meel van een weeck /
Biggen van een maent /
Gans van drie /
Wijn van een jaer /
Vis van tien /
Een maeght van twintigh /
Een vrient van hondert.

Een Brabants Schaep/
Een Gelderschen Os/
Een Vlaemsche kapoen/
Een Vriessche koey.

Vrienden zijt gy Tafel-wijs/
Eet de vleugels van 't Patrijs/

..n een Sallem eet het hooft/
..oose lecker tongh gelooft:
..an den Kabbeljauw den steert/
..ie is by wel eten weert/)
..oort de lenden van 't Konijn/
..n den hooringh van het Swijn/
..n de dyen van het Hoen/
..p en sult niet qualijck doen.

..erandert broot/ en oude wijn/
..s voor gesonde medicijn.

..e bijgh eyst water/ persick wijn/
Soo moet het Ooft gegeten zijn.

De Oly is in 't eerste best/
En honich op het alderlest;
Maer wat 'er heeft den naem van Wijn/
Sal in het midden beter zijn.

Volght desen raet:
Doet op salaet
Niet veel azijn/
Maer wel wijn:
Maer niet en schout
Oly en sout.

Schapen kaes/ Koeye botter/ Geyten-melck/
Dat is goede kost voor elck.

Rydy wijs en niet te vijs/
Stopt u neus/ en eet Patrijs.

Eetj' een Ey/ soo doet een dronck/
Eetj' een Appel/ doet een spronck.

Neemt blinde kaes/ en siende broot
Dan hebje kost voor hongers-noot/
En hebje dan oock wijn die springt/
Soo wortje vrolick alsje drinckt.

Eet vleys/ naer eys/
Soo maeckje vleys/
Maer weet dat vis/
Maer slijm en is.

Melck op wijn/
Dat is fenijn;
Maer wijn op melck
Is goet voor elck.

Eet dat gaer is/
Drinckt dat klaer is/
Spreeckt dat waer is/
Schouwt dat swaer is/
Trouwt dat paer is/
Scheert dat hair is.

Daer wort geen netter kost bereyt
Als Hoender-eyers vers geleyt.

Eetje peer/ en eetje kaes/
Drinckje niet/ soo zijdje dwaes.

Eetj' een peere/ drinckt/
Eetj' een appel/ springt.

Appels/ noten/ en peeren/
Sullen aen de stemme deeren.

De kaes die doet de mage goet/
Maer eetse niet in overvloet.

Eet gy salade sonder wijn/
Gy staet in noot om sieck te zijn.

Peeren en Vrouwen/ die niet en kraken/
Die houdt men alderbest te smaken.

Luchtigh broot/ en swaere kaes/
Dat is geen onbillick aes.

Sendt u vrient Vijgen/ u vyant Persicken.

Verkiest noyt minne voor u kint
Wanneerse drijdt of wort gemint.

De sieckte komt te post gereden/
Maer gaet te rug met Ezels treden.

Wijse lieden/ malle kinders/
Jonck verloren luttel hinders.

Een

Een jonge vrouw / en ouden wijn /
Die zyn bequaem tot vrolijck zijn.

Wanneer meest al de lieden zijn
Bevrijt van koorts en sonder pijn
Dat 's sieckte door den medicijn.

Dagen die lengen /
Dagen die strengen.

Daer quam noyt een muys in 't Lant /
Of liet 'er wel een gouden tant.

De Meert
Roert haer steert.

Koch meeuwen aen 't Lant /
Onweer door de hant.

Honden en swijnen
Zijn medicijnen.

Daer gaet menigh Doctoor after de ploegh.

Door versweegen pijn /
En is geen medicijn;
Verholen quaet /
En vint geen raet.

Die tot sijn quale raet wil krijgen
En moet haer gronden niet verswijgen.
Moet u Doctoor u goetjen erven /
Soo maeckt u veerdigh om te sterven.
Aen Medicijnen en Advocaten
En moet men niet versweegen laten
De groote pijn van 't sterezijn
En past niet op den Medicijn.

Drie eygenschappen noodigh in de Chirurgie.

Een valcken oogh /
Een leeuwen hart /
Een juffers hant.

Een jongh barbier / een oude medicijn
Dat dunckt een yeder best te zijn

Een jonge paep / een ouden aep een wilden beer /
Dat is gespuys / dat ick in huys niet en begeer.

Dertigh dagen heeft November /
Juny / April en September /
Acht en twintigh een alleen /
Al de reste dertigh een.

Ouderdom, sieckte, doot.

Toont wieje zijt /
Wanneerje lijt.

Op d'aerd' / al isse vast gegront /
Noyt eenigh mensch geruftheyt vont /
Maer in den Hemel sal na desen /
(Schoon dat hy draept) eens ruste wesen.

Een ziel die haren schepper vreest /
Houdt die door een geduerigh feest.

Eer wy wat weten /
Zijn wy versleten.

Eer 't Boomtjen is groot
Is 't planterrje doot.

Het hollen is het peert benomen /
Wanneer de grijse hayren komen.

Vrient soo gy op u leersen pist
't Is tijt dat gy u boeltjen mist.

Al die haer billen
Gewennen tot pillen /
Haer neusen tot brillen /
Die mogen wel stillen /
Haer malle grillen /
Ten zy sy willen
Haer leven spillen,

Soo

os gy wilt in ruſte ſterven/
aet u naeſte vrienden erven/
en ware ſy het ſeer verkerven.

Eel/ arm en rijck/
Maeckt de doot gelijck.

ch bleef de menſch voor eeuwigh
hier/
Soo waer hy doch een arrem dier.

Siet hoe een ſake kan verdraeyen/
Den ouden wolf ryen de krayen.

Wilt op u leſte ſtonden achten/
Soo ſult gy u van ſonden wachten.

Vrient wilt gy leven met gedult/
Denckt watje waert en weſen ſult.

Denckt vry al dickwils op den dag/
Die niet een menſch voorby en
magh.

Van al dat ick beſat/ en is my niet
gebleven/
Als dat om Godes wil daer van is
wegh gegeven.

Waer blijdtſchap is in huys/ is
droefheyt voor de deur:
En na veel korte vreught/ ſoo komt
een langh getreur.
De bleecke doot
Spaert kleyn noch groot.

Schoon root/
Haeſt doot.

Wat yemant rooft/ of vindt/ of
erft/
Hy laet het al wanneer men ſterft.

Laet (als het Godt belieft) ons
lichaem hier bederven/
Een die wel heeft geleeft/ en kan
niet qualijck ſterven.

Hoe weyt doch menigh menſch ſoo
breet?
Hoe ſtoft het ſtof op 't ſtof van 't
kleet?
Is yemant bleeck of is hy root/
Geen menſch is ſeker voor de doot.

Doet dat voor uwen ſterrif-dagh/
Dat na de doot u baten magh.

Heden root
Morgen doot.

De dagh van giſter is geleden/
So let doch op den dagh van heden
En wilt dien immer wel beſteden.

En wat belanght den dagh van
morgen/
Die is voor 's menſchen oogh ver-
borgen;
Wilt daerom voor het eynde ſorgen.

Een Koets vol gout/ een Kar vol
ſteens
Dat ſal hier namaels zijn al eens.

Tot beſluyt.

O Heere/ laet my dit van uwe
gunſt verwerven/
Te leven in gedult/ en met vermaeck
te ſterven.

Als haer de ziel verheft tot Godt
Dan is de werelt enckel ſpot.

Voor myn affcheyt, Leſer, ſoo vinde ick goet deſe doot-kiſte met wat bloemkens te beſteken, en daer toe ſal dienen de hier na-volgende prente, met ons bedencken op de ſelve.

Van thien niet een.

Gy die u in den Thuyn by wijlen gaet vertreden/
En wilt niet al den tijt in uwen lust besteden:
Voedt niet alleen het oogh/ of uwen gragen mont/
Maer weet dat gy oock hier de ziele voeden kondt.
Gy siet de boomen staen/ gy siet de boomen groeyen/
Gy sietse naderhandt/ gy sietse lustigh bloeyen;
Gy siet hoe dat de bloem ter aerden nedersijght/
En hoe het bloeysel set/ en teere vruchten krijght:
Maer siet een groot getal van dat begon te spenen/
Is (ick en weet niet hoe) in korten stont verdwenen/
Eer dat het leven komt/ soo laet het leven af/
Het bloeysel even selfs/ het bloeysel is het graf.
Een deel van dat 'er blijft lijt hinder van de wormen/
Lijt hinder van de lucht/ en van de felle stormen:
Lijt hinder van de mist/ of ander slimmer plaegh/
Soo dat het groot getal vermindert alle daegh.
Noch vint men menighmael dat in de schoonste dagen
Veel vruchten ondergaen/ met innigh vyer geslagen/
Men vint veel schoon gewas dat in der haest verdwijnt/
Oock als de gulde Son met helle stralen schijnt.

Men

Men vint dat over al de sprecuwen / mussen / kraeyen /
Jock met het beste fruyt / haer grage jongen paeyen /
En dat een snoepers hant ooch groene vruchten pluckt /
Ja gantsche tacken breeckt en van de moeder ruckt;
Men vint noch boven dat / men siet 'et ja gebeuren
Dat van te groote last de jonge boomen scheuren:
Geluck / en ongeluck dat maeckt de tacken bloot;
Soo vruchtbaer weerde ziel / soo vruchtbaer is de doot.
Maer waer toe dit geseyt? sal yemant mogen vragen /
Om yet van dit verhael naer huys te mogen dragen:
Het is een evenbeelt van onsen broosen staet /
En hoe het alle vleesch hier in de werelt gaet.
De boom is 't aerdsche dal / de vruchten zijn de menschen:
De Son is herten lust en wat de lieden wenschen:
De wint is tegenspoet / en wat de werelt plaeght /
De worrem 't stil verderf / dat ons geduerigh knaeght:
De mist is heete pest / en diergelijcke plagen /
Die duysent man gelijck ter aerden konnen dragen:
Den snoeper die het fruyt met harde klippels schent /
Neemt dien voor oorloghs-volck / tot roof en bloet gewent.
Gaet dit in u gemoet wat naerder overleggen /
Gy sult ten vollen sien wat ick begon te seggen:
Gy sult uyt dit gepeys bevinden in der daet
Als dat het alle vleesch gelijck de fruyten gaet.
Besiet hoe menigh kint / oock eer het is geboren /
Blijft ick en weet niet hoe / blijft in de bloem verloren /
Blijft in de moeder selfs / blijft in de zwarte nacht /
Eer dat het hier / eylaes! zijn moeder eens belacht.
Hoe menigh aerdigh kint / in plaetse van te spelen /
Gaet met een stille sucht geheele jaren quelen /
En d'wijl het staet en treurt omtrent de voedsters schoot /
Blijft na een langh verdriet / blijft in der haesten doot.
Hoe menigh jongelingh wort van de doot vertreden /
Schoon dat hy vrolijck is / en van gesonde leden:
Hoe menigh jonck gesel wert haestigh weggeruckt /
Gelijck men met gewelt onrijpe vruchten pluckt.
Hoe menigh vruchtbaer wijf / in plaetse van te baren /
Siet haer en hare vrucht in 't duyster henen varen.
Siet hoe sy als een Boom / van hare vruchten scheurt /
Soo dat sy / en de vrucht te samen wert betreurt.
Maer dit is kleyn beslagh / maer geensins harde slagen /
Indien men wendt het oogh omtrent de groote plagen
Die Godt by wijlen sendt; ick segge / dieren tijt /
En krijgh / en zwarte pest / die kleyn noch grooten mijt.
Ach! dan heeft eerst de doot haer pijlen uytgeschoten /
Dan light het gantsche lant met dooden overgoten /
Met menschen overdeckt; soo dat de grootste man
Geen doot-kist menighmael / geen graf bekomen kan.

Wie heeft 'et niet gehoort / als geenen tijt geleden /
Van landen sonder volck / van uytgeputte Steden /
Soo dat 'er niet een mensch by wijlen overbleef /
Die uyt een bleecke mont / een leste wille schreef:
Is 't dan (gelijck het is) met ons aldus gelegen /
Soo moet het yeder mensch geduerigh overwegen ;
Wel let dan / mijn gemoet / op uwen lesten dagh /
Op dat het ohsen staet ten goeden dienen magh.
Stelt / stelt doch geensints uyt u feylen af te snijden /
En wat het vleesch gebiet met alle vlijt te mijden /
Tot dat gy veertigh telt / of anders vijftigh jaer:
Want siet van thien niet een en brenght zijn leven daer.

Laet vry u graf met blydtschap delven,
De doot is 't EYNDE van haer selven.

